

การพัฒนาหลักสูตรอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกา
ประจำปีสยิดศุหร่ายปี

นิหาซัน เจะปอ

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการสอนอิสลามศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

พ.ศ. 2557

**The Development of Ethics Training Course on Cleanliness for Tadika Students
of Surau - Yabee Mosque**

NIHASAN CHEPA

**An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Master of Education
Field in Teaching in Islamic Education
Graduate School
Yala Rajabhat University
2014**

ชื่อเรื่องการค้นคว้าอิสระ (ภาษาไทย)

การพัฒนาหลักสูตรอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาด
สำหรับนักเรียนตาดิกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี

ชื่อเรื่องการค้นคว้าอิสระ (ภาษาอังกฤษ)

The Development of Ethics Training Course
on Cleanliness for Tadika Students of Surau-Yabee
Mosque

ชื่อผู้ทำการค้นคว้าอิสระ

นิหาซัน เจะปอ

สาขาวิชา

การสอนอิสลามศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระหลัก

.....

(ดร.มุหัมมัดสุหมี เสงยามา)

คณะกรรมการสอบการค้นคว้าอิสระ

.....ประธาน

(ดร.มุหัมมัดคอตาลา แกมะ)

อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระร่วม

.....

(ดร.อับดุลรอแม สุหลง)

.....กรรมการ

(ดร.มุหัมมัดสุหมี เสงยามา)

.....กรรมการ

(ดร.อับดุลรอแม สุหลง)

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา อนุมัติให้นับการค้นคว้าอิสระฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาอิสลามศึกษา

.....คณบดีคณะครุศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกสรี ลัดเลีย)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

“ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา”

บทคัดย่อ

ชื่อการค้นคว้าอิสระ	การพัฒนาหลักสูตรอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี
ชื่อผู้ทำการค้นคว้าอิสระ	นิหาชน เจปะอ
ชื่อปริญญา	ครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา	การสอนอิสลามศึกษา
ปีการศึกษา	2557

คณะกรรมการที่ปรึกษาค้นคว้าอิสระ

1. ดร.มุหัมมัดสุหมี เสงยามา	ประธานกรรมการ
2. ดร.อับดุลรอแม สุหลง	กรรมการ

การค้นคว้าอิสระครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาหลักสูตรอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี 2) เสริมสร้างวินัยด้านการรักษาความสะอาดนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี 3) ศึกษาความพึงพอใจต่อหลักสูตรอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนศูนย์ตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี จำนวน 27 คน

ผลการค้นคว้าอิสระพบว่า

1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี ก่อนและหลังการจัดอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดพบว่า ผลการทดสอบก่อนจัดอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาด เฉลี่ยเท่ากับ 10 คะแนน และผลการทดสอบหลังจัดอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาด มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 15.19 คะแนน เมื่อนำผลที่ได้มาเปรียบเทียบ โดยการทดสอบค่าที จะเห็นได้ว่า ผู้เรียนที่ผ่านเข้าร่วมอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดจะมีจริยธรรมเรื่องความสะอาดสูงกว่าก่อนจัดอบรม อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

2. ความพึงพอใจต่อหลักสูตรอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.51 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด พบว่า เป้าหมายของการจัดอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาด มีค่าเฉลี่ย 4.88 รองลงมาคือวัตถุประสงค์ของการจัดอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาด มีค่าเฉลี่ย 4.62 ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อย

ที่สุดคือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการนำเสนอผลการจัดอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดมีค่าเฉลี่ย 4.19 ตามลำดับ

3. แบบสังเกตจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่า ยابی โดยภาพรวมพบว่านักเรียนที่เข้าร่วมอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกา ประจำมัสยิดทั้งขณะถูกที่ ช่วยดูแลรักษาความสะอาดบริเวณโรงเรียน บ้าน ใช้สิ่งของเครื่องใช้อย่าง ถูกวิธี ไม่ทิ้งขว้าง ไม่ทำลาย ปิดน้ำไฟทุกครั้งที่ใช้ ใช้คู่มือล้างมือ เล็บเท้า/ผม เสื้อผ้าสะอาด เรียบร้อย ด้วยตนเอง และชักชวนผู้อื่นปฏิบัติด้วย มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.41 ตามลำดับ

4. ผลการศึกษาเกี่ยวกับความสะอาดของร่างกายและเสื้อผ้า (รายบุคคล) โดยภาพรวม พบว่า ผมและศีรษะ ไม่มีตัวเหา ไข่เหา รังแค หรือผมเหนียว สกปรก ใบหูและช่องหู ไม่มีคราบ สกปรก จีไคล หรือมีขี้หูเหลว ไหลเประเปื้อน ฟัน สะอาดไม่มีเศษอาหารหรือขี้ฟันในปากและ ฟิวหนังทั่วร่างกาย ไม่มีขี้ไคล มือเท้าและเล็บมือเล็บเท้า สะอาด ไม่มีคราบสกปรก สวมเสื้อผ้าที่ซัก สะอาดทุกวัน รวมทั้งรองเท้าและถุงเท้า สะอาดไม่มีกลิ่นเหม็น

Abstract

Independent study Title	The Development of Ethics Training Course on Cleanliness for Tadika Students of Surau-Yabee Mosque
Researcher	Mr. Nihasan Chepa
Degree Sought	Master of Education
Major	Teaching in Islamic Education
Academic year	2014

Independent study Advisors

1. Dr. Muhamad-suhaimee Hengyama	Chairperson
2. Dr. Abdulramae Sulong	Committee

This independent study aimed to 1) development of ethics training course on Cleanliness for tadika students of Surau-Yabee mosque 2) strengthen discipline to keep clean of Tadika students of Surau-Yabee mosque 3) satisfaction study of ethics training course on Cleanliness for Tadika students of Surau-Yabee mosque. The samples of this study were Tadika students of Surau-Yabee mosque total of 27 people.

The results of this independent study showed that:

1. Knowledge and understanding about ethics training course on Cleanliness for Tadika students of Surau-Yabee mosque before and after organize the ethics training course on Cleanliness found that the test result before training on cleanliness with average of 10 points and the test result after training on cleanliness with average of 15.19 points. When compared the result by t- test shows that students who attend the ethics training on cleanliness higher than before organize training significant at the 0.01 level.

2. The satisfaction of ethics training course on Cleanliness for Tadika students of Surau-Yabee mosque overall was at a high level with average of 4.51. When considered in each aspect with the highest level found that was the goal of the ethics training on cleanliness with an average of 4.88, followed by the objective of providing ethics training on Cleanliness with an average of 4.62. For the lowest average was the exchange of learning and ethic training presentations on cleanliness with average of 4.19, respectively.

3. The ethics observation on Cleanliness for Tadika students of Surau-Yabee mosque, overall found that the students participated in ethics training on Cleanliness for tadika students of Surau-Yabee mosque, have been litter in the right place, help maintain cleanliness at school and home ,using household correctly not waste and not break off, turn off the water and electric every time when not use, pare nails and pedicure / hair, clothes clean themselves and persuade others to follow, with an average of 3.41, respectively.

4. The study results on cleanliness of body and clothing (individually) overall, found that no head lice and louse egg, dandruff or hair sticky/ dirty, ears and ear holes no stains off the sweat have pointed ears or liquid flow stained, teeth clean with no food or gunders, face and body no sweat, hands and feet with nails clean/ no stains, wear clean clothes everyday including shoes and socks clean with no smell.

بسم الله الرحمن الرحيم

กิตติกรรมประกาศ

อัลหัมดุลิลลาฮฺ การค้นคว้าอิสระเล่มนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยอนุมัติจากอัลลอฮฺ ﷻ ผ่านความช่วยเหลือจากคณาจารย์หลายๆ ท่าน จนทำให้การค้นคว้าอิสระสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบคุณอาจารย์ดร.มุฮัมมัดซูไฮมี เสงยามา อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระหลัก อาจารย์ ดร.อับดุลรอแม สุหลง อาจารย์ที่ปรึกษาการร่วม อาจารย์ดร.มุหัมหมัดคอลาล แกมะ ประธานหลักสูตรอิสลามศึกษา อาจารย์ดร.อับดุลฮากัม เสงปียา อดีตอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อุไรรัตน์ ยามาเร้ง ที่คอยติดตาม ให้คำปรึกษาและให้ความสำคัญในการนี้เสมอมา และอีกหลายท่านที่มีส่วนช่วยเหลือ แนะนำแนวทางการทำการค้นคว้าอิสระ รวมถึงถ่ายทอดความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ ทำให้ผู้ศึกษาสามารถดำเนินการทำการค้นคว้าอิสระจนสำเร็จ

สุดท้ายนี้ก็ขออุทิศต่ออัลลอฮฺ ﷻ ให้พระองค์ทรงโปรดปราน ประทานความจำเริญใน การดำรงชีวิตสำหรับทุกคนทั้งโลกนี้และโลกอาคิเราะฮฺ

นิหาซัน เจปะอ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ	ฌ
สารบัญตาราง	ฎ
สารบัญภาพ.....	ฐ
บทที่ 1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการค้นคว้าอิสระ	3
ความสำคัญของการค้นคว้าอิสระ	4
ขอบเขตของการค้นคว้าอิสระ	4
1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	4
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา	4
3. ขอบเขตด้านตัวแปร.....	4
3.1 ตัวแปรต้น	4
3.2 ตัวแปรตาม.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	
1. ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) พ.ศ. 2550	6
2. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร	12
3. การเสริมสร้างวินัยในตนเอง	22
4. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม	30

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 2 (ต่อ)	
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	67
1. งานวิจัยในประเทศ	67
กรอบแนวคิดการค้นคว้าอิสระ	75
สมมติฐานการค้นคว้าอิสระ	76
บทที่ 3 วิธีดำเนินการค้นคว้าอิสระ	
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	77
เครื่องมือที่ใช้ในการค้นคว้าอิสระ	77
1. ลักษณะของเครื่องมือ.....	77
2. วิธีการสร้างเครื่องมือ	80
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	82
การวิเคราะห์ข้อมูล	83
1. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	83
2. สถิติที่ใช้ในการค้นคว้าอิสระ.....	83
2.1 สถิติที่ใช้หาคุณภาพของเครื่องมือ	83
2.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	84
แผนปฏิบัติการค้นคว้าอิสระ.....	84
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	85
ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล.....	85
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	85
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการค้นคว้าอิสระ	93
อภิปรายผล	94

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 (ต่อ)	
ข้อเสนอแนะ.....	98
1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการค้นคว้าอิสระไปใช้.....	98
2. ข้อเสนอแนะในการทำการค้นคว้าอิสระครั้งต่อไป.....	98
บรรณานุกรม.....	99
ภาคผนวก.....	102
ภาคผนวก ก สถิติที่ใช้ในการค้นคว้าอิสระ.....	103
ภาคผนวก ข ค่า IOC ในการค้นคว้าอิสระ.....	107
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการค้นคว้าอิสระ.....	112
ภาคผนวก ง ค่าความเชื่อมั่น.....	196
ภาคผนวก จ หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการค้นคว้าอิสระ.....	198
ภาคผนวก ฉ รายชื่อหน่วยงานที่ให้ทดลองเครื่องมือ.....	202
ภาคผนวก ช รายชื่อหน่วยงานที่ทำการค้นคว้าอิสระ.....	204
ภาคผนวก ซ รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ.....	206
ประวัติผู้ทำการค้นคว้าอิสระ.....	208

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 พัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบิร์ต	55
2 แผนปฏิบัติการคั่นคว่ำอิสระ	84
3 แสดงผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจริยธรรม เรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายา ก่อนและหลังการจัด อบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาด.....	86
4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับความพึงพอใจต่อหลักสูตรอบรม จริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิด.....	88
5 คะแนนการสังเกตจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิด	89
6 แสดงคะแนนแบบประเมินความสะอาดของร่างกายและเสื้อผ้า (รายบุคคล).....	91

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	พัฒนาการทางบุคลิกภาพที่เป็นที่ยอมรับตามหลักจิตวิทยามนุษย์นิยม	58
2	กรอบแนวคิดของการค้นคว้าอิสระ	75

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545–2559) ได้กล่าวถึงวิสัยทัศน์ของการศึกษาไทยว่า คนดีคือคนที่ ดำเนิน ชีวิตอย่างมีคุณภาพมีจิตใจที่ดีงามมีคุณธรรมจริยธรรมมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้าน จิตใจและพฤติกรรมที่แสดงออก เช่น มีวินัยประหยัดมีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลมีเหตุผลรู้หน้าที่ซื่อสัตย์ پاکเพียรขยันสามารถ อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2543 : 5) สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจสติปัญญาความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและมาตรา 24 กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในทุกวิชา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545 : 28)

ในบริบทของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส นั้น ประชาชนส่วนใหญ่เลื่อมใสนับถือและศรัทธาในศาสนาอิสลาม ซึ่งคำว่าอิสลามนั้นเป็นภาษาอาหรับที่มีความหมายว่า “สันติ” โรงเรียนตาดีกาเป็นโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามเบื้องต้นแก่เด็กที่มีอายุระหว่าง 5-12 ขวบในวันเสาร์-อาทิตย์ โรงเรียนตาดีกาเกิดขึ้นโดยภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยมีมัสยิดเป็นศูนย์กลางในการจัดการเรียนการสอน คำว่า “ta” เป็นคำย่อมาจากคำว่า “taman” หมายถึงสวน, อุทยาน ส่วนคำว่า “di” มาจากคำว่า “didikan” หมายถึง การอบรม และคำว่า “ka” มาจากคำว่า “kanak-kanak” หมายถึง เด็กๆ เมื่อนำมารวมกันคำว่า “tadika” จึงมีความหมายว่า อุทยานอบรมจริยธรรมเด็กซึ่งถือว่าการศึกษาคือการบ่มเพาะตามหลักศาสนาอิสลาม เดิมเป็นการจัดการเรียนการสอนตามสุหฺร่า และตามมัสยิด ในตอนกลางคืนช่วงเวลาประมาณ 19.30 – 20.30 น. โดยไม่ได้ใช้หลักสูตร และตำราที่แน่นอน ทำการสอนตามอรรถาธิบาย โดยเน้นหลักปฏิบัติของศาสนาอิสลาม (Berita Harian, 2006)

ศาสนาอิสลามกำหนดหน้าที่สำคัญในการอบรมสั่งสอนบุตรหลานหรือผู้ที่อยู่ในการปกครองให้มีความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติตามหลักการศาสนาให้กับบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง หากบิดา มารดา หรือผู้ปกครองไม่มีความรู้ก็ต้องหาผู้ที่มีความรู้มาสอนแทน ซึ่ง

ส่วนใหญ่รวมกลุ่มกันจัดโดยใช้พื้นที่และอาคารในบริเวณมัสยิดเป็นศูนย์การเรียนรู้ มีอิหม่าม หรือ ผู้มีความรู้ในท้องถิ่น ทำหน้าที่สอนจึงถูกกำหนดให้ทุกมัสยิดที่มีความพร้อมจัดให้มีการเรียน การสอนอิสลามศึกษาภาคบังคับระดับพื้นฐาน (ฟิรฎูฮ์น) แก่เยาวชน โดยมีสำนักงาน คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดเป็นผู้ดูแลและรับผิดชอบศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) เดิมอยู่ใน ความรับผิดชอบของกรมปกครองกระทรวงมหาดไทย ใช้ชื่อว่าศูนย์อบรมสอน ศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด คณะรัฐมนตรีมีมติให้โอนมาอยู่ในความรับผิดชอบของ กระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2548 จากศูนย์อบรมสอนศาสนาอิสลามและจริยธรรม ประจำมัสยิด เป็นศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาสและเมื่อวันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2550 ในพื้นที่จังหวัดสตูล จังหวัดสงขลาในอำเภอจะนะ เทพา นา ทวี และสะบ้าย้อย เนื่องจากต้องการให้การจัดการศึกษาเกี่ยวกับอิสลามศึกษาไม่ซ้ำซ้อนและให้ ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องในหลักสูตรอิสลามศึกษาที่สูงขึ้น (สำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล, 2550 : 1)

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดระเบียบว่าด้วยศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ในจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส พ.ศ. 2548 และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ ๒) พ.ศ. 2550 กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ร่วมกับสำนัก บริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการการศึกษา 12 สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประจำจังหวัด มีการส่งเสริมสนับสนุน นิเทศติดตามและพัฒนาศูนย์การศึกษา อิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ในความรับผิดชอบอย่างต่อเนื่อง จัดได้ว่าศูนย์การศึกษาอิสลาม ประจำมัสยิด (ตาดีกา) ถือเป็นแหล่งเรียนรู้อิสลามศึกษาของมัสยิดที่ต้องการให้เด็กและเยาวชนมี ความรู้ความเข้าใจ มีจริยธรรมและปฏิบัติตามหลักการทางศาสนาอิสลาม โดยใช้อาคารบริเวณ มัสยิดเป็นสถานที่จัดการเรียนรู้ โดยใช้หลักสูตรการศึกษาภาคบังคับระดับพื้นฐาน (ฟิรฎูฮ์น) ใน การจัดการเรียนการสอนในตอนเย็นของวันจันทร์ถึงวันศุกร์หรือ วันเสาร์และวันอาทิตย์ตาม ความพร้อมของชุมชน ผู้นำศาสนาและอาสาสมัครในชุมชน

ผู้เรียนเป็นนักเรียนที่เรียนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนของรัฐและโรงเรียนเอกชน ด้วยที่ชุมชนในแต่ละพื้นที่โดยเฉพาะในเขตพื้นที่ภาคใต้ ที่เรียกกันว่า “ตาดีกา” ซึ่งเป็นศูนย์ การศึกษาพื้นฐานประจำมัสยิดสำหรับบุตรหลานมุสลิมในเขตพื้นที่ ดำเนินการจัดการเรียนการสอน ขึ้นพื้นฐานให้อ่านออกเขียนได้ด้านวิชาการอิสลามศึกษา จรรยาบรรณ คุณธรรมจริยธรรม และ ขนบธรรมเนียมประเพณีในพื้นที่อันดีงาม ภายใต้การบริหารจัดการและการกำกับควบคุมของ ชุมชนและมัสยิดตามอัตภาพของแต่ละแห่ง ปัจจุบันศูนย์การเรียนรู้ตาดีกาในชุมชนที่ได้รับ

การสนับสนุนจากรัฐบาลในการดูแลด้านดำเนินการสอนซึ่งสังกัดต่อสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัด โดยมีการสนับสนุนทางสวัสดิการและงบประมาณบางส่วน (มะตอเฮ มะลี, 2555)

ศูนย์ตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี (ตาดีกานูรุลฟรกอน) ในปัจจุบันเป็นศูนย์การศึกษา ขนาดเล็กที่จัดการศึกษาศาสนาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเปิดสอนในระดับปฐมวัยถึงช่วงชั้นที่ 2 มีนักเรียนจำนวนทั้งสิ้น 37 คน จำแนกเป็นระดับ ช่วงชั้นที่ 1 จำนวน 10 คน และช่วงชั้นที่ 2 จำนวน 27 คน มีครูจำนวน 4 คน และเป็นผู้บริหารโรงเรียน 1 คน ศูนย์ตาดีกาได้จัดกิจกรรมเพื่อ เสริมสร้างควมมีวินัยให้แก่ักเรียน เช่น การอบรมนักเรียนหน้าเสาธง กิจกรรมการปฏิบัติภารกิจ ในด้านศาสนา ละหมาดวันละ 5 เวลาซึ่งเป็นการฝึกระเบียบวินัย ความสะอาดและการตรงต่อเวลา อบรมนักเรียนโดยเน้นคุณธรรมและหลักการศาสนาเป็นระยะ

แต่จากผลการดำเนินงานตามกิจกรรมต่างๆ ปรากฏว่ายังไม่ประสบผลสำเร็จตาม มาตรฐานการศึกษาเท่าที่ควร ซึ่งด้านที่ 1 : ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์โดย กำหนดไว้ว่า ร้อยละ 75 นักเรียนต้องมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์สอดคล้องกับมาตรฐานที่กำหนด แต่จากการประเมินกลับพบว่านักเรียนยังขาดระเบียบวินัยอยู่มาก ไม่ว่าจะเป็นการวิ่งเล่นบนอาคาร เรียน การไม่ส่งการบ้าน การใช้สิ่งของส่วนรวมไม่ประหยัดและไม่คุ้มค่า และที่สำคัญคือวินัยที่ เกี่ยวกับการรักษาความสะอาด เช่น การทิ้งขยะไม่ถูกที่ การไม่ทำความสะอาดห้องเรียนและบริเวณ โรงเรียน การไม่รักษาความสะอาดของร่างกาย มีเล็บยาว แขน ขา สกปรก เครื่องแต่งกายไม่สะอาด ขอบขีดเขียนบนโต๊ะ ผนังห้องเรียน หรือห้องน้ำ เป็นต้น

สภาพเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบไปถึงการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนซึ่งยังต้องได้รับการ ปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้น ดังที่รายงานผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาของ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2547 : 15) ซึ่งพบว่า มาตรฐานด้าน ผู้เรียน ในมาตรฐานที่ 1 : ผู้เรียนมี คุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์อยู่ในระดับพอใช้ และในมาตรฐานที่ 2 : ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดีอยู่ในระดับพอใช้ เช่นเดียวกัน ซึ่งปัญหาต่างๆเหล่านี้จำเป็นต้องอย่างย่งที่สถานศึกษาโดยความร่วมมือของผู้มีส่วน เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องเร่งพัฒนาและปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้เองผู้เขียนได้พัฒนาหลักสูตรระยะ สั้นเกี่ยวกับจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบีขึ้น

วัตถุประสงค์การการค้นคว้าอิสระ

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกา ประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี

2. เพื่อเสริมสร้างวินัยด้านการรักษาความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อหลักสูตรอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี

ความสำคัญของการค้นคว้าอิสระ

1. ทราบผลการใช้หลักสูตรอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี
2. เป็นแนวทางในการเสริมสร้างวินัยด้านการรักษาความสะอาดนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี
3. ทราบระดับความพึงพอใจต่อหลักสูตรอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี

ขอบเขตการการค้นคว้าอิสระ

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี จำนวน 27 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การพัฒนาหลักสูตรอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี ได้การดำเนินการเสริมสร้างวินัยด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียนโรงเรียนศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี 2 ด้าน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 : 15) คือ ด้าน การรักษาความสะอาดตนเอง และด้านการรักษาความสะอาดสภาพแวดล้อม

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

3.1 ตัวแปรต้น คือ หลักสูตรอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี

3.2 ตัวแปรตาม

1. วินัยในตนเองเกี่ยวกับความสะอาดของนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี

1.1 ด้านการรักษาความสะอาดตนเอง

1.2 ด้านการรักษาความสะอาดสภาพแวดล้อม

2. ความพึงพอใจต่อหลักสูตรอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา ระหว่างเดือนพฤษภาคม - กันยายน พ.ศ. 2557

นิยามศัพท์เฉพาะ

หลักสูตร หมายถึง ชุดของการเรียนและประสบการณ์สำหรับนักเรียนซึ่งโรงเรียนวางแผนไว้ให้นักเรียนบรรลุจุดหมายของการศึกษา

การเสริมสร้างวินัยในตนเอง หมายถึง การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียนด้านความสะอาด

วินัยในตนเอง หมายถึง ความสามารถ ของบุคคลในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปตามที่ตนมุ่งหวัง

ด้านความสะอาด หมายถึง การปฏิบัติตนเพื่อดูแลบำรุงรักษาเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยของร่างกาย เครื่องใช้ส่วนตัว ห้องเรียน บริเวณเขตพื้นที่รับผิดชอบให้มีความความสะอาดอยู่เสมอ

ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด หมายถึง แหล่งเรียนรู้อิสลามขั้นพื้นฐาน ที่ต้องการให้เด็กเยาวชนมุสลิมที่กำลังเรียนอยู่ในระดับประถมศึกษาที่มีอายุระหว่าง 5 – 12 ปี และได้กำหนดให้มีการเรียนการสอนในวันเสาร์-อาทิตย์ โดยมุ่งเน้นการอ่านออก เขียนได้ในภาษามลายู

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาผลการใช้หลักสูตรอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกา ประจำสัปดาห์ เหนือมาปี มีการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบความคิดในการดำเนินการ ดังนี้

แนวคิดที่เกี่ยวข้อง

1. ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) พ.ศ. 2550
2. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร
3. การเสริมสร้างวินัยในตนเอง
4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยภายในประเทศ

กรอบแนวคิดการค้นคว้าอิสระ

สมมติฐานการค้นคว้าอิสระ

แนวคิดที่เกี่ยวข้อง

1. ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา)

พ.ศ. 2550

ตาดีกา หรือ ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด สำหรับในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อาจเรียกได้ว่ามีความแตกต่างจากพื้นที่อื่นๆ ก็ได้ อันเนื่องจากสถาบันการศึกษานี้มีระเบียบเป็นการเฉพาะคือ ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ในจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 ระเบียบดังกล่าวนี้เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมจากระเบียบก่อนหน้านี้อันที่มีการประกาศใช้เมื่อปี 2548 ซึ่งเกิดขึ้นจากมติที่ประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2548 ที่ให้โอนย้ายภารกิจติดตามดูแลส่งเสริมตาดีกาจากเดิมสังกัดกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยมายังกระทรวงศึกษาธิการ ในขณะที่ตาดีกาพื้นที่อื่นมีระเบียบจากอีกหน่วยงานหนึ่งเข้ามารองรับคือ ระเบียบของกรมการศาสนา โดยได้ออกระเบียบ

กรมการศาสนา ว่าด้วยศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด พ.ศ. 2551 ความแตกต่าง ความซับซ้อนดังกล่าวสะท้อนภาพบทบาทความสำคัญของตาดีกาสำหรับพื้นที่สามจังหวัดได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งมิติของความเชื่อมโยงกับชุมชนในสามจังหวัด ทั้งนี้เนื่องจากตาดีกาเป็นสถาบันการศึกษาแรกและสถาบันสำคัญในการสร้างรากฐานสำหรับเยาวชนของชุมชนทั้งทางด้านศาสนา วัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของคนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ความแตกต่างของระเบียบที่เข้ามาควบคุม กำกับและส่งเสริมตาดีกาข้างต้น มีผลสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนของตาดีกา อันเนื่องจากสองระเบียบข้างต้นนอกจากจะมีพื้นที่บังคับใช้แตกต่างกันแล้ว ยังมีการกำหนดเงื่อนไขการใช้หลักสูตรไม่เหมือนกันอีกด้วย หลักสูตรที่ใช้ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ หลักสูตรอิสลามศึกษาพหุวัฒนธรรมประจำมัสยิด พ.ศ.2548/ส.ศ.1426 ในขณะที่ในพื้นที่อื่นสามารถเลือกใช้ได้จากหลักสูตรต่อไปนี้ คือ 1) หลักสูตรการศึกษาศาสนาอิสลามภาคบังคับระดับพื้นฐาน (พหุวัฒนธรรม) ส.ศ.1423 พ.ศ.2545 ของสมาคมคุรุสัมพันธ์ 2) หลักสูตรอิสลามศึกษาพหุวัฒนธรรมประจำมัสยิด พ.ศ.2548/ส.ศ.1426 (ฉบับปรับปรุง) ของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี นราธิวาส และยะลา 3) หลักสูตรอิสลามศึกษา พ.ศ.2546 สำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามของกระทรวงศึกษาธิการ และ 4) หลักสูตรอื่นๆ ที่คณะกรรมการกลางรับรอง

1.1 หลักสูตรการศึกษา

การจัดการเรียนการสอนของตาดีกาประจำมัสยิด มีความประสงค์ให้ผู้เรียนตามหลักสูตรอิสลามศึกษาพหุวัฒนธรรม สามารถพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความตระหนักในหลักการศรัทธาและสามารถปฏิบัติศาสนกิจตามแนวทางที่กำหนด โดยใช้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตร ดังนี้

1.2 การกำหนดช่วงชั้น

กำหนดหลักสูตร 2 ช่วงชั้น ตามระดับพัฒนาการของผู้เรียน คือ

ช่วงชั้นที่ 1 ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น ปีที่ 1 – 3

ช่วงชั้นที่ 2 ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น ปีที่ 4 – 6

1.3 สาระการเรียนรู้

สาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน ประกอบด้วย 8 สาระ ดังนี้

1. อัลกุรอ่าน
2. อัล – ฮาดิษ
3. หลักการศรัทธา
4. ศาสนบัญญัติ
5. ศาสนประวัติ
6. จริยธรรม
7. ภาษาอาหรับ
8. ภาษามาลายู

1.4 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ 8 ประการ เน้นให้ผู้เรียนเข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความถนัดและความสนใจอย่างแท้จริง การพัฒนาที่สำคัญของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ได้แก่ การพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ซึ่งจะเป็แนวทางหนึ่งที่สอนนโยบายการสร้างเยาวชนของชาติให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัยและมีคุณภาพ เพื่อพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ปลูกฝัง และสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคมและชุมชน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1.4.1 กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน เสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะและอารมณ์ การเรียนรู้เชิงพหุปัญญา และสร้างสัมพันธภาพที่ดี ซึ่งผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่เป็นครูแนะแนว ให้คำปรึกษาด้านชีวิตส่วนตัว การศึกษาต่อ และการพัฒนาตนเองให้แก่ผู้เรียน โดยเน้นทักษะกระบวนการกลุ่ม

1.4.2 กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่พัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจร ตั้งแต่ศึกษาวิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินและปรับปรุงการทำงานโดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

1.4.3 กิจกรรมส่งเสริมผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนอ่านคล่องแคล่ว และจำอัลกุรอานแม่นยำ เน้นการให้การสนับสนุน การจัดการเรียนการสอนโดยภูมิปัญญาท้องถิ่น องค์ความรู้ท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างทั่วถึง

1.5 เวลาเรียน

หลักสูตรอิสลามศึกษาพหุฐานประจำมัสยิด พุทธศักราช 2548/1426
อิฐเราะห์ศักราช กำหนดเวลาในการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ดังนี้

1.5.1 ช่วงชั้นที่ 1 อิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 1 – 3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 252 ถึง 440 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 5 – 6 ชั่วโมง

1.5.2 ช่วงชั้นที่ 2 อิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 4 – 6 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 252 ถึง 440 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 5 – 6 ชั่วโมง

แต่ละช่วงชั้นเปิดสอนสัปดาห์ละ 2 วันๆ ละ 5 – 6 ชั่วโมง หรือสัปดาห์ละ 5 วันๆ ละ 2 ชั่วโมง สาระเรียนรู้ต้องใช้เป็นหลักเพื่อพื้นฐานการคิดการเรียนรู้และการแก้ปัญหา

สำหรับการดำเนินการของตาดีกาในปัจจุบัน มีดังนี้

1. ระเบียบกับการกำหนดรูปแบบการจัดการเรียนการสอน

ระเบียบและหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับตาดีกาได้กำหนดรูปแบบการจัดการเรียนการสอนไว้ในหลายส่วน ส่วนที่สำคัญได้แก่ เวลาเรียน โดยตลอดปีการศึกษามีเวลาเรียนประมาณ 252-440 ชั่วโมง คิดเฉลี่ยสัปดาห์ละ 2 วันๆ ละ 5-6 ชั่วโมง หรือหากจัดให้เรียนสัปดาห์ละ 5 วันๆ ละ 2 ชั่วโมง โดยตาดีกาสามารถกำหนดช่วงเวลาการเปิดสอนได้ใน 2 ลักษณะ คือ วันเสาร์และวันอาทิตย์ ระหว่างเวลา 08.00 – 15.00 น. หรือวันธรรมดา (วันจันทร์-วันศุกร์) ระหว่างเวลา 16.00 – 18.00 น. ทั้งนี้กิจกรรมการเรียนการสอนจะมีทั้งภาคทฤษฎี (วิชาการ) และภาคปฏิบัติ และจะต้องจัดให้มีการใช้สื่อในการเรียนการสอนที่เหมาะสม ประการสำคัญคือ ต้องดำเนินการไปตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

หลักสูตรอิสลามศึกษาพหุฐานประจำมัสยิด พ.ศ.2548/ส.ศ.1426 (ฉบับปรับปรุง)
ได้กำหนดหลักการของการจัดการศึกษาตาดีกาไว้ ดังนี้

1. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้และความเข้าใจในหลักการภาคบังคับ (พหุฐานอื่น) ของศาสนาอิสลาม

2. เป็นการศึกษาเพื่อปฏิบัติศาสนกิจ และยึดมั่นในหลักการศาสนาในการประกอบศาสนกิจ และการดำรงชีวิตประจำวัน

3. เป็นการศึกษาที่สนองตอบความต้องการของท้องถิ่น

4. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนเป็นมุสลิมที่ดี และเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว สังคม และประเทศชาติ

5. เป็นการศึกษาพื้นฐานที่สามารถศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

6. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์ได้

หลักการของการศึกษาตามหลักสูตรนี้ได้กำหนดไว้ว่า เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิตมีความตระหนักในหลักการ ศรัทธา และปฏิบัติศาสนกิจตามที่ศาสนากำหนดต่อไป

1. มีความรู้ความเข้าใจหลักการขั้นพื้นฐานของศาสนาอิสลาม
2. มีความสามารถในการอ่านและการเขียน
3. มีนิสัยรักการอ่าน และใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ
4. เป็นมุสลิมที่ดี เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และประเทศชาติ
5. สามารถนำหลักคำสอนของศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวัน

จากข้อมูลที่ปรากฏในระเบียบที่เกี่ยวข้องข้างต้นทำให้เห็นภาพสำคัญของการจัดการเรียนการสอนในตาดีกาได้ว่ามีจุดมุ่งเน้นเช่นไร นั่นคือ การให้เยาวชนมีความรู้ความเข้าใจและทักษะทางด้านพิธีกรรม ซึ่งหมายถึง ความรู้เกี่ยวกับข้อปฏิบัติที่เป็นภาคบังคับตามหลักการของศาสนา โดยการเรียนรู้จะต้องเริ่มสร้างความพร้อมของผู้เรียนก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะการเรียนรู้และเครื่องมือในการเรียน ได้แก่ทักษะในการอ่านและการเขียน

ทักษะการอ่านและการเขียนเป็นทักษะสำคัญเพื่อใช้ในการเรียนรู้สิ่งอื่นต่อไป เนื่องจากผู้เรียนที่เข้าเรียนในตาดีกา เป็นกลุ่มที่ส่วนใหญ่ยังไม่มีทักษะทั้งสองด้านนี้ เนื่องจากภาษาที่ใช้ในการเรียนที่ตาดีกาเป็นภาษามลายู อักษรยาวี ดังนั้นการเรียนรู้ทักษะการอ่านและการเขียนที่ตาดีกาจึงกลายเป็นก้าวแรก ก้าวสำคัญสำหรับการศึกษาในระดับต่อไป

อีกประการหนึ่งที่เป็นหลักสำคัญของการจัดการเรียนการสอนตาดีกา คือ การสร้างลักษณะนิสัยให้กับผู้เรียน ที่หลักสูตรมุ่งเน้นการสร้างให้เป็นมุสลิมที่ดี รักการอ่าน มี ใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ ซึ่งกระบวนการเพื่อให้เกิดคุณลักษณะดังกล่าวในตัวผู้เรียนได้นั้น ไม่สามารถใช้เพียงการสอนแบบบรรยายในห้องเรียนได้ จำเป็นต้องมีการจัดการเรียนการสอนที่สามารถสอดแทรก การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่างๆ เพื่อปลูกฝังบุคลิกภาพดังกล่าวให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

2. รูปแบบการจัดการเรียนการสอน

จะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนการสอนตาดีกาไม่ใช่มุ่งหวังการถ่ายทอดความรู้ไปยังผู้เรียนเท่านั้น แต่จะต้องมีมากกว่านั้น โดยจะต้องครอบคลุมถึงการสร้างทัศนคติ เจตคติให้กับผู้เรียน ให้ผู้เรียนรักที่จะดำรงตนเป็นมุสลิมที่สมบูรณ์ เป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีความรักที่จะนำหลักคำสอนของศาสนาไปปฏิบัติใช้ในชีวิตประจำวัน ในขณะที่เดียวกันก็ต้องมีทักษะ ความพร้อมและความต้องการในการปฏิบัติศาสนกิจต่างๆ ด้วย ดังนั้นการจะสร้างความสำเร็จสำหรับภารกิจนี้

ของครูผู้สอนจึงไม่ใช่ด้วยความบังเอิญ แต่จะต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจต่อเทคนิควิธีการสอน และการนำเทคนิควิธีการดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติจริง ทั้งนี้อัลลอส (ช.บ) ได้ทรงนำเสนอไว้ใน อัลกุรอานถึงความสำคัญของการใช้เทคนิควิธีการที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้การถ่ายทอดดังกล่าว บรรลุผล ดังปรากฏในซูเราะห์อันนะห์ลี อายะห์ที่ 125 ซึ่งมีความหมายว่า

“จงเรียกร้องสู่แนวทางของพระผู้อภิบาลของพวกเจ้าด้วยอิกมะห์ (วิทย์ปัญญา) และการดักเตือนที่ดี และจงโต้แย้งพวกเขาด้วยสิ่งที่ ดีกว่า (ด้วยเหตุผลและหลักฐาน ด้วยความอ่อนโยน) แท้จริงพระผู้ อภิบาลของเจ้านั้น พระองค์ทรงรู้ดียิ่งถึงผู้ที่หลงจากทางของ พระองค์ โดยที่พระองค์ทรงรู้ดียิ่งถึงบรรดาผู้ที่อยู่ในทางที่ถูกต้อง”

จากอายะห์ข้างต้นจะเห็นว่า อัลลอส ^{ร.ค} ทรงกำชับให้การเผยแพร่ เรียกร้องใน เรื่องศาสนานั้นจำเป็นต้องใช้ “อิกมะห์” ซึ่งหมายถึงองค์ความรู้ที่จะมีส่วนทำให้การเผยแพร่งกล่าว บรรลุผล ดังนั้นการสอนในห้องเรียนจึงมีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องนำเอา “อิกมะห์” มาใช้ อิกมะห์จะทำให้เกิดรูปแบบที่หลากหลายสำหรับการสอน สร้างให้เกิดความน่าสนใจแก่ผู้เรียนและ เรียนรู้ได้เร็วขึ้น มีประสิทธิภาพมากขึ้น และเรายังพบต่อไปว่า “การดักเตือนที่ดี” จะเป็นกุญแจ สำคัญอีกดอกหนึ่งเพื่อความสำเร็จในการสอน การดักเตือนที่ดีจะเกิดจากบุคลิกภาพอันสวยงามที่จะ เป็นต้นแบบให้กับผู้เรียนของครูผู้สอน

นอกจากนี้จากอายะห์ข้างต้น จะเห็นว่า “การโต้แย้ง” สามารถนำมาเป็น เครื่องมือในการเผยแพร่ความรู้ ศรัทธาได้ ทั้งนี้ในชั้นเรียน ผู้สอนอาจสร้างประเด็นเพื่อให้เกิด การถกเถียง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้เรียนด้วยกัน หรือระหว่างผู้เรียนกับครูผู้สอน โดยเน้น การใช้เหตุผล หลักฐานหักล้างระหว่างกัน ซึ่งเหล่านี้สะท้อนภาพห้องเรียนที่จะสร้างให้เกิดการ เรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ และเป็นสิ่งที่ควรเกิดขึ้นในคาบเรียนด้วยเช่นกัน

3. บรรยากาศการเรียนรู้

การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ในชั้นเรียนถือเป็นอีกเงื่อนไขความสำเร็จใน การจัดการเรียนการสอนคาบเรียน ห้องเรียนจะต้องมีบรรยากาศของความใคร่รู้ ใคร่เห็น ใคร่เรียน ความพยายามของครูที่มุ่งจะทำให้ผู้เรียนนั่งฟังเงียบๆ ไม่มีกิจกรรมให้เกิดความกระปรี้กระเปร่า และ ทำให้ห้องเรียนมีความน่าเบื่อนั้น ไม่ใช่เป็นวิธีการที่สอดคล้องกับแนวทางของท่านรอซูล

ด้วยเหตุนี้ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการสร้างบรรยากาศความ อยากเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน การจัดช่วงเวลาในการเรียน กิจกรรมต่างๆ ตลอดเวลาที่ผู้เรียนอยู่ใน

ศาสดามีความสำคัญมาก ความไม่พร้อมของผู้เรียนนำมาซึ่งความล้มเหลวของการสอนได้ และถือเป็นความสูญเสียเปล่าในความทุ่มเทดังกล่าว

4. การใช้สื่อการสอน

ท่านรอซูล ﷺ ได้กล่าวไว้ว่า “แท้จริงฉันถูกส่งมาเพื่อเป็นครู” และแบบอย่างของการเป็นครูของท่านรอซูล ﷺ เป็นสิ่งที่ครูทุกท่านจะต้องนำมาประยุกต์ใช้ ตัวอย่างหนึ่งของการสอนของท่านรอซูล ﷺ คือการใช้สื่อการสอน ดังที่ในหะดีษหนึ่งว่า

ท่านรอซูล ﷺ มาหาพวกเรา ในมือของท่านข้างหนึ่งมีทอง อีกข้างหนึ่งมีผ้าไหม แล้วท่านก็กล่าวว่า “ของทั้งสองอย่างนี้เป็นสิ่งต้องห้ามสำหรับผู้ชาย”

ตัวอย่างง่ายๆ ของการใช้สื่อของท่านรอซูล ﷺ นั่นคือการนำของจริงมาใช้ในการอธิบายและให้ความสำคัญต่อการนำเสนอของท่าน เราจะพบว่าในความจริง ของทั้งสองอย่างที่ท่านรอซูล ﷺ นำมาใช้เพื่อการนำเสนอข้อห้ามทางศาสนานั้นเป็นสิ่งที่บรรดาซอฮาบะห์รู้จักดี (ทองกับผ้าไหม) แต่กระนั้นท่านรอซูล ﷺ ยังคงนำมาด้วย

ด้วยเหตุนี้ครูศาสดาจึงควรให้ความสำคัญต่อการใช้สื่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อง่ายๆ ที่สามารถจัดหาได้ไม่ยาก เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนในแต่ละครั้งมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

การจัดการเรียนการสอนที่จะช่วยสร้างคุณภาพให้เกิดขึ้นได้ และเป็นสิ่งที่ครูศาสดาสามารถนำไปปฏิบัติใช้ได้จริง และถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของอามัลอิบาดะห์ที่อัลลอฮ์จะทรงตอบแทนให้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด อันเนื่องมาจากที่ระบุไว้ว่า ความรู้ที่ยังประโยชน์นั้นจะเป็นความดีที่ไหลรินไปยังผู้นั้นตลอดไปแม้เขาจะเสียชีวิตไปแล้วก็ตาม (ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

2. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร

2.1 ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร

หลักสูตรเป็นเครื่องมือที่จะทำให้การจัดการศึกษาบรรลุผลตามจุดหมายที่กำหนดไว้ โดยหลักสูตรมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมความเจริญงอกงามของบุคคล สามารถปลูกฝังพฤติกรรม คุณธรรม จริยธรรม วางรากฐานความคิดที่เป็นการสนับสนุนและสอดคล้องกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง เพื่อให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม สามารถทำให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความสนใจ ความถนัดที่แท้จริงของตนและพัฒนาได้เต็มศักยภาพ นอกจากนี้ยังเป็นโครงการ แผนงาน ข้อกำหนด ที่ชี้แนะให้ผู้บริหารการศึกษา ครู อาจารย์ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องนำไปดำเนินงานสู่การปฏิบัติอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ

มีนักการศึกษาให้ความหมายของคำว่า “การพัฒนาหลักสูตร” ไว้ดังนี้

ธารง บัวศรี (2542: 7) ให้ความหมายว่า หลักสูตร คือ แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมายการจัดเนื้อหา กิจกรรมและมวลประสบการณ์ในแต่ละโปรแกรมการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่างๆ ตามจุดหมายที่กำหนดไว้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2551 : 25) กล่าวว่า หลักสูตรมีความหมาย 3 ประการ คือ

1. หลักสูตรเป็นศาสตร์ที่มีทฤษฎี หลักการและการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามที่มุ่งหมายไว้
2. หลักสูตรเป็นระบบในการจัดการศึกษา โดยมีปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่ ครู นักเรียน วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ กระบวนการ (Process) ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผลผลิต (Output) ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสำเร็จทางการศึกษา เป็นต้น
3. หลักสูตรเป็นแผนการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งประสงค์จะอบรมฝึกฝนผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ

ทรัมป์และมิลเลอร์ (Trump and Miller, 1968; อ้างถึงใน สุนีย์ ภูพันธ์, 2546 : 11) กล่าวว่า หลักสูตร คือกิจกรรมการเรียนการสอนชนิดต่างๆ ที่เตรียมการไว้ และจัดให้แก่เด็กนักเรียนหรือระบบโรงเรียน

นอกจากนั้นสมนึก ธาตุทอง (2548 : 4) กล่าวว่า หลักสูตร คือ การบูรณาการศิลปะการเรียนรู้ มวลประสบการณ์ต่างๆ เข้าด้วยกัน ซึ่งสามารถนำไปสู่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามสิ่งที่สังคมคาดหวัง และมีการกำหนดแผนงานไว้ล่วงหน้า โดยสามารถปรับปรุง พัฒนา ให้เอื้อประโยชน์ต่อผู้เรียนได้มีความรู้ ความสามารถสูงสุดตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

ธีระ รุญเจริญ (2550 : 280) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่าหลักสูตรดังนี้

1. หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ทั้งหมดที่จัดให้นักเรียนโดยการควบคุมแนะนำของสถานศึกษาอันเป็นเครื่องมือช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือความคาดหวังทางการศึกษาที่ตั้งไว้

2. หลักสูตรเป็นสื่อในการสอนที่โรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ในการเรียนรู้เพื่อบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่วางไว้

สันติ บุญภิรมย์ (2552 : 43) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ทั้งกิจกรรมทางวิชาการและกิจกรรมอื่นๆ ที่อยู่ในความรับผิดชอบของสถานศึกษา เพื่อนำไปใช้เป็น

หลักในการจัดการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนได้บรรลุไปตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาแต่ละระดับ แต่ละประเภท

นอกจากนั้น ประสาท เนืองเฉลิม (2553 : 19) ได้กล่าวไว้ว่า หลักสูตร หมายถึงเอกสารและแนวทางในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์ที่จะให้แก่ผู้เรียน และกระบวนการประเมินผลการเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้เรียนที่กำหนดโดยผู้พัฒนาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรนั้นๆ

กู๊ด (Good, 1973 ; อ้างถึงในนิพนธ์ เป็ลื่องนุช, 2554) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ 3 ประการ คือ

1. หลักสูตร คือ เนื้อหาวิชาที่จัดได้เป็นระบบ ให้ผู้เรียนได้ศึกษา เช่น หลักสูตรภาษาไทย หลักสูตรคณิตศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งก็คือหลักสูตรเป็นวิชา
2. หลักสูตร คือ แก่โครงของเนื้อหาหรือข้อบ่งชี้เฉพาะที่จะต้องสอนซึ่งโรงเรียนต้องจัดให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้มีความรู้การศึกษาแต่ละระดับ หรือได้รับวุฒิปริญญาเพื่อสามารถเข้าศึกษาต่อในสายอาชีพต่อไป ความหมายในข้อนี้ จึงหมายถึงหลักสูตรทั้งฉบับ ซึ่งรวมทุกวิชาเข้าด้วยกัน
3. หลักสูตร คือ กลุ่มวิชาและประสบการณ์ที่กำหนดไว้ นักเรียนจะต้องได้เล่าเรียนภายใต้การแนะนำของโรงเรียน และสถาบันที่ศึกษา ความหมายในข้อนี้คือ หลักสูตรทั้งฉบับซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาวิชาส่วนหนึ่ง และประสบการณ์อีกส่วนหนึ่ง

โดยสรุป การพัฒนาหลักสูตรที่นักการศึกษาได้กล่าวไว้ข้างต้น สามารถอธิบาย สรุปความหมายของการพัฒนาหลักสูตรได้ว่า การพัฒนาหลักสูตร (Curriculum Development) หมายถึง การจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่หรือการปรับปรุง การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้ดีขึ้น ให้เหมาะสมกับความต้องการของบุคคล เวลา และสภาพสังคม เพื่อนำไปใช้เป็นหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้บรรลุไปตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษา

2.2 ความสำคัญของหลักสูตร

หลักสูตรเป็นองค์ประกอบอันสำคัญอย่างหนึ่งของการจัดการศึกษา เพราะหลักสูตรจะเป็นโครงร่างกำหนดไว้ว่าจะให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์อะไรบ้างจึงจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน และสังคม อีกทั้งยังเป็นแนวทางที่จะสร้างการพัฒนาการให้แก่ผู้เรียนในทุกๆ ด้าน นอกจากนี้ หลักสูตรยังเป็นเครื่องชี้ให้เห็นภาพของสังคมในอนาคตว่าจะเป็นอย่างไรรอีกด้วย การพัฒนาหลักสูตร ต้องวางอยู่บนพื้นฐานในด้านต่างๆ เพื่อให้มีความถูกต้อง สมบูรณ์ สามารถสนองความต้องการของบุคคล และสังคมได้

สันติ บุญภิรมย์ (2552 : 44-45) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ดังนี้

1. หลักสูตรเป็นตัวกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ของผู้เรียนในแต่ละระดับ เช่น หลักสูตรปฐมวัย หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหลักสูตรระดับอุดมศึกษา เป็นต้น
2. หลักสูตรช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัย
3. หลักสูตรเป็นตัวชี้วัดความเจริญงอกงามของผู้เรียนที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน

4. หลักสูตรเป็นตัวชี้้นำในการรวบรวมเนื้อหาสาระของรายวิชาที่ผู้สอนนำมาใช้สอนผู้เรียนให้ครบตามหลักสูตรที่ต้องการ
5. หลักสูตรเป็นตัวบ่งบอกถึงพฤติกรรมที่คาดหวังที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน
6. หลักสูตรช่วยให้ผู้สอนได้ดำเนินการสอนอย่างถูกต้อง ไม่หลงประเด็น
7. หลักสูตรเป็นเครื่องมือของผู้บริหารการศึกษา เพื่อใช้สำหรับการติดตามควบคุม และประเมินผลทางวิชาการของสถานศึกษา
8. หลักสูตรเป็นเอกสารของทางราชการที่แปลความมาจากความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาให้แก่พลเมืองของประเทศ
9. หลักสูตรเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาคนให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศในอนาคต

นอกจากนั้น ประสาท เนิ่งเฉลิม (2553 : 20) ได้สรุปความสำคัญของหลักสูตรไว้ดังนี้

1. หลักสูตรเปรียบเสมือนแม่พิมพ์ของคนในชาตินั้นๆ ซึ่งเมื่อจบการศึกษาในแต่ละระดับแล้ว หลักสูตรจะเป็นตัวสะท้อนคุณลักษณะของผู้ที่สำเร็จการศึกษาในระดับนั้น
2. หลักสูตรเป็นมาตรฐานของการศึกษา ถ้าประเทศหรือการศึกษาระดับใดมีหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ ก็ย่อมสะท้อนถึงการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพเช่นกัน
3. หลักสูตรเป็นแนวทางของการจัดการศึกษา ซึ่งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกระดับสามารถใช้เป็นเครื่องมือประกอบการกำกับ ดูแล และติดตามผลของการศึกษา
4. หลักสูตรเป็นแนวปฏิบัติการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรเป็นตัวกำหนดคุณลักษณะของผู้เรียนให้ได้มาตรฐานเดียวกัน แต่กระบวนการออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นั้น ผู้สอนต้องจัดให้หลากหลายและตอบสนองความมุ่งหมายตามที่หลักสูตรกำหนดไว้
5. หลักสูตรเป็นเครื่องทำนายอนาคตการศึกษาของชาติ และอนาคตของชาติ ย่อมเกิดจากวิสัยทัศน์ของหลักสูตรการศึกษาที่มีการกำหนดกรอบเนื้อหา และแนวทางที่เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม

โดยสรุป หลักสูตรมีความสำคัญต่อการพัฒนาคนในสังคมให้มีคุณลักษณะที่สังคมคาดหวัง เป็นเครื่องมือที่จะทำให้การจัดการศึกษาบรรลุผลตามจุดหมายที่กำหนดไว้ โดยหลักสูตรมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมความเจริญงอกงามของบุคคล สามารถปลูกฝังพฤติกรรม คุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม นอกจากนั้นแล้ว หลักสูตรยังเป็นแผนงาน ข้อกำหนด ที่ชี้แนะให้ผู้บริหารการศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษา รวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องนำไปดำเนินงานสู่การปฏิบัติอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ

2.3 องค์ประกอบของหลักสูตร

องค์ประกอบของหลักสูตร นับเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้หลักสูตรมีความสมบูรณ์ครบถ้วน จากแนวคิดของนักการศึกษาหลายท่าน กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตร ดังนี้

ทาบ (Taba, 1962 ; อ้างถึงใน บุญเลี้ยง ทุมทอง, 2553 : 14) กล่าวว่า หลักสูตรควรมีองค์ประกอบอยู่ 4 อย่าง คือ

1. วัตถุประสงค์ทั่วไปและวัตถุประสงค์เฉพาะวิชา
2. เนื้อหาวิชาและจำนวนชั่วโมงที่สอนแต่ละวิชา
3. กระบวนการสอนและการเรียนหรือการนำหลักสูตรไปใช้
4. โครงการประเมินผลการสอนตามหลักสูตร

ไทเลอร์ (Tyler, 1949 ; อ้างถึงใน มนพัทธ์ ทองนาม, 2554 : 22) กล่าวว่า โครงสร้างของหลักสูตร 4 ประการ คือ

1. จุดมุ่งหมาย (Educational Purpose) ที่โรงเรียนต้องการให้ผู้เรียนเกิดผล
2. ประสบการณ์ (Educational Experience) ที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อให้จุดมุ่งหมายบรรลุ
3. วิธีการจัดประสบการณ์ (Organizational of Educational Experience) เพื่อให้การสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
4. วิธีการประเมิน (Determination of What Evaluate) เพื่อตรวจสอบจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

สจิด อุทรานันท์ (2532 : 244) ได้เสนอว่า ควรแบ่งหลักสูตรออกเป็น 7 ส่วน คือ

1. เหตุผลและความจำเป็นของหลักสูตร
2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร
3. เนื้อหาสาระและประสบการณ์

4. การเสนอแนะเกี่ยวกับการเรียนการสอน
 5. การเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้สื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิชาในชุมชน
 6. การประเมินผล
 7. การเสนอแนะเกี่ยวกับการช่วยเหลือและส่งเสริมผู้เรียน
- ธารัง บัวศรี (2542 : 8-9) กล่าวว่า หลักสูตรมีองค์ประกอบดังนี้

1. เป้าประสงค์และนโยบายการศึกษา (Educational Goals and Policies) เป็นสิ่งที่รัฐต้องการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในเรื่องที่เกี่ยวกับการศึกษา
2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร (Curriculum Aims) เป็นผลส่วนรวมที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากเรียนจบหลักสูตรแล้ว
3. รูปแบบและโครงสร้างหลักสูตร (Types and Structures) เป็นลักษณะและแผนผังที่แสดงการแจกแจงรายละเอียดวิชาหรือกลุ่มวิชา หรือกลุ่มประสบการณ์
4. จุดประสงค์ของวิชา (Subject Objectives) เป็นผลลัพธ์ที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากที่ได้เรียนวิชานั้นไปแล้ว
5. เนื้อหา (Content) เป็นสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ ทักษะ และความสามารถที่ต้องการให้เกิดขึ้น รวมทั้งประสบการณ์ที่ต้องการให้ได้รับ
6. จุดประสงค์ของการเรียนการสอน (Instructional Objectives) เป็นการระบุถึงสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ มีทักษะ และความสามารถหลังจากเรียนรู้เนื้อหาที่กำหนด
7. ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน (Instructional Strategies) เป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมอย่างมีหลักเกณฑ์ เพื่อให้บรรลุผลตามจุดประสงค์ของการเรียนรู้
8. การประเมิน (Evaluation) เป็นการประเมินผลการเรียนรู้เพื่อใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน
9. วัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน (Curriculum Materials and Instructional media) ได้แก่ เอกสารสิ่งพิมพ์ แผ่นฟิล์ม แถบวีดิทัศน์ ฯลฯ และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ รวมทั้งอุปกรณ์โสตทัศนศึกษา เทคโนโลยีการศึกษา และอื่นๆ ที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน

กมล ภูประเสริฐ (2544: 23) กล่าวว่า หลักสูตรมีส่วนประกอบ 3 ส่วน ได้แก่

1. วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม
2. กิจกรรมด้านการสอน
3. งานประเมินผล

พนัส หันนาคินทร์ (2544: 193) กล่าวว่า หลักสูตรที่จัดดำเนินการขึ้นควรมีองค์ประกอบดังนี้

1. ความมุ่งหมายของหลักสูตร
2. หลักการและโครงสร้างของหลักสูตร
3. เนื้อหาหลักสูตร
4. การนำหลักสูตรไปใช้
5. การประเมินหลักสูตร

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546 : 18-19) กล่าวว่า องค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตร มีดังนี้

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร (Curriculum Aims)
2. เนื้อหา (Content)
3. การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation)
4. การประเมินผลหลักสูตร (Evaluation)

นิตยา เปลื้องนุช (2554 : 9) กล่าวว่าองค์ประกอบหลักๆ ของหลักสูตร ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 5 ประการ คือ

1. ความมุ่งหมายของหลักสูตร
2. โครงสร้างของหลักสูตร
3. เนื้อหาของหลักสูตร
4. วัสดุประกอบหลักสูตร
5. กระบวนการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักสูตร

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กรมวิชาการ, 2552) ได้กำหนดองค์ประกอบของหลักสูตร คือ วิสัยทัศน์ หลักการ จุดหมาย สมรรถนะผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การจัดเวลาเรียน การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ การจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดผลและการประเมินผลการเรียนรู้ เกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียน การเทียบโอนผลการเรียนและการบริหารจัดการหลักสูตร

โดยสรุป องค์ประกอบของหลักสูตรที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า องค์ประกอบของหลักสูตรจะต้องประกอบด้วย จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลหลักสูตร

2.4 กระบวนการการพัฒนาหลักสูตร

ทาบา (Taba) ได้กล่าวถึง กระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่ตอบสนอง ความต้องการของผู้เรียน ตามความเชื่อที่ว่าผู้เรียนมีพื้นฐานแตกต่างกัน โดยกำหนดกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไว้ 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. วินิจฉัยความต้องการ : สำรวจสภาพปัญหา ความต้องการ และความจำเป็นต่างๆ ของสังคม และผู้เรียน
2. กำหนดจุดมุ่งหมาย : หลังจากได้วินิจฉัยความต้องการของสังคมและผู้เรียนแล้วจะกำหนดจุดมุ่งหมายที่ต้องการให้ชัดเจน
3. คัดเลือกเนื้อหาสาระ : จุดมุ่งหมายที่กำหนด แล้วจะช่วยในการเลือกเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย ้วย ความสามารถของผู้เรียน โดยเนื้อหาต้องมีความเชื่อถือได้ และสำคัญต่อการเรียนรู้
4. จัดเนื้อหาสาระ : เนื้อหาสาระที่เลือกได้ ยังต้องจัดโดยคำนึงถึง ความต่อเนื่อง และความยากง่ายของเนื้อหา วุฒิภาวะ ความสามารถ และความสนใจของผู้เรียน
5. คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ : ครูผู้สอนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา และจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
6. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ : ประสบการณ์การเรียนรู้ควรจัดโดยคำนึงถึงเนื้อหาสาระและความต่อเนื่อง
7. กำหนดสิ่งที่จะประเมินและวิธีการประเมินผล : ตัดสินใจว่าจะต้องประเมินอะไรเพื่อตรวจสอบผลว่าบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ และกำหนดด้วยว่าจะใช้วิธีประเมินผลอย่างไร ใช้เครื่องมืออะไร

สัจ จูทรานันท์ มีความเห็นว่าการพัฒนาหลักสูตรมีความครอบคลุมถึง การร่างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ และการปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นด้วย การใช้หลักสูตรและการประเมินหลักสูตรนั้น เป็นกระบวนการอันหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตร โดยได้จัดลำดับขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้ คือ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน
2. การกำหนดจุดมุ่งหมาย
3. การคัดเลือกและจัดเนื้อหาสาระ
4. การกำหนดมาตรการวัดและการประเมินผล
5. การนำหลักสูตรไปใช้
6. การประเมินผลการใช้หลักสูตร

7. การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรทั้ง 6 ขั้นตอนดังกล่าว มีสาระสำคัญโดยสรุปดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน คือ ข้อมูลทางด้านความต้องการ ความจำเป็น และปัญหาทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและการปกครอง ตลอดจนนโยบายทาง การศึกษาของรัฐ ข้อมูลทางด้านจิตวิทยา ปรัชญาการศึกษา ความต้องการของผู้เรียน ตลอดจนวิเคราะห์หลักสูตรเดิม เพื่อพิจารณาข้อบกพร่องที่ควรปรับปรุงแก้ไข

2. การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร คณะกรรมการดำเนินงานจะต้อง ร่วมกันพิจารณากำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรให้สอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐาน โดยจุดมุ่งหมาย ของหลักสูตรจะระบุคุณสมบัติของผู้ที่จบหลักสูตรนั้นๆ มุ่งพัฒนาผู้เรียนทั้ง 3 ด้าน คือ พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย โดยกำหนดทั้งจุดมุ่งหมายทั่วไป และจุดมุ่งหมายเฉพาะ แต่ละรายวิชา ซึ่ง จะเน้นการปฏิบัติมากขึ้น โดยคำนึงถึงพัฒนาการทางร่างกาย และจิตใจ ตลอดจนปลูกฝังนิสัยที่ดี งาม เพื่อให้เป็นพลเมืองดี

3. การกำหนดเนื้อหาและประสบการณ์การเรียนรู้ หลังจากได้กำหนด จุดมุ่งหมายของหลักสูตรแล้ว ก็ถึงขั้นการเลือกสาระความรู้ต่างๆ ที่จะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้ เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ เพื่อความสมบูรณ์ให้ได้วิชาความรู้ที่ถูกต้องเหมาะสม กระบวนการขั้นนี้ จึงครอบคลุมถึงการคัดเลือกเนื้อหาวิชาแล้วพิจารณาจัดลำดับเนื้อหาเหล่านั้นว่า เนื้อหาสาระใดควรเป็นพื้นฐานของเนื้อหาใดบ้าง ควรให้เรียนอะไรก่อนอะไรหลัง แล้วแก้ไขเนื้อหา ที่ถูกต้องสมบูรณ์ทั้งแง่สาระและการจัดลำดับที่เหมาะสม ตามหลักจิตวิทยาการเรียนรู้

4. การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นขั้นของการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน ซึ่งเป็น ขั้นตอนที่มีความสำคัญ และเกี่ยวข้องกับครูผู้สอน หลักสูตรจะประสบผลสำเร็จ มีประสิทธิภาพนั้น ขึ้นอยู่กับผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนจะต้องศึกษาทำความเข้าใจ และมีความชำนาญในการใช้ หลักสูตร ซึ่งครอบคลุมถึงการเตรียมการสอน การจัดการเรียนการสอน การจัดสภาพแวดล้อมต่างๆ ภายในโรงเรียนเพื่อเสริมหลักสูตร การนิเทศการศึกษา และการบริหารหลักสูตร ฯลฯ และในขั้นนี้ ยังครอบคลุมถึงการนำหลักสูตรไปทดลองใช้ก่อนนำไปเผยแพร่ด้วย

5. การประเมินผลหลักสูตร เป็นการประเมินสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตรว่าเมื่อ ได้นำหลักสูตรไปใช้แล้วนั้น ผู้ที่จบหลักสูตรนั้นๆ ไปแล้ว มีคุณสมบัติ มีความรู้ความสามารถตามที่ หลักสูตรกำหนดไว้หรือไม่ นอกจากนี้การประเมินหลักสูตรจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อ การปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณค่าสูงขึ้น อันเป็นผลในการนำหลักสูตรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ วางไว้ การประเมินหลักสูตรควรทำให้ครอบคลุมระบบหลักสูตรทั้งหมด และควรประเมินให้ ต่อเนื่องกัน ดังนั้นการประเมินหลักสูตร จึงประกอบด้วยการประเมินสิ่งต่อไปนี้ คือ

5.1 การประเมินเอกสาร หลักสูตร เป็นการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรว่ามีความเหมาะสมดี และถูกต้องตามหลักการพัฒนาหลักสูตรเพียงใด หากมีสิ่งใดบกพร่องก็จะได้นำมาดำเนินการปรับปรุงแก้ไขก่อนที่จะนำไปประกาศใช้ในโอกาสต่อไป

5.2 การประเมินการใช้หลักสูตร เป็นการตรวจสอบว่าหลักสูตร สามารถนำไปใช้ได้ดีในสถานการณ์จริงเพียงใด มีส่วนไหนที่เป็นอุปสรรคต่อการนำหลักสูตร โดยมากหากพบข้อบกพร่องในระหว่างการใช้หลักสูตรก็มักได้รับการแก้ไขโดยทันที เพื่อให้การใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

5.3 การประเมินสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตร โดยทั่วไปจะดำเนินการหลังจากได้มีผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรไปแล้ว การประเมินหลักสูตร ในลักษณะนี้มักจะทำการติดตามความก้าวหน้าของผู้สำเร็จการศึกษาว่าสามารถประสบความสำเร็จในการทำงานเพียงใด

5.4 การประเมินระบบหลักสูตร เป็นการประเมินหลักสูตรในลักษณะที่มีความสมบูรณ์และสลับซับซ้อนมาก กล่าวคือ การประเมินระบบหลักสูตรจะมีความเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบอื่น ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตรด้วย เช่น ทรัพยากรที่ต้องใช้ ความสัมพันธ์ของระบบหลักสูตร กับระบบบริหาร โรงเรียน ระบบการจัดการเรียนการสอน และระบบการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน เป็นต้น

6. การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร เป็นขั้นตอนที่เกิดขึ้นหลังจากได้ผ่านกระบวนการประเมินผลหลักสูตรแล้ว ซึ่งเมื่อมีการใช้หลักสูตรไประยะหนึ่งอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงทางสภาวะแวดล้อมและสังคม จนทำให้หลักสูตรขาดความเหมาะสม จำเป็นต้องมีการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนไป

โดยสรุป กระบวนการพัฒนาหลักสูตรนั้นจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการมากขึ้นอยู่กับการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงใหม่ว่าการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยเพียงใด ซึ่งส่วนใหญ่แล้วการพัฒนาหลักสูตรจะต้องใช้เวลาเป็นปีขึ้นไป ในการเตรียมการ และการดำเนินงานจำเป็นต้องใช้กำลังคน และงบประมาณมากพอสมควร เพื่อให้ได้หลักสูตรที่ดีมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลในการพัฒนาเยาวชนของชาติต่อไป

2.5 หลักสูตรรูปแบบต่างๆ

2.5.1 หลักสูตรวิชาชีพ (เช่น หลักสูตรครูช่าง ช่างเขียนแบบ เป็นต้น) เป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานหลักสูตรแน่นอนมุ่งให้ผู้สำเร็จการศึกษาออกไปประกอบอาชีพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

2.5.2 หลักสูตรรายวิชา (เช่น วิชาวิธีสอน วิชา Fluid Mechanics เป็นต้น) เป็นหลักสูตรย่อยๆ ในหลักสูตรวิชาชีพ มุ่งเน้นสมรรถนะเฉพาะ มีขอบเขตและมีเวลาสอนที่กำหนดไว้แน่นอน

2.5.3 หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น (เช่น ช่างซ่อมจักรยาน ช่างถ่าย VDO เป็นต้น) เป็นหลักสูตรที่จัดเป็นการเฉพาะในวิชาชีพอย่างเจาะจง ให้ผู้สำเร็จการศึกษาประกอบอาชีพเฉพาะนั้นๆ โดยตรง

2.5.4 หลักสูตรฝึกอบรม (เช่น Word Processor, SPSS for Windows เป็นต้น) เป็นโครงการฝึกอบรมให้มีความรู้ลักษณะเฉพาะอย่าง ในช่วงเวลาสั้นๆ เพื่อสนับสนุนการทำงานอย่างใดอย่างหนึ่ง หลักสูตรอาจแบ่งออกได้เป็น 2 ระดับ (สุราษฎร์ พรหมจันทร์, 2552 : 17) คือ

2.5.4.1 ระดับสถานศึกษา (Macro Level) ได้แก่ หลักสูตรวิชาชีพต่างๆ เช่น หลักสูตร ปวช. ช่างยนต์ หลักสูตร ปวส. ช่างเชื่อม ฯลฯ มุ่งให้ผู้สำเร็จการศึกษาไปประกอบอาชีพ

2.5.4.2 ระดับห้องเรียนหรือการเรียนการสอน (Micro Level) ได้แก่ หลักสูตรรายวิชาต่างๆ เช่น รายวิชาวิธีสอน รายวิชา เป็นต้น มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้และ/หรือทักษะเฉพาะเรื่อง

3. การเสริมสร้างวินัยในตนเอง

3.1 ความหมายของวินัยในตนเอง

จากการศึกษาพบว่าผู้สนใจ ศึกษาและให้ความหมายของวินัยในตนเองไว้ดังนี้

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช (2539 : 759) ให้ความหมายของวินัยในตนเองว่าหมายถึง การที่บุคคลสามารถบังคับ ควบคุมตนเอง ทั้งกาย วาจา ใจ ให้ประพฤติปฏิบัติ ให้ได้เหมาะสม กับสถานการณ์ เวลา และเป็นไปตามเงื่อนไข กฎเกณฑ์ กติกา หรือข้อตกลงที่สังคมกำหนดไว้ด้วยความเต็มใจ และจริงใจ โดยไม่มีการลงโทษหรือควบคุม

แรมสมร อยู่ถาวร (2535 : 47) กล่าวว่าวินัยในตนเอง หมายถึง ความสามารถในการควบคุม ตนเองให้ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม ตามระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคมหรือการบังคับให้ตนเอง ทำในสิ่งที่ควรทำด้วยตนเอง โดยไม่ต้องอาศัยการบังคับหรือแรงจูงใจจากภายนอก

วนิดา เสวกคุณทร (2537 : 72) ให้ความหมายว่าวินัยในตนเอง หมายถึงการบังคับ ควบคุมพฤติกรรมของบุคคล โดยอำนาจภายในบุคคลนั่นเอง อันเป็นอำนาจซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ ขอบรับ ในคุณค่าอย่างใดอย่างหนึ่ง

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2541 : 10) วินัยในตนเองเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกด้วยการตัดสินใจและเลือกกระทำตามข้อตกลง โดยสมัครใจ เพื่อแก้ปัญหาของตนเองและส่วนรวม เพื่อประโยชน์ในการอยู่ร่วมกัน

ภรณ์ คุรุรัตน์ (2537 : 8) ให้ความหมายของวินัยในตนเองว่าเป็นความสามารถในการ ใช้ความคิด ความรู้สึกที่เกิดจากการเรียนรู้เพื่อควบคุมอารมณ์ พฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปตาม ที่มุ่งหวัง

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2542 : 60) ให้ความหมายของวินัยในตนเองว่าหมายถึงการกระทำที่แสดงถึงความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมตนเองให้เป็นไปในทางที่ถูกต้องอย่างมีเหตุผล

โดยสรุป วินัยในตนเองเป็นความสามารถหรือการกระทำของบุคคลอันเกิดจากการเรียนรู้ และตระหนักในคุณค่าของการปฏิบัติ เพื่อควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องเหมาะสมโดยความสมัครใจและไม่มีการบังคับ

3.2 คุณลักษณะของผู้มีวินัยในตนเอง

มีผู้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้มีวินัยในตนเองดังนี้

ช. ชนบท (2530 : 49) กล่าวถึงบุคคลที่มีวินัยในตนเองมีพฤติกรรมดังนี้

1. ความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น
2. ความตรงต่อเวลาทั้งที่เกี่ยวกับหน้าที่ที่ต้องกระทำและต้องงานของส่วนรวม
3. ความอดทนอดกลั้นทั้งที่เกี่ยวกับตนเองและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น
4. ความเสียสละเพื่อส่วนรวมทั้งด้านกำลังกาย กำลังทรัพย์และ

กำลังสติปัญญา

5. ความรับผิดชอบทั้งที่เป็นงานส่วนตัวและงานส่วนรวมที่กำหนดไว้ใน

ระเบียบ

กัลยา สุวรรณรอด (2537 : 9) ได้สรุปพฤติกรรมของผู้มีวินัยในตนเองดังนี้

1. มีความรับผิดชอบ
2. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
3. มีความอดทน
4. ไม่วิตกกังวล
5. มีความตั้งใจจริง
6. มีเหตุผล

7. มีความซื่อสัตย์

8. ตรงต่อเวลา

9. มีความเป็นผู้นำ

ฉันทนา ภาคบงกช (2539 : 10) สรุปพฤติกรรมของผู้มีวินัยในตนเองดังนี้

1. มีความเชื่อมั่นในตนเอง

2. มีความรับผิดชอบ

3. มีความตั้งใจจริง

4. มีความสามารถควบคุมตนเอง

5. มีความเป็นผู้นำ

6. มีเหตุผล

7. เคารพสิทธิของผู้อื่น

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2541 : 17-18) ได้วิเคราะห์

พฤติกรรมที่บ่งชี้การมีวินัยในตนเองประกอบด้วย

1. การควบคุมตนเองทั้งกาย วาจาและใจ

2. การยอมรับทั้งผลกระทำของตนเอง

3. การเห็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

4. การตรงต่อเวลา

5. ความมีเหตุผล

6. การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

7. การเคารพสิทธิและหน้าที่ของกันและกัน

กุตยา ดันดิผลาชีวะ (2542 : 65) กล่าวว่าผู้มีวินัยในตนเอง ได้แก่

1. การมีวาจาดี

2. การมีกิริยาดี

3. มีความรับผิดชอบ

4. การควบคุมตนเองได้

โดยสรุป เมื่อพิจารณาถึงคุณลักษณะของผู้มีวินัยในตนเองที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดมี 16 ลักษณะ และพบว่าคุณลักษณะที่มีความถี่สูงสุดมี 3 ลักษณะ คือ

1. ด้านความรับผิดชอบ ที่แสดงออกมาถึงความใส่ใจที่จะกระทำ หรือปฏิบัติกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ

2. ด้านการดูแลควบคุมตนเอง ที่พูดหรือการกระทำที่เหมาะสมกับเวลา เหตุการณ์ และปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างเหมาะสม

3. ด้านความมีเหตุผล ที่บอกหรือการอธิบายเรื่องราว การกระทำที่เหมาะสม การบอกสาเหตุหรือผลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำนั้นๆ

3.3 ความสำคัญและความจำเป็นในการพัฒนาความมีวินัยในตนเองของเด็ก

มีนักวิชาการและนักการศึกษาหลายท่านกล่าวถึงความสำคัญของวินัยในตนเองดังนี้

ทิสนา แคมมณี (2536 : 41) กล่าวว่า หากประเทศชาติต้องการที่จะแก้ปัญหาวิกฤติทางคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของสังคมอย่างจริงจัง จำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกฝ่ายทั้งบุคลากรที่รับผิดชอบ ในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน จะต้องหันมาร่วมมือกัน เพื่อนำวิธีการต่างๆ มาดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ปัญหาของการแก้ไขปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม ไม่ได้อยู่ที่การหาวิธีการที่จะสั่งสอนอบรม หรือพัฒนา สาเหตุคงมีหลายประการ เช่น การขาดความตระหนักในความสำคัญของปัญหา การขาดความรู้ความเข้าใจที่แท้จริงขาดเวลา ขาดการสนับสนุนจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ขาดขวัญกำลังใจในการดำเนินงาน การมีภาระเกินกำลัง และ สิ่งที่สำคัญมากที่สุด คือ ขาดการร่วมมือกันนำวิธีการต่างๆ ไปปฏิบัติอย่างจริงจัง และต่อเนื่องจนกระทั่งบรรลุเป้าหมาย

พระธรรมปิฎก (2539 : 17) ได้กล่าวถึงความสำคัญของวินัย ว่าอยู่ที่การฝึกคนให้มีศีลนั้นมีความสำคัญมาก เมื่อคนตั้งอยู่ในวินัยอย่างที่เราเรียกกันว่าเป็นคนมีวินัยแล้ว พระพุทธเจ้าตรัสว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งในสิ่งที่เรียกว่าแสงเงินแสงทองของชีวิตที่ดี

นวลศิริ เปาโรหิตย์ (2550 : 16-20) กล่าวถึงความสำคัญของการสร้างวินัย ให้แก่เด็ก เพราะการมีความสัมพันธ์กับคนอื่น การรู้จักกฎระเบียบของสังคม ความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น รวมทั้งการบังคับใจตนเอง เป็นต้น สิ่งเหล่านี้รวมเรียกว่า “กระบวนการทางสังคม”

นิดดา หงษ์วิวัฒน์ (2541 : 1) กล่าวถึงความสำคัญของการสร้างวินัย ไว้ว่า “วินัยสร้างความรับผิดชอบ วินัยสร้างระเบียบแบบแผน วินัยสร้างคนให้เป็นคนดี วินัยสร้างคนให้เป็นคนเก่ง” คนที่มีวินัยเท่านั้นจึงจะเป็นผู้มีความรับผิดชอบ คนที่มีความรับผิดชอบเท่านั้นจึงจะเป็นผู้กล้าเผชิญกับอุปสรรคปัญหาประดามี และใช้สติไตร่ตรองแก้ปัญหา เพื่อให้บรรลุถึงความรับผิดชอบ และ ผู้แก้ปัญหาบ่อยๆ เท่านั้น จึงจะนำมาซึ่งความเฉลียวฉลาด

วินัย พัฒนรัฐ (2540 : 19) โรงเรียนที่ดีนักเรียนต้องมีวินัยจะทำให้ทุกคนอยู่ในโรงเรียนอย่างมีความสุข มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ถ้านักเรียนขาดวินัย ทำอะไรตามใจตนเอง ไม่ปฏิบัติตามกฎหรือข้อบังคับจะทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน และเกิดความวุ่นวายในห้องเรียนและโรงเรียน

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2539 : 759) กล่าวว่าวินัยในตนเองเป็นคุณลักษณะที่สำคัญทางบุคลิกภาพของเด็ก ทั้งนี้ผู้มีวินัยในตนเองจะเป็นผู้มีกาลเทศะ สนใจและเอาใจใส่ ต่อสังคม เป็นผู้มีระเบียบและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม และเมื่อใดเด็กได้พัฒนาลักษณะดังกล่าวแล้ว เด็กจะมีพฤติกรรมออกมาในลักษณะที่สังคมยอมรับทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้ใหญ่

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2523 : 3) กล่าวว่าวินัยในตนเองเป็นหัวใจของ การแสดงออกซึ่งคุณธรรม เนื่องจากสามารถควบคุมตนเองได้ สามารถทำความดีด้วยตนเอง และมีความกังวล เมื่อกระทำการที่ไม่ถูกต้องซึ่งจะช่วยยับยั้งและป้องกันบุคคลไม่ให้กระทำความผิด

กรมวิชาการ (2552 : 10) กล่าวถึงความสำคัญของวินัยในตนเองว่าเป็นพื้นฐานของความรับผิดชอบ การเคารพสิทธิของผู้อื่น การเอื้อเฟื้อแบ่งปัน การรอคอย การแก้ปัญหาของส่วนรวม สามารถควบคุมตนเองให้ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง โดยใช้หลักการของเหตุผล โดยไม่ต้องให้ผู้อื่นมาคอยควบคุมบังคับ ซึ่งเป็นพื้นฐานที่เอื้อต่อความสำเร็จของบุคคลและส่วนรวม จึงควรส่งเสริมวินัยในตนเองซึ่งจะทำให้บุคคลมีความสามารถดังนี้

1. ด้านสติปัญญา ช่วยให้รู้จักคิดใช้เหตุผล ตัดสินใจและแก้ปัญหาด้วยตัวเอง
2. ด้านสังคม อารมณ์และจิตใจ ช่วยให้กล้าคิดกล้าแสดงออก มีความรับผิดชอบ เคารพสิทธิของผู้อื่น มีความเอื้อเฟื้อ รู้จักแบ่งปัน รู้จักรอคอย

โดยสรุป ความสำคัญและความจำเป็นในการพัฒนาวินัยในตนเองของเด็ก คือ วินัย ในตนเองจะช่วยส่งเสริมให้เด็กเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบสูง สามารถควบคุมตนเองได้ด้วยสติ เข้าใจในกฎเกณฑ์ระเบียบในสังคมและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

3.4 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการสร้างวินัยในตนเอง

ความมีวินัยในตนเองเป็นคุณสมบัติสำคัญที่บุคคลควรจะมี เพราะผู้ที่มีความมีวินัยในตนเองจะมีคุณธรรม ประพฤติตนอย่างมีเหตุผล ไม่ก่อความวุ่นวายแก่สังคม ซึ่ง พรชูลี ลังกา (2551 : 17-21) ได้ศึกษาและสรุปแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างวินัยในตนเองไว้ดังนี้

3.4.1 แนวคิดของเฮอร์ล็อก (Hurlock)

เฮอร์ล็อก (Hurlock) กล่าวว่า เด็กเป็นวัยที่กำลังเรียนรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัว เป็นสิ่งที่แปลกใหม่และน่าตื่นเต้นสำหรับเด็ก บุคลิกภาพจะสามารถพัฒนาได้ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับแต่ละช่วงอายุของเด็ก ถ้าหากได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่ตนพอใจในช่วงอายุนั้นเด็กก็จะพัฒนาทางบุคลิกภาพที่ดีและเหมาะสม

เฮอร์ล็อก ได้แบ่งพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยเป็น 3 ระยะ คือ

1. **ขั้นความไว้วางใจ-ความไม่ไว้วางใจ (Basic Trust & Basic Mistrust)** อยู่ในวัยแรกเกิดถึง 1 ปี ถ้าเด็กมีประสบการณ์ที่ดี และได้รับความรัก ความอบอุ่นอย่างสม่ำเสมอเด็กจะรู้สึกว่าการนี้ปลอดภัยและเกิดความรู้สึกไว้วางใจผู้อื่น และอาจนำไปสู่พฤติกรรมที่ไม่มีเหตุผลเพิกเฉย หรือท้อแท้สิ้นหวังในช่วงหลังของชีวิต
2. **ขั้นความเป็นตัวของตัวเอง-ความละอายและสงสัย (Autonomy & Shame and Doubt)** อยู่ในวัย 1-3 ปี เด็กวัยนี้สามารถควบคุมกล้ามเนื้อในการเคลื่อนไหวได้ดีและเริ่มควบคุมขับถ่ายได้จึงต้องการที่ขับถ่ายตามความต้องการของตน ซึ่งถ้าเด็กประสบความสำเร็จในการควบคุมกล้ามเนื้อต่างๆ ก็จะเกิดความภาคภูมิใจและเป็นตัวของตัวเอง หากไม่ประสบความสำเร็จก็จะเกิดความรู้สึกละอายและสงสัยในตนเอง
3. **ขั้นความคิดริเริ่มความรู้สึกผิด (Initiative & Guilt)** อยู่ในช่วงอายุ 3-6 ปี การให้เด็กได้เรียนรู้กิจกรรมต่างๆ ตามความคิดความต้องการ จะทำให้เด็กประสบความสำเร็จมีความสามารถในการควบคุมตนเองของเด็ก ก็เป็นผลมาจากการให้เด็กได้ทำกิจกรรมที่สนุกสนานง่ายๆ การที่เด็กมีร่างกายและจิตใจที่ดีจะส่งผลให้มีความคิดริเริ่ม แต่ถ้าเด็กประสบความสำเร็จล้มเหลว ไม่สมหวังก็จะเกิดความรู้สึกผิดและวิตกกังวล

3.4.2 แนวคิดของเมารอร์ (Mowrer)

เมารอร์ (Mowrer) ให้ความสำคัญในตนเองของบุคคลแต่ละคนนั้นจะต้องมีพื้นฐานมาตั้งแต่ระยะแรกเกิดจนกระทั่งเติบโตขึ้นมา จุดเริ่มต้นคือความสัมพันธ์ระหว่างทารกกับมารดาหรือผู้เลี้ยง อันจะนำไปสู่ความสามารถควบคุมตนเองเมื่อโตขึ้น ทารกและเด็กจะต้องเรียนรู้จากผู้เลี้ยงดู โดยการเรียนรู้จะเกิดในสภาพอันเหมาะสมเท่านั้น การเรียนรู้ของทารกและเด็กนี้ จะเกิดขึ้นหลายระดับและมีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

จุดเริ่มต้นอยู่ที่การที่ทารกได้รับการบำบัดความต้องการ เช่น หิวก็ได้ดื่มนมร้อนก็ได้อาบน้ำ ขงกัก็มีผู้มาปัดให้ เมื่อได้รับการบำบัดความต้องการก็จะรู้สึกสบายพอใจและมีความสุขความสุขนี้จะรุนแรงและติดตรึงอยู่ในจิตสำนึกไปจนเติบโตขึ้น ขั้นต่อมาคือในขณะที่ทารกได้รับการบำบัดความต้องการจนรู้สึกพอใจและมีความสุข ขั้นต่อมาคือ ความสุขความพอใจของเด็กที่เกิดจากการได้รับการบำบัดความต้องการ การปรากฏตัวของมารดาทำให้เกิดความสุขความพอใจ การรักและพอใจมารดานั้นจะต้องเกิดด้วยการเรียนรู้เช่นนี้ถ้าหากความสุขความพอใจ การรักและพอใจ มารดานั้นได้รับการบำบัดในทางตรงข้าม เช่น เมื่อหิวไม่ได้กินหรือกินเมื่อไม่หิวเด็กจะไม่เกิดความสุข เด็กไม่มีรากฐานในการที่จะเรียนรู้ที่จะรักและพอใจมารดาของตนเมื่อการเรียนรู้ขั้นแรกเกิดขึ้นแล้วจึงเป็นรากฐานของการเรียนรู้ขั้นที่สองต่อไป กล่าวคือ มารดายอมควบคุมการอบรมสั่งสอนเด็กด้วยคำพูดหรือการกระทำต่างๆ ต่อมาเด็กจึงมีความสุข เลียนแบบ

มารดาทางคำพูดการกระทำ หรือทำตามที่มารดาสั่งสอน ความสุขความพอใจที่เกิดขึ้น มีลักษณะ เป็น การให้รางวัล และชมเชยตนเองโดยบุคคล ไม่ต้องหวังผลจากภายนอกเด็กจะเลียนแบบผู้เลี้ยงดู ตนทั้งทางที่ดีและไม่ดี ขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้ที่ตนรักพอใจ เช่น ถ้าเด็กเห็นมารดาสูบบุหรี่เสมอเมื่อ เด็กสูบบุหรี่บ้างก็จะมีความสุข ความพอใจ เพราะเป็นลักษณะของผู้ที่ตนรัก

ลักษณะของการมีวุฒิภาวะทางจิตนั้นจะปรากฏขึ้นในเด็กปกติที่อายุ ประมาณ 8-10 ขวบและจะพัฒนาต่อไปจนสมบูรณ์เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ผู้ที่จะบรรลุภาวะทางจิต อย่างสมบูรณ์จึงเป็นผู้ที่สามารถควบคุมตนให้ปฏิบัติอย่างมีเหตุผลในสถานการณ์ต่างๆ ได้ เช่น ใน การตอบโต้ เมื่อเด็กเกิดความข้องใจหรือ เมื่อเกิดความกลัวในการมีความรัก ผู้ที่ขาดวินัยในตนเอง ไม่ได้ผ่านการเรียนรู้ตามที่กล่าวมาแล้วจะเป็นคนขาดความยับยั้งใจในการกระทำ อาจกลายเป็นผู้ที่ ทำผิดกฎเกณฑ์และกฎหมายของบ้านเมือง อยู่เสมอ ในรายที่รุนแรงอาจกลายเป็นอาชญากรรมเรื้อรัง หมดโอกาสที่จะแก้ไข

3.4.3 แนวคิดของ เพียเจท์ (Piaget)

เพียเจท์ (Piaget) ได้กล่าวถึงจริยธรรมของเด็กจากการสังเกตที่เด็กเล่นเกม เขาอธิบายว่าจริยธรรมแฝงอยู่ในกฎเกณฑ์ต่างๆ ทุกชนิด และการเล่นเกมต่างๆ ของเด็กจะต้องมี กฎเกณฑ์ต่างๆ ที่เป็นระบบซับซ้อนแฝงอยู่ในการเล่นเกมนั้น เพียเจท์ได้อธิบายถึงพัฒนาการทาง จริยธรรมที่ได้จากการศึกษา สรุปได้ว่า พัฒนาการทางจริยธรรมมี 2 ขั้นที่เป็นขั้นพื้นฐาน คือ

1. การฝึกหัดตามกฎเกณฑ์ เป็นช่วงอายุก่อน 8 ปี ระยะเวลาเด็กจะยึด กฎเกณฑ์ภายนอก คือ พ่อ แม่ ผู้ใหญ่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็ก จะมีอิทธิพลต่อการพัฒนาการทาง จริยธรรมของเด็กกฎเกณฑ์จะมีลักษณะตายตัว เด็กจะไม่คำนึงถึงแรงจูงใจต่างๆ หรือเหตุผลของ การกระทำโดยแบ่งได้เป็น 4 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 เด็กพยายามทำตาม เลียนแบบอย่างคนอื่นเพราะเด็กยังไม่รัก กฎเกณฑ์

ขั้นที่ 2 เด็กจะยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง พฤติกรรมจะเกิดจากตนเองรวม กับการกระทำตามอย่างของคนอื่นที่เล่นเป็น การเล่นมุ่งจะเอาชนะ

ขั้นที่ 3 เด็กเกิดการร่วมมือในระหว่างผู้เล่น ความสนใจจะอยู่ที่การเล่น ตามกฎเกณฑ์ไม่มุ่งเอาชนะ

ขั้นที่ 4 เด็กนอกจากจะมีการร่วมมือในการเล่นตามกฎเกณฑ์แล้วยังทำ ตามกฎเกณฑ์ด้วยความรู้สึกรับผิดชอบเฉพาะตนเองเพียเจท์ กล่าวว่า การที่เด็กพัฒนาการจาก การ รับกฎเกณฑ์ที่ตายตัวจากอิทธิพลภายนอกมาเป็นกฎเกณฑ์ของตนเองได้เนื่องจากพัฒนาการทาง สติปัญญา ความสัมพันธ์ของกลุ่มเพื่อนและอายุ

2. ความสำนึกในกฎเกณฑ์ เด็กเริ่มมีกฎเกณฑ์ของตนเอง ระยะนี้พัฒนาการทางจริยธรรมเริ่มก้าวร้าวไปสู่ระดับที่มีความคิดเป็นของตนเองลักษณะของการคิดถึงความยุติธรรม คิดถึงเหตุและผลของการกระทำ

3.4.4 แนวคิดของโคลเบอร์ก (Kohlberg)

โคลเบอร์ก (Kohlberg) เป็นนักจิตวิทยาที่กำหนดทฤษฎีพัฒนาการจริยธรรมที่มีชื่อ เชื่อว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลจะต้องเกิดขึ้นเป็นลำดับขั้น โดยเริ่มจากขั้นแรกก่อนแต่ระยะเวลาในการอยู่ขั้นใดขั้นหนึ่งจะแตกต่างกันแล้วแต่บุคคล หรือบางคนอาจอยู่ในขั้นที่ต่ำกว่าขั้นก็ได้พัฒนาการทางจริยธรรมนั้น จะเป็นเช่นเดียวกับพัฒนาการทางด้านการคิดและเหตุผล กล่าวคือจะค่อยๆ เปลี่ยนแปลงในการแยกแยะถึงผลดี ผลเสีย แล้วนำไปก่อให้เกิดการจัดระบบใหม่ที่จะนำไปสู่ขบวนการสมดุลของโครงสร้างในที่สุดขั้นพัฒนาการต่างๆ ประกอบด้วย

1. ระดับเริ่มมีจริยธรรม (Pre Conventional Level) เป็นระดับก่อนเกณฑ์ (อายุ 2-10 ปี) เด็กระดับนี้จะทำตามที่ตั้งคณกำหนดไว้ว่าดีหรือไม่ดี แต่ส่วนใหญ่จะมองที่ผลการกระทำ ว่าได้รับความเจ็บปวดหรือความพึงพอใจ และจะทำตามกฎเกณฑ์ที่ผู้มีอำนาจเหนือกว่าตนเองกำหนดไว้ เลือกทำพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองโดยไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับผู้อื่น

2. ระดับการมีจริยธรรมตามกฎเกณฑ์และประเพณีนิยม (Conventional Level) เป็นระดับตามกฎเกณฑ์ (อายุ 10-16 ปี) เด็กในระดับนี้ทำตามความคาดหวังของครอบครัวของสังคมหรือประเทศชาติ โดยไม่คำนึงถึงผลที่ตามมาพยายามประพฤติตนเป็นคนดีอยู่ในโอวาท หลีกเลี่ยงความประพฤติดที่ผู้อื่นหรือสังคมลงความเห็นว่าไม่ดีเพื่อให้ผู้อื่นยอมรับ

3. ระดับมีจริยธรรมของตนเอง (Post Conventional หรือ Autonomous หรือขั้น Principled) เป็นระดับเหนือเกณฑ์ (อายุ 16 ปีขึ้นไป) เด็กระดับนี้จะพยายามกำหนดหลักการ ทางจริยธรรมที่ต่างจากกฎเกณฑ์ของสังคม หรือกฎต่างๆ ที่ผู้ปกครองวางเอาไว้ กระทำพฤติกรรมตามความเชื่อส่วนตัว ถึงแม้ว่าจะไม่ตรงกับกลุ่มพวกพ้องก็ตาม

โดยสรุป การจัดกิจกรรมสร้างวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยมีลักษณะที่สำคัญ ดังนี้

1. จัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก และเปิดโอกาสให้เด็กเป็นตัวของตัวเองในการทำกิจกรรมต่างๆ
2. มีความสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของเด็ก
3. เน้นบรรยากาศและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับเด็ก

4. ส่งเสริมให้เด็กมีความคิดถึงเหตุและผลของการกระทำและพัฒนาพฤติกรรมสู่ความมีวินัยในตนเอง

4. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม

4.1 ความหมายของคุณธรรมจริยธรรม

การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน เป็นภาระหน้าที่ที่สำคัญของโรงเรียนจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียน ซึ่งได้มีนักการศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านคุณธรรม จริยธรรมได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน พุทธศักราช 2542 (2546 : 2553) ให้ความหมาย ของคุณธรรมไว้ว่า หมายถึง สภาพคุณงามความดี

พิภพ วังเงิน (2546 : 2) ให้ความหมายของคุณธรรมว่า หมายถึง ธรรมะที่อยู่ในจิตสำนึกหรืออุปนิสัยของบุคคลเป็นคุณความดีที่บริสุทธิ์ภายในตัวคน ผู้มีจิตใจที่บริสุทธิ์ในการรับรู้ ในการคิด ในการทำงาน ในการพูด ในการประกอบอาชีพ มีธรรมะเป็นหลักยึดทางจิตใจ

นิคม วรรณราช (2544 : 59) ให้ความหมายของคุณธรรม (Values) ว่าหมายถึง ความเชื่อถือหรือคุณค่าที่คาดหวังในชีวิต รวมทั้งความคิดเห็นของบุคคลที่มีความสำคัญและมีความหมายอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิต

วสิส อินทสระ (2544 : 286) ให้ความหมายของคุณธรรมว่า หมายถึง อุปนิสัยอันดีงามซึ่งสั่งสมอยู่ในดวงจิต อุปนิสัยอันนี้ได้มาจากความพยายามและความประพฤติติดต่อกันมาเป็นเวลานาน

โดยสรุป คุณธรรม หมายถึง คุณงามความดี หลักการประพฤติที่ดีงาม ที่มีคุณค่าแก่ผู้ยึดถือและปฏิบัติตาม เป็นแรงผลักดันให้บุคคลนั้นประพฤติปฏิบัติตนในทางที่ถูกต้องและดีงาม เป็นที่ยอมรับของสังคมและบุคคลทั่วไป

4.2 ความหมายของจริยธรรม (Ethics)

มีผู้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน พุทธศักราช 2542 (2546 : 2591) ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ว่า หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติ ปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม

พิภพ วังเงิน (2546 : 4) ให้ความหมายของจริยธรรมว่า หมายถึง กิริยามารยาท การประพฤติปฏิบัติที่สังคมปรารถนา เป็นแนวทางเพื่อบรรลุสภาพชีวิตที่ดีงามทั้งทางกาย วาจา ใจ (ทำ พูด คิด) เป็นไปในทางที่ดีและละเว้นสิ่งที่ไม่ดีต่อปทัสถานของสังคม (Social norm)

ปฐมา ชุมศรี (2548 : 58) ได้สรุปความหมายของจริยธรรมไว้ว่า จริยธรรม หมายถึง สิ่งที่ต้อง สิ่งที่ดีงามที่สังคมยึดถือและบุคคลในสังคมนั้นควรประพฤติปฏิบัติ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550 : 2) ให้ความหมายว่า จริยธรรม หมายถึง สิ่งที่ต้องดีงามที่ควรปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

สมคิด บางโม (2549 : 12) ให้ความหมายของจริยธรรมว่า หมายถึง หลักหรือข้อควรปฏิบัติที่ต้องดีงามตามหลักคุณธรรมตลอดจนการมีปัญญาไตร่ตรองด้วยเหตุผลว่า อะไรควรประพฤติ อะไรไม่ควรประพฤติ

จินตนา บุญบงการ (2549 : 27) ให้ความหมายของจริยธรรมว่า หมายถึง ข้อประพฤติปฏิบัติหรือหลักความประพฤติปฏิบัติที่ดีงาม ที่เหมาะสม ที่มีคุณธรรมและถูกต้องตามศีลธรรม

ปรัชญา เวสารัชช์ (2550 : 121) จริยธรรม หมายถึง ข้อความประพฤติหรือกิริยาควรประพฤติที่สอดคล้องกับหลักธรรมชาติหรือสอดคล้องกับความถูกต้อง ดีงาม

โดยสรุป จริยธรรม หมายถึง แนวความประพฤติปฏิบัติ ตลอดจนการดำเนินชีวิตที่ดีงาม หรือถูกต้องกฎเกณฑ์ของสังคม เป็นหลักหรือกรอบที่ทุกคนกำหนดไว้เป็นแนวปฏิบัติสำหรับสังคม เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยเกิดความสงบร่มเย็นเป็นสุข

4.3 ความสำคัญที่ต้องพัฒนานักเรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรม

จากกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สืบพันธุ์ เกิดุทัต (2538 : 5 อ้างถึงใน กรมวิชาการ, 2541 : 2) ได้วิเคราะห์ว่า สภาพสังคมไทยปัจจุบันเผชิญ “วิกฤติการณ์ทางคุณค่า” และ “วิกฤติการณ์ทางปัญญา” อันสืบเนื่องมาจากสาเหตุต่างๆ ได้แก่ การเบี่ยงเบนค่านิยมแบบไทยไปตามกระแสสังคมโลก การยึดติดกับ “คุณค่าในอุดมคติ” เป็นชนวนความขัดแย้งในสังคม ตลอดจนการสั่นสนในค่านิยม เนื่องจากคุณค่าในอุดมคติตรงข้ามกับความเป็นจริงในสังคมตลอดจนการที่มีสื่อต่างๆ ที่เผยแพร่ทั่วไปในปัจจุบันนี้ทำให้เด็กไทยได้รับเอาวัฒนธรรม และแบบอย่างต่างๆ มาจากต่างประเทศทั้งทางแถบเอเชียบางประเทศ และกลุ่มประเทศทางตะวันตก ไม่ว่า สหรัฐอเมริกา หรือยุโรปอื่นๆ ทำให้เด็กไทยได้รับวัฒนธรรมของประเทศเหล่านั้นมาโดยไม่ได้มีการพิจารณาว่าสิ่งใดดีหรือไม่ดี อีกทั้งการขาดความเอาใจใส่จากพ่อแม่ ผู้ปกครอง ส่งผลให้พฤติกรรมของนักเรียนได้เปลี่ยนแปลงไปในเรื่องของการมีระเบียบวินัย ศีลธรรม คุณธรรม วัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม จนทำให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ต้องเสียเอกลักษณ์ของความเป็นไทย

จากความคาดหวังของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องที่จำเป็นต้องปรับตัวนักเรียนให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา โดยปัจจัยที่สำคัญที่จะเผชิญการเปลี่ยนแปลง และความทำ

ทายดังกล่าว ได้แก่ คุณภาพของคน ซึ่งความคาดหวังอยู่ที่การศึกษาจึงจะเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาคน เพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ เป็นคนดีมีความรู้ความสามารถและดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข บนพื้นฐานความเป็นไทย ซึ่งเป็นอย่างนั้นได้ การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะสร้างให้กับนักเรียนเพื่อให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่สมบูรณ์

นางเยาว์ แข่งเพ็ญแข (2548 : 3) ได้กล่าวว่า คุณธรรมและจริยธรรมเป็นมิติด้านจิตใจที่มีความสำคัญต่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์อย่างน้อย 3 ประการ ประการแรก ทำให้รู้จักตนเอง มีสติเห็นคุณค่าของตนเอง รักงาน มีศักดิ์ศรีมีความรับผิดชอบและเห็นคุณค่าของผู้อื่นเป็นสมาชิกที่สมบูรณ์ของสังคม ประการที่สอง เป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ กล่าวคือ ศักยภาพการเรียนรู้ทางสมองจะเกิดขึ้นอย่างง่ายดาย รวดเร็ว เมื่อจิตใจกับการคิดของผู้เรียนได้รับการตอบสนองความต้องการความรักศักดิ์ศรีหรือความภูมิใจ โดยผู้สอนสื่อสารปฏิสัมพันธ์ทางบวก รับฟัง ตอบรับการฟัง เอื้ออาทร เสริมแรง ซึ่งจะกระตุ้นสมองหลังสารสุข และเปิดการเรียนรู้ทั้งหมดคือ ทั้งวิชาการและจริยธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิธีการทางบวกจะสร้างพลังจิตใจที่เข้มแข็ง เชื่อมมั่นในตน ริเริ่มคิดประพฤติดิปฏิบัติในทางที่ดีงามเข้าสู่คุณธรรมด้วยตนเอง ซึ่งจะคิดแน่ว มั่นคง ยั่งยืนมากกว่าการสอนหรือสั่งใช้อำนาจ ประการที่สาม เป็นพลังของชีวิตหรือกำลังใจความต้องการประสบความสำเร็จ (Need Gratification) ความคิดทางบวก การมุ่งอนาคตเป็นแรงจูงใจ เป็นต้นเหตุผลักดันให้มนุษย์ประพฤติปฏิบัติกระทำต่าง ๆ ความต้องการดังกล่าว จะสร้างพลังจิตใจที่เข้มแข็งไม่ย่อท้อ อยากเอาชนะอุปสรรคและสู้ชีวิต

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550 : 19) ได้กล่าวถึงพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่องความสำคัญของการศึกษา ใจความว่า การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ และคุณธรรมของบุคคล สังคมและบ้านเมืองใดให้การศึกษาที่ดีแก่เยาวชนได้อย่างครบถ้วน ล้วนพอเหมาะกันทุกๆ ด้าน สังคมและบ้านเมืองนั้นก็จะมียุคสมัยที่มีคุณภาพ ซึ่งสามารถธำรงความเจริญมั่นคงของประเทศชาติไว้และพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไปได้โดยตลอด ผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาทุกๆ คน จึงต้องถือว่าตัวของท่านมีความรับผิดชอบต่อชาติบ้านเมืองอยู่อย่างเต็มที่ ในอันที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เที่ยงตรงถูกต้องสมบูรณ์โดยเต็มกำลัง จะประมาณหรือละเลยมิได้ เพราะถ้าปฏิบัติให้ผิดพลาดบกพร่องไปด้วยประการใดๆ ผลร้ายอาจเกิดขึ้นแก่ส่วนรวมและประเทศชาติได้มากมาย ทุกฝ่ายจะต้องร่วมกันสร้างเสริมรากฐานชีวิตอันแข็งแรงสมบูรณ์ให้แก่เยาวชน ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และความรู้ ความฉลาด สำคัญที่สุดจะต้องฝึกฝนอบรมให้รู้จักฝึฝฝฝฝฝ รู้จักตัดสินใจด้วยเหตุผล และรู้จักสร้างสรรค์ตามแนวทางที่สุจริตยุติธรรม

โดยสรุป การพัฒนานักเรียนเพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ เป็นคนดีมีความรู้ความสามารถ เป็นสมาชิกที่สมบูรณ์ของสังคม และดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข บนพื้นฐานของความเป็นไทยได้นั้น ผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาทุกคนจะต้องปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม ร่วมกันสร้างเสริมรากฐานชีวิตอันแข็งแกร่ง สมบูรณ์ ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และความรู้ความฉลาด ที่สำคัญจะต้องฝึกฝนอบรมให้รู้จักผิดชอบชั่วดี รู้จักตัดสินใจด้วยเหตุผล และรู้จักสร้างสรรค์ตามแนวทางที่สุจริตยุติธรรม เพื่อให้สังคมและบ้านเมืองมีพลเมืองที่มีคุณภาพ สามารถธำรงความเจริญมั่นคงของประเทศชาติและพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไปได้โดยตลอด

4.4 ลักษณะของจริยธรรม

การมองจริยธรรมแต่ละคนอาจจะแตกต่างกันตามแนวความคิด แต่จริยธรรมที่แท้จริงก็เป็นจริยธรรมที่มีอยู่และการมองเห็นอาจเป็นรูปการนิยาม การแสดงความรู้สึกและประพฤติปฏิบัติ บรราน (Brown, 1965 อ้างถึงใน ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543 : 165) แบ่งจริยธรรมออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้ (Knowledge) 2) ด้านความรู้สึก (Feeling) และ 3) ด้านการประพฤติปฏิบัติ (Conduct) ซึ่งสอดคล้องกับ ฮอฟแมน (Hoffman, 1970 อ้างถึงใน ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543 : 166) ที่แบ่งจริยธรรมออกเป็น 3 ด้านเหมือนกัน คือ 1) ความคิดทางศีลธรรมหรือจริยธรรม (Moral Thought) 2) ความรู้สึกทางศีลธรรมหรือจริยธรรม (Moral Feeling) และ 3) การแสดงพฤติกรรมทางศีลธรรม (Moral Behavior)

แสง จันทรงาม (อ้างถึงใน ซาฮาบียะห์ โต๊ะอาลิม, 2544 : 23) กล่าวว่า จริยธรรมเป็นของดี เป็นพลังกระตุ้นให้คนมีการคิด การพูด การทำที่ดีเป็นเหตุให้เกิดความเจริญแก่ตนเอง แก่คนอื่น แก่ประเทศชาติ ดังนั้น จึงแบ่งจริยธรรมออกเป็นประเภทใหญ่ๆ 3 ประเภท คือ

1. ประเภทสร้างความเจริญแก่ตนเอง จริยธรรมประเภทนี้มีคุณสมบัติทำให้มีความเจริญก้าวหน้าในด้านการเรียน การงาน สังคม
2. ประเภทส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างมนุษย์ จริยธรรมประเภทนี้มีคุณสมบัติทำให้ผู้ที่มีจริยธรรมสามารถที่จะอยู่ในสังคมและทำให้สังคมน่าอยู่
3. ประเภทส่งเสริมชาติบ้านเมือง จริยธรรมประเภทนี้มีคุณสมบัติทำให้ชาติบ้านเมืองสามารถที่จะดำรงอยู่ได้

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524 : 2 - 4 อ้างถึงใน ยารอนา สะแลมัน, 2547 : 28) กล่าวว่า ลักษณะต่างๆ ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมนั้นแบ่งได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง การมีความรู้ไว้ในสังคมของตนนั้นถือว่า การกระทำ ชนิดใดดีควรกระทำ และการกระทำใดเลวควรงดเว้น ลักษณะและพฤติกรรมประเภทใด

เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมมากนักน้อยเพียงใด ความรู้เชิงจริยธรรมหรือความรู้เกี่ยวกับค่านิยมของสังคมนี้ขึ้นอยู่กับ อายุ ระดับการศึกษา และพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลด้วย ความรู้เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ทางสังคมและศาสนา ส่วนใหญ่เด็กจะเริ่มรู้ตั้งแต่เกิดโดยในช่วง 2 - 10 ปี จะได้รับการปลูกฝังค่านิยมเหล่านี้

2. ทักษคติเชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะนั้นๆ ทักษคติเชิงจริยธรรมของบุคคลส่วนมากจะสอดคล้องกับค่านิยมของสังคมนั้น แต่บุคคลบางคนในสถานการณ์ปกติอาจมีทัศนคติต่างไปจากค่านิยมของสังคมก็ได้ ทักษคติเชิงจริยธรรมนั้นจะรวมทั้งความรู้และความรู้สึกในเรื่องนั้นๆ เข้าด้วยกัน ฉะนั้นทัศนคติจึงสามารถทำนายพฤติกรรมเชิงจริยธรรมได้มากกว่าการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมเพียงอย่างเดียว ทักษคติ จริยธรรมของบุคคลนั้นในช่วงเวลาหนึ่งอาจเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมได้

3. เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำหรือเลือกที่จะไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ในสถานการณ์นั้นๆ เหตุดังกล่าวช่วยให้ทราบเหตุผลที่อยู่เบื้องหลังการกระทำของบุคคล ซึ่งการกระทำบางอย่างอาจขัดกับความรู้สึกของบุคคลส่วนใหญ่ ทั้งนี้ขึ้นกับเหตุผลและสถานการณ์เป็นสำคัญ

4. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบหรืองดเว้นการแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือค่านิยมในสังคมนั้น พฤติกรรมที่สังคมยอมรับ เช่น การให้ทาน การเสียสละ ซื่อสัตย์ ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น การช่วยเหลือผู้อื่น เป็นต้น และในทางตรงข้ามเป็นพฤติกรรมที่สังคมไม่ยอมรับควรงดเว้น

ดวงเดือน พันธุมนาวิน ยังได้แบ่งลักษณะของจริยธรรมดังกล่าวออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

1. ด้านเนื้อหาของจริยธรรม คือ สิ่งในแต่ละสังคมหรือหมู่เหล่าอบรมสั่งสอนลูกหลานของตนว่าทำสิ่งนั้นดี ทำสิ่งนี้ไม่ดี ซึ่งจะปรากฏในรูปของการให้ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมที่ทำแล้วผู้ทำจะได้รับการสรรเสริญและส่งเสริมจากสังคมและพฤติกรรมที่ทำแล้วจะถูกสังคมลงโทษเป็นเนื้อหาความรู้ทางศาสนา ทางกฎหมายและระเบียบประเพณีของหมู่เหล่าอาจอยู่ในรูปค่านิยมหรือทัศนคติของบุคคลและในรูปของบุคลิกภาพที่เกี่ยวกับคุณธรรมและประทุษกรรมต่างๆ เช่น ความเอื้อเฟื้อ ความก้าวร้าว สันโดษ อหิศาปาต 4 ฯลฯ ด้านเนื้อหาทางสังคมนี้แต่ละสังคมอาจแตกต่างกันได้มาก สิ่งที่สังคมหนึ่งว่าดีควรทำ อีกสังคมหนึ่งอาจไม่สนับสนุน เพราะเห็นเป็นสิ่งไม่จำเป็นหรือน่ารังเกียจ

2. ด้านโครงสร้างของจริยธรรม ได้มีการสร้างหลักหรือจัดตั้งจริยธรรมเป็นประเภทต่างๆ หลักหรือประเภทที่ใช้นี้จะแสดงถึงความเจริญทางจริยธรรมเป็นขั้นๆ ไปตั้งแต่ขั้น

ต่ำสุดไปจนถึงขั้นสูงสุด การพิจารณาจริยธรรมทางด้านโครงสร้างนี้ยึดเหตุจูงใจในการเลือกกระทำเป็นสำคัญ และเกิดจากการพิจารณาว่า การรู้การคิดของมนุษย์นั้นมีโครงสร้างเช่นกัน ตัวอย่างเช่น ทฤษฎีพัฒนาการทางการรู้คิดของเพียเจต์ กล่าวคือ มีผู้คาดว่าจริยธรรมของบุคคลนั้นมีบางส่วนที่ขึ้นอยู่กับความรู้คิดของบุคคล ดังนั้นจริยธรรมทางด้านนี้จึงมีโครงสร้างด้วย เพียเจต์ เป็นผู้ริเริ่มความคิดนี้ และโคลเบอร์กได้ขยายความคิดนี้ออกไปจาก 3 ถึง 6 ชั้น และครอบคลุมการบรรลุวุฒิภาวะทางจิตใจที่สูงกว่า ลักษณะทางด้านโครงสร้างของจริยธรรมนี้คือการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

โดยสรุป ลักษณะของจริยธรรมอาจมองในด้านความรู้ ทักษะคิด เหตุผลและพฤติกรรมหรือด้านเนื้อหาและโครงสร้างบางท่านมองในด้านศีลธรรมและคุณธรรมซึ่งจริยธรรมมีระดับต่างๆ กันหลายระดับ ขึ้นอยู่กับคุณภาพของจิตใจแต่ละคนถ้าพฤติกรรมใดเป็นที่พึงปรารถนาของสังคมมากแสดงว่าเป็นผู้มีจริยธรรมสูง ตรงกันข้ามผู้ใดมีพฤติกรรมไม่เป็นที่ประสงค์ของสังคมแสดงว่าเป็นผู้มีจริยธรรมต่ำ

4.5 คุณธรรมจริยธรรมที่ควรปลูกฝัง

กระทรวงศึกษาธิการ (2534 : 25 อ้างถึงใน ชิดารัตน์ และเส่งชัย, 2548 : 23) ได้กำหนด การสอนคุณธรรมจริยธรรมทั้งหมด 13 ประการในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ฉบับปรับปรุง 2533 เป็นคุณลักษณะที่ต้องการปลูกฝังให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน ดังนี้

1. ความใฝ่รู้
2. ความขยัน
3. ความอดทน
4. การประหยัด
5. ความซื่อสัตย์สุจริต
6. ความมีระเบียบวินัย
7. ความเสียสละ
8. ความเมตตากรุณา
9. ความกตัญญูกตเวที
10. การตรงต่อเวลา
11. ความสามัคคี
12. ความยุติธรรม
13. ความเป็นผู้มีวัฒนธรรมและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี

สมภพ ชีวรัฐพัฒน์ (2539 : 9 อ้างถึงใน ธิดารัตน์ และแสงชัย, 2548 : 21) ได้กำหนดคุณลักษณะของคนไทยที่ประเทศชาติต้องการและมีความจำเป็นต้องปลูกฝัง เพื่อสร้างคุณลักษณะของพลเมืองให้มีคุณภาพ บุคลิกลักษณะ อุปนิสัยและพฤติกรรมให้เป็นคนดีมีศีลธรรมตามความต้องการและความจำเป็นของประเทศชาติ 10 ประการ คือ

1. มีระเบียบวินัย
2. มีความซื่อสัตย์ สุจริตและยุติธรรม
3. ขยัน ประหยัด และมัธยัสถ์ในสัมมาชีพ
4. ดำเนินในหน้าที่ และความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ
5. รู้จักริเริ่ม วิจารณ์และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล
6. กระตือรือร้นการปกครองระบอบประชาธิปไตย รักและเทิดทูนชาติ

ศาสนา พระมหากษัตริย์

7. มีพลานามัยสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ
8. รู้จักพึ่งตนเองและมีอุดมคติ
9. มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากรของชาติ
10. มีความเสียสละ เมตตาอารี กตัญญูทศเวที กล้าหาญและสามัคคีกัน

คุณลักษณะ 10 ประการนี้ เป็นแนวทางและเป้าหมายในการจัดการศึกษาและอบรม สั่งสอนนักเรียน นักศึกษาของสถานศึกษาทุกระดับ

ประเวศ วะสี (2549 อ้างถึงใน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550 : 10) ได้กล่าวว่า เพื่อให้การสร้างสังคมไทยเป็นสังคมที่มีคุณธรรมนำการพัฒนา มีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันสมานฉันท์บนพื้นฐานของคุณธรรม บรรลุตามเจตนารมณ์ของรัฐบาล สังคมคุณธรรมควรประกอบด้วยคุณธรรมที่พึงประสงค์อย่างน้อย 8 ประการ ดังนี้

1. ความซื่อสัตย์สุจริต
2. ความมีน้ำใจ ความไม่ทอดทิ้ง ความมีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อส่วนรวม
3. มีความขยัน อดทน อดกลั้น พึ่งตนเองได้ ไม่มัวเมาในอบายมุข
4. มีสัมมาชีพ มีความพอเพียง
5. มีความเคารพศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นคนของทุกคน สามารถรวมตัว

ร่วมคิด ร่วมทำอย่างเสมอภาค

6. อนุรักษ์วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ
7. มีความยุติธรรมและแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี
8. มีการพัฒนาจิตใจให้สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

กระทรวงศึกษาธิการ (2554) กำหนดคุณธรรมพื้นฐานไว้ 8 ประการ ดังนี้

1. ความขยัน
2. ความประหยัด
3. ความซื่อสัตย์
4. ความมีวินัย
5. ความสะอาด
6. ความสุภาพ
7. ความสามัคคี
8. ความมีน้ำใจ

โดยสรุป คุณธรรมจริยธรรมที่ต้องการปลูกฝังให้กับนักเรียน ในด้านความขยัน ด้านความประหยัด ด้านความซื่อสัตย์ และด้านความมีวินัย ความสะอาด ความสุภาพ ความสามัคคี ความมีน้ำใจโดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.5.1 ด้านความขยัน

ความขยันเป็นคุณลักษณะทางจริยธรรมที่บุคคลโดยยึดถือปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอแล้วจะเป็นผู้บรรลุความสำเร็จในทุกๆ ด้าน มีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับความขยัน ไว้หลายท่าน ดังนี้

อรพิน หงวนศิริ (2540 : 20) ได้สรุปความหมายของความขยันว่า หมายถึงลักษณะของบุคคลที่มีความปรารถนามุ่งมั่นที่จะทำกิจกรรมต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายโดยไม่ย่อท้ออุปสรรค และไม่ท้อถอยเมื่อประสบความผิดหวัง

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2539 : 2 อ้างถึงใน เพ็ญประภา ขาเลหว่า, 2546 : 31) ได้ให้ความหมายของความขยันว่า หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่การงานและการประกอบอาชีพที่สุจริตอย่างกระตือรือร้น และตั้งใจให้ประสบความสำเร็จด้วยความมานะอดทน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546 : 166) ให้ความหมายของคำว่าขยัน ไว้ว่า ขยัน หมายถึง ทำการงานอย่างแข็งขัน ไม่ปล่อยปละละเลย ทำหรือประพฤติเป็นปกติสม่ำเสมอ ไม่เกียจคร้าน

โดยสรุป ความขยัน หมายถึง ความพยายามอย่างสม่ำเสมอในการปฏิบัติหน้าที่การงานอย่างแข็งขัน ไม่ปล่อยปละละเลย รับผิดชอบอดทนและมานะบากบั่น มุ่งมั่นตั้งใจที่จะกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างสม่ำเสมอโดยไม่ท้อถอยต่อปัญหาและอุปสรรค

ขอบข่ายของความขยัน ได้มีผู้กำหนดขอบข่ายไว้ ดังต่อไปนี้

นิตา ด้านวิริยะกุล (2527 : 8 อ้างถึงใน เพ็ญประภา ษาแลหาว, 2546 : 32) ได้สร้างแบบวัดความขยันในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ความขยันในการศึกษาเล่าเรียน หมายถึง การมีความตั้งใจมุ่งมั่นใช้สติพิจารณาในการศึกษาเล่าเรียนอย่างสม่ำเสมอ แม้บางครั้งบทเรียนจะยากหรือมีปัญหาอุปสรรคก็พยายามทำจนสำเร็จ เมื่อมีเวลาว่างก็ใช้เวลานั้นในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ทบทวนบทเรียนที่ได้เรียนไปทุกวัน มีการเตรียมบทเรียนล่วงหน้าอย่างสม่ำเสมอ และทำการบ้านเสร็จเรียบร้อยทุกครั้ง

2. ความขยันในการปฏิบัติงานของตนเอง หมายถึง ความตั้งใจในการฝึกฝนตนเองให้มีความสามารถในการทำอาหาร ตกแต่งซ่อมแซม และรักษาความสะอาดของเครื่องใช้ ที่อยู่อาศัย เอาใจใส่ต่อสุขภาพ และความสะอาดของร่างกาย รู้จักใช้สติปัญญาพิจารณา ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในงานดังกล่าวอย่างสม่ำเสมอ และรู้จักสร้างสรรคงานอันเป็นประโยชน์ต่อตนเอง

3. ความขยันในการช่วยเหลืองานของครอบครัว หมายถึง การปฏิบัติงานอันเป็นประโยชน์ต่อครอบครัวด้วยความสนใจ เอาใจใส่กระตือรือร้น และพยายามทำจนสำเร็จแม้ว่าจะมีอุปสรรค ตลอดจนกระทำด้วยความรวดเร็วจริงจัง รับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย

4. ความขยันในกิจกรรมของโรงเรียน หมายถึง การมีความรัก ความตั้งใจ ความกระตือรือร้น และเอาใจใส่ต่อการทำงานที่นำผลประโยชน์มาสู่ส่วนรวม ให้ความร่วมมือในกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ ด้วยความมานะพยายาม หมั่นตรึกตรอง และสร้างสรรคงานที่เป็นประโยชน์ ตลอดจนไม่รังเกียจงาน หรือเลือกทำงานโดยยี่ดัวตุ เงิน สถานที่ หรือตัวบุคคล

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2539 : 65 อ้างถึงใน เพ็ญประภา ษาแลหาว, 2546 : 33) ได้กล่าวว่า ในการปลูกฝังเรื่องความขยันระดับมัธยมศึกษามุ่งให้ผู้เรียนมุ่งมั่นต่อการทำงานในหน้าที่ของตนให้ประสบความสำเร็จโดยเร็วที่สุด มีความอดทนไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก หรืออุปสรรคที่เกิดขึ้น ใช้เวลาว่างศึกษาหาความรู้อยู่เป็นนิจ ฝึกฝนตนเองให้มีความสามารถ และความชำนาญในงานที่เป็นสุจริตเป็นประโยชน์ต่อสังคม และได้แบ่งความขยันออกเป็น 3 ส่วน ดังต่อไปนี้

1. ความขยันในการศึกษาเล่าเรียน หมายถึง การที่นักเรียนมีความรัก ความตั้งใจมุ่งมั่นศึกษาเล่าเรียน ไม่ย่อท้อแม้บางครั้งบทเรียนนั้นจะยาก หรือมีอุปสรรคต่างๆ บางอย่างบ้างก็มานะทำจนกระทั่งสำเร็จ เมื่อมีเวลาว่างก็ใช้เวลานั้นให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเล่าเรียนของตนโดยอ่านหนังสือค้นคว้าจากแหล่งความรู้ต่างๆ เพิ่มเติม ทบทวนบทเรียนที่เรียนไป

ทุกวันและเตรียมตัวศึกษาบทเรียนล่วงหน้าทุกครั้ง เมื่อมีปัญหาหรือข้อสงสัยด้านการเรียนก็พยายามศึกษาหาความรู้ด้วยวิธีการที่ถูกต้องเพื่อคลี่คลายปัญหาของตนเองอยู่เสมอ

2. ความขยันในการปฏิบัติงานของตน หมายถึง การที่นักเรียนมีความตั้งใจที่จะทำงานศึกษางาน ฝึกฝนตนเองให้มีความสามารถ ความชำนาญในงานที่เกี่ยวกับตนเองในด้านอาหารที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ฯลฯ ใช้เวลาว่างศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในงานดังกล่าวอยู่อย่างสม่ำเสมอและคิดสร้างสรรค์งานอันเป็นประโยชน์ต่อตนเอง

3. ความขยันในงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมหรือชุมชน หมายถึง การที่นักเรียนมีความรักความตั้งใจร่วมทำงานสุจริต และเป็นประโยชน์ต่อสังคม มีความกระตือรือร้นที่จะทำงานดังกล่าว มาร่วมงานทุกครั้งด้วยความเต็มใจและปรารถนาดี ไม่เลื่องงานหรือรังเกียจงานโดยยึดถือวัตถุ (เงิน สถานที่) หรือตัวบุคคล พยายามคิด ศึกษา และสร้างสรรค์งานที่ส่งผลประโยชน์ต่อสังคมหรือชุมชนอยู่เสมอ

กลม ฎุประเสริฐ (2535 : 3) อ้างถึงใน จันทร์อรุณ พนาลัย, 2550 : 32)

ได้กำหนดลักษณะพฤติกรรมของพฤติกรรมความขยันไว้ดังนี้

1. การปฏิบัติหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ ทำหน้าที่ให้เรียบร้อยไม่ค้างค้ำ
2. การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเข้มแข็ง อดทน และตั้งใจ
3. การช่วยเหลืองานผู้อื่นด้วยความเต็มใจ
4. การใช้เวลาว่างทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์
5. ความสนใจ กระตือรือร้นในสิ่งต่างๆ และในกิจกรรมที่ตนมีส่วนร่วม

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปขอบข่ายของความขยันได้ 2 ประเภท คือ

1. ความขยันในการปฏิบัติงานของตนเอง หมายถึง ความตั้งใจมุ่งมั่นกระตือรือร้นในการศึกษาเล่าเรียนอย่างสม่ำเสมอ โดยการทบทวนบทเรียนที่ได้เรียนไปทุกวัน มีการเตรียมบทเรียนล่วงหน้าอย่างสม่ำเสมอ ทำการบ้านเสร็จและทันตามเวลาที่กำหนด ทำงานมากกว่าที่ครูมอบหมาย เมื่อมีเวลาว่างก็ใช้เวลาว่างนั้นให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาล่าเรียน โดยอ่านหนังสือค้นคว้าจากแหล่งความรู้เพิ่มเติม เมื่อมีปัญหาหรือข้อสงสัยก็พยายามหาความรู้ด้วยวิธีการที่ถูกต้อง

2. ความขยันในการปฏิบัติงานต่อครอบครัวและสังคม หมายถึง ความตั้งใจมุ่งมั่นกระตือรือร้น และเอาใจใส่ต่องานที่จะนำผลประโยชน์มาสู่ส่วนรวม ให้ความร่วมมือในกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ โดยการช่วยเหลือ ช่วยแสดงความคิดเห็นในการทำงาน และไม่ปฏิเสธเมื่อมีการมอบหมายงานให้ หมั่นตรึกตรอง และสร้างสรรค์งานที่เป็นประโยชน์ ตลอดจนไม่เลื่องทำงานโดยยึดวัตถุเงินทอง สถานที่ หรือตัวบุคคล

4.5.2 ด้านความประหยัด

ความประหยัดถือเป็นหัวใจสำคัญของการดำรงชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพเศรษฐกิจปัจจุบัน ที่มีค่าครองชีพสูง การรู้จักใช้จ่ายแต่พอประมาณ ไม่ฟุ่มเฟือย จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรปลูกฝังให้เกิดแก่เด็กและเยาวชน มีผู้ให้ความหมายของความประหยัด ไว้ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2536 : 152 อ้างถึงใน วิเชน คงสีจันทร์, 2550 : 21) ได้อธิบายว่า ความประหยัด หมายถึง การพยายามใช้จ่ายทรัพย์เท่าที่จำเป็นให้สมควรแก่สภาพ ไม่ฟุ่มเฟือย รู้จักกำหนดรายจ่ายให้พอเหมาะแก่รายได้และฐานะ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546 : 667) ให้ความหมายของประหยัดว่า ประหยัดหมายถึง ใช้จ่ายแต่พอควรแก่ฐานะ

กรมวิชาการ (2526 : 150 อ้างถึงใน ยารอนา สะแลมัน, 2547 : 46) ได้อธิบายว่าความประหยัด หมายถึง การใช้สิ่งทั้งหลายพอเหมาะพอควรให้ได้ประโยชน์มากที่สุด ไม่ยอมให้มีส่วนเกินมากนัก รู้จักระมัดระวัง ยับยั้งความต้องการให้อยู่ในกรอบและขอบเขตที่พอควร

โดยสรุป ความประหยัด หมายถึง การรู้จักใช้จ่ายอย่างระมัดระวังโดยใช้จ่ายแต่ในสิ่งที่จำเป็นและเกิดประโยชน์คุ้มค่ามากที่สุด ไม่ฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อ กำหนดรายจ่ายให้พอเหมาะกับกำลังทรัพย์ รู้จักฐานะการเงินของตน รู้จักเก็บออม ถนอมใช้ทรัพย์สินสิ่งของอย่างคุ้มค่า

ได้มีผู้กำหนดขอบข่ายของความประหยัดไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550 : 8) ได้กำหนดขอบข่ายของความประหยัดไว้ ดังนี้

1. การใช้ทรัพย์สินของตนเองอย่างคุ้มค่า
 2. การใช้ทรัพย์สินของส่วนรวมอย่างคุ้มค่า
 3. การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
 4. การใช้น้ำและไฟฟ้าอย่างคุ้มค่า
 5. การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด
- ดวงเด่น นุเรมรัมย์ (2554 : 2) กำหนดขอบข่ายความประหยัด ดังนี้
1. การรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เหมาะสมกับสถานการณ์
 2. การใช้จ่ายทรัพย์เท่าที่จำเป็น สมควรแก่สภาพ
 3. การรู้จักใช้ประโยชน์จากของเก่า
 4. การรู้จักทำของใช้เอง

5. การใช้และถนอมของใช้ ทรัพย์สินให้คงคุณค่าและประโยชน์

กระทรวงศึกษาธิการ (2554 : 2) ได้กำหนดคุณลักษณะของผู้มีความประหยัดไว้ว่า ผู้ที่ดำเนินชีวิตความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย รู้จักฐานะการเงินของตน คิดก่อนใช้ คิดก่อนซื้อ รู้จักเก็บออมถนอมใช้ทรัพย์สินสิ่งของอย่างคุ้มค่า ไม่ฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อ รู้จักทำบัญชีรายรับรายจ่ายของตนเองอยู่เสมอ

โดยสรุป ขอบข่ายของความประหยัดได้ 2 ประเภท คือ

1. การประหยัดเวลา ได้แก่ การรู้จักใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ให้เหมาะสมกับกาลเทศะรู้คุณค่าของเวลา มียอมให้เวลาหมดเปลืองไปโดยเปล่าประโยชน์
2. การประหยัดทรัพย์ ได้แก่ การรู้จักใช้ทรัพย์ให้คุ้มค่า จ่ายทรัพย์เท่าที่จำเป็นไม่ฟุ้งเฟ้อให้หมดเปลือง กำหนดการใช้จ่ายให้เหมาะสมกับรายได้ บุรณะของเก่าที่ใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่า

4.5.3 ด้านความซื่อสัตย์

ความซื่อสัตย์เป็นจริยธรรมอันประเสริฐ บุคคลใดมีความซื่อสัตย์ย่อมได้รับเกียรติและได้รับความไว้วางใจจากครอบครัวและสังคม ทั้งยังเป็นผู้ที่มีความสง่าผ่าเผย ทำให้หน้าที่การงานมั่นคงและเจริญก้าวหน้า

มีผู้ให้ความหมายของความซื่อสัตย์ไว้หลายท่าน ดังนี้

ทวี บุญเขต (2515 : 55 - 61 อ้างถึงใน อัจฉริยะ ศรีไตรรัตน์, 2542 : 29) ได้ให้ความหมายของความซื่อสัตย์ว่า หมายถึง ความภักดี ความซื่อตรง การประพฤติตรงหรือไม่คดโกง ไม่หลอกลวง

จันทร์ธนา สมประดี (2542 : 11 อ้างถึงใน เพ็ญประภา ยาเลหวา, 2546 : 37) ได้สรุปความหมายของความซื่อสัตย์ว่า หมายถึง การประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสม และตรงต่อความเป็นจริง ประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมาทั้งทางกาย วาจา ใจ ต่อตนเองและผู้อื่น

เพ็ญประภา ยาเลหวา (2546 : 37) สรุปความหมายของความซื่อสัตย์ได้ว่า ความซื่อสัตย์ หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลที่ปฏิบัติอย่างเหมาะสม ตรงต่อความเป็นจริงตรงไปตรงมาทั้งกาย วาจา ใจ ต่อตนเองและผู้อื่น

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. 2542 (2546 : 382) ให้ความหมายของความซื่อสัตย์ไว้ว่า หมายถึง ประพฤติตรงและจริงใจ ไม่กิดคดทรยศ ไม่คดโกงและไม่หลอกลวง

โดยสรุป ความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสมตรงไปตรงมา และจริงใจไม่หลอกลวงทั้งกาย วาจา ใจ ทั้งต่อตนเอง ต่อบุคคลอื่น ต่อสังคมและประเทศชาติ

มีผู้กำหนดขอบข่ายไว้ ดังต่อไปนี้

กรมวิชาการ (2523 : 147 – 148 อ้างถึงใน รุจิ เสงี่ยมตร, 2540 : 25) ได้กล่าวถึงขอบข่ายของความซื่อสัตย์ไว้ดังนี้

1. ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง คือ มีความรู้สึกรับผิดชอบชั่วดี มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการทำความผิด
2. ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่การงาน
3. ความซื่อสัตย์ต่อบุคคล คือ มีความซื่อตรงต่อผู้อื่น ต่อมิตร ต่อหัวหน้างาน ต่อผู้มีพระคุณ
4. ความซื่อสัตย์ต่อสังคมและประเทศชาติ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2523 : 147 - 148 อ้างถึงใน อัจฉริย์ ศรีไตรรัตน์, 2542 : 30) ได้จำแนกความซื่อสัตย์ไว้ดังนี้

1. ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง คือ มีความรู้สึกผิดชอบชั่วดี การมีความละเอียดเกรงกลัวต่อการกระทำผิด การไม่พูดสับปลั๊กหลอกลวง การไม่คิดโลภในของของผู้อื่น ไม่ตามพวกที่ชักจูงไปในทางเลื่อมลีย มันคงต่อการทำดีของตน ไม่คดโกง ความตั้งใจทำจริง ประพฤติตรงตามพูดและคิด ในกรณีของนักเรียนจะเน้นความซื่อสัตย์ต่อตนเอง คือ เรียนจริง มาโรงเรียนตรงต่อเวลา ทำการบ้านก็ไม่ลอกคนอื่น เวลาสอบก็ตั้งใจสอบ ไม่ทุจริตในห้องสอบ
2. ความซื่อสัตย์ต่อบุคคล คือ มีความซื่อสัตย์ต่อผู้อื่น ต่อมิตร ต่อหัวหน้างาน ต่อผู้มีพระคุณ ลักษณะสำคัญคือมีความจริงใจต่อผู้อื่น ไม่ชักชวนผู้อื่นไปในทางเลื่อมลีย ไม่สอพลอเพื่อหาประโยชน์ส่วนตน เตือนสติแนะนำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ยินดีในความสำเร็จของผู้อื่น ไม่คิดริษยากลั่นแก้ง ไม่ถือเอาของผู้อื่นมาเป็นของตน ไม่ผิณัด รู้จักเคารพสิทธิ์ของผู้อื่น ไม่หยิบของใช้ของผู้อื่นไปโดยไม่ได้รับอนุญาต มีความประพฤติดีทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้อื่น
3. ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ คือ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ตนทำหรือได้รับมอบหมาย และทำให้ดีที่สุด ไม่ทอดทิ้งหน้าที่ ไม่ทุจริตคดโกง ไม่ใช้อำนาจหน้าที่หาประโยชน์ส่วนตน รักภาระเบียบกฎเกณฑ์ ตรงต่อเวลา ไม่เอาเวลาทำงานในหน้าที่ไปใช้ประโยชน์ส่วนตัว
4. ความซื่อสัตย์ต่อหมู่คณะ สังคมประเทศชาติ คือ การรักษาความสัตย์ ไม่คิดประทุษร้ายต่อหมู่คณะ รักษาความสามัคคี ไม่นำความลับของหมู่คณะ สังคม

ประเทศชาติไปเปิดเผย ไม่เป็นต้นเหตุให้คนภายนอกมาทำลายหมู่คณะ ไม่คิดทรยศทำลายสถาบันหลักของชาติ ไม่ร่วมมือกันทำงานใดๆ ที่ผิดกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับ สำคัญว่าตนเองเป็นพลเมืองของประเทศจะต้องปฏิบัติตามเป็นพลเมืองที่ดี ช่วยกันรักษาความสงบ สิ่งใดที่สร้างขึ้นเป็นสาธารณสมบัติจะต้องช่วยกันรักษาและรู้จักใช้อย่างทะนุถนอม

อดิศักดิ์ ภูมิรัตน์ (2535 : 7 อ้างถึงใน เพ็ญประภา ยาเลหวา, 2546 : 38)

ได้สร้างแบบวัดเจตคติเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์โดยกำหนดขอบข่ายไว้ 5 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง หมายถึง ความละเอียด ความกระตือรือร้นต่อตนเอง ในอันที่จะกระทำความผิดให้ได้ชื่อว่าไม่สุจริต แม้ว่าการกระทำนั้นจะไม่มีใครรู้เห็นสามารถที่จะบังคับขยี้ยังได้เมื่อมีสิ่งยวนใจให้เกิดการสุจริต
2. ความซื่อสัตย์ต่อเพื่อนฝูง หรือหมู่คณะ หมายถึง การไม่ทรยศ ไม่คดโกง หรือเอาเปรียบเพื่อนฝูงและหมู่คณะ ต้องมีความรัก ความหวังดี ความสงสาร ความซื่อตรง และความปรารถนาดีต่อเพื่อนฝูงและคณะ
3. ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่การงาน หมายถึง ความซื่อตรง เทียงธรรม ไม่เอาเปรียบโดยแสวงหาผลประโยชน์ใส่ตนเองในงานที่มีชอบ อันจะนำความเสียหายมาให้แก่งานหรืออาชีพที่ตน ทำอยู่
4. ความซื่อสัตย์ต่อระเบียบ กฎเกณฑ์ จารีตประเพณี กฎหมาย และวัฒนธรรม หมายถึง ความซื่อตรง เทียงธรรมต่อระเบียบ กฎเกณฑ์ จารีตประเพณี กฎหมายและวัฒนธรรม ซึ่งยึดถือปฏิบัติกันมาว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม และถูกต้อง ประพฤติสิ่งดีงาม และถูกต้อง ประพฤติสิ่งดีงามอย่างไรก็ประพฤติอย่างนั้นเป็นประจำ
5. ความซื่อสัตย์ต่อสังคมและชุมชน หมายถึง การไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ไม่เอาเปรียบกลั่นแกล้ง คดโกงผู้อื่น หรือส่วนรวม ยึดหลักปฏิบัติของสังคมและชุมชนเป็นเกณฑ์ในการประพฤติทางกาย วาจา ใจ ไม่กระทำความผิดกฎเกณฑ์ของสังคมเพื่อประโยชน์ส่วนตนบางประการ

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปขอบข่ายของความซื่อสัตย์ได้ 2 ประเภท คือ

1. ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง หมายถึง ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำความผิด แม้ว่าการกระทำนั้นจะไม่มีใครรู้เห็น ไม่พูดโกหก หลอกลวง มั่นคงต่อการทำความดี ประพฤติตรงตามที่พูด และคิดไม่ใช้เวลาทำงานในหน้าที่ไปทำประโยชน์ส่วนตัว
2. ความซื่อสัตย์ต่อบุคคลและสังคม หมายถึง ความซื่อตรงต่อผู้อื่น ต่อมิตร ต่อผู้มีพระคุณ โดยประพฤติอย่างตรงไปตรงมาไม่คิดคดต่อผู้อื่น ไม่ชักชวนไปในทางเสื่อมเสีย

ไม่สอพลอเพื่อประโยชน์ส่วนตัว ยินดีในความสำเร็จของผู้อื่น ไม่นำความลับของหมู่คณะไปเปิดเผยไม่กระทำผิดกฎเกณฑ์ของสังคมเพื่อประโยชน์ส่วนตน

4.5.4 ความมีวินัย

ความมีวินัยนั้นเป็นคุณลักษณะที่บุคคลในสังคมควรยึดถือปฏิบัติ เพราะสังคมใดที่สมาชิกในสังคมมีจิตสำนึกในความมีวินัย สังคมนั้นก็จะมีแต่ความสงบเรียบร้อย นอกจากนี้บุคคลใดที่มีวินัยในตนเองสูง ก็จะประสบความสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียนและหน้าที่การงาน

มีผู้ให้ความหมายของความมีวินัยในตนเองไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2541 : 127) ได้ให้ความหมายของวินัยว่า หมายถึง ลักษณะทางจิตใจที่ช่วยให้บุคคลสามารถควบคุมตนเอง และปฏิบัติตามระเบียบ กฎเกณฑ์ กติกา เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (2537 อ้างถึงใน กรมวิชาการ, 2541 : 17) ได้สรุป ความหมายของวินัยและการเกิดวินัย จากการสำรวจคุณลักษณะทางวินัยที่พึงประสงค์ในสังคมไทยไว้ว่า วินัย หมายถึง กฎ ระเบียบ ข้อตกลงที่สังคมกำหนดให้บุคคลประพฤติปฏิบัติเพื่อให้บุคคลอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข ส่วนความมีวินัย หมายถึง การที่บุคคลปฏิบัติตนตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ ข้อตกลงที่สังคมกำหนดให้ เพื่อให้บุคคลอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข ความมีวินัยเกิดขึ้นได้ 2 ลักษณะ ได้แก่

1. วินัยที่เกิดจากสังคมภายนอก หรือผู้อื่นเป็นผู้ควบคุมให้มีวินัย เป็นการกระทำตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ โดยได้รับการแนะนำ ชี้แนะ บอกกล่าว สั่ง หรือบังคับ เพื่อให้ปฏิบัติตนอย่างถูกต้องเหมาะสมในสังคม การแนะนำบอกกล่าวอย่างมีเหตุผลช่วยให้เกิด การปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ นำไปสู่ความเคยชินที่ดี ซึ่งเป็นพื้นฐานของจริยธรรมที่นำไปสู่การมีวินัยในตนเอง เรียกว่า “วินัยภายนอก”

2. วินัยที่เกิดจากบุคคลผู้นั้นเองเป็นผู้ควบคุมให้เกิดวินัย เป็นการตัดสินใจและเลือกกระทำด้วยความสมัครใจของตนเอง ซึ่งเป็นผลมาจากความเคยชินที่มีความรู้สึกนึกคิดความเชื่อหรือจริยธรรมในการปฏิบัติตามกฎระเบียบเพื่อแก้ปัญหาของส่วนรวม ซึ่งจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

อิงลิช แอนด์อิงลิช (English and English, 1968 : 486 อ้างถึงใน กรมวิชาการ, 2541 : 16) ให้ความหมายของความมีวินัยในตนเองว่าเป็นลักษณะของการนำตนเองควบคุมหรือบังคับตนเองโดยอาศัยแรงจูงใจที่สัมพันธ์กับอุดมคติที่บุคคลสร้างขึ้นสำหรับตนเอง หรือเป็นการควบคุมพฤติกรรมตนเองให้เป็นไปตามความตั้งใจ

คาร์เตอร์ กู๊ด (Carter V. Good, 1959 : 176 อ้างถึงใน กรมวิชาการ, 2541 : 16) ได้ให้ความหมายของควมมีวินัยในตนเองว่าเป็นการบังคับควบคุมพฤติกรรมของบุคคล ไม่ใช่การบังคับโดยอำนาจภายนอก หากเป็นการบังคับโดยอำนาจภายในของบุคคลนั่นเอง และเป็นอำนาจอันเกิดจาก การเรียนรู้หรือยอมรับในคุณค่าอันใดอันหนึ่ง ซึ่งทำให้บุคคลสามารถบังคับพฤติกรรมของตนได้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546 : 1077) ให้ความหมายของวินัย ว่า วินัย หมายถึง ระเบียบแบบแผนและข้อบังคับ ข้อปฏิบัติ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550 : 8) ให้ความหมายของ ควมมีวินัยไว้ว่า ควมมีวินัย หมายถึง การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของโรงเรียน ครอบครัวและชุมชน

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) (2539 อ้างถึงใน นางเยาว์ แข่งเพ็ญแข, 2548 : 7) ได้กล่าวว่า วินัย หมายถึง การจัดระบบระเบียบของชีวิตและสังคมมนุษย์ เพื่อให้ชีวิตและกิจการงานดำเนินไปด้วยดี นำไปสู่จุดหมายที่พึงปรารถนาที่ต้องการ

โดยสรุป วินัย หมายถึง จิตสำนึกของบุคคลที่จะควบคุมตนเองในการประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสม ตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ ซึ่งจะนำสังคมไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มีผู้กำหนดขอบข่ายของควมมีวินัยไว้หลายท่านดังนี้

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (2537 อ้างถึงใน กรมวิชาการ, 2541 : 17) ได้สรุปว่า ควมมีวินัยเกิดขึ้นได้ 2 ลักษณะ ได้แก่

1. วินัยที่เกิดจากสังคมภายนอก หรือผู้อื่นเป็นผู้ควบคุมให้มีวินัย เป็นการกระทำตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ โดยได้รับการแนะนำ ชี้แนะ บอกกล่าว สั่ง หรือบังคับ เพื่อให้ปฏิบัติตนอย่างถูกต้องเหมาะสมในสังคม การแนะนำบอกกล่าวอย่างมีเหตุผลช่วยให้เกิด การปฏิบัติตามด้วยความ เต็มใจ นำไปสู่ความเคยชินที่ดี ซึ่งเป็นพื้นฐานของจริยธรรมที่จะนำไปสู่การมีวินัยในตนเองเรียกว่า “วินัยภายนอก”

2. วินัยที่เกิดจากบุคคลผู้นั้นเองเป็นผู้ควบคุมให้เกิดวินัย เป็นการตัดสินใจและเลือกกระทำด้วยความสมัครใจของตนเอง ซึ่งเป็นผลมาจากความเคยชินที่มีความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อหรือจริยธรรมในการปฏิบัติตามกฎระเบียบเพื่อแก้ปัญหาของส่วนรวม ซึ่งจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2529 : 1 - 63 อ้างถึงในเพ็ญประภา ขาแลหวา, 2546 : 18 - 19) ได้กล่าวว่า ในการปลูกฝังเรื่องการมีระเบียบ

วินัย ระดับมัธยมมุ่งให้ผู้เรียนมีความสามารถในการควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. การมีระเบียบวินัยในการศึกษาเล่าเรียน หมายถึง การที่นักเรียนควบคุมตนเองประพฤติปฏิบัติตนอย่างมีระเบียบแบบแผน มีเหตุผล และเป้าหมายในการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถเพื่อพัฒนาตนเอง จัดตารางเวลาไว้สำหรับศึกษาเล่าเรียน และควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตามตารางเวลาดังกล่าว ตั้งใจศึกษาเล่าเรียนอย่างสม่ำเสมอทุกวิชา ไม่เฉพาะวิชาที่ตนชอบเพียงอย่างเดียว เตรียมตัวอ่านบทเรียนมาก่อนถึงเวลาเรียน และทบทวนบทเรียนทุกครั้งภายหลังจากการเรียน เข้าเรียนตรงตามเวลา ไม่ลอกคำตอบของเพื่อน และไม่เปิดโอกาสหรือยินยอมให้เพื่อนลอกคำตอบในเวลาสอบ เตรียมเครื่องใช้ในการเรียนไว้ให้ครบและพร้อมที่จะใช้อยู่ตลอดเวลา

2. การมีระเบียบวินัยในที่อยู่อาศัย หมายถึง การที่นักเรียนควบคุมตนเอง ประพฤติปฏิบัติอย่างมีระเบียบแบบแผน และสม่ำเสมอ ในการรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบวินัยของบ้านเรือนที่อยู่อาศัย โรงเรียน และสาธารณสถาน จัดตกแต่งที่อยู่อาศัยให้น่าอยู่ ไม่รับประทานอาหารในห้องนอน ห้องเรียน จัดแบ่งเนื้อที่ภายในบ้านให้เป็นสัดส่วนที่จะทำกิจกรรมต่างๆ ไม่จัดงานเลี้ยงสังสรรค์ เปิดทีวีเสียงดังรบกวนผู้อื่น

3. การมีระเบียบวินัยในสังคม หมายถึง การที่นักเรียนประพฤติปฏิบัติอย่างมีระเบียบแบบแผนยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม เคารพเชื่อฟังกฎหมายข้อบังคับของสังคม รู้จักใช้สิทธิและหน้าที่ ละเว้นการใช้อิทธิพล รับบริการและให้บริการตามลำดับก่อนหลัง สนับสนุนและส่งเสริมประชาชนเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติตามกฎหมาย มีมารยาทในการใช้ถนนการจับขั้วยานพาหนะโดยปฏิบัติตามกฎจราจร แจ้งต่อเจ้าหน้าที่เมื่อรู้เห็นการกระทำผิดระเบียบวินัยและกฎหมาย

กรมวิชาการ (2542 : 25 อ้างถึงใน ปฐมา ชุมศรี, 2548 : 63) ได้กล่าวถึงประเภทของวินัยสอดคล้องกันว่า หากจะแบ่งประเภทโดยเอาผู้ประพฤติและประพฤติดตามวินัยเป็นสำคัญแล้วแบ่งได้ 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. วินัยสำหรับตนเอง คือ กระบวนการหรือวิธีการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง โดยตนเป็นผู้แนะนำตนเองให้ประพฤติไปตามแนวทางเลือกที่ดี วินัยประเภทนี้เป็นวินัยที่เราสร้างขึ้นเองและตัวเราเองเป็นคนปฏิบัติตามข้อบังคับนั้นๆ ทั้งนี้เพื่อให้พฤติกรรมของคนเราดำเนินไปตามทางที่เรามุ่งหวังไว้ วินัยสำหรับตนเองนี้เป็นวินัยขั้นเลิศที่ทุกคนควรสร้างขึ้นสำหรับบังคับพฤติกรรมของตนเอง การสร้างวินัยสำหรับบังคับตนเองนั้นทำได้หลายอย่าง เช่น

1.1 สร้างวินัยในการนอน การตื่น การดูหนังสือ การออกกำลังกาย การทำงาน และการพักผ่อนให้ได้สัดส่วนในแต่ละวัน

1.2 สร้างวินัยเพื่อบังคับตนเองให้ทำในสิ่งที่ดีบางอย่างและละเว้นสิ่งที่เราคิดว่าเป็นความชั่ว แม้จะขัดกับความนิยมในสังคม เช่น การบังคับตนเองให้เป็นคนประหยัด ไม่สูบบุหรี่ และไม่ดื่มสุรา ตัดผมสั้น และแต่งกายให้ถูกระเบียบของสถานศึกษาอยู่เสมอ

1.3 สร้างวินัยให้ปฏิบัติงานต่างๆ ตรงตามเวลาที่นัดหมายเสมอ

2. วินัยสำหรับหมู่คณะ คือ การสร้างระเบียบเป็นเครื่องมือในการรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อย เพื่อให้สมาชิกทุกคนในหมู่นั้นปฏิบัติตามหรือควบคุมพฤติกรรมของหมู่นั้นให้บรรลุตามความมุ่งหมายที่หมู่คณะตั้งไว้ เช่น วินัยในสถานศึกษา วินัยของทหาร วินัยของตำรวจ วินัยของพระสงฆ์ วินัยของข้าราชการพลเรือน และวินัยของครู เป็นต้น วินัยแต่ละหมู่แต่ละคณะย่อมแตกต่างกันไปตามจุดมุ่งหมายของหมู่นั้นๆ ถึงอย่างไรก็ตามวินัยของหมู่นั้นจะต้องคำนึงถึงการอยู่ร่วมกันอย่างประชาธิปไตยเป็นสำคัญ คือ มีสามัคคีธรรม การระงับอารมณ์ และปัญญาธรรม

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปขอบข่ายของความมีวินัยได้ 2 ประเภท คือ

1. ความมีวินัยต่อตนเอง หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนเองให้กระทำในสิ่งที่ตนเองได้ตั้งใจ หรือวางแผนเอาไว้ซึ่งเป็นแนวทางที่ดี
2. ความมีวินัยต่อบุคคลอื่นและสังคม หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนเองให้อยู่ในระเบียบข้อบังคับ กฎเกณฑ์ ข้อตกลงของสังคมที่ตนอยู่อาศัยได้อย่างเหมาะสม

โดยสรุปการที่จะพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดีคนเก่งและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้านความขยันความประหยัด ความซื่อสัตย์ และความมีวินัย ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาจึงได้เน้น คุณธรรมจริยธรรมใน 4 ด้านนี้มาพัฒนาให้เกิดแก่นักเรียนต่อไป

4.5.5 ความสะอาด

มีผู้ให้ความหมายของความมีวินัยในตนเองไว้ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2550: 9) ได้ให้ความหมายของความสะอาดว่า หมายถึง ไม่สกปรกไม่มีตำหนิ ผ่องใสบริสุทธิ์ ไม่ทุจริต เราสามารถจำแนกความสะอาดได้ คือ ความสะอาดทางด้านร่างกาย คือ ร่างกายไม่สกปรก เสื้อผ้าสะอาด และรับประทานอาหารที่สะอาด มีสุขนิสัยส่วนบุคคลที่ดี ความสะอาดสิ่งแวดล้อมคือบ้านเรือนสะอาด ห้องเรียนสะอาดสิ่งเครื่องใช้สะอาดและโรงเรียนสะอาด จิตใจสะอาด คือ คิดดี ทำดี พูดดี ยึดหลักศีล 5 ของพระพุทธศาสนา มาเป็นหลักปฏิบัติ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (2544: 1155) ได้ให้ความหมายของคำว่า สะอาด ไว้ 2 ลักษณะ ความหมายแรกนั้นมุ่งเน้นลักษณะทางกายภาพ ซึ่งนิยามว่า สะอาดก็คือ ไม่สกปรก อันหมายถึงการมีความผ่องใส เป็นที่เจริญตา ทำให้เกิดความสบายใจแก่ผู้พบเห็นความหมายที่สองนั้นมุ่งเน้นลักษณะของจิตใจ ซึ่ง สะอาด ก็คือ การมีจิตใจบริสุทธิ์

กระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานเลขาธิการการศึกษา, 2550) เด็กและเยาวชนผู้ที่ได้รับการบ่มเพาะคุณธรรมในด้านความสะอาดกายและใจจะรักษาร่างกายและสภาพแวดล้อมให้สะอาดปราศจากความมัวหมอง พร้อมทั้งดูแลจิตใจของตนให้กรอบไปด้วยความคิดที่ดีต่อผู้อื่น ไม่มั่งร้ายไม่อิจฉาริษยา ความสะอาดทั้งสองลักษณะเป็นคุณธรรมที่สำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมปัจจุบันความสะอาดกายจะเป็นเกราะเสริมที่ช่วยให้เด็กและเยาวชนมีสุขอนามัยที่แข็งแรงอันเป็นที่มาของความพร้อมต่อการเจริญเติบโตงอกงามในทุกๆ ด้าน

มีผู้กำหนดขอบข่ายของคามมีวินัยไว้หลายท่าน ดังนี้

นวลศิริ เปาว์โรหิต (2550) ความสะอาดร่างกายเพียงอย่างเดียวคงยังไม่เพียงพอต่อการเสริมสร้างความงอกงามทางจิตใจของเด็กและเยาวชน อนาคตของชาติกลุ่มนี้ควรที่จะได้รับการปลูกฝังและฝึกฝนให้มีความบริสุทธิ์สะอาดของจิตใจ ไม่มั่งร้ายหรืออิจฉาริษยาผู้อื่น มองและคิดถึงสิ่งต่างๆ ในแง่ดี เป็นรากฐานที่แข็งแกร่งในการเสริมสร้างสภาวะทางจิตใจของเด็กและเยาวชนต่อไป

โดยสรุป ความสะอาด หมายถึง ความสะอาดทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจซึ่งต้องการให้คุณธรรมด้านความสะอาดนั้นเกิดขึ้นในตัวนักเรียนทุกคน

4.5.6 ความสุภาพ

มีผู้ให้ความหมายของคามมีวินัยในตนเองไว้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2442 (2544: 1205 -1206) ได้ให้ความหมายคำว่า รอบคอบและถูกต้องความสุภาพ หมายถึง เรียบร้อย เช่นเขาแต่งกายสุภาพตามกาลเทศะและตามนิยม อ่อนโยน ละมุนละม่อม เช่น เขาพูดด้วยน้ำเสียงสุภาพ ไม่กระโชกโฮกฮาก สุภาพชนผู้แต่งกายเรียบร้อย ผู้ที่มีกิริยามารยาทอ่อนโยน พุดจาเรียบร้อยรู้กาลเทศะ เช่น สุภาพชนย่อมไม่เสียงดัง

ราชบัณฑิตยสถาน (2546) ผู้ที่มีคุณธรรมในด้านของความสุภาพนั้นเรียนรู้ที่จะประพฤติตนอย่างอ่อนน้อมถ่อมตนเหมาะสมกับสถานภาพ กาลเทศะ และ วัฒนธรรมไทย แม้จะมีความมั่นใจในตนเอง แต่บุคคลเหล่านี้ก็ไม่แสดงพฤติกรรม ก้าวร้าว รุนแรง หรือวางอำนาจข่มขู่ผู้อื่นไม่ว่าจะเป็นทางวาจาหรือท่าทาง

มีผู้กำหนดขอบข่ายของคามมีวินัยไว้หลายท่านดังนี้

พจนานุกรมฉบับมติชน (2547: 880) ความสุภาพ หมายถึง เรียบร้อย อ่อนโยนประพัตติ กุมาริ ชัชววงษ์ (2549) ความสุภาพเป็นคุณธรรมที่สำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมปัจจุบัน ซึ่งมีการไหลบ่าของวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาอย่างรวดเร็ว การรักษาไว้ซึ่งกิริยามารยาทอันนุ่มนวลอ่อนโยน มีสัมมาคารวะ ไม่แข็งกระด้างก้าวร้าว และเหมาะสมกับวัฒนธรรมไทยนั้น นอกจากนี่จะเป็นการรักษาไว้ ซึ่งเอกลักษณ์ของชาติแล้ว ยังเป็นการ ช่วยกล่อมเกล่าจิตใจเด็กและเยาวชนให้เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข มีความนอบน้อม ให้เกียรติซึ่งกันและกันอัน เป็นการลดการยึดติดกับความรู้ ความคิดหรือความเชื่อของตนเอง ซึ่งเป็นเสมือนกรอบปิดกั้นมิให้เด็ก และเยาวชนซึ่งกำลังอยู่ในวัยแห่งการเรียนรู้

กระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานเลขาธิการการศึกษา. 2550) เด็กและเยาวชนผู้ที่ได้รับการบ่มเพาะคุณธรรมในด้านความสุภาพจะมีกิริยามารยาทที่เหมาะสมกับกาลเทศะ และวัฒนธรรมไทย ไม่ก้าวล่วงใช้กิริยาหรือวาจาทำร้ายจิตใจหรือสิทธิของผู้อื่น

โดยสรุปความสุภาพหมายถึง เรียบร้อย อ่อนโยน และ ละมุนละม่อม มีกิริยามารยาทที่ดีงาม มีสัมมาคารวะ ประพัตติเป็นผู้คุณธรรม รู้กาลเทศะ มีกิริยาวาจาเรียบร้อย ซึ่งเป็นคุณธรรมที่สังคมต้องการให้มีในตัวนักเรียน

4.5.7 ความสามัคคี

มีผู้ให้ความหมายของความมีวินัยในตนเองไว้ดังนี้

อดุล สาระบาล (2536: 18) ความสามัคคี หมายถึง การแสดงออกซึ่งความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่มด้วยใจรัก มีความร่วมแรงร่วมใจ เพื่อสร้างสรรค์และแก้ปัญหา เพื่อให้การปฏิบัติงานสำเร็จลุล่วงด้วยดีและมีประสิทธิภาพ

กิตติพันธ์ รุจิรกุล (2540: 25) ความสามัคคีหมายถึง ความพร้อมเพียงเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ร่วมมือกระทำการให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี โดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัวความหมายสามัคคีดังกล่าวผู้ศึกษาสรุปว่า ความสามัคคี หมายถึง การแสดงออก ซึ่งความสามารถในการทำงานเป็นหมู่คณะด้วยใจรัก มีการร่วมแรงร่วมใจกันในการทำงานเพื่อให้งานสำเร็จด้วยดีและมีประสิทธิภาพ

มีผู้กำหนดขอบข่ายของความมีวินัยไว้หลายท่านดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542) ได้นิยามคำว่า สามัคคี ไว้ว่า ความพร้อมเพียง สมานฉันท์ ร่วมมือร่วมใจ ประองคองกัน

ราชบัณฑิตยสถาน (2546) ผู้ที่มีคุณธรรมในด้านความสามัคคีจะได้รับการปลูกฝังให้มุ่งมั่นในการรวมพลังช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เพื่อให้การงานสำเร็จลุล่วง แก้ปัญหาและ

ขจัดความขัดแย้งได้ บุคคลเหล่านี้เป็นผู้มีเหตุผล มีใจเปิดกว้าง ยอมรับ ความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมความคิด ความเชื่อ พร้อมทั้งจะปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติ

กระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550) มุมมองเด็กและเยาวชนผู้ที่ได้รับการบ่มเพาะคุณธรรมในด้านความสามัคคีจะมีจิตใจเปิดกว้าง ไม่เห็นแต่ประโยชน์ส่วนตนพร้อมที่จะเอื้ออำนวยให้เกิดความสำเร็จแก่หมู่คณะ และรักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันบุคคลเหล่านี้ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี รับผิดชอบต่อผู้นำและผู้ตามได้เหมาะสม มีพฤติกรรมร่วมมือร่วมใจทำงานอันเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ไม่สร้างความแตกแยก และไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา

โดยสรุปได้ลักษณะพฤติกรรมที่แสดงถึงความสามัคคี ได้แก่ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นมีความเกรงใจซึ่งกันและกัน มีน้ำใจช่วยเหลือกิจกรรมในกลุ่มไม่ผลักระหว่างผู้อื่น ไม่เห็นแก่ตัวร่วมรับผิดชอบและปรับปรุงงานของกลุ่ม ใช้สติปัญญาและเหตุผลในการตัดสินใจแก้ปัญหาาร่วมกัน ร่วมกันทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ

4.5.8 ความมีน้ำใจ

มีผู้ให้ความหมายของความมีวินัยในตนเองไว้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2542: 580) ได้นิยามคำว่าความมีน้ำใจ ไว้ว่า ความเอื้อเฟื้อ อุดหนุน เื้ออาน หรือแสดงน้ำใจดีแก่ผู้อื่น

ราชบัณฑิตยสถาน (2546) ผู้ที่มีคุณธรรมในด้านความมีน้ำใจจะได้รับการปลูกฝังให้มุ่งมั่นแต่เพียงประโยชน์ส่วนตัว หากแต่มีความเห็นอกเห็นใจ เห็นคุณค่าในเพื่อนมนุษย์ มีความเอื้ออาทร เอาใจใส่ในความสนใจ ความต้องการ ความจำเป็น หรือความทุกข์สุขของผู้อื่น และพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นตามความเหมาะสม

พจนานุกรมฉบับมติชน (2547: 469) ได้ให้ความหมาย น้ำใจ หมายถึง ความรู้สึกในใจโดยปริยายหมายถึงการแสดงออกความรู้สึกเอื้ออาทร

กระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550) มุมมองเด็กและเยาวชนผู้ที่ได้รับการบ่มเพาะคุณธรรมในด้านความมีน้ำใจจะรู้จักการให้และการเสียสละโดยไม่หวังผลตอบแทนอันเป็นผลจากการมีน้ำใจที่ดี รู้จักการเอาใจเขามาใส่ใจเรา มีความเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่น

มีผู้กำหนดขอบข่ายของความมีวินัยไว้หลายท่านดังนี้

กุมาริ ชัชชวงษ์ (2549) กล่าวถึง ความมีน้ำใจเป็นคุณธรรมที่สำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมปัจจุบันซึ่งมีการไหลบ่าของวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาอย่างรวดเร็ว ซึ่งมุ่งเน้นความเป็นปัจเจกชนนี้เมื่อผนวกเข้ากับการแก่งแย่งแข่งขัน เพื่อที่จะได้มาซึ่งทรัพยากรต่างๆ ใน

สังคม อาจจะส่งผลให้เด็กและเยาวชนกลายเป็นผู้มีจิตใจแข็งกระด้างใส่ใจแต่ความต้องการของตนเองแต่เพียงฝ่ายเดียว มิได้มีจิตใจเอื้ออาทรพร้อมที่จะสร้างความรุดหน้าเจริญพัฒนาให้แก่ผู้อื่นไปพร้อมๆ กับตนเอง การยึดแต่ประโยชน์ส่วนตนเป็นที่ตั้ง นี้หากเกิดขึ้นในทุกๆ หมู่เหล่าในสังคมใดแล้ว คงเป็นการยากที่สังคมนั้นๆ จะดำเนินอยู่ต่อไปได้

นวลศิริ เปาว์โรหิต (2550) จึงมีความจำเป็น อย่างยิ่งที่จะต้องปลูกฝังคุณธรรม ความมีน้ำใจให้แก่เด็กและเยาวชนสรุปได้ว่า ความมีน้ำใจ ความจริงใจที่ไม่เห็นแก่เพียงตัวเอง หรือเรื่องของตัวเอง แต่เห็นอกเห็นใจเห็นคุณค่าในเพื่อนมนุษย์ มีความเอื้ออาทรเอาใจใส่ในความสนใจในความต้องการ ความจำเป็นความทุกข์สุขของผู้อื่น และพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน

4.6 ทฤษฎีที่เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม

กรมวิชาการ (2541 : 38) ได้กล่าวว่า การพัฒนาทางจริยธรรม และการเรียนรู้ทางจริยธรรมของมนุษย์นั้น มีการกล่าวถึงทั้งในทฤษฎีทางจิตวิทยาและแนวคิดของนักการศึกษา รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แต่ละทฤษฎีมีพื้นฐานแนวคิดและข้อตกลงเบื้องต้นแตกต่างกัน ในการนำมาใช้จึงไม่มีทฤษฎีใดที่มีความสมบูรณ์ในตัว การใช้ทฤษฎีต่างๆ เพื่อเป็นแนวปฏิบัติจึงต้องพิจารณาทั้งจุดเด่นและข้อด้อยของทฤษฎีนั้นๆ แล้วนำมาบูรณาการกับทฤษฎีอื่นๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและลดข้อบกพร่องที่จะเกิดขึ้น

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2551 : 47) กล่าวว่า ทฤษฎีที่ใช้อธิบายพัฒนาการทางจริยธรรมมีหลายทฤษฎี เช่น ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ فروยด์ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม และทฤษฎีปัญญานิยมของเพียเจต์และ โคลเบิร์ก สำหรับทฤษฎีของ فروยด์ และทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม อธิบายว่า บุคคลรับค่านิยมและมาตรฐานทางจริยธรรมจากการสอนของบิดามารดา และโดยการเลียนแบบ ส่วนทฤษฎีของเพียเจต์และโคลเบิร์กถือว่า พัฒนาการทางจริยธรรมเกิดควบคู่กับพัฒนาการทางเชาว์ปัญญา และเป็นผลของการปฏิสัมพันธ์ของเด็กกับผู้อื่น ซึ่งอาจจะเป็นบิดามารดา ครู อาจารย์ และเพื่อนร่วมวัย ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม มีดังนี้

4.6.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์ (Piaget)

เพียเจต์ (Piaget, อ้างถึงใน โกวิท ประมวลพฤษ์, 2549 : 47 - 48) เป็นผู้ริเริ่มทางความคิดว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับความฉลาดในการที่จะรับรู้กฎเกณฑ์และลักษณะต่างๆ ทางสังคม พัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลซึ่งขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลนั้น เพียเจต์ ได้แบ่งพัฒนาการทางสติปัญญาออกเป็น 4 ขั้น ดังนี้

1. ขั้นรับรู้จากประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (Sensory motor Intelligence Stage) ขั้นนี้จะเกิดขึ้นในช่วงอายุ 0 - 2 ปี พฤติกรรมของเด็กในวัยนี้ขึ้นอยู่กับ การเคลื่อนไหว เช่น การไขว่คว้า การเคลื่อนไหว การมอง การดู แสดงให้เห็นว่า เด็กมีสติปัญญา ด้านการกระทำเด็กสามารถแก้ปัญหาได้ แม้ว่าจะไม่สามารถอธิบายได้ด้วยการพูด เด็กมีโอกาที่จะ ปะทะกับสิ่งแวดล้อมด้วยตนเอง ถือว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาด้านสติปัญญาและความคิด

2. ขั้นรับรู้ด้วยญาณ (Pre Operational Stage) อยู่ในช่วงอายุ 2 - 7 ปี ซึ่ง แบ่งออกเป็นขั้นย่อย อีก 2 ขั้น คือ

2.1 ขั้นก่อนเกิดสัจกัต (Preconception Thought) เป็นขั้นพัฒนาการ ของเด็กอายุ 2 - 4 ปี เป็นช่วงที่เด็กเริ่มมีเหตุผลเบื้องต้น สามารถโยงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ 2 เหตุการณ์ หรือมากกว่ามาเป็นเหตุผลที่เกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน แต่เหตุผลของเด็กวัยนี้ยังมีขอบเขต จำกัดอยู่เพราะเด็กยังคงยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ความคิดและเหตุผลของเด็กวัยนี้จึงไม่ค่อยถูกต้อง ตามความเป็นจริงนัก นอกจากนี้ความเข้าใจต่อสิ่งต่างๆ ยังคงอยู่ในระดับเบื้องต้น เช่น เข้าใจว่า เด็กหญิง 2 คน ซึ่งเหมือนจะมีทุกอย่างเหมือนกันหมด แสดงว่าความคิดรวบยอดของเด็กวัยนี้ยังไม่ พัฒนาเต็มที่ แต่พัฒนาการทางภาษาของเด็กเจริญรวดเร็วมาก

2.2 ขั้นการคิดแบบสหัชญาณ (Intuitive Thought) เป็นขั้น พัฒนาการของเด็กอายุ 4 - 7 ปี ขั้นนี้เด็กจะเกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ รวมตัวดีขึ้น รู้จัก แยกประเภทและแยกชิ้นส่วนวัตถุ เข้าใจความหมายของจำนวนเลข เริ่มมีพัฒนาการเกี่ยวกับการอนุรักษ์แต่ไม่เข้มงวดนัก สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้โดยไม่คิดเตรียมล่วงหน้าไว้ก่อน รู้จัก นำความรู้ในสิ่งหนึ่งไปอธิบายหรือแก้ปัญหาอื่น และสามารถนำเหตุผลต่างๆ ไปมาสรุปแก้ปัญหา โดยไม่วิเคราะห์อย่างถี่ถ้วนเสียก่อน การคิดหาเหตุผลของเด็กยังขึ้นอยู่กับสิ่งที่ตนรับรู้หรือสัมผัส จากภายนอก

3. ขั้นปฏิบัติการคิดค้นรูปธรรม (Concrete Operation Stage) ขั้นนี้จะ เริ่มจากอายุ 7 - 11 ปี พัฒนาการทางด้านสติปัญญาและความคิดของเด็กวัยนี้ สามารถสร้างกฎเกณฑ์ และตั้งเกณฑ์ในการแบ่งสิ่งแวดล้อมออกเป็นหมวดหมู่ได้ เด็กวัยนี้สามารถที่จะเข้าใจเหตุผล รู้จัก การแก้ปัญหาสิ่งต่างๆ ที่เป็นรูปธรรมได้ สามารถที่จะเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องความคงตัวของสิ่งต่างๆ โดยที่เด็กเข้าใจว่า ของแข็งหรือของเหลวจำนวนหนึ่ง แม้ว่าจะเปลี่ยนรูปร่างไปก็ยังมีน้ำหนักหรือ ปริมาตรเท่าเดิม สามารถที่จะเข้าใจความสัมพันธ์ของส่วนย่อย ส่วนรวม ลักษณะเด่นของเด็กวัยนี้ คือ ความสามารถในการคิดย้อนกลับ นอกจากนั้นความสามารถการจำของเด็กช่วงนี้ มีประสิทธิภาพ มากขึ้น สามารถจัดกลุ่มหรือจัดการได้อย่างสมบูรณ์ สามารถสนทนากับบุคคลอื่นและเข้าใจ ความคิดของผู้อื่นได้ดี

4. ขั้นคิดตามแบบแผนของตรรกวิทยา (Formal Operation Stage) อยู่ในช่วงอายุ 11 - 15 ปี เด็กวัยนี้จะมีพัฒนาการทางด้านความรู้ ความเข้าใจถึงระดับสูงสุด สามารถคิดหาเหตุผลนอกเหนือจากข้อมูลที่มีอยู่ สามารถคิดในสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ จากพัฒนาการทางสติปัญญาทั้ง 4 ขั้นนี้ เพียเจต์ (Piaget) ได้นำมาเป็นหลักเกณฑ์ในการแบ่งขั้นพัฒนาการทางจริยธรรม ออกเป็น 3 ขั้น คือ

4.1 ขั้นก่อนจริยธรรม เริ่มตั้งแต่เกิดจนถึงอายุ 2 ขวบ เป็นขั้นที่ยังไม่มีความสามารถในการรับรู้สิ่งแวดล้อมอย่างละเอียด มีแต่ความต้องการทางร่างกาย เด็กเหล่านี้จะมีพัฒนาการทางสติปัญญาในขั้นรับรู้จากประสาทสัมผัส และการเคลื่อนไหว (Sensor-motor intelligence)

4.2 ขั้นยึดคำสั่ง อยู่ในช่วงระหว่าง 2-8 ปี ในขั้นนี้เด็กจะสามารถรับรู้สภาพแวดล้อม และบทบาทของตนเองต่อบุคคลอื่น รู้จักเกรงกลัวผู้ใหญ่ เห็นว่าคำสั่งหรือกฎเกณฑ์ต่างๆ เป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติตาม ซึ่งเด็กในวัยนี้จะมีพัฒนาการทางสติปัญญาในขั้นเริ่มต้นด้วยญาณ (Pre Operation Thought)

4.3 ขั้นยึดหลักแห่งตน อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 8 ปีขึ้นไปเด็กในวัยนี้จะมีพัฒนาการทางสติปัญญาในขั้นยึดหลักแห่งตน (Formal Operation) สามารถใช้ความคิดอย่างมีเหตุผล ประกอบการตัดสินใจและตั้งเกณฑ์ที่เป็นของตนเองได้

ในการวัดความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของเด็ก เพียเจต์ (Piaget) ได้พิจารณาสองขั้นหลัง คือ ขั้นยึดคำสั่ง และขั้นยึดหลักแห่งตน ขั้นยึดคำสั่ง คือ การตัดสินใจเชิงจริยธรรมขั้นต้น เกี่ยวกับสิ่งที่เห็นได้ชัดแจ้ง แล้วตัดสินใจลงไปว่าผิดหรือถูก โดยอาจจะดูที่ปริมาณผลเสียหายอันเกิดจากการกระทำของบุคคลหนึ่ง ถ้าการกระทำของเขาเกิดผลเสียหายมาก ความผิดของเขาก็มากตามไปด้วย อันเป็นความคิดของบุคคลหรือเด็กในขั้นนี้ ส่วนขั้นการยึดหลักแห่งตน เด็กจะพัฒนาขึ้นจนกว่ากฎเกณฑ์ต่างๆ เกิดจากการตกลงกันของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป และอาจเปลี่ยนแปลงไปตามความจำเป็นในการตัดสินใจว่าการกระทำใดถูกต้อง บุคคลในขั้นนี้จะพิจารณาที่เจตนาหรือจุดมุ่งหมายเบื้องหลังการกระทำนั้น ถ้าจุดมุ่งหมายดี เจตนาบริสุทธิ์ แม้จะเกิดผลเสียหายบ้าง บุคคลนั้นก็ยังมีความผิดน้อยกว่าผู้ที่มีเจตนาไม่ดีและการกระทำจนเกิดผลเสียหายแม้จะเล็กน้อยก็ตาม การพัฒนาจากการตัดสินใจเชิงจริยธรรมในขั้นต้นไปยังขั้นสูงขึ้น

ฮอฟแมน (Hoffman, อ้างถึงใน โกวิท ประวาลพุกษ์, 2549 : 48) อธิบายจากการอ่านความคิดเพียเจต์ว่า จากการลดความเชื่อในสิ่งที่เห็นได้แจ้งชัดและการลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ซึ่งเกิดจากประสบการณ์ในกลุ่มเพื่อน ทำให้เกิดความรู้สึกเท่าเทียมกับผู้อื่น และสามารถเข้าใจบทบาทของผู้อื่นได้ดียิ่งขึ้น

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า เพียเจต์ได้แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมเป็น 3 ระยะ คือ

1. ระยะแรก เริ่มตั้งแต่เกิดถึงสองขวบ จริยธรรมเกิดจากผู้ใหญ่เป็นผู้สนองความต้องการของเด็ก เด็กไม่สามารถรับรู้ต่อสภาพแวดล้อมอย่างสมบูรณ์ ระยะนี้ถือว่าเป็นขั้นก่อนจริยธรรม
2. ระยะที่สอง ระดับอายุตั้งแต่ 2 - 8 ปี เด็กเริ่มมีการรับรู้ต่อสภาพแวดล้อมอย่างละเอียดลึกซึ้งยิ่งขึ้น เด็กต้องการกระทำหรือการกระทำตามที่พ่อแม่หรือผู้ใหญ่กำหนด ทั้งนี้เพราะเด็กต้องการความรัก ความเอาใจใส่ คำชมเชย การยอมรับจากผู้ใหญ่ จึงต้องกระทำตามคำสั่ง ดังนั้นระยะนี้จึงเป็นขั้นยึดคำสั่งเป็นใหญ่
3. ระยะที่สาม ระดับอายุตั้งแต่ 8 ปีขึ้นไป ระดับนี้เด็กมีพัฒนาการทางสติปัญญาสูงรู้ว่าอะไรถูก อะไรควร ไม่ควร จากความสามารถของตน และจากการได้ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนๆ ทำให้เด็กยอมรับกฎเกณฑ์สากล สิ่งเหล่านี้นำไปสู่พัฒนาการทางจริยธรรมของตนเอง ดังนั้นระยะนี้จึงเป็นขั้นยึดหลักแห่งตน

4.6.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบิร์ต

โคลเบิร์ต (Kohlberg, อ้างถึงใน กรมวิชาการ, 2541 : 39) เชื่อว่าพัฒนาการทางสติปัญญา และอารมณ์เป็นรากฐานของพัฒนาการทางจริยธรรม นอกจากนี้ โคลเบิร์ตยังได้พบความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับลักษณะอื่นๆ ของมนุษย์ ในการศึกษาผลงานของนักวิจัยต่างๆ ที่สำคัญคือ ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับระดับสติปัญญาทั่วไป และความสัมพันธ์ของจริยธรรมกับความสามารถที่จะรอผลที่ดีกว่าในอนาคต ซึ่งลักษณะนี้เรียกว่า ลักษณะมุ่งอนาคตผู้ที่มีจริยธรรมสูงยังเป็นผู้ที่มีสมาธิดี มีความสามารถควบคุมอารมณ์ของตน มีความภาคภูมิใจในตนเอง และสภาพแวดล้อมสูงกว่าผู้ที่มีจริยธรรมต่ำ โคลเบิร์ต ได้สรุปว่าความเป็นว่าความเป็นผู้ที่มีจริยธรรมสูงเกิดจากความสามารถในการเพ่งความสนใจที่กฎเกณฑ์ และมีความสามารถในการควบคุมตนเองในด้านต่างๆ โดยทั่วไปด้วย

นอกจากนี้ โคลเบิร์ต ยังได้ศึกษาจริยธรรมตามแนวทฤษฎีของเพียเจต์ และพบความจริงว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์ มิได้บรรลุจุดสมบูรณ์ในบุคคลอายุ 10 ปี เป็นส่วนมาก แต่มนุษย์ในสภาพปกติจะมีพัฒนาการทางจริยธรรมอีกหลายขั้นตอน จากอายุ 11 ปี ถึง 25 ปี และการใช้เหตุผลเพื่อการตัดสินใจที่จะเลือกกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในสถานการณ์ต่างๆ แสดงให้เห็นถึงความจริงทางจิตใจของบุคคลได้อย่างมีแบบแผนและทำให้เข้าใจพฤติกรรมของบุคคลในสถานการณ์ต่างๆ ได้ เหตุผลเชิงพฤติกรรมของแต่ละบุคคลเป็นเครื่องทำนายพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของบุคคลนั้นในสถานการณ์แต่ละชนิดได้อีกด้วย

จากการศึกษาพัฒนาการด้านจริยธรรม โดยวิเคราะห์คำตอบของเยาวชนอเมริกันอายุ 10 - 16 ปี เกี่ยวกับเหตุผลในการเลือกทำพฤติกรรมอย่างหนึ่ง ในสถานการณ์ที่ขัดแย้งระหว่างความต้องการส่วนบุคคลและกฎเกณฑ์ของกลุ่มหรือสังคม โคลเบอร์ก ได้แบ่งจริยธรรมออกเป็น 6 ขั้น 3 ระดับ เรียงตามอายุของผู้ให้เหตุผลนั้นๆ การพัฒนาการทางจริยธรรม ทั้ง 6 ขั้น 3 ระดับ ดังกล่าว ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 พัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

ขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	ระดับของจริยธรรม
ขั้นที่ 1 หลักการหลบหลีกลงโทษ (Obedience and Punishment Orientation) 2 - 7 ปี ขั้นที่ 2 หลักการแสวงหารางวัล (Naively Egoistic Orientation) 7 - 10 ปี	1. ระดับก่อนเกณฑ์ (Proconventional Level) 2 - 10 ปี การกระทำของเด็กในขั้นนี้มีความมุ่งหมายเพื่อหลบหลีกการลงโทษและการแสวงหารางวัล เด็กถือว่าการที่คนอื่นกระทำตามที่เขาคิดการนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง แม้ว่าการกระทำนั้นจะขัดกับบุคคลอื่น ขอบแตกเปลี่ยนสิ่งของซึ่งกันและกัน โดยไม่ให้เสียเปรียบกันด้วย
ขั้นที่ 3 หลักการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ (Good - boy Orientation) 10 - 13 ปี ขั้นที่ 4 หลักการแสวงหารางวัล (Authority and Social Order Maintaining Orientation) 13 - 16 ปี	2. ระดับตามเกณฑ์ (Conventional Level) 10 - 16 ปี เป็นระดับที่เด็กทำตามสังคมประเพณี กฎหมาย ศาสนา โดยจะควบคุมความประพฤติจากการติชมของสังคม การกระทำจะเป็นไปตามที่ผู้อื่นเห็นชอบโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเพื่อน ดังนั้น การเลียนแบบจึงมีมาก แม้ว่าแบบนั้นจะขัดกับสังคมก็ตาม ต่อมาจึงตระหนักในบทบาทและหน้าที่ของตนตามกฎหมาย
ขั้นที่ 5 หลักการทำตามคำมั่นสัญญา (Good - boy Orientation) 16 ปีขึ้นไป ขั้นที่ 6 หลักการยึดอุดมคติสากล	3. ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (Post Conventional Level) 16 ปี ขึ้นไป เด็กจะมีจริยธรรมในขั้นสูงสุด คือมีการกระทำที่แยกตนออกจากกฎเกณฑ์และความคาดหวังของผู้อื่นในการตัดสินใจขัดแย้งต่างๆ จะต้องนำมาวิเคราะห์ด้วยตนเองก่อน แล้วจึงตัดสินใจโดยคำนึงถึงความสำคัญและประโยชน์สูงสุดของสังคม ไม่รู้กลัวสิทธิของคนอื่น

ที่มา : กรอบความคิดเพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม (กรมวิชาการ, 2541 : 40 - 41)

โคลเบอร์ก (Kohlberg, อ้างถึงใน รุจิ ดันดิอัสวโยธี, 2548 : 28) เชื่อว่าพัฒนาการการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของมนุษย์เป็นไปตามลำดับขั้น จากขั้นที่ 1 เรื่อยไปถึงขั้นที่ 6

บุคคลจะพัฒนาการข้ามขั้นไม่ได้ เพราะการใช้เหตุผลในขั้นที่สูงขึ้นไปจะเกิดขึ้นได้ด้วยการมีความสามารถในการใช้เหตุผลขั้นที่ต่ำกว่าและต่อมาบุคคลจะได้รับประสบการณ์ทางสังคมใหม่ๆ หรือเข้าใจความหมายของประสบการณ์เก่าได้ดีขึ้น จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิดและเหตุผล ทำให้การใช้เหตุผลในขั้นที่สูงต่อไปมีมากกว่าขั้นตามลำดับ ส่วนเหตุผลขั้นต่ำกว่าที่จะถูกใช้น้อยลงจนถูกละทิ้งไปในที่สุด แต่ก็ไม่ได้ตามผู้อื่นเมื่อเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ จะต้องพัฒนาไปถึงขั้นที่ 6 ทุกคนอาจจะหยุดอยู่ที่ขั้นใดขั้นหนึ่งก็ได้ และโคลเบอร์ก พบว่า ผู้ใหญ่ส่วนมากจะมีพัฒนาการถึงขั้นที่ 4 เท่านั้น และการเป็นผู้มีเหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นสูงสุดนั้น แสดงถึงความเห็นที่มีลักษณะที่เป็นประโยชน์เท่านั้น

กรมวิชาการ (2541 : 41 - 42) สรุปว่า ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์ และโคลเบอร์ก มีแนวคิดเชิงสัมพัทธ์นิยม (Relativism) ซึ่งเชื่อว่าวัฒนธรรม เวลา และสิ่งอื่นๆ เป็นปัจจัยของจริยธรรม พัฒนาการทางจริยธรรมจึงเน้นถึงสติปัญญา เพียเจต์ เชื่อว่าการเรียนรู้ของมนุษย์เกิดจากการปรับตัวและเพื่อสร้างความสมดุลระหว่างสติปัญญากับสภาวะแวดล้อมที่จะทำให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ พัฒนาการมีความต่อเนื่องและเจริญขึ้นตามวุฒิภาวะ โคลเบอร์ก จึงเชื่อว่าจริยธรรมของมนุษย์มีพัฒนาการตามระดับวุฒิภาวะเพราะเกิดจากกระบวนการทางปัญญา ซึ่งมีการเรียนรู้มากขึ้น เนื่องจากการพัฒนาจริยธรรมแต่ละขั้นไม่สามารถเกิดจากการท่องบ่นสั่งสอน แต่เป็นผลจากการใช้ปัญญาไตร่ตรอง จึงต้องอาศัยข้อมูลประกอบซึ่งได้จากความเข้าใจของตนเองเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ และข้อมูลที่เกิดจากประสบการณ์ทางสังคมที่ได้รับจากการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นกับผู้อื่น ซึ่งมีระดับพัฒนาการทางจริยธรรมสูงกว่าตน 1 ขั้น แล้วนำข้อมูลมาจัดระบบความคิดความเข้าใจของตนเกิดเป็น โครงสร้างความคิดใหม่ที่มีคุณภาพมากขึ้น โคลเบอร์ก เชื่อว่าพัฒนาการทางจริยธรรมเป็นสากลครอบคลุมทุกวัฒนธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องความยุติธรรม (Justic) ซึ่งมีในระดับที่ 5 และ 6

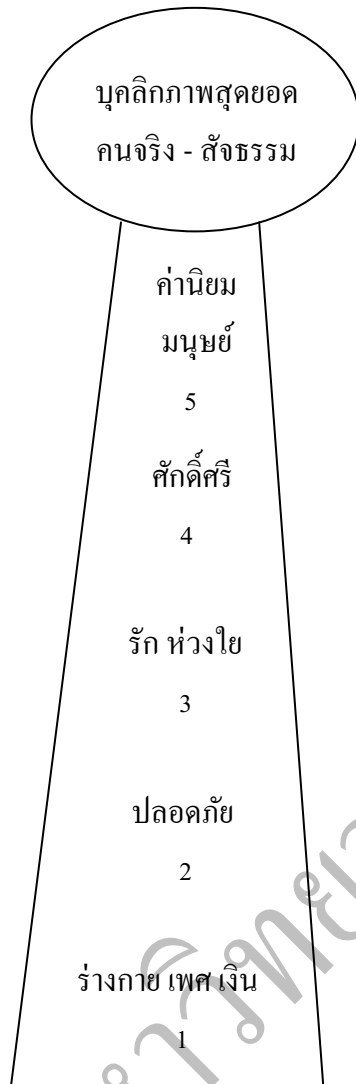
โดยสรุป โคลเบอร์ก (Kohlberg) เชื่อว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์เป็นไปตามขั้นจากขั้นหนึ่งผ่านแต่ละขั้นไปจนถึงขั้นที่หก บุคคลจะพัฒนาข้ามขั้นไม่ได้เพราะการใช้เหตุผลในขั้นที่สูงขึ้นไปจะเกิดขึ้นได้ด้วยการมีความสามารถในการใช้เหตุผลในขั้นที่ต่ำกว่าอยู่ก่อนแล้ว ต่อมาเมื่อบุคคลได้รับประสบการณ์เก่าๆ ได้ดีขึ้นจึงเกิดความเปลี่ยนแปลงทางความคิดและเหตุผล ทำให้การใช้เหตุผลในขั้นที่สูงต่อไปมากขึ้นเป็นลำดับส่วนสาเหตุในขั้นที่ต่ำกว่าก็จะถูกใช้น้อยลงทุกทีและถูกละทิ้งไปในที่สุด นอกจากนี้มนุษย์ทุกคนไม่จำเป็นต้องพัฒนาทางจริยธรรมไปถึงขั้นสุดท้ายคือขั้นที่ 6 แต่อาจจะหยุดชะงักอยู่ในขั้นที่หนึ่งที่ต่ำกว่าก็ได้ โคลเบอร์ก (Kohlberg) ได้เสนอแนวคิดว่า บุคคลในวัยต่างๆ มีระดับพัฒนาการเหตุผลเชิงจริยธรรมไม่เท่าเทียมกันและแบ่ง

ลำดับพัฒนาการออกเป็นขั้นๆ ซึ่งบุคคลจะมีพัฒนาการจากระดับต้นไปหาระดับสูงโดยขึ้นอยู่กับอายุและประสบการณ์ที่ได้รับของบุคคลนั้น

4.6.3 ทฤษฎีแรงงูใจของมาสโลว์

มาสโลว์ (Maslow, อ้างถึงใน กรมวิชาการ, 2541 : 44 - 48) ได้กล่าวว่า แนวคิดจิตวิทยามนุษย์นิยม (Humanistic Theory) เป็นแนวคิดที่ใช้กันมากในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยมีความเชื่อพื้นฐานว่า มนุษย์มีความดีและมีคุณค่าต่อการยอมรับ ถ้าสิ่งแวดล้อมของเขาดีพอหรือเอื้ออำนวย แรงงูใจของมนุษย์และกระบวนการพัฒนามุ่งไปสู่สัจการแห่งตนนั้น ส่วนใหญ่เป็นลำดับขั้นซึ่งได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐานเพื่อเกิดความอิสระในการเติมเต็มในลำดับขั้นต่อไป ในที่นี้จะกล่าวถึงทฤษฎีแรงงูใจที่เป็นไปตามลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ ดังภาพที่ 1

พัฒนาการทางบุคลิกภาพที่เป็นที่ยอมรับตามหลักจิตวิทยามนุษย์นิยม (พัฒนาการ 5 ขั้น ของมาสโลว์)

ลักษณะของบุคลิกภาพที่พัฒนาจากขั้นต่ำสุด ถึงจุดสุดยอด
ขั้นที่ 5 เรียกค่านิยมมนุษย์ บุคลิกลักษณะ : ครองคุณธรรม

ค่านิยมสูงสุดของมนุษย์

- มีวินัย - จริยธรรม - เศรษฐกิจ
- ความสำเร็จสูงสุดในชีวิต/อาชีพ
- มีประสิทธิภาพเชิงสังคม

คุณธรรมต่างๆ :

- ความจริง - ความดีงาม
- ความสดชื่น - ความเป็นตนเอง
- ความรู้ - ความสมบูรณ์แบบ
- ความพร้อม - ความยุติธรรม
- ความเรียบง่าย - ความเป็นระเบียบ
- ความร่าเริง - ความมีคุณค่า
- ความมั่นคง - ความพอดี
- ความสำคัญ - ความสวยงาม

ขั้นที่ 3 และ 4 เรียกความรัก ศักดิ์ศรี เป็นค่านิยมพื้นฐานที่
มนุษย์ขาดไม่ได้

บุคลิกลักษณะ : ครองรักและศักดิ์ศรี

- มีเกียรติ - สง่างาม - ไว้วางใจ
- เมตตา - ใจกว้าง - ให้ - รับ
- จริงใจ - เสียสละ - ห่วงใย

ขั้นที่ 1 และ 2 : ความต้องการขั้นต่ำเป็นปัจจัยจำเป็นที่ทุก
คนต้องได้รับ

ภาพที่ 1 พัฒนาการทางบุคลิกภาพที่เป็นที่ยอมรับตามหลักจิตวิทยามนุษย์นิยม

ที่มา : กรอบความคิดเพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม (กรมวิชาการ, 2541 : 45)

เมื่อนุญ้ยสามารถสนองความต้องการของตนในขั้นต่ำสุด ซึ่งเป็นความต้องการด้านสรีระ ได้แก่ อาหาร เพศ เงิน แล้วก็จะขยับสู่ความต้องการปลอดภัยในขั้นที่ 2 ขึ้น ความต้องการ ขั้น 1 และ 2 นี้เป็นความต้องการปัจจัยเบื้องต้นที่จำเป็นเพื่อการมีชีวิตอยู่

เมื่อได้รับรักเต็มแล้วในขั้นที่ 3 ความต้องการศักดิ์ศรีและเกียรติ ในขั้นที่ 4 ก็จะเป็นตัวแรงผลักดันให้ตนแสวงหา หรือแสดงพฤติกรรมให้รับเกียรติหรือศักดิ์ศรีที่ตนต้องการ และเมื่อใครปฏิบัติตนอย่างไรก็จะได้บุคลิกภาพอยู่ในขั้นที่ตนปฏิบัติ ลักษณะการแสดงออกด้วยแรงผลักดันหรือแรงขับจากความต้องการเช่นนี้จะช่วยให้ตนพัฒนาตนเองสมบูรณ์ในทุกขั้นจนถึงขั้นที่ 5 ซึ่งเป็นขั้นแสวงหาคุณธรรมที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและอาชีพ เมื่อบุคคลแสวงหาคุณธรรมก็จะแสดงพฤติกรรมครองคุณธรรมและปฏิบัติตนมีวินัยและจริยธรรม ชีวิตย่อมประสบความสำเร็จ และมีประสิทธิภาพทั้งในเชิงสังคม (จิตใจ) และในเชิงเศรษฐกิจ (เงิน, งาน)

สำหรับความต้องการในขั้น 3 และ 4 นี้ นักจิตวิทยาระบุว่า เป็น ความต้องการที่มนุษย์ขาดไม่ได้ เรียกว่า ค่านิยมพื้นฐาน ซึ่งเป็นระดับความต้องการที่เป็นพื้นฐานของโครงสร้างบุคลิกภาพที่มีประสิทธิผล ถ้าหากเติมเต็มแล้วก็จะสร้างความเข้มแข็งสร้างพลังอำนาจในตนทำให้บุคคลที่เติมเต็มในขั้นนี้เป็นทรัพยากรที่มีบาร์มีเต็มเปี่ยมด้วยเมตตาจิตและศักดิ์ศรีพร้อมที่จะให้และรับ พร้อมทั้งจะมองตนเองและทุกคนในมุมมอง พร้อมทั้งจะพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจในเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วยคุณธรรมจริยธรรมและวินัยในทุกๆ คน จากผลการวิจัยตรงจุดนี้ ทำให้นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ นักจิตวิทยา และนักการศึกษา ยึดถือเป็นยุทธศาสตร์ในการสร้างคุณธรรมจริยธรรม และวินัยในบุคลิกภาพด้วยการเติมเต็มเยาวชน ด้วยค่านิยม ดังนี้

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานที่มีอำนาจมากที่สุดและเห็นได้ชัดที่สุดจากความต้องการทั้งหมด เป็นความต้องการที่ช่วยการดำรงชีวิต ได้แก่ ความต้องการอาหาร น้ำดื่ม ออกซิเจน การพักผ่อน นอนหลับ ความต้องการ ทางเพศ ความต้องการความอบอุ่น แรงขับของร่างกายเหล่านี้จะเกี่ยวข้องโดยตรงกับความอยู่รอดของร่างกาย ความพึงพอใจที่ได้รับในขั้นนี้จะกระตุ้นให้เกิดความต้องการในขั้นที่สูงกว่า และถ้าบุคคลใดประสบความสำเร็จแล้วที่จะสนองความต้องการพื้นฐานนี้ก็จะไม่ได้รับการกระตุ้นให้เกิดความต้องการในระดับที่สูงขึ้น

2. ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs) เมื่อความต้องการทางด้านร่างกายได้รับความพึงพอใจแล้ว บุคคลก็จะพัฒนาการไปสู่ขั้นใหม่ต่อไป ซึ่งขั้นนี้เรียกว่า ความต้องการความปลอดภัยหรือความรู้สึกมั่นคง (Safety and Security) มาสโลว์ กล่าวว่า ความต้องการ ความปลอดภัยนี้จะสังเกตได้ง่ายในทารกและในเด็กเล็กๆ เนื่องจากทารกและเด็กเล็กๆ ต้องการความช่วยเหลือพึ่งพาทักทายผู้อื่น

3. ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ (Belongingness and Love Needs) ความต้องการนี้จะเกิดขึ้นเมื่อความต้องการทางด้านร่างกายและความต้องการความปลอดภัยได้รับการตอบสนองแล้ว บุคคลต้องการได้รับความรักและความเป็นเจ้าของโดยการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่น ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวหรือกับผู้อื่น สมาชิกภายในกลุ่มจะเป็นเป้าหมายสำคัญสำหรับบุคคล กล่าวคือ บุคคลจะรู้สึกเจ็บปวดมากเมื่อถูกทอดทิ้งไม่มีใครยอมรับ หรือถูกตัดออกจากสังคมความรักที่แท้จริงเกี่ยวข้องกับความรู้สึกที่ดี ความสัมพันธ์ของความรักระหว่างคน 2 คน จะรวมถึงความรู้สึกนับถือซึ่งกันและกัน การยกย่อง และความไว้วางใจแก่กัน มาสโลว์ ยังย้ำว่า ความต้องการความรักของคนจะเป็นลักษณะทั้งการรู้จักให้ความรักต่อผู้อื่นและรู้จักที่จะรับความรักจากผู้อื่น การได้รับความรักและการยอมรับจากผู้อื่นเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า

4. ความต้องการได้รับความนับถือยกย่อง (Self - Esteem Needs) เมื่อความต้องการได้รับความรักและการให้ความรักแก่ผู้อื่นเป็นไปอย่างมีเหตุผลและทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจแล้วพลังผลักดันในขั้นที่ 3 ก็จะลดลงและมีความต้องการในขั้นต่อไปมาแทนที่ กล่าวคือ มนุษย์ต้องการที่จะได้รับความนับถือยกย่องเป็นลำดับต่อไป ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

4.1 ความต้องการนับถือตนเอง (Self - Respect) คือ ความต้องการมีอำนาจ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความสามารถ มีผลสัมฤทธิ์ ไม่ต้องพึ่งพาศักดิ์สิทธิ์อื่นและมีความเป็นอิสระ ทุกคนต้องการที่จะรู้สึกว่าตนมีคุณค่าและมีความสามารถที่จะประสบความสำเร็จในงานภารกิจต่างๆ

4.2 ความต้องการได้รับความยกย่องนับถือจากผู้อื่น (Esteem from Other) คือ ความต้องการมีเกียรติยศ ได้รับการยอมรับ ได้รับความสนใจ มีสถานภาพ มีชื่อเสียงเป็นที่กล่าวขานชื่นชมยินดี มีความต้องการที่จะได้รับความยกย่องชมเชยในสิ่งที่เขากระทำ ซึ่งทำให้รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าว่าความสามารถของเขาได้รับการยอมรับจากผู้อื่น ความต้องการพื้นฐานประกอบด้วยความต้องการทางร่างกาย ความปลอดภัย ความเป็นเจ้าของความรัก และการได้รับการยกย่อง เงื่อนไขสำคัญที่จะเอื้อต่อการสนองความพึงพอใจนี้คือ เสรีภาพ ในการพูดและการกระทำใดๆ ก็ตามที่บุคคลปรารถนาทราบใดที่ไม่เป็นอันตรายต่อผู้อื่นมีอิสระที่จะแสดงตนสำรวจตนในด้านต่างๆ ถ้าปราศจากเสรีภาพคนจะไม่สามารถสนองความต้องการพื้นฐานของตนได้ สิ่งแวดล้อมที่ดีจะช่วยส่งเสริมให้มนุษย์พัฒนาไปสู่สัจการแห่งตน เงื่อนไขสิ่งแวดล้อมนี้ ได้แก่ กระบวนการทางสังคมที่ให้ความเท่าเทียมกัน ความไว้วางใจ ความเคารพ และการสนับสนุนให้บุคคลมีสิทธิในการตัดสินใจเลือกด้วยตนเอง สำหรับความต้องการนับถือมีทั้งการนับถือที่ได้รับจากผู้อื่นและ การนับถือตนเอง ซึ่งบุคคลพึงมีพื้นฐานของการนับถือตนเองมากกว่าการได้รับการยกย่องหรือวิพากษ์วิจารณ์จากผู้อื่น

5. ความต้องการแสวงหาคุณธรรม (Self - Actualization) เป็นขั้น แสวงหาคุณธรรมที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและอาชีพ เมื่อบุคคลแสวงหาคุณธรรม ก็จะแสดง พฤติกรรมครองคุณธรรมและปฏิบัติตนมีวินัยและจริยธรรม และมีประสิทธิผลในการดำเนินชีวิต และอาชีพ

โดยสรุป แนวคิดตามทฤษฎีแรงจูงใจของ มาสโลว์ มี 5 ขั้น คือ 1) ความต้องการทาง ด้านร่างกาย (Physiological Needs) 2) ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs) 3) ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ (Belongingness and Love Needs) 4) ความต้องการ ได้รับการนับถือยกย่อง (Self - Esteem Needs) และ 5) ความต้องการแสวงหาคุณธรรม (Self - Actualization) เป็นอีกแนวทางหนึ่งในการพัฒนาสู่คุณธรรมจริยธรรม ซึ่งการพัฒนาจากขั้นเบื้องต้น ไปสู่ขั้นต่อไปนั้น ความพอของบุคคลนอกจากจะขึ้นกับสภาพทางกายแล้ว ยังขึ้นกับความรู้สึกรู้พอ อีกด้วย ดังนั้นจึงมิได้หมายความว่า ทุกคนจะต้องได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐานเท่าๆ กัน แต่เป็นไปตามลำดับขั้นเหมือนกัน

4.6.4 ทฤษฎีการพัฒนาการทางจริยธรรมตามแนวการปรับพฤติกรรม

กาลิช (Kalish, 1981 อ้างถึงใน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2551 : 290 - 291) อธิบายว่าจริยธรรมในแง่ของพฤติกรรมที่พึงงามที่บุคคลพึงปฏิบัติในสังคมนั้น สามารถ พัฒนาขึ้นโดยอาศัยหลักการปรับพฤติกรรม ซึ่งหมายถึง การนำหลักการพฤติกรรมมาประยุกต์ใช้ อย่างเป็นระบบในการเปลี่ยนพฤติกรรมในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง แนวคิดในเรื่อง การเรียนรู้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลการกระทำในสภาพแวดล้อมนี้ ได้ยึดหลักการ เสริมแรงว่า บุคคลนั้นจะมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมเดิมถ้าการแสดงผลของเขาได้รับความพึง พอใจ ส่วนพฤติกรรมที่ไม่พึงพอใจก็มีแนวโน้มลดลงหรือยุติไป พฤติกรรมเชิงจริยธรรมก็ เหมือนกับพฤติกรรมโดยทั่วไปสามารถนำเอาแนวคิดของทฤษฎีการเรียนรู้การกระทำมาประยุกต์ใช้ เป็นแนวทางการพัฒนาจริยธรรม ด้วยการปรับพฤติกรรมตามขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดพฤติกรรมเป้าหมายให้ชัดเจน โดยครูจะกำหนดลงให้ แน่แน่นอนว่าจะสอนจริยธรรมข้อใดให้แก่ นักเรียน เพื่อให้เกิดการพัฒนาในด้านนั้นและกำหนด ออกมาในรูปของพฤติกรรมให้ชัดเจน
2. ให้เรียงความสำคัญของพฤติกรรมเชิงจริยธรรม โดยพัฒนา พฤติกรรมที่เห็นว่าสำคัญก่อน แล้วจึงพัฒนาไปที่ละพฤติกรรม แต่ถ้าเกี่ยวข้องกัน ก็ให้พัฒนาไปที่ ละหลายๆ พฤติกรรมในเวลาเดียวกัน

3. สังเกตและบันทึกพฤติกรรมที่ต้องการจะพัฒนา ว่าเกิดบ่อยหรือนานแค่ไหน เพื่อจะเป็นข้อมูลว่าควรนำพัฒนาหรือไม่ รวมทั้งใช้เป็นข้อมูลเปรียบเทียบถึงผลของการใช้วิธีการปรับพฤติกรรม

4. ให้การเสริมแรง โดยมีการเสริมแรงทั้งทางบวกและทางลบ คือการให้รางวัลและการลงโทษ สอบถาม สังเกต ถามผู้เรียนเพื่อให้แน่ใจว่าการเสริมแรงนั้นได้ผล

5. ถ้าพฤติกรรมใดยังไม่เกิด ครูอาจจะให้เกิดก็สามารถที่จะทำให้เกิดขึ้นได้โดย การชี้แนะ พร้อมทั้งให้การเสริมแรงทันทีที่นักเรียนแสดงพฤติกรรมนั้น

6. ขณะที่ดำเนินการปรับพฤติกรรม จะต้องสังเกตและบันทึกพฤติกรรมที่ต้องการจะพัฒนาตลอดเวลา เพื่อที่ดูว่าแนวโน้มของการเกิดพฤติกรรมที่ต้องการจะพัฒนานั้นอยู่ในลักษณะใดหากมีแนวโน้มในทางที่ไม่พัฒนา ก็ต้องปรับปรุงวิธีการใหม่

7. เพื่อให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ที่ต้องการจะพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ ครูอาจใช้การเสริมแรงเพื่อให้พฤติกรรมนั้นคงอยู่นาน

8. หากการปรับพฤติกรรมนั้น ไม่ดีขึ้นหรือเลวลงควรเปลี่ยนวิธีการใหม่ ทั้งนี้อาจเกิดจากพฤติกรรมเป้าหมายที่กำหนดไม่ชัดเจน การเสริมแรงไม่เหมาะสม เป็นต้น

9. การจะให้การปรับพฤติกรรมได้ผล ต้องคำนึงถึงความสม่ำเสมอ และทำให้เป็นระบบและระเบียบมิใช่ทำตามอารมณ์

โดยสรุป พฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่ดีงาม สามารถพัฒนาได้โดยนำหลักการปรับพฤติกรรมมาประยุกต์ใช้อย่างเป็นระบบในการเปลี่ยนพฤติกรรมในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งโดยยึดหลักการเสริมแรง ทั้งนี้จะต้องสังเกตและบันทึกพฤติกรรมตลอดเวลา หากพฤติกรรมไม่ดีขึ้นหรือเลวลง ควรปรับปรุงวิธีการเสริมแรงและต้องคำนึงถึงความสม่ำเสมอ เป็นระบบระเบียบ

4.6.5 ทฤษฎีการพัฒนาการทางจริยธรรมตามแนวทางการเรียนรู้ทางสังคม

แบนดูรา (Bandura, 1977 อ้างถึงใน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2551 : 292 - 294) ได้กล่าวไว้ว่า

1. สิ่งที่เราเรียนรู้ การเรียนของคนเรานั้นเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆ ซึ่งกลายเป็นความเชื่อที่มีผลต่อการควบคุมพฤติกรรมและเมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้น บุคคลก็จะมี ความคาดหวังล่วงหน้าเกี่ยวกับการเกิดของผลจากการกระทำได้ ทำให้ตัดสินใจได้ว่าควรทำหรือไม่ทำ

2. วิธีการเรียนรู้ การเรียนรู้เกิดจากประสบการณ์ ซึ่งมีทั้งประสบการณ์ตรงและประสบการณ์ทางอ้อม โดยการสังเกต อ่าน ฟัง การบอกเล่าที่เกิดกับผู้อื่น ทำให้คนเรามีการเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวาง

3. ความเชื่อ ผลจากการเรียนรู้ที่อยู่ในรูปของความเชื่อว่าเป็นสิ่งหนึ่งจะสัมพันธ์กับอีกสิ่งหนึ่ง ทั้งนี้เกิดจากการสังเกตและการคิดของบุคคล รวมทั้งการบอกเล่าจากบุคคลอื่น ความเชื่อนี้สามารถกำหนดพฤติกรรมของบุคคลได้

4. การควบคุมพฤติกรรมด้วยความรู้และความเข้าใจ บุคคลมีความรู้ความเข้าใจได้และสามารถถ่ายทอดสิ่งที่ตนรู้ได้ รวมทั้งมองเห็นผลการกระทำที่จะเกิดตามมา ซึ่งอาจดีหรือเลวทำให้ตัดสินใจได้ว่าควรทำหรือไม่ควรทำได้

5. จริยธรรม หมายถึง หลักการ หลักเกณฑ์ แนวทางของการประพฤติปฏิบัติบุคคลสามารถประเมินได้ถึงความผิดถูกของการกระทำ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมถือว่า การตัดสินใจทางจริยธรรมเป็นกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับความผิดถูกของการกระทำ ตามหลักของการประพฤติ พฤติกรรมของบุคคลมีความแตกต่างกัน ดังนั้นการตัดสินใจผิดถูกของพฤติกรรมจึงใช้เกณฑ์ที่แตกต่างกันและน้ำหนักต่างกัน

6. การบังคับตนเอง บุคคลสามารถบังคับตนเองที่จะประพฤติหรือละเว้นการประพฤติได้ตามมาตรฐานของตนเอง ตามการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและอ้อมของตนเอง ความสามารถในการบังคับตนเองนี้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขทางสังคม หากการเสริมแรงเป็นไปในทางบวกก็มีแนวโน้มที่จะละเว้นไม่ปฏิบัติในสิ่งไม่ดี และประพฤติในสิ่งดีงาม เป็นต้น

แนวทางการพัฒนาจริยธรรมทางการเรียนรู้ทางสังคม การพัฒนาในการปลูกฝังจริยธรรมจะมี 3 ประการ คือ

1. ความเข้าใจในกฎเกณฑ์ของการตัดสินใจความผิดถูกของการกระทำ
2. ความเชื่อในความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับการกระทำ
3. ความสามารถในการบังคับตนเอง

วิธีการปลูกฝังมีอยู่ 3 วิธี คือ

1. การให้ประสบการณ์ตรงกับผู้เรียน การพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการความประพฤติ ของการตัดสินใจได้ความรู้ว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด เป็นสิ่งจำเป็นซึ่งอาจใช้วิธีการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ สามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันได้ รวมทั้งพัฒนาความเชื่อในความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลจากการกระทำด้วย

2. การใช้ตัวอย่าง คนเราชอบการเป็นแบบ การมีตัวอย่างเป็นการเรียนรู้อย่างหนึ่งทำให้เกิดความเข้าใจดีขึ้น ตัวอย่างจากสื่อต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ เป็นต้น จะมีอิทธิพลต่อความรู้ความเข้าใจและความรู้สึกผิดชอบชั่วดี

3. การอธิบาย เป็นการพูด ชี้แนะ แนะนำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ หลักการ ความประพจน์ มองเห็นความสัมพันธ์เห็นตัวอย่างจากการสังเกตของตน ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อและนำไปปฏิบัติตามได้

การจะปลูกฝังจริยธรรม ควรมีความสอดคล้องของประสบการณ์ตรงที่ได้รับ ตัวอย่างที่ใช้และการชี้แนะ หากครูขาดการทำตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีการปลูกฝังจริยธรรมในตัวผู้เรียนก็อาจไม่ได้ผลตามที่พึงปรารถนา

สรุปว่า การพัฒนาจริยธรรมทางการเรียนรู้ทางสังคม สามารถกระทำได้โดยการให้ประสบการณ์ตรงกับผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การอธิบาย พูดชี้แนะให้ผู้เรียนเข้าใจหลักการความประพจน์ รวมทั้งใช้ตัวอย่างจากสื่อต่างๆ จะช่วยให้เกิดความเข้าใจดียิ่งขึ้นและที่สำคัญผู้ปลูกฝังจริยธรรมจะต้องปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีด้วย

โดยสรุป ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนั้นมีหลายทฤษฎี บางทฤษฎีมีแนวทางในการพัฒนาที่คล้ายคลึงกัน บางทฤษฎีมีแนวทางในการพัฒนาที่แตกต่างกัน เช่น ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์ ซึ่งให้ความสำคัญกับสติปัญญาเป็นหลัก โดยมีความคิดว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์จะเป็นอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสติปัญญาของแต่ละบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์กที่เชื่อว่า พัฒนาการทางสติปัญญาและอารมณ์เป็นรากฐานของการพัฒนาจริยธรรม ผู้ที่มีสมรรถนะมีความสามารถในการควบคุมอารมณ์และรู้จักใช้เหตุผลในการตัดสินใจ ย่อมเป็นผู้มีจริยธรรมสูง พัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์จะมีการพัฒนาไปทีละขั้น

ส่วนทฤษฎีแรงจูงใจของมาสโลว์ ซึ่งมี 5 ขั้นเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โดยมาสโลว์ มีความเชื่อพื้นฐานว่ามนุษย์มีความดีและมีคุณค่าต่อการยอมรับถ้าสิ่งแวดล้อมรอบตัวเขาดีพอหรือเอื้ออำนวย แรงจูงใจของมนุษย์และกระบวนการพัฒนามุ่งไปสู่บุคลิกลักษณะครองคุณธรรมนั้น ส่วนใหญ่เป็นไปตามลำดับขั้นเช่นกัน

สำหรับทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมตามแนวทางการปรับพฤติกรรมของคาลิช มองว่า พฤติกรรมที่ดีงามที่บุคคลพึงปฏิบัติในสังคมนั้นสามารถพัฒนาขึ้นได้โดยอาศัยหลักการปรับพฤติกรรมและการเสริมแรง ส่วนทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมตามแนวทางการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา มองว่า การพัฒนาจริยธรรมสามารถกระทำได้โดยการให้ประสบการณ์ตรง การอธิบาย พูดชี้แนะให้ผู้เรียนเข้าใจหลักการประพจน์ รวมทั้งใช้ตัวอย่างจากสื่อต่างๆ จะช่วยให้เกิดความเข้าใจดียิ่งขึ้น ที่สำคัญผู้ปลูกฝังจริยธรรมจะต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

4.7 แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

คณะกรรมการพัฒนาการศึกษาอบรมและเลี้ยงดูเด็ก (2535 : 19 อ้างถึงใน วิเชน คงสีจันทร์, 2550 : 43) ได้กล่าวว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเด็กโดยการพัฒนาพฤติกรรมและจิตใจของเด็กพร้อมกันไปนั้น ผู้อบรมจริยธรรมแก่เด็กจะต้องรู้ทั้งในแง่เนื้อหาสาระที่จะพัฒนาและวิธีการพัฒนาอย่างเหมาะสมกับเนื้อหาเหล่านั้น แต่การอบรมเลี้ยงดูในสังคมไทยปัจจุบันบางประการไม่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม โดยมีปัจจัยที่เป็นอุปสรรคทั้งจากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเด็ก สังคม และสภาพแวดล้อมตัวเด็ก การพัฒนาจริยธรรมไม่อาจจัดกระทำได้โดยตรงที่จิตใจของเด็กเนื่องจากเด็กยังมีการควบคุมตนเองได้น้อย จำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาพฤติกรรมเพื่อให้เด็กมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ซึ่งก็เป็นพฤติกรรมที่จะเอื้อต่อการส่งเสริมและพัฒนาลักษณะทางจิตใจของเด็กด้วย

กรมวิชาการ (2541 : 4 - 5) ได้กล่าวถึง วิธีการพัฒนาจริยธรรมในระบบการศึกษา ดังนี้

1. การให้ความรู้ขั้นสูง ควรจะให้เด็กได้รับเหตุผลใหม่และเหนือกว่าที่เคยเป็นอยู่ซึ่งเด็กจะนำไปเปรียบเทียบกับเหตุผลเดิม และจะเกิดความขัดแย้งหรือความไม่สมดุลทางความคิด ความไม่สมดุลจะเป็นเครื่องกระตุ้นให้เด็กเกิดมีการปรับโครงสร้างทางความคิดของตน เกิดความสมดุลขึ้นมาใหม่ จะช่วยให้เด็กเข้าใจและยอมรับเหตุผลในขั้นที่สูงกว่าเดิม (ตามหลักทฤษฎีทางจิตวิทยาของ เพียเจต์)
2. การอบรมทางศาสนา เด็กควรได้รับการอบรมทางศาสนา เพื่อลดความเห็นแก่ตัวและเพิ่มความเห็นแก่พวกพ้อง ส่วนรวม และมนุษยชาติ
3. การให้แสดงบทบาท เด็กควรที่จะได้รับโอกาสสวมบทบาทอื่นนอกเหนือไปจากที่ตนเป็นอยู่ และบทบาทนั้นควรเกี่ยวข้องกับจริยธรรม การรับเอาความคิดและความรู้สึกของคนอื่นจะก่อให้เกิดความคิดความเข้าใจแตกต่างไปจากเดิม ไม่ยึดอยู่แต่ตนเอง
4. การใช้อิทธิพลของกลุ่มให้เกิดความคล้อยตาม การยกระรับจิตใจของเด็กนั้นอาจได้จากกลุ่มเพื่อน ซึ่งแสดงออกทางจริยธรรมในระดับเดียวกัน เด็กจะยึดถือเพื่อนเป็นแบบอย่างและคล้อยตามลักษณะของเพื่อนไปโดยง่าย กลุ่มเพื่อนจะเป็นสื่อเสนอความรู้และเหตุผลใหม่ให้ในระดับที่สูงกว่าที่มีอยู่เดิม
5. การให้เลียนแบบจากตัวแบบ การจัดตัวแบบให้เกิดการเลียนแบบเป็นวิธีการศึกษาหนึ่งที่มนุษย์ใช้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ตัวแบบจะมีลักษณะดึงดูดและมีอิทธิพลให้เด็กคล้อยตามได้มาก ได้แก่ พ่อ แม่ ผู้ใหญ่ และเพื่อน

พล แสงสว่าง (2544 : 27) ได้กล่าวว่า จุดเริ่มต้นของการพัฒนาจริยธรรม คือ ต้องเริ่มต้นที่ “ใจ” ใจของทุกคนที่เกี่ยวข้องได้แก่ ใจเด็ก ใจแม่ ใจพ่อ ใจครู ใจผู้ใหญ่ทุกคน ใจสื่อมวลชน และใจของสังคม โดยเริ่มที่แม่ แก่ที่พ่อ ก่อที่ครู โดยยึดคติที่ว่า “รักลูกให้ถูกวิธี ต้องทำดีให้ลูกดู” เมื่อเด็กออกจากบ้านมาสู่สถานศึกษา ระบบการศึกษาต้องสอนให้กระบวนการของจริยธรรมที่เว้นชั่วให้ทำดี และขัดเกลากจิตใจ ในการเริ่มต้นพัฒนาให้คำนึงถึงธรรมชาติของจิตใจเด็ก ตั้งแต่แรกเกิดว่าเป็นจิตใจที่บริสุทธิ์ (โลภะ โทสะ โมหะ) อยู่เบื้องลึกสงบนิ่งอยู่จิตใจมีทั้งธาตุฝ่ายดี และฝ่ายชั่วผสมอยู่ เขามีสภาพพร้อมที่จะเป็นคนดี หรือมารร้ายพอๆ กัน การที่เขาจะเป็นคนดี หรือคนเลวนั้น ขึ้นอยู่กับการจัดสภาพแวดล้อม ถ้าจัดสภาพแวดล้อมดีก็พัฒนาให้ได้ดี ถ้าสิ่งแวดล้อมไม่ดี เจตสิกฝ่ายชั่วก็พัฒนาเติบโตจนกลายเป็นปัญหาได้ พ่อแม่ที่ดี ครูที่ดี การจัด ระบบการศึกษาที่ดี จึงจำเป็นต่อการพัฒนาจริยธรรม ถ้าหันมามองด้านสถาบันทางสังคมซึ่งมีอยู่มากมาย เช่น สถาบันทางครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันทางเศรษฐกิจ สถาบันทางศาสนา สถาบันทางการเมืองและสถาบันทางสื่อมวลชน ต้องช่วยกันคนละไม้คนละมือ จึงจะพัฒนาและแก้ปัญหาจริยธรรมได้

พนัส หันนาคินทร์ (2526 : 45 อ้างถึงใน ยารอนา สะแลมัน, 2547 : 54) ได้เสนอแนะหลักการสอนจริยธรรมไว้ดังนี้

1. การเสริมสร้างปลูกฝังจริยธรรม ควรกระทำเป็น 3 ขั้นตอน คือ
 - 1.1 การสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นต่อจริยธรรมที่ต้องการโดยวิธีการต่างๆ เช่น คุรุปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง ชี้ให้เห็นประโยชน์และคุณค่าของจริยธรรมนั้นๆ
 - 1.2 การให้ความรู้ว่าจริยธรรมนั้นๆ มีความหมายว่าอย่างไร และมีวิธีการปฏิบัติอย่างไร
 - 1.3 การให้ฝึกปฏิบัติจริยธรรมที่พึงประสงค์ โดยฝึกปฏิบัติซ้ำๆ และมีการติดตามผล
2. การพัฒนาจริยธรรม มีหลักสำคัญที่ควรใช้ คือ การสร้างความคิดและความเข้าใจที่กระจ่างชัดต่อคุณค่าและวิธีการที่ถูกต้อง เพื่อให้บุคคลได้เกิดปัญญาและเห็นคุณค่าอย่างชัดเจนอีกครั้งหนึ่ง จะทำให้จริยธรรมที่พึงประสงค์นั้นฝังลึกเป็นคุณสมบัติอันดีงามสืบต่อไป

กรมสามัญศึกษา (2523 : 34 อ้างถึงใน ยารอนา สะแลมัน, 2547 : 54) ได้ศึกษาเอกสารต่างๆ แล้วให้ข้อสรุปว่า วิธีการปลูกฝังจริยธรรมให้นักเรียนมีอยู่ 2 ประการ คือ

1. ใช้วิธีบอก แนะนำ สั่งสอน หรือบรรยาย ผู้ที่มีบทบาทมากที่สุดในวิธีการนี้ คือ ครูหรือผู้สอน

2. ใช้หลักจิตวิทยาการเรียนการสอน โดยลดบทบาทและความสำคัญของครูลงแต่จะใช้วิธีการอื่นๆ เข้ามาสนับสนุน เช่น กิจกรรมกลุ่ม การใช้ตัวแบบ การจัดสถานการณ์ และสิ่งแวดล้อม การใช้การเสริมแรง ฯลฯ

โดยสรุป การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสามารถเสริมสร้างและปลูกฝังให้เกิดและมีมากขึ้นได้ในตัวมนุษย์ โดยเฉพาะวัยเด็กเพื่อควบคู่ไปกับการให้การศึกษาวิชาการต่างๆ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในแนวทางที่พึงประสงค์ แต่การที่จะพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมท่ามกลางภาวะการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมปัจจุบันนั้น ไม่ใช่เรื่องง่าย ทั้งนี้ไม่อาจดำเนินการเพียงลำพังและบรรลุผลได้หากทุกหน่วยงานไม่ร่วมมือกันและสานต่อการพัฒนาจริยธรรมแม้จะปลูกฝังได้นับแต่วัยเยาว์ ก็ยังจำเป็นต้องพัฒนาขึ้นเรื่อยๆ และทำอย่างต่อเนื่องภายใต้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่สอดคล้องกัน สำหรับแนวทางในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนบ้านตาเมาะฮ์เล จะใช้แนวทางปรับพฤติกรรมโดยการจัดประสบการณ์ตรง การใช้ตัวอย่างจากสื่อต่างๆ การอธิบายแนะนำ การอบรมสั่งสอนทางศาสนา รวมทั้งการเสริมแรงด้วยวิธีต่างๆ โดยอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการดำเนินการ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

วินัย สมคะณย์ (2553 : 88) การประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนชุมชนวัดหน้าไม้ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนชุมชน วัดหน้าไม้ อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี โดยประเมินข้อมูล 5 ด้าน คือ ด้านบริบท (Context Evaluation) ด้านปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) ด้านกระบวนการดำเนินการ (Process Evaluation) ด้านผลผลิต (Product Evaluation) และด้านผลกระทบ (Impact Evaluation)

จากผลการประเมินพบว่า นักเรียน มีความเห็นต่อโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนชุมชนวัดหน้าไม้ โดยภาพรวมและในด้านย่อยๆ ทั้ง 3 ด้าน มีความเหมาะสมในระดับมากทั้ง 3 ด้าน โดยด้านผลผลิตมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งจากผลการประเมินจะเห็นได้ว่านักเรียนจะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการ ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเช่นเดียวกับครูผู้สอนในด้านผลผลิต เพราะโครงการนี้ต้องการผลิตคนที่มีคุณภาพและคุณธรรมที่จะต้องดำรงชีวิตต่อไป ในสังคมอนาคต ทำให้ประเทศชาติสงบสุข สามารถใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติต่างๆ ได้อย่างเพียงพอตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นการช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและเป็นการลดภาวะโลกร้อนทางอ้อมอีกด้วย โครงการนี้จึงเป็นโครงการที่ผู้เรียนถึงเห็นว่าผลผลิตที่

เกิดจากโครงการ เป็นสิ่งที่สำคัญ และอาจจะเป็นตัวชี้นำอนาคตของชาติ เนื่องจากเป็นโครงการที่เน้นทางด้านคุณธรรมจริยธรรมเป็นหลัก

จากผลการประเมินพบว่า ผู้ปกครองนักเรียน มีความเห็นต่อโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนชุมชนวัดหน้าไม้ โดยภาพรวมและในด้านย่อยๆ ทั้ง 3 ด้าน มีความเหมาะสมในระดับมากทั้ง 3 ด้าน โดยด้านผลผลิตมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อาจเพราะผู้ปกครองมีความคาดหวังว่าโครงการนี้จะช่วยให้โรงเรียนสามารถผลิต บุคคลที่มีคุณธรรมจริยธรรมออกสู่สังคมในอนาคต ซึ่งบุคคลเหล่านี้อาจเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาประเทศไทยให้เจริญรุ่งเรืองมากกว่าในปัจจุบัน ปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอบายมุขก็จะลดน้อยถอยลง เช่น การเล่นการพนัน ยาเสพติด การยกพวกตีกันจนสร้างความเดือดร้อนให้กับผู้อื่น เป็นต้น นักเรียนจะสามารถเป็นที่พึ่งของพ่อแม่ และผู้ปกครองได้ในอนาคต ปัญหาการทอดทิ้งบุพการี หรือนิ่งเฉยในเรื่องต่างๆ ของพ่อแม่ และผู้ปกครองของตนเองจะไม่เกิดขึ้น เนื่องจากนักเรียนได้รับการปลูกฝังทางด้ยคุณธรรมจริยธรรมตั้งแต่เล็ก และสามารถนำสิ่งที่ได้จากโครงการไปต่อยอดเพื่อพัฒนาชีวิตและจิตใจของตนเอง ให้มีความเจริญรุ่งเรืองมากขึ้น

ทิพวัฒน์ รัชะ (2554 : 95) ศึกษาการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน โรงเรียนบ้านโนนสว่าง อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี

ผลการศึกษาค้นคว้าปรากฏดังนี้

1. ก่อนการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม นักเรียนกลุ่มเป้าหมายยังมีพฤติกรรมการแสดงออกด้านคุณธรรม จริยธรรมยังไม่เหมาะสม ไม่ได้ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ซึ่งประกอบด้วย 6 ตัวบ่งชี้ พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น การไม่มีระเบียบวินัย ไม่ตรงเวลา ไม่รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี พุดโกหก ไม่ค่อยมีสัมมาคารวะต่อบุพการี และครูบาอาจารย์ ชอบด่าว่ารังแกเพื่อน ใช้วัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียนแล้วไม่เก็บรักษา เป็นต้น จากปัญหาพฤติกรรมนักเรียนดังกล่าว กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าจึงได้กำหนดกลยุทธ์การพัฒนาในวงรอบที่ 1 ได้แก่ การอบรมธรรมสวนะเพื่อพัฒนาจิต และวงรอบที่ 2 ได้แก่ การเข้าค่ายอบรมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน (บวชชีพรามณ์) และการนิเทศติดตามเยี่ยมบ้านนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย

2. ผลการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนทั้ง 2 วงรอบ สรุปได้จากการสังเกตพบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมแสดงออกโดยรวมทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับปฏิบัติมาก (ค่าเฉลี่ย 2.67) เมื่อแยกเป็นรายด้านตามกรอบการวิจัย พบว่า ด้านมีความกตัญญูกตเวที มีระดับปฏิบัติมากกว่าด้านอื่นๆ (ค่าเฉลี่ย 2.89) และด้านมีวินัย มีความรับผิดชอบและปฏิบัติตามหลักธรรมเบื้องต้นของศาสนาที่ตนนับถือ มีระดับปฏิบัติมากแต่น้อยกว่าด้านอื่น (ค่าเฉลี่ย 2.52) และปรากฏผลจากแบบสอบถาม

ผู้ปกครองนักเรียน พบว่า ผู้ปกครองนักเรียนเห็นคุณลักษณะการแสดงออกของนักเรียนอยู่ในระดับมากทุกด้าน (ค่าเฉลี่ย 4.07) ด้านมีความกตัญญูกตเวทีระดับมากกว่าระดับอื่นๆ (ค่าเฉลี่ย 4.34) และด้านมีวินัย มีความรับผิดชอบ และปฏิบัติตามหลักธรรมเบื้องต้นของศาสนาที่ตนนับถือ มีระดับคุณลักษณะมากแต่น้อยกว่าด้านอื่นๆ เช่นกัน (ค่าเฉลี่ย 3.86)จากการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนโดยใช้กลยุทธ์ การอบรมธรรมสวนะเพื่อพัฒนาจิต การเข้าค่ายอบรมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน (บวชชีพราหมณ์)และการนิเทศติดตามเยี่ยมบ้านนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย เป็นผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมการแสดงออกที่ถูกต้องเหมาะสมตามกรอบคุณธรรม จริยธรรมทั้ง 6 ด้าน อย่างน่าพึงพอใจ

มัทนา ไทยแท้ (2550 : 80) กระบวนการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณธรรม และจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า ปทุมธานี การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคุณธรรม และจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า ปทุมธานี โดยใช้ขั้นตอนวิจัยเชิงปฏิบัติการ และใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วมจากผู้บริหารโรงเรียน ครู และผู้ปกครองนักเรียน กำหนดเนื้อหาตามการสำรวจความคิดเห็นพฤติกรรมที่เป็นปัญหาด้านคุณธรรม และจริยธรรมของนักเรียนโดยใช้คำถามปลายเปิดสอบถามนักเรียน และการสังเกตพฤติกรรมด้านคุณธรรม และจริยธรรมของนักเรียนโดยครู และผู้ปกครองนักเรียน ได้ 4 ด้าน ดังนี้ ด้านความรับผิดชอบต่อ ด้านความมีระเบียบวินัย ด้านความซื่อสัตย์ สุจริต และด้านความประหยัด

ผลจากการวิจัยพบว่าก่อนการพัฒนาคุณธรรม และจริยธรรมของนักเรียน พบปัญหา คือ การแสดงพฤติกรรมด้านคุณธรรม และจริยธรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบต่อ ด้านความมีระเบียบวินัย ด้านความซื่อสัตย์ สุจริต และด้านความประหยัด จึงได้ร่วมกันวางแผนแก้ไขปัญหา โดยจัดให้มีการสนทนากลุ่มแบบมีเป้าหมาย เพื่อระดมสมองครูที่ปรึกษา ครูผู้สอน ครูฝ่ายปกครอง และผู้ปกครองนักเรียน สรุปความคิดเห็นที่ได้ คือ จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม 9 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรม จริยธรรม กิจกรรมสวนมนต์และอบรมจริยธรรม กิจกรรมคัดเลือกคนดีศรี ต.อ.น.ป. ด้านความประพฤติและการแต่งกาย กิจกรรมเงินออมเพื่อการศึกษา กิจกรรมทำความสะอาดห้องเรียน และ 5 ศ. กิจกรรมธนาคารความดี กิจกรรมธนาคารขยะ กิจกรรมระเบียบวินัยในการเข้าแถว การเดินแถว และกิจกรรมอบรมหน้าเสาธง

หลังการพัฒนาคุณธรรม และจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า ปทุมธานี พบว่า จากการสังเกตของครูที่ปรึกษา ครูผู้สอน ครูฝ่ายปกครอง และการสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียน เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านคุณธรรม และจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พฤติกรรมที่เป็นปัญหาหลังการพัฒนาลดลง ส่งผลให้

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีการแสดงพฤติกรรมด้านคุณธรรม และจริยธรรมดีมากขึ้น นอกจากนั้นยังมีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพฤติกรรมด้านคุณธรรม และจริยธรรมของนักเรียนก่อนทำกิจกรรม และหลังทำกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรม โดยเก็บข้อมูลจากการประเมินตนเองของนักเรียน การประเมินจากครู และผู้ปกครองนักเรียน พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยค่าเฉลี่ยหลังทำกิจกรรมสูงกว่าก่อนทำกิจกรรม การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมของนักเรียน ทำให้นักเรียนมีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย มีความซื่อสัตย์ สุจริต และรู้จักประหยัด สามารถนำไปใช้ประโยชน์ทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา โดยเฉพาะผู้ปกครองนักเรียน เพื่อร่วมกันพัฒนาพฤติกรรมด้านคุณธรรม และจริยธรรมของนักเรียนให้ดีขึ้นทำให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

สุวัฒน์ กัตติบุตร (2550 : 67) การศึกษาโครงการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน โรงเรียนวังหลวงพิทยาสรรพ์ อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย มีจุดมุ่งหมายเพื่อดำเนินโครงการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียนด้านการแต่งกาย ด้านการตรงต่อเวลา และด้านการแสดง ความเคารพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2550

ผลการศึกษาค้นคว้าปรากฏดังนี้

ก่อนดำเนินโครงการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน ผลการศึกษาสภาพปัญหาโดยการระดมความคิด ประชุมปรึกษาหารืออย่างสร้างสรรค์ของผู้ศึกษาค้นคว้าและผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าพบว่า การจัดกิจกรรมและกระบวนการเรียนการสอน มุ่งเน้นเนื้อหาวิชาและการจัดครูเข้าสอนเป็นรายวิชา ครูแต่ละวิชาต้องสอนนักเรียนเป็นจำนวนมาก ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนส่วนใหญ่เป็นไปอย่างผิวเผิน การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์จึงไม่บังเกิดผลเท่าที่ควร การดำเนินกิจกรรมเสริมสร้างวินัยนักเรียนขาดความต่อเนื่อง เนื่องจากการดำเนินการขาดการกำกับ ติดตามผลอย่างต่อเนื่องและจริงจัง ครูที่ปรึกษาและครูผู้สอนไม่ได้เน้นเรื่องระเบียบวินัยนักเรียนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องในการอบรมและจัดการเรียนการสอน ประกอบกับสภาพความเป็นอยู่ของผู้ปกครองนักเรียนในชุมชนเขตพื้นที่บริการของโรงเรียน ส่วนใหญ่ผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกรรม และรับจ้างทั่วไป จึงไม่มีเวลาให้ความสนใจกำกับ ติดตาม ดูแลพฤติกรรมของ บุตรหลาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมีระเบียบวินัยของนักเรียนโดยส่วนรวม โดยเฉพาะวินัยในตนเองด้านการแต่งกาย ด้านการตรงต่อเวลา และด้านการแสดง ความเคารพของนักเรียน

วิไล เกียรติพิริยะ (2550 : 65) การประเมินโครงการค่ายคุณธรรม จริยธรรม สรรสร้างคนดี ของโรงเรียนเทศบาลดู่ (บูรวิทยาการ) อำเภอดู่ จังหวัดจันทบุรี มีวัตถุประสงค์ 1.

เพื่อประเมินบริบทของโครงการเกี่ยวกับความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ของโครงการกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น นโยบายเทศบาลเมืองขลุง นโยบายโรงเรียนเทศบาลเมืองขลุง ๑ (บุรวิทยาการ) และความต้องการจำเป็นของโรงเรียน 2. เพื่อประเมินปัจจัยเบื้องต้นของโครงการเกี่ยวกับความเหมาะสม/เพียงพอของโครงการย่อย 4 โครงการ เกี่ยวกับวิทยากร งบประมาณ ระยะเวลา สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ความรู้ความสามารถของคณะทำงาน การสนับสนุนของฝ่ายบริหารโรงเรียน ผู้ปกครอง และบุคลากรในชุมชน 3. เพื่อประเมินประสิทธิภาพของกระบวนการดำเนินงานตามโครงการเกี่ยวกับความร่วมมือของคณะทำงานและผู้เกี่ยวข้อง ปฏิทินการปฏิบัติงาน บทบาทหน้าที่ ขั้นตอน จุดเด่น จุดด้อย การนิเทศติดตามผลและสิ่งที่ต้องแก้ไขในการดำเนินงาน

ผลการประเมินโครงการ

1. ผลการประเมินโครงการค่ายคุณธรรม จริยธรรมสรสร้างคนดีของโรงเรียนเทศบาลเมืองขลุง 1 (บุรวิทยาการ) หลังการดำเนินโครงการด้านบริบทโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.39 และผลการประเมินอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกันมีค่า S.D. เท่ากับ 0.26 สำหรับผลการประเมินรายด้านปรากฏว่าด้านการประสานงานระหว่างบุคลากรทำให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินโครงการ มีผลการประเมินสูงกว่าด้านอื่น คือ มีผลการประเมินในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 ค่า S.D. เท่ากับ 0.49

2. ผลการประเมินโครงการค่ายคุณธรรม จริยธรรมสรสร้างคนดีของโรงเรียนเทศบาลเมืองขลุง 1 (บุรวิทยาการ) หลังการดำเนินโครงการด้านปัจจัยโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.45 และผลการประเมินอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกันมีค่า S.D. เท่ากับ 0.24 สำหรับผลการประเมินรายด้านปรากฏว่าด้านการได้รับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด มีผลการประเมินสูงกว่าด้านอื่น คือ มีผลการประเมินในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.65 ค่า S.D. เท่ากับ 0.47

3. ผลการประเมินโครงการค่ายคุณธรรม จริยธรรมสรสร้างคนดีของโรงเรียนเทศบาลเมืองขลุง 1 (บุรวิทยาการ) หลังการดำเนินโครงการด้านผลผลิต เกี่ยวกับพฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ด้านความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความมีเหตุผล ความกตัญญูกตเวที ความมีวินัย ความเสียสละ ความสามัคคี ความประหยัด การพึ่งตนเอง ความขยันหมั่นเพียรและความเมตตาโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.47 และผลการประเมินอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกันมีค่า S.D. เท่ากับ 0.24 สำหรับผลการประเมินรายด้านปรากฏว่าด้านการวิเคราะห์และนำผล การประเมินมาพัฒนางานอย่างต่อเนื่องการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนา มีผลการประเมินสูงกว่าด้านอื่น คือ มีผลการประเมินในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.67 ค่า S.D. เท่ากับ

0.47 สำหรับความพึงพอใจของบุคลากรในชุมชนที่มีต่อโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนซึ่งได้แก่ โครงการ เข้าค่ายอบรมพุทธบุตร โครงการธนาคารความดี โครงการเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา โครงการสร้างเสริมคุณธรรมประจำวันศุกร์ ผลการประเมินโครงการ ค่ายคุณธรรม จริยธรรม สรรสร้างคนดีของโรงเรียนเทศบาลเมืองขลุง ๑ (บุรีวิทยาคาร) หลังการดำเนินโครงการด้านผลผลิต เกี่ยวกับความพึงพอใจของบุคลากรในชุมชนที่มีต่อโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนซึ่งได้แก่ โครงการเข้าค่ายอบรมพุทธบุตร โครงการธนาคารความดี โครงการเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา โครงการสร้างเสริมคุณธรรมประจำวันศุกร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.40 และผลการประเมินอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกันมีค่า S.D. เท่ากับ 0.24 สำหรับผลการประเมินรายด้านการนิเทศติดตามกำกับกับการดำเนินโครงการตามขั้นตอนที่กำหนดทุกระยะ คือ มีผลการประเมินในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.84 ค่า S.D. เท่ากับ 0.36

4. ผลการประเมินโครงการค่ายคุณธรรม จริยธรรมสรรสร้างคนดีของโรงเรียนเทศบาลเมืองขลุง 1 (บุรีวิทยาคาร) หลังการดำเนินโครงการด้านกระบวนการโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.40 และผลการประเมินอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกันมีค่า S.D. เท่ากับ 0.22 สำหรับผลการประเมินรายด้านปรากฏว่าด้านการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนา มีผลการประเมินสูงกว่าด้านอื่น คือ มีผลการประเมินในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.75 ค่า S.D. เท่ากับ 0.43

เฉลี่ยว นครไพร (2547 : 54) การพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียน โรงเรียนบ้านหนองสองห้อง อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ดการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียน หมายถึง การส่งเสริมให้มีความร่วมมือของบุคลากรในการจัดกิจกรรมเสริมสร้างวินัยนักเรียน ด้านการรักษาความสะอาด ด้านการเข้าแถว โดยการประชุมของกลุ่มผู้เข้าศึกษาค้นคว้าเพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาการปฏิบัติงานของผู้บริหาร ครูผู้สอนในการป้องกัน ควบคุมติดตามและประเมินผลกิจกรรมใดๆ ที่มุ่งเน้นเสริมสร้างวินัยนักเรียน โรงเรียนหนองสองห้องประกอบด้วย 2 ด้าน ด้านการรักษาความสะอาด และด้านการเข้าแถว กลุ่มผู้ให้ข้อมูล หมายถึง กลุ่มผู้สนใจด้านวินัยนักเรียนโดยมาช่วยในบางส่วนในบางโอกาสในบางวิจัย ประกอบด้วย ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ชั้นละ 5 คน รวม 30 คน และผู้ปกครองนักเรียนของโรงเรียนบ้านสองห้องผลการวิจัยพบว่า

จากสภาพการดำเนินการเสริมสร้างวินัยนักเรียน โรงเรียนบ้านหนองสองห้องพบว่า นักเรียนขาดวินัยการเข้าแถว คือเข้าแถวไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย หลบเลี่ยงการเข้าแถวหลบหนี การเข้าแถว ชอบหยอกล้อพูดคุยกันแถว ไม่เข้าแถวตามลำดับ และนักเรียนที่ไม่มีวินัย

ด้านการรักษาความสะอาด คือเครื่องแต่งกาย ร่างกายไม่สะอาด ไม่ช่วยกันรักษาความสะอาดของห้องเรียนและเขตพื้นที่รับผิดชอบ ส่งผลให้เกิดปัญหาในการเรียนการสอน กลุ่มผู้ศึกษาค้นคว้าได้ประชุมร่วมกันกับทุกฝ่ายเพื่อหาแนวทางพัฒนาการดำเนินการเสริมสร้างวินัยนักเรียน คือกิจกรรมอบรมนักเรียนหน้าเสาธง โดยครูเวรประจำวัน การสอดแทรกในบทเรียนรายวิชาต่างๆ ทุกระดับชั้น การแบ่งกลุ่มรับผิดชอบการทำความสะอาดบริเวณโรงเรียน และกิจกรรมการจัดสัปดาห์แห่งการรักษาความสะอาดเครื่องแต่งกาย ซึ่งเมื่อดำเนินกิจกรรมแล้วปรากฏว่า นักเรียนมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นเป็นอย่างมาก นักเรียนที่ขาดวินัยก็เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหันมาทำตามระเบียบของโรงเรียน โดยเฉพาะการแต่งกายที่สะอาด ร่วมกับเพื่อนในการทำ ความสะอาดในบริเวณที่รับผิดชอบ การร่วมกับเพื่อนในการเดินเข้าแถว

สหพล แสนปากดี (2550 : 49) การพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างวินัยนักเรียน ตามแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ในโรงเรียนสมเด็จพระสาธุเชษฐาธิราช การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีความมุ่งหมายพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างวินัยนักเรียน ตามแนวทาง การดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ในโรงเรียนสมเด็จพระสาธุเชษฐาธิราช โดยใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การสังเกต และการสะท้อนผล กลุ่มผู้ร่วมศึกษา ประกอบด้วย ผู้ศึกษา ครู จำนวน 21 คน กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครู จำนวน 21 คน ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้ศึกษา ครู จำนวน 21 คน หัวหน้านักเรียน จำนวน 28 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 4 คน และผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 28 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย แบบสังเกตพฤติกรรม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการพิจารณาถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงของข้อมูลที่หลากหลาย วิเคราะห์ข้อมูลใช้เทคนิคตรวจสอบ ข้อมูลหลายมิติ (Triangulation Technique) สรุปผลและนำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัย พบว่า

1. ก่อนการพัฒนา พบว่า นักเรียนขาดการมีวินัยในตนเองเกี่ยวกับความรับผิดชอบ ต่อตนเอง ในด้านการแต่งกาย การรักษาความสะอาดของร่างกาย ความรับผิดชอบต่อสถานศึกษา ในการรักษาความสะอาดห้องเรียนและบริเวณนอกห้องเรียน ตลอดทั้งบริเวณของโรงเรียน

2. หลังจากได้ดำเนินการพัฒนาโดยใช้กลยุทธ์การปฏิบัติกิจกรรม ตามขั้นตอน การวิจัยเชิงปฏิบัติการในวงรอบที่ 1 และวงรอบที่ 2 ผลปรากฏว่า ครูมีความรู้ ความเข้าใจ ในแนวทาง การดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างวินัยนักเรียน ทำให้นักเรียนมีความรับผิดชอบตามกรอบ การศึกษา คือ ความรับผิดชอบต่อตนเอง ได้แก่ การมาโรงเรียนทันเวลา การปฏิบัติตามระเบียบ ของสถานศึกษา โดยเฉพาะการเข้าแถวเคารพธงชาติและปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ การสนใจกิจกรรม การเรียนและรับผิดชอบงานที่ครูมอบหมาย การแต่งกายเรียบร้อยในสถานการณ์ต่างๆ การสุภาพ เรียบร้อยและ มีสัมมาคารวะต่อครูและผู้ใหญ่ และการมีมารยาทในการรับประทานอาหาร และ

ความรับผิดชอบต่อสถานศึกษา ได้แก่ ผู้เรียนได้มีการรักษาความสะอาดของห้องเรียน โต๊ะ เก้าอี้ การรักษาความสะอาดบริเวณนอกห้องเรียนที่รับผิดชอบ และภายในบริเวณของโรงเรียน ตลอดจนการมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและรักษาทรัพย์สินของโรงเรียน ตามมาตรฐานด้านผู้เรียน และเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม มีความซื่อสัตย์ ตรงเวลา ประหยัดและอดออม

กมลรส บุญศักดิ์ดาพร (2550 : 77) การพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียนโรงเรียนอัสสัมชัญ อำเภอมะนัง จังหวัดบุรีรัมย์ การมีวินัยในตนเองเป็นพื้นฐานของการควบคุมตนเองให้เกิดวินัยในสังคม วินัยในโรงเรียนจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับนักเรียน เพราะโรงเรียนเปรียบเสมือนแบบจำลอง ซึ่งจำลองบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในสังคม ให้นักเรียนได้ฝึกฝนและปฏิบัติ เมื่อนักเรียนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในภายหน้าจะเป็นผู้ที่มีวินัยในตนเองสามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข ส่งผล ไปถึงความเจริญก้าวหน้าของประเทศต่อไป การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียนด้านความสะอาด โดยใช้หลักการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) 2 วงรอบ แต่ละวงรอบประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า จำนวน 4 คน ประกอบด้วย ผู้ศึกษาค้นคว้าและครูประจำชั้น ป. 1 ป.2 และ ป.3 ห้องละ 1 คน นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 35 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติม จำนวน 16 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบบันทึก การตรวจสอบข้อมูลใช้เทคนิคการตรวจสอบข้อมูลแบบหลายมิติ และนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าโดยวิธีการพรรณนา

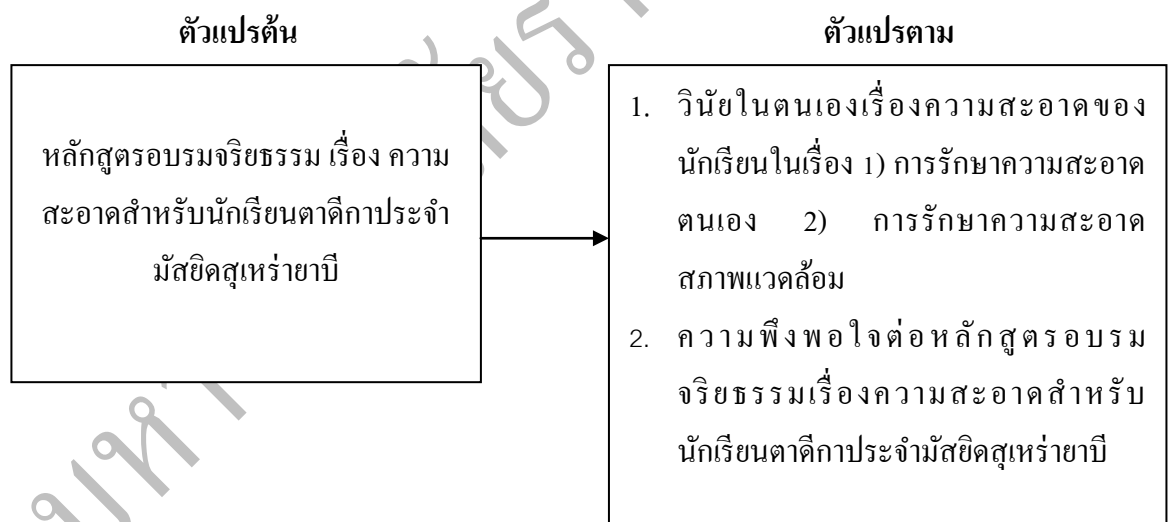
ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า การพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียนด้านความสะอาดโรงเรียนอัสสัมชัญ อำเภอมะนัง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยใช้กลยุทธ์ การประชุมระดมสมอง และการนิเทศ เกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรมในการพัฒนา จำนวน 4 กิจกรรม คือ กิจกรรมโฮมรูม กิจกรรมส่งเสริมอนามัยโรงเรียน กิจกรรมนักเรียนตัวอย่าง และกิจกรรมเยี่ยมบ้านนักเรียน ส่งผลให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย มีการปรับพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองดีขึ้นทั้ง 3 ด้าน คือ 1) ด้านความสะอาดเกี่ยวกับสุขอนามัยของร่างกาย เครื่องใช้ส่วนตัว 2) ด้านการรักษาความสะอาดของห้องเรียน 3) ด้านความสะอาดเขตพื้นที่รับผิดชอบ พบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีพฤติกรรมเหมาะสม แต่ยังมีส่วนน้อยมีพฤติกรรมยังไม่เหมาะสม ที่ยังต้องดำเนินการปรับปรุงในวงรอบที่ 2 โดยใช้กลยุทธ์ การประชุมระดมสมอง และการนิเทศ ผู้ศึกษาค้นคว้าได้นำข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานในวงรอบที่ 1 มาปรับปรุงแก้ไขการพัฒนาความมีวินัยในตนเองด้านความสะอาดของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายที่ยังขาดความตระหนักและไม่เห็นความสำคัญของการมีวินัยในตนเองด้านความสะอาด โดยเน้นการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเป้าหมายที่ยังไม่ปรับ

พฤติกรรมและใช้กิจกรรมในการพัฒนาการจัดกิจกรรม คือ กิจกรรมโฮมรูม กิจกรรมส่งเสริม
อนามัยโรงเรียน กิจกรรมนักเรียนตัวอย่าง และกิจกรรมเยี่ยมบ้านนักเรียน ทำให้นักเรียนดังกล่าว
พัฒนาตนเองได้ อย่างเหมาะสม

โดยสรุป การพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน โดยใช้
หลักสูตรอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาด ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานครบทุก
ขั้นตอน และสามารถแก้ปัญหาที่ขาดวินัยในตนเองด้านความสะอาดได้ในระดับที่น่าพอใจ
ดังนั้นโรงเรียนจึงต้องดำเนินการเสริมสร้างวินัยอย่างต่อเนื่อง จึงควรนำกลยุทธ์ดังกล่าวไปใช้พัฒนา
ในโรงเรียนอื่นต่อไป

กรอบแนวคิดการค้นคว้าอิสระ

ผู้ค้นคว้าอิสระได้ใช้กรอบแนวคิดประกอบพัฒนาหลักสูตรการจัดประสบการณ์
ค่ายเสริมสร้างวินัยในตนเองเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด
สุเหร่ายาบี ของนักเรียน 2 ด้าน คือ 1. การรักษาความสะอาดตนเอง และ 2. การรักษาความ
สะอาดสภาพแวดล้อม

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดของการค้นคว้าอิสระ

สมมติฐานการค้นคว้าอิสระ

1. นักเรียนตาดีกาประจำมัธยมศึกษาเห่ายาบี มีวินัยในตนเองหลังจากการอบรมหลักสูตรอยู่ในระดับมาก
2. ความพึงพอใจของนักเรียนตาดีกาประจำมัธยมศึกษาเห่ายาบี ต่อการจัดอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาด อยู่ในระดับมาก

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการค้นคว้าอิสระ

การศึกษาผลการใช้หลักสูตรอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี มีวิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้าอิสระ ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี จำนวน 27 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการค้นคว้าอิสระ

1. ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้สำหรับการรายงานผลการใช้หลักสูตรอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี

ประกอบด้วย

1. หลักสูตร
2. แบบประเมิน ประกอบไปด้วย
 - 2.1 แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี
 - 2.2 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อหลักสูตรอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี
 - 2.3 แบบสังเกตจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี

2. วิธีการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการรายงานผลหลักสูตรอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี เป็นเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลผลการใช้หลักสูตรอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี มีดังนี้

2.1 หลักสูตร

หลักสูตรที่สร้างขึ้นสำหรับใช้เป็นเครื่องมืออบรมจริยธรรมเรื่อง ความสะอาด สำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี ซึ่งโครงสร้างของหลักสูตร ประกอบด้วย

1. ปกนอก
2. ปกใน
3. คำนำ
4. สารบัญ
5. คำชี้แจงการใช้หลักสูตร
6. รายละเอียดของหลักสูตร

หลักสูตรที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมและความรู้เรื่องความสะอาด สำหรับนักเรียนศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด

- หลักสูตรที่ 2 ภาวะฮาระฮ์ (ความสะอาด)
- หลักสูตรที่ 3 บุคลิกของมุสลิมที่สมบูรณ์แบบ
7. แบบทดสอบท้ายกิจกรรม
8. เอกสารอ้างอิง
9. แบบประเมินผล
10. ผู้จัดทำ

2.2 การสร้างหลักสูตร

การสร้างหลักสูตรอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี ได้ดำเนินการดังนี้

2.2.1 ศึกษาแนวคิด หลักการ และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียน ตามประเด็นเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดของร่างกายและสิ่งแวดล้อม

2.2.2 หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียน

2.2.3 หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี

2.2.4 หลักการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

2.2.5 ออกแบบและสร้างหลักสูตร ได้ดำเนินการดังนี้

2.2.5.1 วิเคราะห์รายละเอียดการจัดกิจกรรมการพัฒนาหลักสูตร
อบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียน

2.2.5.2 กำหนดเนื้อหาของหลักสูตร

2.2.5.3 กำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมของหลักสูตร

2.2.5.4 ออกแบบกิจกรรมสำหรับการฝึกปฏิบัติสำหรับเด็ก

2.2.5.5 กำหนดวิธีและเครื่องมือประเมิน

2.2.6 การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรได้ดำเนินการดังนี้

2.2.6.1 ตรวจสอบความถูกต้องเบื้องต้น โดยการอ่านพิจารณาและ
ตรวจสอบรูปแบบการพิมพ์และความถูกต้องการพิมพ์

2.2.6.2 การตรวจสอบการใช้ภาษาโดยให้ครูที่ไม่ใช่กลุ่มประชากร
จำนวน 10 คน เพื่ออ่านตรวจสอบความเข้าใจและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้ภาษา

2.2.6.3 ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาและโครงสร้าง โดยให้ครูที่เคย
จัดกิจกรรมอบรมจริยธรรม เป็นผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาและตรวจสอบความถูกต้องและความ
เหมาะสมพร้อมให้ข้อเสนอแนะ

2.2.6.4 ปรับปรุงหลักสูตรโดยพิจารณาและแก้ไขตามผลการพิจารณา
และข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

2.2.6.5 จัดพิมพ์ให้ครบตามจำนวนที่ต้องการสำหรับนำไปใช้ใน
การอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี

2.3 แบบประเมินผล

แบบประเมินผลการใช้หลักสูตรอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับ
นักเรียนดังนี้

2.3.1 แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจริยธรรมเรื่องความสะอาด
สำหรับนักเรียนเป็นแบบปรนัย มีจำนวน 15 ข้อ มี 3 ตัวเลือก มีตัวเลือกที่ถูกที่สุด 1 ข้อ หากตอบถูก
ให้ 1 คะแนน หรือตอบผิดให้ 0 คะแนน ซึ่งเป็นการวัดเป็นความรู้เกี่ยวข้องกับจริยธรรมเรื่อง
ความสะอาดสำหรับนักเรียน

2.3.2 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อหลักสูตรอบรมจริยธรรมเรื่อง
ความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี

2.3.3 แบบสังเกตจริยธรรมเรื่องความสะอาด เป็นแบบมาตราส่วนประมาณ
ค่า 4 ระดับ คือ ดี ปานกลาง พอใช้ และปรับปรุง ให้คะแนนเป็น 4, 3, 2 และ 1 ตามลำดับ

2.4 วิธีการสร้างแบบประเมินผล ได้ดำเนินการดังนี้

2.4.1 ศึกษาแนวคิด หลักการและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวัดและประเมินผลต่างๆ

2.4.2 ออกแบบและสร้างแบบประเมินได้ดำเนินการดังนี้

2.4.2.1 วิเคราะห์พฤติกรรมด้านความรู้ ด้านความสามารถ ด้านความพึงพอใจ และคุณลักษณะเกี่ยวกับจริยธรรม

2.4.2.2 ออกแบบและกำหนดโครงสร้างของแบบประเมินผล

2.4.2.3 จัดทำและพิมพ์แบบประเมินผล

2.4.3 ตรวจสอบคุณภาพแบบประเมินผล โดยดำเนินการดังนี้

2.4.3.1 การตรวจสอบความถูกต้องเบื้องต้นโดยการอ่าน เพื่อตรวจสอบรูปแบบการพิมพ์และความถูกต้องการพิมพ์

2.4.3.2 ตรวจสอบการใช้ภาษาโดยให้ครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 คน อ่านเพื่อตรวจสอบความเข้าใจและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้ภาษา

2.4.3.3 ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาและโครงสร้าง

การตรวจสอบโดยนำแบบประเมินผลให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา และตรวจสอบความสอดคล้องและให้ข้อเสนอแนะ แล้วนำผลของการพิจารณาไปวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับลักษณะพฤติกรรมที่กำหนดไว้ โดยใช้สูตร ดังนี้ (Rainelle and Hamblin)

$$\text{สูตร IC} = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IC แทน ดัชนีความสอดคล้อง

$\sum R$ แทน ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

การตรวจสอบพบว่าค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับลักษณะพฤติกรรมที่กำหนดไว้ของแบบประเมินผลทั้ง 4 ชุดมีค่าระหว่าง 0.60 – 1.00

2.4.3.4 ตรวจสอบหาความยากง่าย อำนาจจำแนก และความเชื่อมั่นแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ จริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำ มัสยิดสุเหร่ายาบีนักเรียนโดยให้ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ตอบแบบทดสอบเพื่อนำคะแนนไปวิเคราะห์โดยใช้สูตรดังนี้ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2536)

การหาค่าความยากด้วยสูตรดังนี้

$$\text{สูตร } p = \frac{R}{N}$$

เมื่อ	p	แทน	ค่าความยากง่าย
	R	แทน	จำนวนผู้ที่เลือกตอบข้อนั้น
	N	แทน	จำนวนผู้สอบทั้งหมด

หาค่าอำนาจจำแนกด้วยสูตรดังนี้

$$\text{สูตร } r = \frac{R_u - R_e}{N/2}$$

เมื่อ	r	แทน	ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ
	R_u	แทน	จำนวนผู้ที่ตอบถูกข้อนั้นในกลุ่มเก่ง
	R_e	แทน	จำนวนผู้ที่ตอบถูกข้อนั้นในกลุ่มอ่อน
	N	แทน	จำนวนผู้เข้าสอบทั้งหมด

หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร KR-20 ของ Kuder Richardson

(บุญธรรม กิจปรีดาวิสุทธิ, 2542 : 208)

$$\text{สูตร } r_u = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum pq}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ	r_u	แทน	ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ
	n	แทน	จำนวนข้อของแบบทดสอบ
	S_t^2	แทน	ค่าความแปรปรวนแบบทดสอบทั้งฉบับ
	n	แทน	สัดส่วนของผู้ที่ตอบถูกในแต่ละข้อ
	q	แทน	$1 - P$

การตรวจสอบคุณภาพแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนพบว่า มีความยากง่ายตั้งแต่ .2 -.8 มีความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.8 ขึ้นไป

2.4.3.5 การหาความเชื่อมั่นหลักสูตรอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนคาตีกาประจำมัธยมศึกษาเหล่ายาปี โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน พิจารณาแบบประเมินแล้วนำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญไปวิเคราะห์ หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของ Cronbach (บุญธรรม กิจปรีดาวิสุทธิ, 2542: 212) โดยใช้สูตรดังนี้

$$\text{สูตร } \alpha = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ	α	แทน	สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น
	n	แทน	จำนวนข้อ
	S_i^2	แทน	ค่าความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ
	S_t^2	แทน	ค่าความแปรปรวนของคะแนนทั้งฉบับ

2.4.3.6 การหาค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการใช้

หลักสูตรอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี โดยให้นักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คนเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม แล้วนำผลการตอบมาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของ Cronbach (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2542: 212) โดยใช้สูตรดังนี้

$$\text{สูตร } \alpha = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ	α	แทน	สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น
	n	แทน	จำนวนข้อ
	S_i^2	แทน	ค่าความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ
	S_t^2	แทน	ค่าความแปรปรวนของคะแนนทั้งฉบับ

ผลของการตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการใช้หลักสูตรอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .769

2.5 จัดทำต้นฉบับและตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง

2.6 จัดพิมพ์แบบประเมินผลหลักสูตรอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ก่อนจัดอบรม ผู้ค้นคว้าอิสระได้ทำการทดลองสอบก่อนเรียน แล้วจึงทำการจัดอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี โดยใช้หลักสูตรที่ได้สร้างขึ้น และเมื่อจัดอบรมเสร็จได้มีการทดสอบหลังเรียน โดยใช้แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียน แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบีและแบบสังเกตจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด หลังจากนั้นได้นำข้อมูลที่ได้นำมาทำการวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางค้นคว้าอิสระ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูล

1.1 ความสามารถในการทำแบบทดสอบของนักเรียน ได้ใช้เกณฑ์สัมบูรณ์ (Absolute Criteria) กำหนดเกณฑ์การแปลผล ดังนี้ (วัน เดชพิชัย, 2535 : 531)

ช่วงคะแนน	การแปลผล
16 ขึ้นไป	ดี
11 – 15	ปานกลาง
6 – 10	ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ
0 – 5	ปรับปรุง

1.2 ความพึงพอใจต่อการจัดอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดิการประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี ได้ใช้เกณฑ์สัมบูรณ์ (Absolute Criteria) กำหนดเกณฑ์การแปลผล ดังนี้ (วัน เดชพิชัย, 2535 : 531)

4.51-5.00	หมายถึง	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด
3.51-4.50	หมายถึง	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก
2.51-3.50	หมายถึง	ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง
1.51-2.50	หมายถึง	ความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย
1.00-1.50	หมายถึง	ความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

1.3 จริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดิการประจำมัสยิดสุเหร่ายาบีได้ใช้เกณฑ์สัมบูรณ์ (Absolute Criteria) กำหนดเกณฑ์การแปลผล ดังนี้ (วัน เดชพิชัย, 2535 : 531)

ช่วงคะแนน	การแปลผล
3.51 – 4.00	ดี
2.51 – 3.50	ปานกลาง
1.51 – 2.50	พอใช้
0.00 – 1.50	ปรับปรุง

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 สถิติที่ใช้หาคุณภาพของเครื่องมือ

- 2.1.1 ค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา
- 2.1.2 ค่าความยากง่าย (Difficulty) ของแบบทดสอบ
- 2.1.3 ค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบ

2.1.4 ค่า IOC

2.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์สมมติฐาน

2.2.1 คำเจตีย์

2.2.2 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2.2.3 ทําท-test

แผนปฏิบัติการคั่นคว้าอิสระ

ตารางที่ 2 ตารางแสดงกิจกรรมที่ปฏิบัติในการค้นคว้าอิสระ

ระยะเวลาขั้นตอนของกิจกรรม	ปี พ.ศ. 2557											
	ม.ค	ก.พ	มี.ค	เม.ย	พ.ค	มิ.ย	ก.ค	ส.ค	ก.ย	ต.ค	พ.ย	ธ.ค
1. ศึกษาเอกสารงานค้นคว้าอิสระที่เกี่ยวข้อง	↔											
2. ศึกษาประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง		↔										
3. สร้างเครื่องมือทดลองใช้ปรับปรุงแก้ไข			↔									
4. เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง				↔								
5. วิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมาย				↔								
6. เขียนต้นฉบับการค้นคว้าอิสระ						↔						
7. พิมพ์การค้นคว้าอิสระและเข้าเล่ม							↔					
8. ขอสอบการค้นคว้าอิสระ								↔				
9. นำเสนอผลการค้นคว้าอิสระ									↔			
10. ส่งเล่มสมบูรณ์และขอสำเร็จการศึกษา										↔		

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การค้นคว้าอิสระเรื่อง “หลักสูตรอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียน ตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี” เป็นการค้นคว้าอิสระเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการเชิงสำรวจ ใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 27 คน นำเสนอตามลำดับดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาค้นคว้าได้กำหนดความหมายของสัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

N	แทน จำนวนนักเรียน
$\bar{X}$	แทน ค่าเฉลี่ย
S.D	แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	แทน ค่า t-test

ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิด

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อหลักสูตรอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิด

ตอนที่ 3 แบบสังเกตจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิด

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจริยธรรม เรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายา ก่อนและหลังการจัดอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาด

คนที่	คะแนนก่อนเรียน	คะแนนหลังเรียน	คะแนนความก้าวหน้า (D)	คะแนนความก้าวหน้า (D ²)
1	11	16	5	25
2	12	16	4	16
3	13	18	5	25
4	12	16	3	9
5	11	16	5	25
6	9	13	4	16
7	13	21	8	64
8	10	15	5	25
9	12	17	5	25
10	9	14	5	25
11	11	16	5	25
12	10	16	6	36
13	11	18	7	49
14	10	15	5	25
15	10	15	5	25
16	12	17	5	25
17	12	16	4	16
18	13	22	9	76
19	8	12	4	15
20	8	12	4	15
21	9	16	5	25
22	9	12	3	9
23	8	12	4	18

ตารางที่ 3 (ต่อ)

คนที่	คะแนนก่อนเรียน	คะแนนหลังเรียน	คะแนนความก้าวหน้า (D)	คะแนนความก้าวหน้า (D ²)
24	7	11	2	4
25	7	12	2	4
26	9	14	5	25
27	6	12	3	7
Σ	271	410	$\Sigma D = 138$	$\Sigma D^2 = 752$
$\bar{X}$	10	15.19		
การทดสอบ			$\bar{X}$	S.D
ทดสอบก่อนจัดอบรม			10.00	1.97
ทดสอบหลังจัดอบรม			15.19	2.37
				0.046

** P < 0.01

จากตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายา ก่อนและหลังการจัดอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดพบว่า ผลการทดสอบก่อนจัดอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาด เฉลี่ยเท่ากับ 10 คะแนน และผลการทดสอบหลังจัดอบรมจริยธรรม เรื่อง ความสะอาด มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 15.19 คะแนน เมื่อนำผลที่ได้มาเปรียบเทียบ โดยการทดสอบค่าที จะเห็นได้ว่า ผู้เรียนที่ผ่านเข้าร่วมอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดจะจริยธรรมเรื่องความสะอาดสูงกว่าก่อนจัดอบรม อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อหลักสูตรอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาด
สำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิด

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับความพึงพอใจต่อหลักสูตรอบรมจริยธรรม
เรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิด

ความพึงพอใจ	$\bar{X}$	S.D	ความหมาย
1. หลักการและแนวคิดที่ใช้ในการจัดอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาด	4.50	.71	มาก
2. วัตถุประสงค์ของการจัดอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาด	4.62	.66	มากที่สุด
3. เป้าหมายของการจัดอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาด	4.88	.33	มากที่สุด
4. รูปแบบที่ใช้ในการจัดอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาด	4.41	.75	มาก
5. กิจกรรมต่างๆ ที่ใช้ในการจัดอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดแต่ละขั้นตอน	4.50	.88	มาก
6. ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาด	4.44	.61	มาก
7. สื่อที่ใช้ในการจัดอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาด	4.50	.71	มาก
8. การติดตามผลการจัดอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาด	4.59	.71	มากที่สุด
9. การประเมินผลการจัดอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาด	4.44	.56	มาก
10. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการนำเสนอผลการจัดอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาด	4.19	.64	มาก
รวม	4.51	0.66	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่าความพึงพอใจต่อหลักสูตรอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.51 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด พบว่า เป้าหมายของการจัดอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาด มีค่าเฉลี่ย 4.88 รองลงมาคือวัตถุประสงค์ของการจัดอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาด มีค่าเฉลี่ย 4.62 ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการนำเสนอผลการจัดอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดมีค่าเฉลี่ย 4.19 ตามลำดับ

ตอนที่ 3 แบบสังเกตจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิด
 ตารางที่ 5 แสดงคะแนนการสังเกตจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิด

คนที่	รายการสังเกต												สรุป
	ทิ้งขยะถูกที่ ช่วยดูแลรักษาความสะอาดบริเวณโรงเรียน/บ้าน				ใช้สิ่งของเครื่องใช้อย่างถูกวิธีและไม่ทำลาย ปิดใช้น้ำ ไฟทุกครั้งที่ใช้				เก็บมือ เก็บเท้า/ผม เสื้อผ้าสะอาดเรียบร้อย				
	4	3	2	1	4	3	2	1	4	3	2	1	
1	4					3			4				3.67
2	4					3				3			3.33
3		3			4						2		3.00
4		3				3				3			3.00
5		3				3				3			3.00
6		3			4				4				3.67
7			2		4				4				3.33
8	4					3				3			3.33
9	4				4					3			3.67
10	4				4				4				4.00
11	4				4					3			3.67
12	4				4					3			3.67
13	4					3			4				3.67
14			2				2		4				2.67
15	4				4					3			3.67
16	4				4					3			3.67
17	4				4				4				4.00
18	4				4					3			3.67
19	4					3				3			3.33

ตารางที่ 5 (ต่อ)

คนที่	รายการสังเกต												สรุป
	ทักษะที่ถูกที่ ช่วยดูแลรักษาความสะอาดบริเวณโรงเรียน/บ้าน				ใช้สิ่งของเครื่องใช้อย่างถูกวิธีและไม่ทำลาย ปิดใช้น้ำ ไฟทุกครั้งที่ใช้				เลืบมือ เลืบเท้า/ผมเสื้อผ้าสะอาดเรียบร้อย				
	4	3	2	1	4	3	2	1	4	3	2	1	
20		3					2		4				3.00
21				1		3					2		2.00
22	4					3			4				3.67
23		3			4				4				3.67
24	4					3			4				3.67
25	4					3			4				3.67
26		3			4					3			3.33
27		3			4						2		3.00
รวม													3.41

จากตารางที่ 5 ผลการศึกษาเกี่ยวกับคะแนนการสังเกตจริยธรรมเรื่องความสะอาด สำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายา โดยภาพรวมพบว่านักเรียนที่เข้าร่วมอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดทักษะที่ถูกที่ ช่วยดูแลรักษาความสะอาดบริเวณโรงเรียน บ้าน ใช้สิ่งของเครื่องใช้อย่างถูกวิธี ไม่ทิ้งขว้าง ไม่ทำลาย ปิดน้ำไฟทุกครั้งที่ใช้ ดูแลตัดเลืบมือ เลืบเท้า/ผม เสื้อผ้าสะอาดเรียบร้อย ด้วยตนเอง และซักชวนผู้อื่นปฏิบัติด้วย มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.41 ตามลำดับ

ตารางที่ 6 แสดงคะแนนแบบประเมินความสะอาดของร่างกายและเสื้อผ้า (รายบุคคล)

N=27

สิ่งที่ตรวจ	สะอาด	ไม่สะอาด
1. ผมและศีรษะ (สะอาด คือ ไม่มีตัวเหา ไข่เหา รังแค หรือผมเหนียว สกปรก)	27	
2. ไบหูและซอกหู (สะอาด คือ ไม่มีคราบสกปรกขี้ไคล หรือมีขี้หูเหลว ไหลเปราะเปื้อน)	25	2
3. ฟัน (สะอาด คือ ไม่มีเศษอาหารหรือขี้ฟัน)	26	1
4. ใบหน้าและผิวหนังทั่วร่างกาย (สะอาด คือ ไม่มีคราบสกปรกหรือขี้ไคล)	27	
5. มือและเล็บมือ (สะอาด คือ เล็บตัดสั้น ไม่มีขี้เล็บ ไม่มีคราบสกปรกหรือขี้ไคล)	27	
6. เท้าและเล็บเท้า (สะอาด คือ เล็บตัดสั้น ไม่มีขี้เล็บ ไม่มีคราบสกปรกและขี้ไคล)	27	
7. เสื้อผ้า (สะอาด คือ สวมเสื้อผ้าที่ซักสะอาดทุกวัน ไม่มีกลิ่นเหม็น)	27	
8. รองเท้าและถุงเท้า (สะอาด คือ สวมรองเท้าและถุงเท้าที่ซักสะอาด ไม่มีกลิ่นเหม็น)	25	2

จากตารางที่ 6 ผลการศึกษาเกี่ยวกับความสะอาดของร่างกายและเสื้อผ้า (รายบุคคล) โดยภาพรวมพบว่า ผมและศีรษะ ไม่มีตัวเหา ไข่เหา รังแค หรือผมเหนียว สกปรก ไบหูและซอกหู ไม่มีคราบสกปรกขี้ไคล หรือมีขี้หูเหลว ไหลเปราะเปื้อน ฟัน สะอาดไม่มีเศษอาหารหรือขี้ฟัน ใบหน้าและผิวหนังทั่วร่างกาย ไม่มีขี้ไคล มือเท้าและเล็บมือเล็บเท้า สะอาด ไม่มีคราบสกปรก สวมเสื้อผ้าที่ซักสะอาดทุกวัน รวมทั้งรองเท้าและถุงเท้า สะอาดไม่มีกลิ่นเหม็น

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

รายงานผลการใช้หลักสูตรอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี ผู้ศึกษาค้นคว้า ได้สรุปผลการค้นคว้าอิสระ ส่วนรายละเอียดจะกล่าวตามลำดับ ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการค้นคว้าอิสระ

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี
2. เพื่อเสริมสร้างวินัยด้านการรักษาความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อหลักสูตรอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี

สมมติฐานการค้นคว้าอิสระ

1. นักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี มีวินัยในตนเองหลังจากการอบรมหลักสูตรอยู่ในระดับมาก
2. ความพึงพอใจของนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี ต่อการจัดอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาด อยู่ในระดับมาก

วิธีดำเนินการค้นคว้าอิสระ

ประชากร กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี จำนวน 27 คน เครื่องมือที่ใช้สำหรับการรายงานผลการใช้หลักสูตรอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบีประกอบด้วย

1. หลักสูตร
2. แบบประเมิน
 - 2.1 แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี

2.2 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อหลักสูตรอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี

2.3 แบบสังเกตจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ก่อนจัดอบรม ผู้ค้นคว้าอิสระได้ทำการทดลองสอบก่อนเรียน แล้วจึงทำการจัดอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี โดยใช้หลักสูตรที่ได้สร้างขึ้น และเมื่อจัดอบรมเสร็จได้มีการทดสอบหลังเรียน โดยใช้แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียน แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบีและแบบสังเกตจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด หลังจากนั้นได้นำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางคั่นคว่ำอิสระ

สรุปผลการคั่นคว่ำอิสระ

ตอนที่ 1 แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิด

ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด ก่อนและหลังการจัดอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดพบว่า ผลการทดสอบก่อนจัดอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาด เฉลี่ยเท่ากับ 10 คะแนน และผลการทดสอบหลังจัดอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาด มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 15.19 คะแนน เมื่อนำผลที่ได้มาเปรียบเทียบ โดยการทดสอบค่าที จะเห็นได้ว่า ผู้เรียนที่ผ่านเข้าร่วมอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดจะจริยธรรมเรื่องความสะอาดสูงกว่าก่อนจัดอบรม อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อหลักสูตรอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิด

พบว่าความพึงพอใจต่อหลักสูตรอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.51 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด พบว่า เป้าหมายของการจัดอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาด มีค่าเฉลี่ย 4.88 รองลงมาคือวัตถุประสงค์ของการจัดอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาด มีค่าเฉลี่ย 4.62 ส่วนข้อที่มี

ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการนำเสนอผลการจัดอบรมจริยธรรมเรื่อง ความสะอาดมีค่าเฉลี่ย 4.19

ตอนที่ 3 แบบสังเกตจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิด

ผลการศึกษาเกี่ยวกับคะแนนการสังเกตจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียน ตาดีกาประจำมัสยิด โดยภาพรวมพบว่านักเรียนที่เข้าร่วมอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับ นักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดทั้งชายและหญิงที่ ช่วยดูแลรักษาความสะอาดบริเวณโรงเรียน บ้าน ใช้สิ่งของ เครื่องใช้ได้อย่างถูกวิธี ไม่ทิ้งขว้าง ไม่ทำลาย ปิดน้ำไฟทุกครั้งที่ใช้แล้ว ปิดประตูหน้าต่าง ปิดไฟ ปิดเครื่องใช้ไฟฟ้าเมื่อเลิกใช้แล้ว และชักชวนผู้อื่นปฏิบัติด้วย มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.41 ตามลำดับ

ผลการศึกษาเกี่ยวกับความสะอาดของร่างกายและเสื้อผ้า (รายบุคคล) โดยภาพรวม พบว่า ผมและศีรษะ ไม่มีตัวเหา ไข่เหา รังแค หรือผมเหนียว สกปรก ใบหูและช่องหู ไม่มีคราบ สกปรก จมูก ไม่มีขี้หู เหลว ไหลเประเปื้อน ฟัน สะอาด ไม่มีเศษอาหารหรือขี้ฟันในปากและ ฟิวหนังทั่วร่างกาย ไม่มีขี้ไคล มือเท้าและเล็บมือเล็บเท้า สะอาด ไม่มีคราบสกปรก สวมเสื้อผ้าที่ซัก สะอาดทุกวัน รวมทั้งรองเท้าและถุงเท้า สะอาดไม่มีกลิ่นเหม็น

อภิปรายผล

1. ผลการใช้หลักสูตรอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำ มัสยิดสุเหร่ายาบี พบว่าผู้เรียนที่ผ่านการอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาด จะมีจริยธรรมเรื่อง ความสะอาด สูงกว่าก่อนอบรม สอดคล้องกับงานวิจัยของเฉลียว นครไพร (2547 : 54) การพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียน โรงเรียนบ้านหนองสองห้อง อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ดการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียน หมายถึง การส่งเสริมให้มีความร่วมมือ ของบุคลากรในการจัดกิจกรรมเสริมสร้างวินัยนักเรียน ด้านการรักษาความสะอาด ด้านการเข้าแถว โดยการประชุมของกลุ่มผู้เข้าศึกษาค้นคว้าเพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาการปฏิบัติงานของผู้บริหาร ครูผู้สอนในการป้องกัน ควบคุมติดตามและประเมินผลกิจกรรมใดๆ ที่มุ่งเน้นเสริมสร้างวินัย นักเรียน โรงเรียนหนองสองห้อง ประกอบด้วย 2 ด้าน ด้านการรักษาความสะอาด และด้านการเข้า แถว กลุ่มผู้ให้ข้อมูล หมายถึง กลุ่มผู้สนใจด้านวินัยนักเรียนโดยมาช่วยในบางส่วนในบางโอกาสใน บางวิจัย ประกอบด้วย ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ครูประจำ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ชั้นละ 5 คน รวม 30 คน และผู้ปกครอง นักเรียนของโรงเรียนบ้านหนองสองห้อง ผลการวิจัยพบว่า จากสภาพการดำเนินการเสริมสร้างวินัย นักเรียน โรงเรียนบ้านหนองสองห้อง พบว่า นักเรียนขาดวินัยการเข้าแถว คือเข้าแถวไม่เป็น ระเบียบเรียบร้อย หลบเลี่ยงการเข้าแถว หลบหนีการเข้าแถว ขอบหยอกล้อพูดคุยกันในแถว ไม่เข้า

แถวตามลำดับ และนักเรียนที่ไม่มีวินัยด้านการรักษาความสะอาด คือเครื่องแต่งกาย ร่างกายไม่สะอาด ไม่ช่วยกันรักษา ความสะอาดของห้องเรียนและเขตพื้นที่รับผิดชอบ ส่งผลให้เกิดปัญหาในการเรียนการสอน กลุ่มผู้ศึกษาค้นคว้าได้ประชุมร่วมกันกับทุกฝ่ายเพื่อหาแนวทางพัฒนาการดำเนิน การเสริมสร้างวินัยนักเรียน คือ กิจกรรมอบรมนักเรียนหน้าเสาธงโดยครูเวรประจำวัน การสอดแทรกในบทเรียนรายวิชาต่างๆ ทุกระดับชั้น การแบ่งกลุ่มรับผิดชอบการทำ ความสะอาด บริเวณโรงเรียน และกิจกรรมการจัดสัปดาห์แห่งการรักษาความสะอาดเครื่องแต่งกาย ซึ่งเมื่อดำเนิน กิจกรรมแล้วปรากฏว่า นักเรียนมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นเป็นอย่างมาก นักเรียนที่ขาดวินัยก็เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หันมาทำตามระเบียบของโรงเรียน โดยเฉพาะการแต่งกายที่สะอาด ร่วมกับเพื่อนในการทำ ความสะอาดในบริเวณที่รับผิดชอบ การร่วมกับเพื่อนในการเดินเข้าแถว

สอดคล้องกับงานวิจัยของสุวัฒน์ กัตติบุตร (2550 : 67) การศึกษาโครงการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน โรงเรียน วังหลวงพิทยาสรรพ์ อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย มีจุดมุ่งหมายเพื่อดำเนินโครงการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียนด้านการแต่งกาย ด้านการตรงต่อเวลา และด้านการแสดง ความเคารพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวังหลวงพิทยาสรรพ์ อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย ปีการศึกษา 2550 โดยวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการดำเนินการประเมินโครงการอยู่ 2 วงรอบ แต่ละวงรอบประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การสังเกต และการสะท้อนผล กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าจำนวน 7 คน กลุ่มเป้าหมายจำนวน 140 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 59 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมี 4 ชนิด คือ แบบบันทึกกิจกรรม แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation Technique) นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยาย พบว่า นักเรียนโรงเรียนวังหลวงพิทยาสรรพ์ มีพฤติกรรมขาดวินัยโดยรวมด้านการแต่งกายมากที่สุด (ร้อยละ 16.64) รองลงมาคือ การตรงต่อเวลา (ร้อยละ 13.38) การแสดง ความเคารพ (ร้อยละ 4.89) และน้อยที่สุดคือ สิ่งเสพติด (ร้อยละ 3.04)

ผลการดำเนินการพัฒนาในวงรอบที่ 1 โดยใช้กิจกรรมการประชุมเชิงปฏิบัติการให้กับครูอาจารย์ ในการแก้ปัญหาการขาดวินัยของนักเรียน กิจกรรมสาธิตการแต่งกาย และการแสดง ความเคารพ กิจกรรมค่ายพัฒนาการมีวินัยในตนเองของนักเรียน กิจกรรมเยี่ยมบ้านนักเรียน กิจกรรมโฮมรูม และกิจกรรมการประกวดและยกย่องนักเรียนที่มีวินัยในตนเอง เพื่อแก้ปัญหา การมีวินัยในตนเองของนักเรียนด้านการตรงต่อเวลา การแต่งกาย และการแสดง ความเคารพ พบว่า อัตราส่วนจำนวนนักเรียนที่ผิดวินัยหลังการพัฒนาในวงรอบที่ 1 เป็นดังนี้ ด้านการตรงต่อเวลาเป็น 30 : 14 ด้านการแต่งกายเป็น 38 : 11 และด้าน การแสดง ความเคารพเป็น 30 : 10 หลังจากนั้นได้

ดำเนินการพัฒนาในวงรอบที่ 2 โดยกิจกรรมเยี่ยมบ้านนักเรียน กิจกรรมโฮมรูมและกิจกรรมการประกวดยกย่องนักเรียนที่มีวินัยในตนเอง มี การดำเนินการไปอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมการผิดวินัยในตนเองของนักเรียนลดลง เมื่อสิ้นสุดการพัฒนาในวงรอบที่ 2 ดังนี้ ด้านการตรงต่อเวลา ลดลงเหลือ 5 คน ด้านการแต่งกาย ลดลงเหลือ 4 คน และด้านการแสดงความเคารพ ลดลงเหลือ 2 คน ซึ่งจะเห็นได้ว่า นักเรียนมีการพัฒनावินัยในตนเองดีขึ้น หลังจากมีการพัฒนาในวงรอบที่ 1 และวงรอบที่ 2 ทุกด้าน

ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนที่ผ่านการอบรมอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดส่งผลให้นักเรียนสามารถควบคุมตนเอง ประพฤติปฏิบัติอย่างมีระเบียบแบบแผน และสม่ำเสมอ ในการรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบวินัยของบ้านเรือนที่อยู่อาศัย โรงเรียน และสาธารณสถาน จัดตกแต่งที่อยู่อาศัยให้น่าอยู่ ไม่รับประทานอาหารในห้องนอน ห้องเรียน จัดเบาะนวมที่ภายในบ้านให้เป็นสัดส่วนที่จะทำกิจกรรมต่างๆ ไม่จัดงานเลี้ยงสังสรรค์ เปิดทีวีเสียงดังรบกวนผู้อื่น

2. ความพึงพอใจต่อหลักสูตรอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาด ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเป้าหมายของการจัดอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาด และนักเรียนที่เข้าร่วมอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาด ทั้งขณะถูกที่ ช่วยดูแลรักษาความสะอาดบริเวณโรงเรียน บ้าน ใช้สิ่งของเครื่องใช้อย่างถูกวิธี ไม่ทิ้งขว้าง ไม่ทำลาย ปิณนี้ ไฟทุกครั้งที่เลิกใช้ ดูแลตัดเล็บมือ เล็บเท้า/ผม เสื้อผ้าสะอาดเรียบร้อย ด้วยตนเอง และชักชวนผู้อื่นปฏิบัติด้วย นอกจากนี้ความสะอาดของร่างกาย และเสื้อผ้า (รายบุคคล) พบว่า ผมและศีรษะ ไม่มีตัวเหา ใบหูและซอกหู ไม่มีคราบสกปรกชี้โคล ฟัน สะอาดใบหน้าและผิวหนังทั่วร่างกาย ไม่มีขี้โคล เล็บมือเล็บเท้า ไม่มีคราบสกปรก สวมเสื้อผ้าที่ซักสะอาดทุกวัน รวมทั้งรองเท้าและถุงเท้า ไม่มีกลิ่นเหม็น

สอดคล้องกับงานวิจัยของวิไล เกียรติพิริยะ (2550 : 65) การประเมินโครงการค่ายคุณธรรม จริยธรรม สรรสร้างคนดี ของโรงเรียนเทศบาลขลุ (บูรวิทยาการ) อำเภอขลุ จังหวัดจันทบุรี ผลการประเมินโครงการพบว่าสำหรับความพึงพอใจของบุคลากรในชุมชนที่มีต่อโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนซึ่งได้แก่ โครงการ เข้าค่ายอบรมพุทธบุตร โครงการธนาคารความดี โครงการเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา โครงการสร้างเสริมคุณธรรมประจำวันศุกร์ ผลการประเมินโครงการค่ายคุณธรรม จริยธรรม สรรสร้างคนดีของโรงเรียนเทศบาลเมืองขลุ ๑ (บูรวิทยาการ) หลังการดำเนินโครงการด้านผลผลิต เกี่ยวกับความพึงพอใจของบุคลากรในชุมชนที่มีต่อโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนซึ่งได้แก่ โครงการ เข้าค่ายอบรมพุทธบุตร โครงการธนาคารความดี โครงการเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา โครงการสร้างเสริมคุณธรรมประจำวันศุกร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ทั้งนี้เนื่องจากหลักสูตรคุณธรรม จริยธรรมมีความสำคัญต่อการพัฒนาคนในสังคมให้มีคุณลักษณะที่สังคมคาดหวัง เป็นเครื่องมือที่จะทำให้การจัดการศึกษาบรรลุผลตามจุดหมายที่กำหนดไว้ โดยหลักสูตรมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมความเจริญงอกงามของบุคคล สามารถปลูกฝังพฤติกรรม คุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม นอกจากนั้นแล้วหลักสูตรยังเป็นแผนงาน ข้อกำหนด ที่ชี้แนะให้ผู้บริหารการศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษา รวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องนำไปดำเนินงานสู่การปฏิบัติอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ

3. ผลการศึกษาเกี่ยวกับคะแนนการสังเกตจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียน ตาดีกาประจำมัสยิด โดยภาพรวมพบว่านักเรียนที่เข้าร่วมอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดทั้งขยะถูกที่ ช่วยดูแลรักษาความสะอาดบริเวณ โรงเรียน บ้าน ใช้สิ่งของเครื่องใช้อย่างถูกวิธี ผสมและสัริยะ ไม่มีตัวเหา ไข่เหา รังแค หรือผมเหนียว สกปรก ใบหูและซอกหู ไม่มีคราบสกปรกขี้โคล รวมทั้งรองเท้าและถุงเท้า สะอาดไม่มีกลิ่นเหม็น

สอดคล้องกับงานวิจัยของเลลิวน นครไพร (2547 : 54) การพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียน โรงเรียนบ้านหนองสองห้อง อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่าสภาพการดำเนินการเสริมสร้างวินัยนักเรียน โรงเรียนบ้านหนองสองห้อง พบว่า นักเรียนขาดวินัยการเข้าแถว คือเข้าแถวไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย หลบเลี่ยงการเข้าแถว หลบหนี การเข้าแถวชอบหยอกล้อพูดคุยกันในแถว ไม่เข้าแถวตามลำดับ และนักเรียนที่ไม่มีวินัยด้านการรักษาความสะอาด คือเครื่องแต่งกาย ร่างกายไม่สะอาด ไม่ช่วยกันรักษาความสะอาดของห้องเรียนและเขตพื้นที่รับผิดชอบ ส่งผลให้เกิดปัญหาในด้านการเรียนการสอน กลุ่มผู้ศึกษาค้นคว้าได้ประชุมร่วมกันกับทุกฝ่ายเพื่อหาแนวทางพัฒนาการดำเนินการเสริมสร้างวินัยนักเรียน คือ กิจกรรมอบรมนักเรียนหน้าเสาธงโดยครูเวรประจำวัน การสอดแทรกในบทเรียนรายวิชาต่างๆ ทุกระดับชั้นการแบ่งกลุ่มรับผิดชอบการทำความสะอาดบริเวณ โรงเรียน และกิจกรรมการจัดสัปดาห์แห่งการรักษาความสะอาดเครื่องแต่งกาย ซึ่งเมื่อดำเนินกิจกรรมแล้วปรากฏว่า นักเรียนมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นเป็นอย่างมาก นักเรียนที่ขาดวินัยก็เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หันมาทำตามระเบียบของโรงเรียน โดยเฉพาะการแต่งกายที่สะอาด

ทั้งนี้เนื่องจากการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน โดยใช้หลักสูตรอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาด ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานครบทุกขั้นตอน และสามารถแก้ปัญหาที่ขาดวินัยในตนเองด้านความสะอาดได้ในระดับที่น่าพอใจ ดังนั้นโรงเรียนจึงต้องดำเนินการเสริมสร้างวินัยอย่างต่อเนื่อง จึงควรมนำกลยุทธ์ดังกล่าวไปใช้พัฒนาในโรงเรียนอื่นต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการค้นคว้าอิสระไปใช้

1.1 ควรมีการระดมความคิด ประชุมปรึกษาหารืออย่างสร้างสรรค์เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรการจัดอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียน

1.2 ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูแต่ละวิชามีส่วนร่วมสัมพันธ์กับนักเรียนให้มากขึ้น เพื่อให้การพัฒนาด้านวินัยในตนเองของนักเรียนด้านความสะอาดเกิดผลเท่าที่ควร

1.3 การดำเนินกิจกรรมเสริมสร้างวินัยในตนเองสำหรับนักเรียนเรื่องความสะอาดความต่อเนื่อง เนื่องจากการดำเนินการขาดการกำกับ ติดตามผลอย่างต่อเนื่องและจริงจัง ครูที่ปรึกษาและครูผู้สอนไม่ได้เน้นเรื่องระเบียบวินัยนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ ประกอบกับสภาพความถี่ของผู้ปกครองนักเรียนในชุมชนเขตพื้นที่บริการของโรงเรียน ส่วนใหญ่ผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกรรมและรับจ้างทั่วไปจึงไม่มีเวลาให้ความสนใจกำกับ ติดตาม ดูแลพฤติกรรมของ บุตรหลาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมีระเบียบวินัยของนักเรียน โดยเฉพาะวินัยในตนเองด้านความสะอาด

2. ข้อเสนอแนะในการทำการค้นคว้าอิสระในครั้งต่อไป

2.1 ควรพัฒนาหลักสูตรการจัดอบรมจริยธรรมสำหรับนักเรียน ในเรื่องอื่นๆ เช่น เรื่องการตรงต่อเวลา เรื่องความรับผิดชอบ เรื่องการแสดงความเคารพ เป็นต้น

2.2 ควรการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยในตนเอง ในเรื่องความสะอาดในโรงเรียนของรัฐและโรงเรียนเอกชน ในพื้นที่อื่นๆ จังหวัดอื่นๆ ต่อไป

2.3 ควรนำหลักสูตรอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายายบี ไปปรับใช้ในการจัดอบรมเพื่อเสริมสร้างวินัยในเรื่องอื่นๆ ต่อไป

บรรณานุกรม

- กมลรส บุญศักดิ์ดาพร. (2550). การพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ โดยการสร้างผังความคิดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่2. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2541). คู่มือและสื่อการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง โครงการวิจัยและพัฒนาระบบงานแนะแนวในและนอกสถานศึกษา. ศูนย์แนะแนวการอาชีพ กรุงเทพฯ : การศาสนา.
- กรมวิชาการ. (2552). หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน คณิตศาสตร์. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา
- กัลยา สุวรรณรอด. (2537). การวิเคราะห์องค์ประกอบความมีวินัยในตนเองของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- กิตติพันธ์ รุจิรกุล. (2540). ทฤษฎีการบริหารองค์การ. กรุงเทพฯ: โอ เอส เฮาส์.
- กุมาริ ชัชชวงษ์. (2549). รายงานการวิจัยประเมินผลคุณธรรม 8 ประการของผู้เรียน : เจตคติและพฤติกรรม. กรุงเทพฯ
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2542). การฝึกวินัยเด็ก การศึกษาปฐมวัย. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. (2543). การใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและชุมชน. กรุงเทพมหานคร. ศูนย์กลางคพรว
- ฉันทนา ภาคงกข. (2539). รายงานการวิจัย ฉบับที่ 56 โครงการวิจัยเรื่อง “การปลูกฝังวินัยของ คนในชาติ” โครงการย่อยที่ 1 : การสำรวจคุณลักษณะทางวินัยที่พึงประสงค์ในสังคมไทย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ช. ชนบท. (2530). วินัยในตนเอง สอนให้เกิดขึ้นอย่างไร. สารพัฒนาหลักสูตร, 6(63), 48-50
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2523). การพัฒนาจริยธรรม : ตำราจิตวิทยา. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัย ธนาคารพิมพ์จำกัด
- ดรัมมิชัย. (1431ฮ.) สุนันอัคริมิชัย. ไคโรญมอียะห์อัลมกนัซ.
- ทิสนา แคมณี. (2536). หลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามวิถีไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ธีรารัง บัวศรี. (2542). **ทฤษฎีหลักสูตร การออกแบบและการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร
 ธีระ ฤทธิเจริญ. (2550). **ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษา**. กรุงเทพฯ : ข้างฟาง.
 นวลศิริ เปาโรหิตย์. (2540). **ศิลปะการสร้างวินัยที่ชนะใจลูก**. กรุงเทพฯ : ดันอ้อ.
 นิดดา หงส์วิวัฒน์. (2541). **วินัยรากฐานการพัฒนาเด็ก**. กรุงเทพฯ : แสงแดด
 ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2551). **จิตวิทยาการบริหารบุคคล** กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ
 พระธรรมปิฎก. (2539). **วินัย เรื่องใหญ่กว่าที่คิด**. กรุงเทพฯ : สหธรรมิก.
 ภรณ์ คุรุรัตน์. (2537). **ความมีวินัยด้านสิ่งแวดล้อมของเด็กก่อนประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานครที่ได้รับการจัดกิจกรรมที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมและปัญญา และการจัดกิจกรรมตามปกติ**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2539). **เอกสารการสอนชุดวิชาฝึกอบรมครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับ การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย**. หน่วยที่ 11. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
 มะตอเฮ มะลี. (2555). **สรุปผลการเรียนรู้ เรื่อง : เทคนิคการเขียนเค้าโครงการวิจัย**. สถาบันอิสลาม และอาหรับศึกษา มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์
 วัน เดชพิชัย. (2535). **คู่มือการวิจัยและประเมินโครงการการศึกษาและพฤติกรรม** ปัตตานี : มนตรี การพิมพ์
 ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2550). **คู่มือการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล**. กรุงเทพฯ : คุรุสภา.
 ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2554). **กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคนพิการทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ : คุรุสภา ลาดพร้าว.
 ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2544 ก). **คำชี้แจงประกอบพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
 ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2545). **แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545–2559)**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
 ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2550). **ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยศูนย์การศึกษาอิสลามประจำ มัสยิด (ตาดีกา) พ.ศ. 2550**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
 สัตต์ อุทรานันท์. (2532). **การนิเทศการศึกษา:หลักสูตรทฤษฎีและปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ : มิตรสยาม
 สันติ บุญภิรมย์. (2552). **หลักการบริหารการศึกษา**. กรุงเทพฯ. บุคพอยด์
 สำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล (2550: 1). [online] เข้าถึงได้จาก <http://www.opes.go.th/> เข้าถึงเมื่อวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2557
 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). **หลักสูตรเสริมสร้างประสบการณ์นิเทศ ช่วงชั้นที่ 4**. กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2540). **จิตพิสัย : มิติที่สำคัญของการพัฒนาคน.**
กรุงเทพฯ : ศุภสภาลาดพร้าว.

สำนักงานทดสอบทางการศึกษา. (2539). **คู่มือการสร้างเครื่องมือวัดภาคปฏิบัติวิชาการงานอาชีพ
และพื้นฐานอาชีพระดับประถมศึกษา.** กรุงเทพฯ : ศุภสภาลาดพร้าว.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2547). **กรอบการประเมินคุณภาพ
ภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน.** กรุงเทพมหานคร

สุนีย์ ภูพันธ์. (2546). **แนวคิดพื้นฐานการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร.** เชียงใหม่: The Knowledge
Center

สุราษฎร์ พรหมจันทร์. (2552). **โครงการอบรมเชิง ปฏิบัติการการจัดทำเอกสารประกอบการสอน.**
[online] เข้าถึงได้จาก <http://www.vrdp.net/data/Download/Creating%20> ค้นเมื่อ 10
สิงหาคม 2554,

สุวัฒน์ กัตติบุตร. (2550). **การศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในสำนักงาน
สามัญศึกษาจังหวัด ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อดุล สาระบาล. (2536). **คุณธรรมสำหรับเยาวชน.** กรุงเทพฯ : ดันอ้อแกรมมี

อรพิน หงวนศิริ. (2540). **ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของบุคคลิกภาพนักวิทยาศาสตร์กับ
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน.ปริญญาตรีนครินทร์วิโรฒ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร**

อะหมัด บิน หัมบัต. อัล มุสนัด. ไคโร : คารุล หะดีษ

อัจฉรีย์ ศรีไตรรัตน์(2542) **“ผลการสอนโดยใช้บทบาทสมมติและสถานการณ์จำลองที่มีต่อการให้
เหตุผลเชิงจริยธรรมและพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5”** ปริญญานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
การประถมศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

อัลบูคอรี. (1998) **ซอฮิฮอัลบูคอรี.** Riyadh บัซตุลอัฟการ อัลเอาลีฮาด.

อาบูดาวูด. (1431ฮ.) **สุนันอาบีดาวูด.** ไคโรญุมอียะห์ อัลมักันซ

Berita Harian. (2006). **Pedoman Bahasa bersama Profeser Emeritus Datok Dr. Nik Safiah Karim.**

BERITA HARIAN (Rabu, 21 Febuari, 2006). [online] เข้าถึงได้จาก
www.dbp.gov.my/klikdbpafeb7.pdf. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2557

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
สถิติที่ใช้ในการค้นคว้าอิสระ

สถิติที่ใช้ในการค้นคว้าอิสระ

1. สถิติที่ใช้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการค้นคว้าอิสระ

1.1 การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของยามานะ (Yamane ; อ้างถึงใน ผ่องศรี วาณิชสุภวงศ์, 2540 : 303) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N แทน ขนาดของกลุ่มประชากร

e แทน ความน่าจะเป็นของความผิดพลาดที่ยอมรับให้เกิดได้ที่ 0.05

1.2 หาค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถามโดยใช้สูตรของ Rovinelli และ Hambleton (1978 ; อ้างถึงใน พงษ์รัตน์ ทวีรัตน์, 2540 : 117) ดังนี้

$$IC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับประเด็นหลัก ของเนื้อหา

$\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

1.3 การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ใช้สูตร (1990 : 204 ; อ้างถึงใน พงษ์รัตน์ ทวีรัตน์, 2540 : 125 - 126)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum S^2}{S^2} \right]$$

เมื่อ α แทน ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น

n แทน จำนวนข้อของแบบสอบถาม

S แทน ผลรวมของความแปรปรวนของแต่ละข้อ

S^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนรวม

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 หาค่าความถี่ (Frequency)

2.2 คำนวณค่าร้อยละ (Percentage) จากสูตร

$$\text{ร้อยละของรายการใด} = \frac{\text{ความถี่ของรายการนั้น} \times 100}{\text{ความถี่ทั้งหมด}}$$

2.3 หาค่าเฉลี่ย (Mean) โดยใช้สูตร (อ้างอิงในพ่องศรี วาณิชสุภวงษ์, 2546 : 156)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{n}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง
 $\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
 n แทน จำนวนข้อมูล

2.4 คำนวณค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้สูตร (อ้างอิงในพ่องศรี วาณิชสุภวงษ์, 2546 : 160)

$$SD = \sqrt{\frac{N \sum X^2 - (\sum x)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ SD แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 $\sum X^2$ แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง
 $(\sum X)^2$ แทน ผลรวมคะแนนทั้งหมดยกกำลังสอง
 N แทน จำนวนข้อมูล

2.5 การทดสอบค่าที (t-test) เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง ใช้สูตร

ดังนี้

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{S_1^2}{n_1} + \frac{S_2^2}{n_2}}}$$

เมื่อ t	แทน	ค่าที่ใช้พิจารณาในการแจกแจงแบบที
X_1	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มที่มีคุณลักษณะตามที่ต้องการศึกษา
X_2	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มที่ไม่มีคุณลักษณะตามที่ต้องการศึกษา
S_1^2	แทน	ความแปรปรวนของกลุ่มที่มีคุณลักษณะตามที่ต้องการศึกษา
S_2^2	แทน	ความแปรปรวนของกลุ่มที่ไม่มีคุณลักษณะตามที่ต้องการศึกษา
n_1	แทน	จำนวนคนในกลุ่มที่มีคุณลักษณะตามที่ต้องการศึกษา
n_2	แทน	จำนวนคนในกลุ่มที่ไม่มีคุณลักษณะตามที่ต้องการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ภาคผนวก ข
ค่า IOC ในการค้นคว้าอิสระ

ค่า IOC ในการค้นคว้าอิสระ

ความเหมาะสมของแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวินัยในตนเองเรื่อง

ความสะอาด

ข้อที่	คะแนนพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ			ผลรวม		แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	ΣR	IOC	
1	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
5	+1	0	+1	3	.60	ใช้ได้
6	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
7	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
8	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
9	+1	+1	0	3	.60	ใช้ได้
10	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
11	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
12	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
13	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
14	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
15	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

ค่า IOC ในการค้นคว้าอิสระ (ต่อ)

ความเหมาะสมของแบบสอบถามความพึงพอใจต่อหลักสูตรอบรมจริยธรรมเรื่อง
ความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี

ข้อที่	คะแนนพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ			ผลรวม		แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	ΣR	IOC	
1	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
6	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
7	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
8	+1	+1	0	3	.60	ใช้ได้
9	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
10	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

ค่า IOC ในการค้นคว้าอิสระ (ต่อ)

ความเหมาะสมของแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรม ความมีวินัยในตนเองเรื่อง
ความสะอาด

ข้อที่	คะแนนพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ			ผลรวม		แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	ΣR	IOC	
1	+1	+1	0	3	.60	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

ค่า IOC ในการค้นคว้าอิสระ (ต่อ)

ความเหมาะสมของแบบประเมินความสะอาดของร่างกายและเสื้อผ้า (รายบุคคล)

ข้อที่	คะแนนพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ			ผลรวม		แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	ΣR	IOC	
1	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
6	+1	+1	0	3	.60	ใช้ได้
7	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
8	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

ภาคผนวก ค
เครื่องมือที่ใช้ในการค้นคว้าอิสระ

รายละเอียดของหลักสูตร

ใบความรู้ที่ 1

แนวคิดจริยธรรมและความรู้เกี่ยวกับการดูแลรักษาความสะอาดของร่างกาย สำหรับนักเรียนศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด

จุดประสงค์

นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจริยธรรม เรื่องความสะอาด

คำชี้แจง ให้แต่ละคนศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรม ต่อไปนี้

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับจริยธรรม

ความหมายของจริยธรรม

การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน เป็นภาระหน้าที่ที่สำคัญของโรงเรียนจำเป็นจะต้องส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียน ซึ่งได้มีนักการศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านคุณธรรมจริยธรรมได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542 (2546 : 2553) ให้ความหมาย ของคุณธรรมไว้ว่า หมายถึง สภาพคุณงามความดี

พิภพ วังเงิน (2546 : 2) ให้ความหมายของคุณธรรมว่า หมายถึง ธรรมะที่อยู่ในจิตสำนึกหรืออุปนิสัยของบุคคลเป็นคุณความดีที่บริสุทธิ์ภายในตัวตน ผู้มีจิตใจที่บริสุทธิ์ในการรับรู้ ในการคิดในการทำงาน ในการพูด ในการประกอบอาชีพ มีธรรมะเป็นหลักยึดทางจิตใจ

นิคม วรรณราชู (2544 : 59) ให้ความหมายของคุณธรรม (Values) ว่าหมายถึง ความเชื่อถือหรือคุณค่าที่คาดหวังในชีวิต รวมทั้งความคิดเห็นของบุคคลที่มีความสำคัญและมีความหมายอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิต

วสิล อินทสระ (2544 : 286) ให้ความหมายของคุณธรรมว่า หมายถึง อุปนิสัยอันดีงามซึ่งสั่งสมอยู่ในดวงจิต อุปนิสัยอันนี้ได้มาจากการพยายามและความประพฤติติดต่อกันมาเป็นเวลานาน

จากความหมายของคุณธรรมที่รวบรวมมาพอสรุปได้ว่า คุณธรรม หมายถึง คุณงามความดี หลักการประพฤติที่ดีงาม ที่มีคุณค่าแก่ผู้ยึดถือและปฏิบัติตาม เป็นแรงผลักดันให้บุคคลนั้นประพฤติปฏิบัติตนในทางที่ถูกต้องและดีงาม เป็นที่ยอมรับของสังคมและบุคคลทั่วไป

ความหมายของจริยธรรม (Ethics)

มีผู้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542 (2546 : 291) ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ว่า หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติ ปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม

พิภพ วังเงิน (2546 : 4) ให้ความหมายของจริยธรรมว่า หมายถึง กิริยามารยาท การประพฤติปฏิบัติที่สังคมปรารถนา เป็นแนวทางเพื่อบรรลุสภาพชีวิตที่ดีงามทั้งทางกาย วาจา ใจ (ทำ พูด คิด) เป็นไปในทางที่ดีและละเว้นสิ่งที่ผิดต่อปทัสถานของสังคม (Social norm)

ปฐมา ชุมศรี (2548 : 58) ได้สรุปความหมายของจริยธรรมไว้ว่า จริยธรรม หมายถึง สิ่งที่ต้อง สิ่งที่ดีงามที่สังคมยึดถือและบุคคลในสังคมนั้นควรประพฤติปฏิบัติ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2548 : 2) ให้ความหมายว่าจริยธรรม หมายถึง สิ่งที่ต้องดีงามที่ควรปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

สมคิด บางโม (2549 : 12) ให้ความหมายของจริยธรรมว่า หมายถึง หลักหรือข้อควรปฏิบัติที่ต้องดีงามตามหลักคุณธรรมตลอดจนการมีปัญญาไตร่ตรองด้วยเหตุผลว่า อะไรควรประพฤติ อะไรไม่ควรประพฤติ

จินตนา บุญงการ (2549 : 27) ให้ความหมายของจริยธรรมว่า หมายถึง ข้อประพฤติปฏิบัติ หรือหลักความประพฤติปฏิบัติที่ดีงาม ที่เหมาะสม ที่มีคุณธรรมและถูกต้องตามศีลธรรม

ปรัชญา เวสารัชช์ (2550 : 121) จริยธรรม หมายถึง ข้อความประพฤติหรือกิริยา ควรประพฤติที่สอดคล้องกับหลักธรรมชาติหรือสอดคล้องกับความถูกต้อง ดีงาม

จากความหมายของจริยธรรมดังกล่าวข้างต้นนี้พอจะสรุปได้ว่า จริยธรรม หมายถึง แนวความประพฤติปฏิบัติ ตลอดจนการดำเนินชีวิตที่ดีงาม หรือถูกต้องกฎเกณฑ์ของสังคม เป็นหลักหรือกรอบที่ทุกคนกำหนดไว้เป็นแนวปฏิบัติสำหรับสังคม เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย เกิดความสงบร่มเย็นเป็นสุข

ความสำคัญที่ต้องพัฒนานักเรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรม

จากกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สิปปนนท์ เกตุทัต (2538 : 5 อ้างถึงใน กรมวิชาการ, 2541 : 2) ได้วิเคราะห์ว่า สภาพสังคมไทยปัจจุบันเผชิญ “วิกฤติการณ์ทางคุณค่า” และ “วิกฤติการณ์ทางปัญญา” อันสืบเนื่องมาจากสาเหตุต่างๆ ได้แก่ การเบียดเบียนค่านิยมแบบไทยไปตามกระแสสังคมโลก การยึดติดกับ “คุณค่าในอุดมคติ” เป็นชนวนความขัดแย้งในสังคม ตลอดจนการสั่นสั่นในค่านิยม เนื่องจากคุณค่าในอุดมคติตรงข้ามกับความเป็นจริงในสังคม ตลอดจนการที่มีสื่อต่างๆ ที่เผยแพร่ทั่วไปในปัจจุบันนี้ทำให้เด็กไทยได้รับเอาวัฒนธรรม และแบบอย่างต่างๆ มาจากต่างประเทศทั้งทางแถบเอเชียบางประเทศ และกลุ่มประเทศทางตะวันตก ไม่

ว่า สหรัฐอเมริกา หรือยุโรปอื่นๆ ทำให้เด็กไทยได้รับวัฒนธรรมของประเทศเหล่านั้นมาโดยไม่ได้มีการพิจารณาว่าสิ่งใดดีหรือไม่ดี อีกทั้งการขาดความเอาใจใส่จากพ่อแม่ ผู้ปกครอง ส่งผลให้พฤติกรรมของนักเรียนได้เปลี่ยนแปลงไปในเรื่องของการมีระเบียบวินัย ศีลธรรม คุณธรรม วัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม จนทำให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ต้องเสียเอกลักษณ์ของความเป็นไทย จากความคาดหวังของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องที่จำเป็นต้องปรับตัวนักเรียนให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา โดยปัจจัยที่สำคัญที่จะเผชิญการเปลี่ยนแปลง และความท้าทายดังกล่าว ได้แก่ คุณภาพของคน ซึ่งความคาดหวังอยู่ที่การศึกษาจึงจะเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาคน เพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ เป็นคนดีมีความรู้ความสามารถ และดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข บนพื้นฐานความเป็นไทย ซึ่งจะเป็นอย่างนั้นได้ การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะสร้างให้กับนักเรียนเพื่อให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่สมบูรณ์

นางเยาว์ แข่งเพ็ญแข (2548 : 3) ได้กล่าวว่า คุณธรรมและจริยธรรมเป็นมิติด้านจิตใจที่มีความสำคัญต่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์อย่างน้อย 3 ประการ ประการแรก ทำให้รู้จักตนเอง มีสติ เห็นคุณค่าของตนเอง รักงาน มีศักดิ์ศรีมีความรับผิดชอบและเห็นคุณค่าของผู้อื่นเป็นสมาชิกที่สมบูรณ์ของสังคม ประการที่สอง เป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ กล่าวคือ ศักยภาพการเรียนรู้ทางสมองจะเกิดขึ้นอย่างง่ายดาย รวดเร็ว เมื่อจิตใจกับการคิดของผู้เรียนได้รับการตอบสนอง ความต้องการความรักศักดิ์ศรีหรือความภูมิใจ โดยผู้สอนสื่อสารปฏิสัมพันธ์ทางบวก รับฟัง ตอบรับการฟัง เอื้ออาทร เสริมแรง ซึ่งจะกระตุ้นสมองหลังสารสุข และเปิดรับการเรียนรู้ทั้งมวล คือ ทั้งวิชาการและจริยธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิธีการทางบวกจะสร้างพลังจิตใจที่เข้มแข็ง เชื่อมั่นในตน ริเริ่มคิดประพจน์ปฏิบัติในทางที่ดีงามเข้าสู่คุณธรรมด้วยตนเอง ซึ่งจะคิดเน้น มั่นคง ยั่งยืน มากกว่าการสอนหรือสั่งใช้อำนาจ ประการที่สาม เป็นพลังของชีวิตหรือกำลังใจความต้องการประสบความสำเร็จ (Need Gratification) ความคิดทางบวก การมุ่งอนาคตเป็นแรงจูงใจ เป็นต้นเหตุผลผลักดันให้มนุษย์ประพฤติปฏิบัติกระทำต่าง ๆ ความต้องการดังกล่าว จะสร้างพลังจิตใจที่เข้มแข็งไม่ย่อท้อ อยากเอาชนะอุปสรรคและสู้ชีวิต

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550 : 19) ได้กล่าวถึงพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่องความสำคัญของการศึกษา ใจความว่า การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ และคุณธรรมของบุคคล สังคมและบ้านเมืองใดให้การศึกษาที่ดีแก่เยาวชนได้อย่างครบถ้วน ล้วนพอเหมาะกันทุกๆ ด้าน สังคมและบ้านเมืองนั้นจะมีพลเมืองที่มีคุณภาพ ซึ่งสามารถธำรงความเจริญมั่นคงของประเทศชาติไว้ และพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไปได้โดยตลอด ผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาทุกๆ คน จึงต้องถือว่าตัวของท่านมี

ความรับผิดชอบต่อชาติบ้านเมืองอยู่อย่างเต็มที่ ในอันที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เที่ยงตรงถูกต้อง สมบูรณ์โดยเต็มกำลัง จะประมาทหรือละเลยมิได้ เพราะถ้าปฏิบัติให้ผิดพลาดบกพร่องไปด้วยประการใดๆ ผลร้ายอาจเกิดขึ้นแก่ส่วนรวมและประเทศชาติได้มากมาย ทุกฝ่ายจะต้องร่วมกันสร้าง เสริมรากฐานชีวิตอันแข็งแกร่งสมบูรณ์ให้แก่เยาวชน ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และความรู้ ความฉลาด สำคัญที่สุดจะต้องฝึกฝนอบรมให้รู้จักผิดชอบชั่วดี รู้จักตัดสินใจด้วยเหตุผล และรู้จัก สร้างสรรค์ตามแนวทางที่สุจริตยุติธรรม

จากที่กล่าวมาสรุปว่า การพัฒนานักเรียนเพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ เป็นคนดีมีความรู้ความสามารถ เป็นสมาชิกที่สมบูรณ์ของสังคม และดำเนินชีวิต อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข บนพื้นฐานของความเป็นไทยได้นั้น ผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาทุกคน จะต้องปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม ร่วมกันสร้างเสริมรากฐานชีวิตอันแข็งแกร่ง สมบูรณ์ ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และความรู้ความฉลาด ที่สำคัญจะต้องฝึกฝนอบรมให้รู้จักผิด ชอบชั่วดี รู้จักตัดสินใจด้วยเหตุผล และรู้จักสร้างสรรค์ตามแนวทางที่สุจริตยุติธรรม เพื่อให้สังคมและ บ้านเมืองมีพลเมืองที่มีคุณภาพ สามารถธำรงความเจริญมั่นคงของประเทศชาติและพัฒนาให้ ก้าวหน้าต่อไปได้โดยตลอด

ลักษณะของจริยธรรม

การมองจริยธรรมแต่ละคนอาจจะแตกต่างกันตามแนวความคิด แต่จริยธรรมที่แท้จริงก็เป็น จริยธรรมที่มีอยู่และการมองเห็นอาจเป็นรูปการนิยาม การแสดงความรู้สึกและประพฤติปฏิบัติ บรราน (Brown, 1965 อ้างถึงใน ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543: 165) แบ่งจริยธรรม ออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้ (Knowledge) 2) ด้านความรู้สึก (Feeling) และ 3) ด้าน การประพฤติปฏิบัติ (Conduct) ซึ่งสอดคล้องกับ ฮอฟแมน (Hoffman, 1970 อ้างถึงใน ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543: 166) ที่แบ่งจริยธรรมออกเป็น 3 ด้านเหมือนกัน คือ 1) ความคิดทาง ศีลธรรมหรือจริยธรรม (Moral Thought) 2) ความรู้สึกทางศีลธรรมหรือจริยธรรม (Moral Feeling) และ 3) การแสดงพฤติกรรมทางศีลธรรม (Moral Behavior)

แสง จันทร์งาม (อ้างถึงใน ซาฮาบียะห์ โต๊ะอาลิม, 2544 : 23) กล่าวว่า จริยธรรมเป็นของดี เป็นพลังกระตุ้นให้คนมีการคิด การพูด การทำที่ดีเป็นเหตุให้เกิดความเจริญแก่ตนเอง แก่คนอื่น แก่ ประเทศชาติ ดังนั้น จึงแบ่งจริยธรรมออกเป็นประเภทใหญ่ๆ 3 ประเภท คือ

1. ประเภทสร้างความเจริญแก่ตนเอง จริยธรรมประเภทนี้มีคุณสมบัติทำให้มีความ เจริญก้าวหน้าในด้านการเรียน การงาน สังคม
2. ประเภทส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างมนุษย์ จริยธรรมประเภทนี้มีคุณสมบัติทำ ให้ผู้ที่มีจริยธรรมสามารถที่จะอยู่ในสังคมและทำให้สังคมน่าอยู่

3. ประเภทส่งเสริมชาติบ้านเมือง จริยธรรมประเภทนี้มีคุณสมบัติทำให้ชาติบ้านเมืองสามารถที่จะดำรงอยู่ได้

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524: 2 - 4 อ้างถึงใน ยารอนา สะแลมัน, 2547: 28) กล่าวว่า ลักษณะต่างๆ ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมนั้นแบ่งได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง การมีความรู้ไว้ในสังคมของคนนั้นถือว่าการกระทำ ชนิดใดดีควรกระทำ และการกระทำใดเลวควรงดเว้น ลักษณะและพฤติกรรมประเภทใดเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมมากน้อยเพียงใด ความรู้เชิงจริยธรรมหรือความรู้เกี่ยวกับค่านิยมของสังคมนี้ขึ้นอยู่กับ อายุ ระดับการศึกษา และพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลด้วย ความรู้เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ทางสังคมและศาสนา ส่วนใหญ่เด็กจะเริ่มรู้ตั้งแต่เกิดโดยในช่วง 2-10 ปี จะได้รับการปลูกฝังค่านิยมเหล่านี้

2. ทักษะเชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะนั้นๆ ทักษะเชิงจริยธรรมของบุคคลส่วนมากจะสอดคล้องกับค่านิยมของสังคมนั้น แต่บุคคลบางคนในสถานการณ์ปกติอาจมีทัศนคติต่างไปจากค่านิยมของสังคมก็ได้ ทักษะเชิงจริยธรรมนั้นจะรวมทั้งความรู้และความรู้สึกในเรื่องนั้นๆ เข้าด้วยกัน ฉะนั้นทักษะจึงสามารถทำนายพฤติกรรมเชิงจริยธรรมได้มากกว่าการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมเพียงอย่างเดียว ทักษะเชิงจริยธรรมของบุคคลนั้นในช่วงเวลาหนึ่งอาจเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมได้

3. เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำหรือเลือกที่จะไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ในสถานการณ์นั้นๆ เหตุดังกล่าวช่วยให้ทราบเหตุจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำของบุคคล ซึ่งการกระทำบางอย่างอาจขัดกับความรู้สึกของบุคคลส่วนใหญ่ ทั้งนี้ขึ้นกับเหตุผลและสถานการณ์เป็นสำคัญ

4. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบหรือดเว้นการแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือค่านิยมในสังคมนั้น พฤติกรรมที่สังคมยอมรับ เช่น การให้ทาน การเสียสละ ซื่อสัตย์ ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น การช่วยเหลือผู้อื่น เป็นต้น และในทางตรงข้ามเป็นพฤติกรรมที่สังคมไม่ยอมรับควรงดเว้น

ดวงเดือน พันธุมนาวิน ยังได้แบ่งลักษณะของจริยธรรมดังกล่าวออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

1. ด้านเนื้อหาของจริยธรรม คือ สิ่งในแต่ละสังคมหรือหมู่เหล่าอบรมสั่งสอนลูกหลานของตนว่าทำสิ่งนั้นดี ทำสิ่งนี้ไม่ดี ซึ่งจะปรากฏในรูปของการให้ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมที่ทำแล้วผู้ทำจะได้รับการสรรเสริญและส่งเสริมจากสังคมและพฤติกรรมที่ทำแล้วจะถูกสังคมลงโทษเป็นเนื้อหาความรู้ทางศาสนา ทางกฎหมายและระเบียบประเพณีของหมู่เหล่าอาจอยู่ในรูปค่านิยมหรือทัศนคติของบุคคลและในรูปของบุคลิภาพที่เกี่ยวกับคุณธรรมและประทุษกรรมต่างๆ เช่น

ความเอื้อเฟื้อ ความก้าวร้าว สันโดษ อหิสา 4 ฯลฯ ด้านเนื้อหาทางสังคมนี้แต่ละสังคมอาจแตกต่างกันได้มาก สิ่งที่สังคมหนึ่งว่าดีควรทำ อีกสังคมหนึ่งอาจไม่สนับสนุน เพราะเห็นเป็นสิ่งไม่จำเป็นหรือน่ารังเกียจ

2. ด้านโครงสร้างของจริยธรรม ได้มีการสร้างหลักหรือจัดตั้งจริยธรรมเป็นประเภทต่างๆ หลักหรือประเภทที่ใช้นี้จะแสดงถึงความเจริญทางจริยธรรมเป็นขั้นๆ ไปตั้งแต่ขั้นต่ำสุดไปจนถึงขั้นสูงสุด การพิจารณาจริยธรรมทางด้านโครงสร้างนี้ยึดเหตุจูงใจในการเลือกกระทำเป็นสำคัญ และเกิดจากการพิจารณาว่า การรู้การคิดของมนุษย์นั้นมีโครงสร้างเช่นกัน ตัวอย่างเช่น ทฤษฎีพัฒนาการทางความคิดของเพียเจต์ กล่าวคือ มีผู้คาดว่าจริยธรรมของบุคคลนั้นมีบางส่วนที่ขึ้นอยู่กับความคิดของบุคคล ดังนั้นจริยธรรมทางด้านนี้จึงมีโครงสร้างด้วย เพียเจต์ เป็นผู้ริเริ่มความคิดนี้ และโคลเบอร์กได้ขยายความคิดนี้ออกไปจาก 3 ถึง 6 ขั้น และครอบคลุมการบรรลุพัฒนาทางจิตใจที่สูงกว่า ลักษณะทางด้านโครงสร้างของจริยธรรมนี้คือการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

สรุป ลักษณะของจริยธรรมอาจมองในด้านความรู้ ทักษะคิด เหตุผลและพฤติกรรมหรือด้านเนื้อหาและโครงสร้างบางท่านมองในด้านศีลธรรมและคุณธรรมซึ่งจริยธรรมมีระดับต่างๆ กันหลายระดับ ขึ้นอยู่กับคุณภาพของจิตใจแต่ละคนถ้าพฤติกรรมใดเป็นที่พึงปรารถนาของสังคมมาก แสดงว่าเป็นผู้มีจริยธรรมสูง ตรงกันข้ามผู้ใดมีพฤติกรรมไม่เป็นที่ประสงค์ของสังคม แสดงว่าเป็นผู้มีจริยธรรมต่ำ

คุณธรรมจริยธรรมที่ควรปลูกฝัง

กระทรวงศึกษาธิการ (2534: 25 อ้างถึงใน ธิดารัตน์ และเส่งชัย, 2548 : 23) ได้กำหนดการสอนคุณธรรมจริยธรรมทั้งหมด 13 ประการในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ฉบับปรับปรุง 2533 เป็นคุณลักษณะที่ต้องการปลูกฝังให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน ดังนี้

1. ความใฝ่รู้
2. ความขยัน
3. ความอดทน
4. การประหยัด
5. ความซื่อสัตย์สุจริต
6. ความมีระเบียบวินัย
7. ความเสียสละ
8. ความเมตตากรุณา
9. ความกตัญญูกตเวที

10. การตรงต่อเวลา
11. ความสามัคคี
12. ความยุติธรรม
13. ความเป็นผู้มีวัฒนธรรมและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี

สมภพ ชีวรัฐวัฒน์ (2539 : 9 อ้างถึงใน ธิดารัตน์ และเส่งชัย, 2548 : 21) ได้กำหนดคุณลักษณะของคนไทยที่ประเทศชาติต้องการและมีความจำเป็นต้องปลูกฝัง เพื่อสร้างคุณลักษณะของพลเมืองให้มีคุณภาพ บุคลิกลักษณะ อุปนิสัยและพฤติกรรมให้เป็นคนดีมีศีลธรรม ตามความต้องการและความจำเป็นของประเทศชาติ 10 ประการ คือ

1. มีระเบียบวินัย
2. มีความซื่อสัตย์ สุจริตและยุติธรรม
3. ขยัน ประหยัด และขี้อุตสาหกิจในสัมมาชีพ
4. สำนึกในหน้าที่ และความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ
5. รู้จักริเริ่ม วิจัยและตัดสินใจอย่างมีเหตุผล
6. กระตือรือร้นการปกครองระบอบประชาธิปไตย รักและเทิดทูนชาติ ศาสนา

พระมหากษัตริย์

7. มีพลานามัยสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ
8. รู้จักพึ่งตนเองและมีอุดมคติ
9. มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากรของชาติ
10. มีความเสียสละ เมตตาอารี กตัญญูกตเวที กล้าหาญและสามัคคีกัน

คุณลักษณะ 10 ประการนี้ เป็นแนวทางและเป้าหมายในการจัดการศึกษาและอบรม สั่งสอนนักเรียน นักศึกษาของสถานศึกษาทุกระดับ

ประเวศ วะสี (2549 อ้างถึงใน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550: 10) ได้กล่าวว่า เพื่อให้การสร้างสังคมไทยเป็นสังคมที่มีคุณธรรมนำการพัฒนา มีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน สมานฉันท์บนพื้นฐานของคุณธรรม บรรลุตามเจตนารมณ์ของรัฐบาล สังคมคุณธรรมควรประกอบด้วยคุณธรรมที่พึงประสงค์อย่างน้อย 8 ประการ ดังนี้

1. ความซื่อสัตย์สุจริต
2. ความมีน้ำใจ ความไม่ทอดทิ้ง ความมีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อส่วนรวม
3. มีความขยัน อดทน อดกลั้น พึ่งตนเองได้ ไม่มัวเมาในอบายมุข
4. มีสัมมาชีพ มีความพอเพียง

5. มีความเคารพศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นคนของทุกคน สามารถรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ อย่างเสมอภาค

6. อนุรักษ์วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

7. มีความยุติธรรมและแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี

8. มีการพัฒนาจิตใจให้สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

กระทรวงศึกษาธิการกำหนดคุณธรรมพื้นฐานไว้ 8 ประการ ดังนี้

1. ความขยัน

2. ความประหยัด

3. ความซื่อสัตย์

4. ความมีวินัย

5. ความสะอาด

6. ความสุภาพ

7. ความสามัคคี

8. ความมีน้ำใจ

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้เลือกคุณธรรมจริยธรรมที่ต้องการปลูกฝังให้กับนักเรียนศูนย์ การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี ในด้านความมีวินัย ความสะอาด ความสุภาพ ความสามัคคี ความมีน้ำใจโดยมีรายละเอียดดังนี้

ด้านความขยัน

ความขยันเป็นคุณลักษณะทางจริยธรรมที่บุคคลใดยึดถือปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอแล้วจะ เป็นผู้บรรลุความสำเร็จในทุกๆ ด้าน

ความหมายของความขยัน

ความขยัน มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน ดังนี้

อรพิน หงวนศิริ (2540 : 20) ได้สรุปความหมายของความขยันว่า หมายถึงลักษณะของ บุคคลที่มีความปรารถนามุ่งมั่นที่จะทำกิจกรรมต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายโดยไม่ย่อท้อ อุปสรรค และไม่ทอดทิ้งเมื่อประสบความผิดหวัง

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2539: 2 อ้างถึงใน เพ็ญประภา ขาแลหา, 2546 : 31) ได้ให้ความหมายของความขยันว่า หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่การทำงานและการประกอบ อาชีพที่สุจริตอย่างกระตือรือร้น และตั้งใจให้ประสบความสำเร็จด้วยความมานะอดทน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546 : 166) ให้ความหมายของคำว่า ขยัน ไว้ว่า ขยัน หมายถึง ทำการงานอย่างแข็งขันไม่ปล่อยปละละเลย ทำหรือประพฤติเป็นปกติสม่ำเสมอ ไม่เกียจคร้าน

จากความหมายของความขยันดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ความขยัน หมายถึง ความพยายามอย่างสม่ำเสมอในการปฏิบัติหน้าที่การงานอย่างแข็งขัน ไม่ปล่อยปละละเลย รับผิดชอบอดทนและมานะบากบั่น มุ่งมั่นตั้งใจที่จะกระทำให้สิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างสม่ำเสมอโดยไม่ทอดยถ์ต่อปัญหาและอุปสรรค

ขอบข่ายของความขยัน

ความขยัน ได้มีผู้กำหนดขอบข่ายไว้ ดังต่อไปนี้

นิตา คำนวณวิริยะกุล (2527 : 8 อ้างถึงใน เพ็ญประภา ยาแลหว่า, 2546 : 32 - 33) ได้สร้างแบบวัดความขยันในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ความขยันในการศึกษาเล่าเรียน หมายถึง การมีความตั้งใจมุ่งมั่นใช้สติพิจารณาในการศึกษาเล่าเรียนอย่างสม่ำเสมอ แม้บางครั้งบทเรียนจะยากหรือมีปัญหาอุปสรรคก็พยายามทำงานสำเร็จ เมื่อมีเวลาว่างก็ใช้เวลานั้นในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ทบทวนบทเรียนที่ได้เรียนไปทุกวัน มีการเตรียมบทเรียนล่วงหน้าอย่างสม่ำเสมอ และทำการบ้านเสร็จเรียบร้อยทุกครั้ง
2. ความขยันในการปฏิบัติงานของตนเอง หมายถึง ความตั้งใจในการฝึกฝนตนเองให้มีความสามารถในการทำอาหาร ตกแต่งซ่อมแซม และรักษาความสะอาดของเครื่องใช้ ที่อยู่อาศัย เอาใจใส่ต่อสุขภาพ และความสะอาดของร่างกาย รู้จักใช้สติปัญญาพิจารณาศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในงานดังกล่าวอย่างสม่ำเสมอ และรู้จักสร้างสรรคงานอันเป็นประโยชน์ต่อตนเอง
3. ความขยันในการช่วยเหลืองานของครอบครัว หมายถึง การปฏิบัติงานอันเป็นประโยชน์ต่อครอบครัวด้วยความสนใจ เอาใจใส่กระตือรือร้น และพยายามทำงานสำเร็จแม้ว่าจะมีอุปสรรค ตลอดจนกระทำด้วยความรวดเร็วจริงจัง รับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย
4. ความขยันในกิจกรรมของโรงเรียน หมายถึง การมีความรัก ความตั้งใจ ความกระตือรือร้น และเอาใจใส่ต่อการงานที่นำผลประโยชน์มาสู่ส่วนรวม ให้ความร่วมมือในกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ ด้วยความมานะพยายาม หมั่นตรึกตรอง และสร้างสรรคงานที่เป็นประโยชน์ ตลอดจนไม่รังเกียจงาน หรือเลือกทำงานโดยยิควัตถุ เงิน สถานที่ หรือตัวบุคคล

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2539 : 65 อ้างถึงใน เพ็ญประภา ยาแลหว่า, 2546 : 33) ได้กล่าวว่า ในการปลูกฝังเรื่องความขยันระดับมัธยมศึกษามุ่งให้ผู้เรียนมุ่งมั่นต่อการทำงานในหน้าที่ของตนให้ประสบความสำเร็จโดยเร็วที่สุด มีความอดทนไม่ย่อ

หือต่อความยากลำบาก หรืออุปสรรคที่เกิดขึ้น ใช้เวลาว่างศึกษาหาความรู้เป็นนิจ ฝึกฝนตนเอง ให้มีความสามารถ และความชำนาญในงานที่เป็นสุจริตเป็นประโยชน์ต่อสังคมและได้แบ่งความขยันออกเป็น 3 ส่วน ดังต่อไปนี้

1. ความขยันในการศึกษาเล่าเรียน หมายถึง การที่นักเรียนมีความรัก ความตั้งใจ มุ่งมั่นศึกษาเล่าเรียน ไม่ย่อท้อแม้บางครั้งบทเรียนนั้นจะยาก หรือมีอุปสรรคต่างๆ บางอย่างบ้างก็มานะทำจนกระทั่งสำเร็จ เมื่อมีเวลาว่างก็ใช้เวลาอันนั้นให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเล่าเรียนของตน โดยอ่านหนังสือค้นคว้าจากแหล่งความรู้ต่างๆ เพิ่มเติม ทบทวนบทเรียนที่เรียนไปทุกวันและเตรียมตัวศึกษาบทเรียนล่วงหน้าทุกครั้ง เมื่อมีปัญหาหรือข้อสงสัยด้านการเรียนก็พยายามศึกษาหาความรู้ด้วยวิธีการที่ถูกต้องเพื่อคลี่คลายปัญหาของตนอยู่เสมอ

2. ความขยันในการปฏิบัติงานของตน หมายถึง การที่นักเรียนมีความตั้งใจที่จะทำงานศึกษางาน ฝึกฝนตนเองให้มีความสามารถ ความชำนาญในงานที่เกี่ยวกับตนเองในด้านอาหารที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ฯลฯ ใช้เวลาว่างศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในงานดังกล่าวอยู่อย่างสม่ำเสมอและคิดสร้างสรรค์งานอันเป็นประโยชน์ต่อตนเอง

3. ความขยันในงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมหรือชุมชน หมายถึง การที่นักเรียนมีความรักความตั้งใจร่วมทำงานสุจริต และเป็นประโยชน์ต่อสังคม มีความกระตือรือร้นที่จะทำงานดังกล่าว มาร่วมงานทุกครั้งด้วยความเต็มใจและปรารถนาดี ไม่เลื่องงานหรือรังเกียจงานโดยยึดถือวัตถุ (เงิน สถานที่) หรือตัวบุคคล พยายามคิด ศึกษา และสร้างสรรค์งานที่ส่งผลประโยชน์ต่อสังคมหรือชุมชนอยู่เสมอ

กมล ภูประเสริฐ (2535 : 3) อ้างถึงใน จันทรอรุณ พนาลัย, 2550 : 32) ได้กำหนดลักษณะพฤติกรรมของพฤติกรรมความขยันไว้ดังนี้

1. การปฏิบัติหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ ทำหน้าที่ให้เรียบร้อยไม่ล้งคั่ง
2. การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเข้มแข็ง อดทน และตั้งใจ
3. การช่วยเหลืองานผู้อื่นด้วยความเต็มใจ
4. การใช้เวลาว่างทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์
5. ความสนใจ กระตือรือร้นในสิ่งต่างๆ และในกิจกรรมที่ตนมีส่วนร่วม

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปขอบข่ายของความขยันได้ 2 ประเภท คือ

1. ความขยันในการปฏิบัติงานของตนเอง หมายถึง ความตั้งใจมุ่งมั่นกระตือรือร้นในการศึกษาเล่าเรียนอย่างสม่ำเสมอ โดยการทบทวนบทเรียนที่ได้เรียนไปทุกวัน มีการเตรียมบทเรียนล่วงหน้าอย่างสม่ำเสมอ ทำการบ้านเสร็จและทันตามเวลาที่กำหนด ทำงานมากกว่าที่ครูมอบหมาย

เมื่อมีเวลาว่างก็ใช้เวลาว่างนั้นให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเล่าเรียน โดยอ่านหนังสือค้นคว้าจากแหล่งความรู้เพิ่มเติม เมื่อมีปัญหาหรือข้อสงสัยก็พยายามหาความรู้ด้วยวิธีการที่ถูกต้อง

2. ความขยันในการปฏิบัติงานต่อครอบครัวและสังคม หมายถึง ความตั้งใจมุ่งมั่น กระตือรือร้น และเอาใจใส่ต่องานที่จะนำผลประโยชน์มาสู่ส่วนรวม ให้ความร่วมมือในกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ โดยการช่วยเหลือ ช่วยแสดงความคิดเห็นในการทำงาน และไม่ปฏิเสธเมื่อมีการมอบหมายงานให้ มั่นตรึกตรอง และสร้างสรรค์งานที่เป็นประโยชน์ ตลอดจนไม่เลือกทำงานโดยยี่ดัดเงินทอง สถานที่ หรือตัวบุคคล

ด้านความประหยัด

ความประหยัดถือเป็นหัวใจสำคัญของการดำรงชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพเศรษฐกิจปัจจุบัน ที่มีค่าครองชีพสูง การรู้จักใช้จ่ายแต่พอประมาณ ไม่ฟุ่มเฟือย จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรปลูกฝังให้เกิดแก่เด็กและเยาวชน

ความหมายของความประหยัด

ความประหยัดมีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2536 : 152 อ้างถึงใน วิเชน คงสีจันทร์, 2550 : 21) ได้อธิบายว่า ความประหยัด หมายถึง การพยายามใช้จ่ายทรัพย์เท่าที่จำเป็นให้สมควรแก่อัตภาพ ไม่ฟุ่มเฟือย รู้จักกำหนดรายจ่ายให้พอเหมาะแก่รายได้และฐานะ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546 : 667) ให้ความหมายของประหยัดว่า ประหยัดหมายถึง ใช้จ่ายแต่พอควรแก่ฐานะ

กรมวิชาการ (2526 : 150 อ้างถึงใน ยารอนา สะแลมัน, 2547 : 46) ได้อธิบายว่า ความประหยัด หมายถึง การใช้สิ่งทั้งหลายพอเหมาะพอควรให้ได้ประโยชน์มากที่สุด ไม่ยอมให้มีส่วนเกินมากนัก รู้จักระมัดระวัง ขยับยั้งความต้องการให้อยู่ในกรอบและขอบเขตที่พอควร

จากความหมายของความประหยัดที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ความประหยัด หมายถึง การรู้จักใช้จ่ายอย่างระมัดระวัง โดยใช้จ่ายแต่ในสิ่งที่จำเป็นและเกิดประโยชน์คุ้มค่ามากที่สุด ไม่ฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อ กำหนดรายจ่ายให้พอเหมาะกับกำลังทรัพย์ รู้จักฐานะการเงินของตน รู้จักเก็บออม ถนอมใช้ทรัพย์สินสิ่งของอย่างคุ้มค่า

ขอบข่ายของความประหยัด

ความประหยัด ได้มีผู้กำหนดขอบข่ายไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2548 : 8) ได้กำหนดขอบข่ายของความประหยัดไว้ดังนี้

1. การใช้ทรัพย์สินของตนเองอย่างคุ้มค่า
2. การใช้ทรัพย์สินของส่วนรวมอย่างคุ้มค่า
3. การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
4. การใช้น้ำและไฟฟ้าอย่างคุ้มค่า
5. การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด

ดวงเด่น นุธรรมย์ (2554: www.duangden.com) กำหนดขอบข่ายความประหยัด ดังนี้

1. การรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เหมาะสมกับสถานการณ์
2. การใช้จ่ายทรัพย์สินเท่าที่จำเป็น สมควรแก่สภาพ
3. การรู้จักใช้ประโยชน์จากของเก่า
4. การรู้จักทำของใช้เอง
5. การใช้และถนอมของใช้ ทรัพย์สินให้คงคุณค่าและประโยชน์

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดคุณลักษณะของผู้มีความประหยัดไว้ว่า ผู้ที่ดำเนินชีวิตความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย รู้จักฐานะการเงินของตน คิดก่อนใช้ คิดก่อนซื้อ รู้จักเก็บออม ถนอมใช้ ทรัพย์สินสิ่งของอย่างคุ้มค่า ไม่ฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อ รู้จักทำบัญชีรายรับรายจ่ายของตนเองอยู่เสมอ

จากที่กล่าวมาสามารถสรุป ขอบข่ายของความประหยัดได้ 2 ประเภท คือ

1. การประหยัดเวลา ได้แก่ การรู้จักใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ให้เหมาะสมกับกาลเทศะ รู้คุณค่าของเวลา มียอมให้เวลาหมดเปลืองไปโดยเปล่าประโยชน์
2. การประหยัดทรัพย์ ได้แก่ การรู้จักใช้ทรัพย์สินให้คุ้มค่า จ่ายทรัพย์สินเท่าที่จำเป็นไม่ฟุ้งเฟ้อให้หมดเปลือง กำหนดการใช้จ่ายให้เหมาะสมกับรายได้ บุรณะของเก่าที่ใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่า

ด้านความซื่อสัตย์

ความซื่อสัตย์เป็นจริยธรรมอันประเสริฐ บุคคลใดมีความซื่อสัตย์ย่อมได้รับเกียรติและได้รับความไว้วางใจจากครอบครัวและสังคม ทั้งยังเป็นผู้ที่มีความสง่าผ่าเผย ทำให้หน้าที่การงานมั่นคงและเจริญก้าวหน้า

ความหมายของความซื่อสัตย์

ความซื่อสัตย์มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน ดังนี้

ทวิ บุญยเกตุ (2515 : 55-61 อ้างถึงใน อัจฉริย์ ศรีไตรรัตน์, 2542 : 29) ได้ให้ความหมายของความซื่อสัตย์ว่า หมายถึง ความกักตุน ความซื่อตรง การประพฤติตรงหรือไม่คดโกง ไม่หลอกลวง

จันทร์ธนา สมประดี (2542 : 11 อ้างถึงใน เพ็ญประภา ยาแลหาว, 2546 : 37) ได้สรุปความหมายของความซื่อสัตย์ว่า หมายถึง การประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสม และตรงต่อความเป็นจริง ประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมาทั้งทางกาย วาจา ใจ ต่อตนเองและผู้อื่น

เพ็ญประภา ยาแลหาว (2546 : 37) สรุปความหมายของความซื่อสัตย์ได้ว่า ความซื่อสัตย์ หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลที่ปฏิบัติอย่างเหมาะสม ตรงต่อความเป็นจริง ตรงไปตรงมาทั้งทางกาย วาจา ใจ ต่อตนเองและผู้อื่น

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546 : 382) ให้ความหมายของความซื่อสัตย์ไว้ว่า หมายถึง ประพฤติตรงและจริงใจ ไม่คดโกงและไม่หลอกลวง

จากความหมายของความซื่อสัตย์ที่กล่าวมา สรุปได้ว่า ความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสม ตรงไปตรงมา และจริงใจไม่หลอกลวงทั้งทางกาย วาจา ใจ ทั้งต่อตนเอง ต่อบุคคลอื่น ต่อสังคมและประเทศชาติ

ขอบข่ายของความซื่อสัตย์

ความซื่อสัตย์นั้นได้มีผู้กำหนดขอบข่ายไว้ ดังต่อไปนี้

กรมวิชาการ (2523 : 147-148 อ้างถึงใน รุจิ เส่งเนตร, 2540 : 25) ได้กล่าวถึงขอบข่ายของความซื่อสัตย์ไว้ดังนี้

1. ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง คือ มีความรู้สึกรับผิดชอบชั่วดี มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการทำความผิด
2. ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่การงาน
3. ความซื่อสัตย์ต่อบุคคล คือ มีความซื่อตรงต่อผู้อื่น ต่อมิตร ต่อหัวหน้างาน ต่อผู้มีพระคุณ

4. ความซื่อสัตย์ต่อสังคมและประเทศชาติ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2523 : 147-148 อ้างถึงใน อัจฉริย์ ศรีไตรรัตน์, 2542 : 30) ได้จำแนกความซื่อสัตย์ไว้ดังนี้

1. ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง คือ มีความรู้สึกรับผิดชอบชั่วดี การมีความละเอียดเกรงกลัวต่อการทำความผิด การไม่พูดสับปลั๊กหลอกลวง การไม่คิดโลภในของของผู้อื่น ไม่ตามพวกที่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย มั่นคงต่อการทำดีของตน ไม่คดโกง ความตั้งใจทำจริง ประพฤติตรงตามพูดและคิด

ในกรณีของนักเรียนจะเน้นความซื่อสัตย์ต่อตนเอง คือ เรียนจริง มาโรงเรียนตรงต่อเวลา ทำการบ้าน ก็ไม่ลอกคนอื่น เวลาสอบก็ตั้งใจสอบ ไม่ทุจริตในห้องสอบ

2. ความซื่อสัตย์ต่อบุคคล คือ มีความซื่อสัตย์ต่อผู้อื่น ต่อมิตร ต่อหัวหน้างาน ต่อผู้มีพระคุณ ลักษณะสำคัญคือมีความจริงใจต่อผู้อื่น ไม่ชักชวนผู้อื่นไปในทางเลื่อมเลี้ยว ไม่สอพลอเพื่อหาประโยชน์ส่วนตน เตือนสติแนะนำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ยินดีในความสำเร็จของผู้อื่น ไม่คิดริษยากลั่นแกล้ง ไม่ถือเอาของผู้อื่นมาเป็นของตน ไม่ผิวนัด รู้จักเคารพสิทธิ์ของผู้อื่น ไม่หยิบของใช้ของผู้อื่นไปโดยไม่ได้รับอนุญาต มีความประพฤติดีทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้อื่น

3. ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ คือ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ตนทำ หรือได้รับมอบหมาย และทำให้ดีที่สุด ไม่ทอดทิ้งหน้าที่ ไม่ทุจริตคดโกง ไม่ใช้อำนาจหน้าที่หาประโยชน์ส่วนตน รักษาระเบียบกฎเกณฑ์ ตรงต่อเวลา ไม่เอาเวลาทำงานในหน้าที่ไปใช้ประโยชน์ส่วนตัว

4. ความซื่อสัตย์ต่อหมู่คณะ สังคมประเทศชาติ คือ การรักษาความสัตย์สุจริต ไม่คิดประทุษร้ายต่อหมู่คณะ รักษาความสามัคคี ไม่นำความลับของหมู่คณะ สังคมประเทศชาติไปเปิดเผย ไม่เป็นต้นเหตุให้คนภายนอกมาทำลายหมู่คณะ ไม่คิดทรยศทำลายสถาบันหลักของชาติ ไม่ร่วมมือกันทำงานใดๆ ที่ผิดกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับ สำนึกว่าตนเองเป็นพลเมืองของประเทศ จะต้องปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดี ช่วยกันรักษาความสงบ สิ่งใดที่สร้างขึ้นเป็นสาธารณสมบัติจะต้องช่วยกันรักษาและรู้จักใช้อย่างทะนุถนอม

อดิศักดิ์ ภูมิรัตน์ (2535 : 7 ; อ้างถึงใน เพ็ญประภา ยาแลหวา, 2546 : 38-39) ได้สร้างแบบวัดเจตคติเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์โดยกำหนดขอบข่ายไว้ 5 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง หมายถึง ความละเอียด ความกระตือรือร้นต่อตนเอง ในอันที่จะกระทำความผิดให้ได้ชื่อว่าไม่สุจริต แม้ว่าการกระทำนั้นจะไม่มีใครรู้เห็น สามารถที่จะบังคับยับยั้งได้เมื่อมีสิ่งชวนใจให้เกิดการสุจริต

2. ความซื่อสัตย์ต่อเพื่อนฝูง หรือหมู่คณะ หมายถึง การไม่ทรยศ ไม่คดโกง หรือเอาเปรียบเพื่อนฝูงและหมู่คณะ ต้องมีความรัก ความหวังดี ความสงสาร ความซื่อตรง และความปรารถนาดีต่อเพื่อนฝูงและคณะ

3. ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่การงาน หมายถึง ความซื่อตรง เทียงธรรม ไม่เอาเปรียบโดยแสวงหาผลประโยชน์ใส่ตนเองในงานที่มีขอบ อันจะนำความเสียหายมาให้แก่งาน หรืออาชีพที่ตนทำอยู่

4. ความซื่อสัตย์ต่อระเบียบ กฎเกณฑ์ จารีตประเพณี กฎหมาย และวัฒนธรรม หมายถึง ความซื่อตรง เทียงธรรมต่อระเบียบ กฎเกณฑ์ จารีตประเพณี กฎหมายและวัฒนธรรม ซึ่ง

ยึดถือปฏิบัติกันมาว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม และถูกต้อง ประพฤติสิ่งดีงาม และถูกต้อง ประพฤติสิ่งดีงาม
อย่างไรก็ประพฤติอย่างนั้นเป็นประจำ

5. ความซื่อสัตย์ต่อสังคมและชุมชน หมายถึง การไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ไม่เอาเปรียบกลั่นแกล้ง คดโกงผู้อื่น หรือส่วนรวม ยึดหลักปฏิบัติของสังคมและชุมชนเป็นเกณฑ์ในการประพฤติทางกาย วาจา ใจ ไม่กระทำความผิดกฎเกณฑ์ของสังคมเพื่อประโยชน์ส่วนตนบางประการ

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปขอบข่ายของความซื่อสัตย์ได้ 2 ประเภท คือ

1. ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง หมายถึง ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการทำความผิด แม้ว่าการกระทำนั้นจะไม่มีใครรู้เห็น ไม่พูดโกหกหลอกลวง มั่นคงต่อการทำความดี ประพฤติตรงตามที่ถูก และคิดไม่ใช้เวลาทำงานในหน้าที่ไปทำประโยชน์ส่วนตัว

2. ความซื่อสัตย์ต่อบุคคลและสังคม หมายถึง ความซื่อตรงต่อผู้อื่น ต่อมิตร ต่อผู้มีพระคุณ โดยประพฤติอย่างตรงไปตรงมาไม่คิดคดต่อผู้อื่น ไม่ชักชวนไปในทางเสื่อมเสีย ไม่สอพลอเพื่อประโยชน์ส่วนตัว ยินดีในความสำเร็จของผู้อื่น ไม่นำความลับของหมู่คณะไปเปิดเผย ไม่กระทำความผิดกฎเกณฑ์ของสังคมเพื่อประโยชน์ส่วนตน

ความมีวินัย

ความมีวินัยนั้นเป็นคุณลักษณะที่บุคคลในสังคมควรยึดถือปฏิบัติ เพราะสังคมใดที่สมาชิกในสังคมมีจิตสำนึกในความมีวินัย สังคมนั้นก็จะมีแต่ความสงบเรียบร้อย นอกจากนี้บุคคลใดที่มีวินัยในตนเองสูง ก็จะประสบความสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียนและหน้าที่การงาน

ความหมายของความมีวินัย

มีผู้ให้ความหมายของความมีวินัยในตนเองไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2541 : 127) ได้ให้ความหมายของวินัยว่า หมายถึง ลักษณะทางจิตใจที่ช่วยให้บุคคลสามารถควบคุมตนเอง และปฏิบัติตามระเบียบ กฎเกณฑ์ กติกา เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (2537 อ้างถึงใน กรมวิชาการ, 2541 : 17) ได้สรุป ความหมายของวินัยและการเกิดวินัย จากการสำรวจคุณลักษณะทางวินัยที่พึงประสงค์ในสังคมไทยไว้ว่า วินัย หมายถึง กฎ ระเบียบ ข้อตกลงที่สังคมกำหนดให้บุคคลประพฤติปฏิบัติเพื่อให้บุคคลอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข ส่วนความมีวินัย

หมายถึง การที่บุคคลปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ ข้อตกลงที่สังคมกำหนดให้ เพื่อให้บุคคลอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข ความมีวินัยเกิดขึ้นได้ 2 ลักษณะ ได้แก่

1. วินัยที่เกิดจากสังคมภายนอก หรือผู้อื่นเป็นผู้ควบคุมให้มีวินัย เป็นการกระทำตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ โดยได้รับการแนะนำ ชี้แนะ บอกล่าว สั่ง หรือบังคับ เพื่อให้ปฏิบัติตามอย่างถูกต้องเหมาะสมในสังคม การแนะนำบอกล่าวอย่างมีเหตุผลช่วยให้เกิดการปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ นำไปสู่ความเคยชินที่ดี ซึ่งเป็นพื้นฐานของจริยธรรมที่นำไปสู่การมีวินัยในตนเอง เรียกว่า “วินัยภายนอก”

2. วินัยที่เกิดจากบุคคลผู้ตนเองเป็นผู้ควบคุมให้เกิดวินัย เป็นการตัดสินใจและเลือกกระทำด้วยความสมัครใจของตนเอง ซึ่งเป็นผลมาจากความเคยชินที่มีความรู้สึกลึกซึ้งถึงความเชื่อหรือจริยธรรมในการปฏิบัติตามกฎระเบียบเพื่อแก้ปัญหาของส่วนรวม ซึ่งจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

English and English, 1968 : 486 (อ้างถึงใน กรมวิชาการ, 2541 : 16) ให้ความหมายของความมีวินัยในตนเองว่าเป็นลักษณะของการนำตนเอง ควบคุมหรือบังคับตนเองโดยอาศัยแรงจูงใจที่สัมพันธ์กับอุดมคติที่บุคคลสร้างขึ้นสำหรับตนเอง หรือเป็นการควบคุมพฤติกรรมตนเองให้เป็นไปตามความตั้งใจ

Carter V. Good, 1959 : 176 (อ้างถึงใน กรมวิชาการ, 2541 : 16) ได้ให้ความหมายของความมีวินัยในตนเองว่าเป็นการบังคับควบคุมพฤติกรรมของบุคคล ไม่ใช่การบังคับโดยอำนาจภายนอก หากเป็นการบังคับโดยอำนาจภายในของบุคคลนั่นเอง และเป็นอำนาจอันเกิดจากการเรียนรู้หรือยอมรับในคุณค่าอันใดอันหนึ่ง ซึ่งทำให้บุคคลสามารถบังคับพฤติกรรมของตนได้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546 : 1077) ให้ความหมายของวินัยว่า วินัย หมายถึง ระเบียบแบบแผนและข้อบังคับ ข้อปฏิบัติ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2548 : 8) ให้ความหมายของ ความมีวินัยไว้ว่า ความมีวินัย หมายถึง การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของโรงเรียน ครอบครัวและชุมชน

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) (2539 อ้างถึงใน นงเยาว์ แข่งเพ็ญแข, 2548 : 7) ได้กล่าวว่า วินัย หมายถึง การจัดระบบระเบียบของชีวิตและสังคมมนุษย์ เพื่อให้ชีวิตและกิจการงานดำเนินไปด้วยดี นำไปสู่จุดหมายที่พึงปรารถนาที่ต้องการ

จากความหมายของความมีวินัยที่กล่าวมาสรุปได้ว่า วินัย หมายถึง จิตสำนึกของบุคคลที่จะควบคุมตนเองในการประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสม ตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ ซึ่งจะนำสังคมไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ขอบข่ายของควมมีวินัย

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (2537 อ้างถึงใน กรมวิชาการ, 2541 : 17) ได้สรุปว่า ควมมีวินัยเกิดขึ้นได้ 2 ลักษณะ ได้แก่

1. วินัยที่เกิดจากสังคมภายนอก หรือผู้อื่นเป็นผู้ควบคุมให้มีวินัย เป็นการกระทำตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ โดยได้รับการแนะนำ ชี้แนะ บอกกล่าว สั่ง หรือบังคับ เพื่อให้ปฏิบัติตามอย่างถูกต้องเหมาะสมในสังคม การแนะนำบอกกล่าวอย่างมีเหตุผลช่วยให้เกิดการปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ นำไปสู่ความเคยชินที่ดี ซึ่งเป็นพื้นฐานของจริยธรรมที่จะนำไปสู่การมีวินัยในตนเอง เรียกว่า “วินัยภายนอก”

2. วินัยที่เกิดจากบุคคลผู้นั้นเองเป็นผู้ควบคุมให้เกิดวินัย เป็นการตัดสินใจและเลือกกระทำด้วยความสมัครใจของตนเอง ซึ่งเป็นผลมาจากความเคยชินที่มีความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ หรือจริยธรรมในการปฏิบัติตามกฎระเบียบเพื่อแก้ปัญหาของส่วนรวม ซึ่งจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2529 : 1 - 63 อ้างถึงใน เพ็ญประภา ขาแลหว่า, 2546 : 18 - 19) ได้กล่าวว่า ในการปลูกฝังเรื่องการมีระเบียบวินัย ระดับมัธยมมุ่งให้ผู้เรียนมีความสามารถในการควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เหมาะสมในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. การมีระเบียบวินัยในการศึกษาเล่าเรียน หมายถึง การที่นักเรียนควบคุมตนเองประพฤติปฏิบัติตนอย่างมีระเบียบแบบแผน มีเหตุผล และเป้าหมายในการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถเพื่อพัฒนาตนเอง จัดตารางเวลาไว้สำหรับศึกษาเล่าเรียน และควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตามตารางเวลาดังกล่าว ตั้งใจศึกษาเล่าเรียนอย่างสม่ำเสมอทุกวิชา ไม่เฉพาะวิชาที่ตนชอบเพียงอย่างเดียว เตรียมตัวอ่านบทเรียนมาก่อนถึงเวลาเรียน และทบทวนบทเรียนทุกครั้งภายหลังจากการเรียน เข้าเรียนตรงตามเวลา ไม่ลอกคำตอบของเพื่อน และไม่เปิดโอกาสหรือยินยอมให้เพื่อนลอกคำตอบในเวลาสอบ เตรียมเครื่องใช้ในการเรียนไว้ให้ครบและพร้อมที่จะใช้อยู่ตลอดเวลา

2. การมีระเบียบวินัยในที่อยู่อาศัย หมายถึง การที่นักเรียนควบคุมตนเอง ประพฤติปฏิบัติอย่างมีระเบียบแบบแผน และสม่ำเสมอ ในการรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบวินัยของบ้านเรือนที่อยู่อาศัย โรงเรียน และสาธารณสถาน จัดตกแต่งที่อยู่อาศัยให้น่าอยู่ ไม่รับประทานอาหารในห้องนอน ห้องเรียน จัดแบ่งเนื้อที่ภายในบ้านให้เป็นสัดส่วนที่จะทำกิจกรรมต่างๆ ไม่จัดงานเลี้ยงสังสรรค์ เปิดทีวีเสียงดังรบกวนผู้อื่น

3. การมีระเบียบวินัยในสังคม หมายถึง การที่นักเรียนประพฤติปฏิบัติอย่างมีระเบียบแบบแผนยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม เคารพเชื่อฟังกฎหมายข้อบังคับของสังคม รู้จัก

ใช้สิทธิและหน้าที่ ละเว้นการใช้อิทธิทธิ รับบริการและให้บริการตามลำดับก่อนหลัง สนับสนุน และส่งเสริมประชาชนเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติตามกฎหมาย มีมารยาทในการใช้ถนนการขับขี่ยานพาหนะ โดยปฏิบัติตามกฎจราจร แจ้งต่อเจ้าหน้าที่เมื่อรู้เห็นการกระทำความผิดระเบียบวินัยและกฎหมาย

กรมวิชาการ (2542 : 25 อ้างถึงใน ปฐมา ชุมศรี, 2548 : 63) ได้กล่าวถึงประเภทของ วินัยสอดคล้องกันว่า หากจะแบ่งประเภทโดยเอาผู้ประพฤติและประพฤติตามวินัยเป็นสำคัญแล้ว แบ่งได้ 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. วินัยสำหรับตนเอง คือ กระบวนการหรือวิธีการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง โดย ตนเป็นผู้แนะนำตนเองให้ประพฤติไปตามแนวทางเลื่อกว่าดี วินัยประเภทนี้เป็นวินัยที่เราสร้าง ขึ้นมาเองและตัวเราเองเป็นคนปฏิบัติตามข้อบังคับนั้นๆ ทั้งนี้เพื่อให้พฤติกรรมของคนเราดำเนินไป ตามทางที่เรามุ่งหวังไว้ วินัยสำหรับตนเองนี้เป็นวินัยขั้นเลิศที่ทุกคนควรสร้างขึ้นสำหรับบังคับ พฤติกรรมของตนเอง การสร้างวินัยสำหรับบังคับตนเองนั้นทำได้หลายอย่าง เช่น

1.1 สร้างวินัยในการนอน การตื่น การดูหนังสือ การออกกำลังกาย การทำงาน และ การพักผ่อนให้ได้สัดส่วนในแต่ละวัน

1.2 สร้างวินัยเพื่อบังคับตนเองให้ทำในสิ่งที่ดีบางอย่างและละเว้นสิ่งที่เราคิดว่า เป็นความชั่ว แม้จะขัดกับความนิยมในสังคม เช่น การบังคับตนเองให้เป็นคนประหยัด ไม่สูบบุหรี่ และไม่ดื่มสุรา ดัดผมสั้น และแต่งกายให้ถูกระเบียบของสถานศึกษาอยู่เสมอ

1.3 สร้างวินัยให้ปฏิบัติงานต่างๆ ตรงตามเวลาที่นัดหมายเสมอ

2. วินัยสำหรับหมู่คณะ คือ การสร้างระเบียบเป็นเครื่องมือในการรักษาความเป็น ระเบียบเรียบร้อย เพื่อให้สมาชิกทุกคนในหมู่นั้นนั้นปฏิบัติตามหรือควบคุมพฤติกรรมของหมู่ คณะนั้นให้บรรลุตามความมุ่งหมายที่หมู่คณะตั้งไว้ เช่น วินัยในสถานศึกษา วินัยของทหาร วินัย ของตำรวจ วินัยของพระสงฆ์ วินัยของข้าราชการพลเรือน และวินัยของครู เป็นต้น วินัยแต่ละหมู่ แต่ละคณะย่อมแตกต่างกันไปตามจุดมุ่งหมายของหมู่นั้นๆ ถึงอย่างไรก็ตามวินัยของหมู่คณะนี้ จะต้องคำนึงถึงการอยู่ร่วมกันอย่างประชาธิปไตยเป็นสำคัญ คือ มีสามัคคีธรรม คารวะธรรม และ ปัญญาธรรม

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปขอบข่ายของความมีวินัยได้ 2 ประเภท คือ

1. ความมีวินัยต่อตนเอง หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรม ของตนเองให้กระทำในสิ่งที่ตนเองได้ตั้งใจ หรือวางแผนเอาไว้ซึ่งเป็นแนวทางที่ดี

2. ความมีวินัยต่อบุคคลอื่นและสังคม หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ และพฤติกรรมของตนเองให้อยู่ในระเบียบข้อบังคับ กฎเกณฑ์ ข้อตกลงของสังคมที่ตนอยู่อาศัยได้อย่างเหมาะสม

จากที่กล่าวมาทั้งหมดสรุปว่า การที่จะพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดีคนเก่งและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้านความขยัน ความประหยัด ความซื่อสัตย์ และความมีวินัย ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาจึงได้เน้นพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในด้านความมีวินัยในเรื่องความสะอาดนี้มาพัฒนาให้เกิดแก่นักเรียนต่อไป

ดูอาให้มั่นคงในศาสนา

يَا مُقَلَّبَ الْقُلُوبِ ثَبَّتْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ

ใบความรู้ที่ 2

“การให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลรักษาความสะอาดของร่างกาย”

เชื้อโรคที่ติดต่อกันทางสัมผัสถือเป็นภัยเงียบที่คุกคามเราโดยไม่รู้เนื้อรู้ตัวไม่ว่าจะเป็นโรคตาแดง โรคท้องร่วง หรือ ไข้หวัดทางที่ดีถ้าอยากห่างไกลจากโรคภัยต้องหมั่นดูแลตัวเองให้สะอาด ตั้งแต่ศีรษะจดปลายเท้า เชื้อโรครอบๆ ตัวเราเป็นสิ่งที่มองไม่เห็น และลอยล่องมากับอนุภาคอื่นๆ ในอากาศรอบตัวเราเข้าสู่ร่างกายทางโพรงปาก โพรงจมูกและเกาะเกี่ยวตามร่างกายเราได้ อย่างไรก็ตามเราก็ดีแม้เราจะไม่สามารถหลีกเลี่ยงเชื้อโรคได้ร้อยเปอร์เซ็นต์แต่สามารถป้องกันได้โดยหลีกเลี่ยงการสะสมของแบคทีเรียที่จะก่อให้เกิดเชื้อโรคต่างๆ วิธีที่ดีที่สุด คือ การดูแลร่างกายให้สะอาดหมดจดด้วยการอาบน้ำอย่างถูกวิธี

การอาบน้ำ

การอาบน้ำต้องอาบให้สะอาดทุกวันอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง โดยต้องใช้สบู่ฟอกทุกส่วนของร่างกายให้ทั่ว และมีการขัดถูขี้ไคลบริเวณลำคอ รักแร้ แขนขา ง่ามนิ้วมือ ง่ามนิ้วเท้า ขาหนีบ โดยเฉพาะอวัยวะเพศต้องรักษาความสะอาดเป็นพิเศษ หลังจากนั้นล้างด้วยน้ำและที่สำคัญควรเช็ดตัวให้แห้งด้วยผ้าที่สะอาด จะช่วยให้ร่างกายสะอาดและสดชื่น

การสระผม

การสระผมจะช่วยให้ผมและหนังศีรษะสะอาด ไม่สกปรกหรือมีกลิ่นเหม็น ควรสระผมอย่างน้อยสัปดาห์ละ 2 ครั้ง โดยใช้แชมพูที่เหมาะสมกับสภาพผมสระผมจนสะอาด แล้วเช็ดผมให้แห้งพร้อมทั้งหวีผมให้เรียบร้อย การหมั่นหวีผม จะช่วยนวดศีรษะให้เลือดมาเลี้ยงศีรษะมากขึ้น และต้องล้างหวี หรือแปรงให้สะอาดเสมอ การไม่สระผมหรือสระผมไม่สะอาด ทำให้เป็นชั้นๆ ตู รังแค และเกิดอาการคัน เกิดโรคผิวหนัง และเชื้อราบนหนังศีรษะ ทำให้เกิดผมร่วง และเสียบุคลิกภาพ

การแปรงฟัน

ในชีวิตประจำวันเราต้องติดต่อกับผู้อื่นเสมอถ้าปากของเราไม่สะอาดขณะพูดก็จะมีกลิ่นเหม็นออกมาทางปาก ย่อมเป็นที่รังเกียจของผู้อื่น การรักษาความสะอาดปากและฟันจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งปากที่ไม่สะอาดนอกจากจะทำให้เกิดกลิ่นปากแล้ว อาจทำให้เกิดฟันผุ ถ้าฟันผุถึงรากฟันจะทำให้รู้สึกปวดมากจนรับประทานอาหารไม่ได้ดังนั้นเราต้องรักษาความสะอาดของปากและฟันอยู่เสมอ

การดูแลรักษาเหงือกและฟัน

การดูแลเหงือกและฟันอย่างถูกวิธีจะช่วยให้เหงือกและฟันสะอาดแข็งแรงสามารถป้องกันโรคฟันผุ และโรคเหงือกอักเสบได้ ควรปฏิบัติต่อเหงือกและฟันอย่างสม่ำเสมอ ดังนี้

1. ควรแปรงฟันให้ถูกวิธีหลังอาหารทุกมื้อ หากไม่สะดวกก็ควรบ้วนปากแรงๆด้วยน้ำสะอาดทุกครั้งภายหลังรับประทานอาหารและต้องแปรงฟันอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง คือ ตื่นนอนและก่อนเข้านอน
2. หลังแปรงฟันอาจใช้น้ำสะอาดถูเหงือกเบา ๆ ทุกด้าน เพื่อช่วยให้เหงือกแข็งแรง
3. รับประทานผักและผลไม้ที่ช่วยบำรุงเหงือก และช่วยทำความสะอาดฟันแบบง่ายๆ เช่น ส้ม มันแกว ฝรั่ง ชมพู เป็นต้น
4. หลีกเลี่ยงการกัดหรือฉีกของแข็งด้วยฟัน เช่น นึกถุงพลาสติก กัดเชือกให้ขาด ใช้ฟันเปิดจุกขวด เป็นต้น เพราะอาจทำให้ฟันบิ่น แตก หรือโยกได้
5. สังเกตดูฟันและเหงือกภายหลังการแปรงฟัน โดยการส่องกระจกดูในช่องปากเป็นครั้งคราว หากพบจุดดำที่ตัวฟัน รอยขาวแดงบนเหงือก หรือคราบหินปูนแข็งตามขอบเหงือกควรไปพบทันตแพทย์เพื่อตรวจรักษาโดยเร็ว
6. ไม่ควรแคะฟันโดยไม่จำเป็น เพราะจะทำให้ชอกฟันเป็นร่องและอาจติดเชื้อได้ง่าย
7. ในกรณีที่ฟันน้ำนมโยกทำให้ปวดฟันขณะรับประทานอาหารหรือแปรงฟันหรือฟันผุน เหลือแต่ รากไม่มีตัวฟันเลย ทำให้รักษาโพรงประสาทฟันไม่ได้ ควรปรึกษาทันตแพทย์เพื่อถอนทันที

วิธีแปรงฟัน

การแปรงฟันควรแปรงให้ทั่วถึงทุกซี่และทุกด้านของฟันที่แปรงสีฟันเข้าถึง เวลาแปรงไม่จำเป็นต้องออกแรงกดมาก ๆ การแปรงฟันครั้งหนึ่ง ๆ ควรใช้เวลานาน 2-3 นาที การจับแปรงสีฟัน

ควรจับด้ามแปรงด้วยนิ้ว 4 นิ้ว ส่วนนิ้วหัวแม่มือจะวางกดอยู่บนด้ามแปรง สามารถขยับนิ้วให้แปรงสีฟัน บัดขึ้นหรือปลดลงได้ถนัดมือ โดยวิธี ขยับ-ปลด

Modified Bass Technique) ในทุกบริเวณ ยกเว้นพื้นหน้า บนด้านเพดานและพื้นหน้าล่าง ด้านลิ้น ซึ่งอาจใช้วิธี กด-คึง-ปลด (Roll Technic) โดยเปลี่ยนให้แนวของด้ามแปรงสีฟันขนานกับแนวของซี่พื้นหน้าบน บริเวณนั้น กดปลายขนแปรงส่วนสุดท้ายให้ตรงแนวกับบริเวณคอฟันแล้วดึงแปรงลงมา โดยให้ขนแปรงสัมผัสกับผิวฟันตลอดสำหรับพื้นบน หรือดึงขึ้นบนสำหรับพื้นล่าง

ภาพแสดงการแปรงพื้นบน

การแปรงฟันกรามบนด้านแก้ม ด้านเพดานปาก และพื้นหน้าด้านริมฝีปาก (ใช้วิธีขยับ-ปลด) ให้เอียงแปรงสีฟันเข้าหาเหงือกประมาณ 45 องศา ปลายของขนแปรงจะแทรกเข้าไปในร่องเหงือกได้เล็กน้อย ออกแรงถูแปรงไปมาสั้นๆ 3-4 ครั้ง แล้วบิดแปรงสีฟันเข้าหาตัวฟัน ลงไปด้านปลายฟัน ทำเช่นนี้ 5-6 ครั้ง

ภาพแสดงการแปรงพื้นล่าง

การแปรงฟันกรามล่างด้านแก้ม ด้านลิ้น และฟันหน้าด้านริมฝีปาก (ใช้วิธี ขยับ-ปิด) ให้เอียงแปรงสีฟันเข้าหาเหงือกประมาณ 45 องศาเช่นกัน ปลายของขนแปรงจะแทรกเข้าไปในร่องเหงือกได้เล็กน้อย ออกแรงถูไปมาสั้นๆ 3-4 ครั้ง แล้วปิดแปรงสีฟันเข้าหาตัวฟันขึ้นไปด้านปลายฟัน ทำเช่นนี้ 5-6 ครั้ง

การแปรงฟันด้านบดเคี้ยว โดยวางขนแปรงตั้งฉากกับด้านเคี้ยวของฟัน ออกแรงถูไปมา 4-5 ครั้งแปรงให้ทั่วทางด้านบดเคี้ยว

ภาพแสดงการแปรงฟันด้านบดเคี้ยว

บริเวณลิ้นอาจพบมีคราบเศษอาหาร หรือมีลักษณะเป็นฝ้าขาวติดอยู่ ซึ่งถ้ามีการหมักหมมอยู่นานๆ อาจทำให้เกิดมีกลิ่นได้ จึงควรทำความสะอาดลิ้นด้วย

ภาพแสดงการแปรงลิ้น

การตัดเล็บมือ/เล็บเท้า

มือและเท้าเป็นส่วนหนึ่งของร่างกายที่สำคัญ ต้องมีการดูแลรักษาไม่ปล่อยให้เล็บมือเล็บเท้ายาว การปล่อยให้เล็บยาว โดยไม่ดูแลความสะอาดจะทำให้เชื้อโรคที่สะสมอยู่ตามซอกเล็บติดไปกับอาหาร เป็นการนำเชื้อโรคเข้าสู่ร่างกายทางปากโดยตรง ทำให้เกิดโรคอุจจาระร่วง ก่อนและหลังรับประทานอาหาร และหลังจากเข้าส้วมแล้วต้องล้างมือด้วยสบู่ให้สะอาดทุกครั้ง และต้องสวมรองเท้าเมื่อออกจากบ้าน

การล้างมือให้สะอาดก่อนกินอาหารและหลังขับถ่าย

มือ เป็นอวัยวะที่ใช้จับ ใช้ทำสิ่งต่างๆ สารพัด เราจึงควรระวังและรักษามือให้สะอาดอยู่เสมอ ดังนี้

1. ล้างมือให้สะอาดด้วยน้ำและสบู่ ก่อนรับประทานอาหารและหลังจากเข้าห้องน้ำ
2. ไม่อมนิ้วมือเพราะจะทำให้เชื้อโรคเข้าสู่ร่างกาย
3. ควรตัดเล็บมือให้สั้นอยู่เสมอ
4. ควรสวมถุงมือเมื่อต้องสัมผัสกับสารเคมี เช่น ผงซักฟอก ยาหอมผม น้ำยาล้างจาน เป็นต้น

ต้น

การล้างมืออย่างถูกวิธี

1. ให้น้ำเปียกน้ำ ฟอกสบู่ ให้นิ้วหัวแม่มือ ด้านหน้า และด้านหลังมือ
2. ถูตามง่ามนิ้วมือ และซอกเล็บให้ทั่ว เพื่อให้สิ่งสกปรกหลุดออกไป พร้อมทั้งถูข้อมือ
3. ล้างน้ำให้สะอาด แล้วเช็ดมือให้แห้งด้วยผ้าที่สะอาด

คุณารู้

คุณอายุเมื่อสวมเสื้อผ้าและเครื่องแต่งตัว

1. ผู้ใดที่สวมเสื้อผ้าหรือเครื่องแต่งตัว แล้วกล่าวว่า

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي كَسَانِي هَذَا الثَّوْبَ وَرَزَقْنِيهِ مِنْ غَيْرِ حَوْلٍ مِنِّي وَلَا قُوَّةَ غَيْرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ.

ความว่า “การสรรเสริญทั้งหมดเป็นกรรมสิทธิ์ของอัลลอฮ์ ผู้ซึ่งสวมเสื้อผ้านี้ให้แก่ข้าพระองค์ และทรงประทานริชกีนี้ให้แก่ข้าพระองค์ โดยไม่มีอำนาจและพลังใด ๆ จากข้าพระองค์เลย” เขาจะได้รับอภัยโทษจากความผิดของเขาในอดีต”

หะดีษหะซัน (ศอฮิฮ์สุนันอับูดาวูด หะดีษที่: 760)

2. คุณอายุเมื่อสวมเสื้อผ้าใหม่

اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ كَسَوْتَنِيهِ ، وَأَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِهِ وَخَيْرِ مَا صُنِعَ لَهُ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهِ وَشَرِّ مَا صُنِعَ لَهُ.

ความว่า “โอ้อัลลอฮ์ การสรรเสริญทั้งหมดเป็นกรรมสิทธิ์ของพระองค์ท่าน พระองค์ท่านทรงสวมเสื้อผ้านี้ให้แก่ข้าพระองค์ ข้าพระองค์ขอต่อพระองค์จากความดีของมัน และความดีของสิ่งที่ถูกกระทำเพื่อมัน และข้าพระองค์ขอความคุ้มครองต่อพระองค์ให้พ้นจากความชั่วของมัน และความชั่วของสิ่งที่ถูกกระทำเพื่อมัน”

(รายงานโดยหะดีษที่: 4023 อิบน์กุยอิมกล่าวว่า ศอฮิฮ์)

3. เมื่อเห็นผู้ใดใส่เสื้อใหม่ สมควรจะกล่าวแก่เขาว่า

الْبَسَ جَدِيداً وَعِشْ حَمِيداً وَمُتْ شَهِيداً

ความว่า “จงสวมใส่เสื้อใหม่และจงมีชีวิตอยู่อย่างน่ายกย่อง และจงตายในสภาพชะฮีด”

หะดีษศอฮิฮ์ (อิบนุมาญะฮ์ หะดีษที่: 275)

กิจกรรม

คำชี้แจง ให้รวมกลุ่มๆ ละ 4-5 คน ร่วมกันอภิปราย สรุป และบันทึกผล

1. ด้านเนื้อหาสาระ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ด้านการนำไปใช้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ให้นักเรียน ฝึก ท่องจำดูอา ต่อไปนี้

ดูอาอุมเมื่อสวมเสื้อผ้าใหม่

اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ كَسَوْتَنِيهِ ، وَأَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِهِ وَخَيْرِ مَا صُنِعَ لَهُ ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهِ وَشَرِّ مَا
صُنِعَ لَهُ .

ดูอาอุมเมื่อเห็นผู้ใดใส่เสื้อผ้าใหม่

الْبَسَ جَدِيدًا وَعِشْ حَمِيدًا وَمُتْ شَهِيدًا .

การวัดผลและประเมินผล

เกณฑ์การประเมิน

คะแนน	ระดับ	เกณฑ์
6 ขึ้นไป	ดี	อ่านออกเสียงคล่องทุกคำ
5	ปานกลาง	อ่านออกเสียงคล่องบางคำ
ต่ำกว่า 5	ปรับปรุง	อ่านไม่ได้เลย

“การให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลรักษาความสะอาดของร่างกาย”

ชื่อ-สกุล ชั้น เลขที่

1. การดูแลรักษาความสะอาดของร่างกาย สามารถทำได้โดยวิธีใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

2. นักเรียนคิดว่าประโยชน์ที่ได้รับจากการดูแลรักษาความสะอาดร่างกาย มีอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

การวัดผลและประเมินผล

เกณฑ์การประเมิน

คะแนน	ระดับ	เกณฑ์
6 ขึ้นไป	ดี	สามารถบอกรายละเอียดได้มาก
5	ปานกลาง	สามารถบอกรายละเอียดได้เล็กน้อย
ต่ำกว่า 5	ปรับปรุง	ไม่สามารถบอกรายละเอียดได้เลย

ใบความรู้ที่ 3

เงาะฮาระฮะฮุ (ความสะอาด)

เงาะฮาระฮะฮุ ความหมายตามคำอธิบายศัพท์ภาษาอาหรับแปลว่า ความสะอาดและปราศจากสิ่งสกปรกทั้งที่มองเห็นได้และมองไม่เห็น ซึ่งอาจแบ่งออกเป็น 2 ประเภท

1. ความสะอาดภายนอก ซึ่งจะต้องทำความสะอาดโดยการทำวุฎูอ์ (อาบน้ำละหมาด) และทำมุสลุ (อาบน้ำชำระร่างกาย) นอกจากนี้เครื่องนุ่งห่ม ร่างกายและสถานที่ที่ก็ต้องมีความสะอาดปราศจากสิ่งสกปรกโสมนด้วย

2. ความสะอาดภายใน ซึ่งจะต้องทำความสะอาดใจให้ปลอดจากคุณลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ต่างๆ เช่น การชิริก (ตั้งภาคีต่ออัลลอฮุ) การกุฟร (การปฏิเสธศรัทธา) การหยิ่งถือตัว การหลงตัวเอง การอิจฉาริษยา การดลบนแสดง การโอ้อวด ฯลฯ และเติมเต็มหัวใจด้วยคุณลักษณะที่พึงประสงค์ต่างๆ เช่น การยึดมั่นกับอัลลอฮ์องค์เดียว การศรัทธา การมีสัจจะ การบริสุทธิ์ใจ มั่นใจ และการมอบตนต่ออัลลอฮ์ ฯลฯ ซึ่งจะกระทำสิ่งต่างๆ เหล่านี้ได้ด้วยการเตาบะฮะ (ขออภัยโทษ กลับตัวกลับใจ) อิสติฆฟารุ (ขออภัยโทษ) และการรำลึกอัลลอฮ์อยู่เสมอ

การเตรียมพร้อมเพื่อการเคารพสักการะพระผู้เป็นเจ้า

เมื่อนมนุษย์หนึ่งมีความสะอาดภายนอกหลังจากการชำระล้างสิ่งสกปรกต่างๆ ด้วยน้ำและมีความสะอาดภายในด้วยการยึดมั่นในอัลลอฮ์องค์เดียวและมีศรัทธาแล้วจิตวิญญาณของเขาก็จะมีความบริสุทธิ์ผุดผ่อง จิตใจของเขาจะสงบ หัวใจของเขาจะตื่นตัวมีพลัง มีความพร้อมที่จะแสดงการเคารพสักการะพระผู้เป็นเจ้าของเขาในสภาพที่ดีที่สุด ทั้งนี้ด้วยใจที่สะอาด ร่างกายที่สะอาด เครื่องนุ่งห่มที่สะอาดและสถานที่ที่สะอาด นี่คือการบรรยายที่สูงส่ง คือการแสดงถึงการเห็ดทุนการน้อมรับถึงความยิ่งใหญ่ของพระผู้เป็นเจ้า ซึ่งย่อมดีกว่าการที่เขาจะไปทำอิบาดะฮ์ในสภาพที่ตรงกันข้ามกับสิ่งที่กล่าวมา ดังนั้นจึงไม่แปลกที่ความสะอาดจะถือเป็นครึ่งหนึ่งของความศรัทธา

1-อัลลอฮ์ได้ตรัสว่า

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ

ความว่า “แท้จริงอัลลอฮ์จะโปรดผู้ที่สำนึกตัวและชอบผู้ที่รักษาความสะอาด”

(อัลบะเกาะเราะฮะฮุ โองการที่ : 222)

2- มีรายงานจากท่านมาลิก อัลดัจญะรี رحمه الله ว่าเราะฎีลลอฮ์อันสุกกล่าวว่าท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า

الطُّهُورُ شَطْرُ الْإِيمَانِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ تَمْلَأُ الْمِيزَانَ

ความว่า “แท้จริงความสะอาดนั้นเป็นครึ่งหนึ่งของการศรัทธาและการกล่าว
อัลหัมดุลิลลาฮ์นั้นเป็นสิ่งที่เติมเต็มตาชั่ง”

(รายงานโดยมุสลิม หะดีษที่ : 223)

มีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ

อัลลอฮ์ได้สร้างมนุษย์ขึ้นมาด้วยองค์ประกอบสองส่วนคือร่างกายและจิตวิญญาณ ซึ่งใน ส่วนของร่างกายนั้นอาจเป็นที่สะสมของความสกปรกได้จากสองทางคือมาจากภายในร่างกายเอง เช่น เหงื่อ หรือมาจากภายนอก เช่น ฝุ่นละอองต่างๆ ดังนั้นเพื่อรักษาสุขภาพของร่างกายให้ดี จำเป็น อย่างยิ่งที่จะต้องล้างชำระร่างกายจากสิ่งสกปรกต่างๆให้เป็นประจำ ส่วนจิตวิญญาณนั้นอาจได้รับ ผลกระทบมาจากสองทางเช่นกันคือมาจากโรคที่มีภายในจิตวิญญาณเอง เช่น การอิจฉาริษยา การหยิ่งโส และมาจากการแสวงหาของมนุษย์ในสิ่งที่เป็นบาปต่างๆจากภายนอก เช่นการก่อกรรม ทำชั่ว การผิดประเวณี ดังนั้นเพื่อรักษาสุขภาพของจิตวิญญาณให้ดีนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องขอ อภัยโทษ ขอลูแก่โทษ จากบาปต่างๆให้มากที่สุด

ความสะอาด คือสิ่งที่บ่งบอกถึงความประเสริฐของอิสลามอย่างหนึ่ง ซึ่งกระทำได้ด้วย การใช้น้ำสะอาดชำระล้างอวัยวะที่ได้กำหนดไว้ ด้วยวิธีการที่เฉพาะ เพื่อปลดเปลื้องจาก“หะดัษ” และเพื่อชำระสิ่งโสโครก ซึ่งความหมายนี้ คือความหมายของภาวะฮาระฮ์ ที่ได้กล่าวถึงในบทนี้

ประเภทของน้ำ

น้ำแบ่งออกเป็นสองประเภทคือ

1. น้ำกุฮ์ร คือน้ำที่สะอาด คือน้ำทั่ว ๆ ไปที่ยังคงสภาพเดิมตามธรรมชาติ ปราศจากสิ่ง สกปรกเจือปน กล่าวคือไม่เปลี่ยนสี ไม่เปลี่ยนกลิ่น และไม่เปลี่ยนรสเช่นน้ำฝน น้ำทะเล น้ำแม่น้ำลำ ธาร น้ำคลอง น้ำพุ น้ำบ่อ น้ำบาดาล ไม่ว่าจะเป็นน้ำที่ออกมาตามธรรมชาติที่อัลลอฮ์สร้างหรือน้ำที่ นำออกมาใช้ด้วยเครื่องมือของมนุษย์ น้ำจืดหรือน้ำเค็ม น้ำร้อนหรือน้ำเย็น น้ำเหล่านี้ล้วนใช้ชำระ สิ่งโสโครกได้ทั้งสิ้น

2. น้ำนะญิสคือน้ำที่ไม่สะอาด คือน้ำที่มีการเปลี่ยนแปลงของสี กลิ่น หรือรส เพราะมีสิ่ง สกปรกเจือปน ไม่ว่าปริมาณน้ำจะน้อยหรือมาก น้ำในกรณีเช่นนี้จะใช้ชำระล้างทำความสะอาด ไม่ได้

- น้ำที่ไม่สะอาด สามารถกลายเป็นน้ำสะอาดได้โดยการเปลี่ยนแปลงไปเป็นสภาพเดิมด้วยตัวของมันเอง และไม่มีร่องรอยของสิ่งเจือปน หรือกลายเป็นน้ำสะอาดด้วยการตกหรือวิดน้ำที่ไม่สะอาดออก หรือด้วยการเพิ่มน้ำที่สะอาดลงไปจนกว่าคุณสมบัติของน้ำที่เปลี่ยนนั้นหายไป
- หากมุสลิมคนหนึ่งมีความกังวลว่าน้ำที่เขาจะใช้นั้นเป็นน้ำที่สะอาดหรือไม่ ให้ถือเป็นสภาพเดิม กล่าวคือ เดิมทีแล้วสิ่งที่ใช้ทำความสะอาดนั้นคือสิ่งที่สะอาด
- ในกรณีที่แยกแยะไม่ออกระหว่างน้ำที่ไม่สะอาดกับน้ำที่สะอาด และไม่สามารถหาน้ำอื่นนอกเหนือจากสองแหล่งนี้ได้ ก็ให้ตัดสินใจเลือกทำความสะอาดด้วยน้ำที่คิดว่ามีความเป็นไปได้มากกว่าว่าจะเป็นน้ำสะอาด
- หากมีความสงสัยว่าผ้าผืนใดไม่สะอาดหรือหะรอม และผืนใดเป็นเสื้อผ้าที่สะอาด โดยไม่สามารถหาเสื้อผ้าอื่นนอกเหนือจากสองผืนนี้ได้ ก็ให้ตัดสินใจเลือกใส่เสื้อผ้าที่คิดว่าน่าจะมีความสะอาดมากกว่าใช้ท่าละหมาด การละหมาดถือว่าใช้ได้อันชาอัลลอฮ์
- การทำความสะอาดเพื่อปลดปล่อยหะดัยเล็กและหะดัยใหญ่โดยทั่วไปจะใช้น้ำทำความสะอาด แต่ในกรณีที่หาน้ำไม่ได้ หรือกลัวอันตรายเมื่อน้ำ ก้อนอนุญาตให้ทำ ความสะอาดด้วยการตะยัมมุได้เป็นกรณีพิเศษ
- การทำความสะอาดเพื่อขจัดสิ่งโสโครกต่างๆ ที่อยู่บนร่างกาย เครื่องแต่งกายและสถานที่ของบุคคล จะใช้น้ำทำความสะอาด หรืออาจใช้วัตถุเหลวหรือแข็งที่สะอาดและสามารถขจัดสิ่งโสโครกออกได้ ใช้ทำความสะอาดแทนน้ำ
- อนุญาตให้ใช้ภาชนะที่สะอาดทุกชนิดในขณะที่ทำวุฎูอ์ (อาบน้ำละหมาด) หรือทำความสะอาดอื่นๆ หากว่าภาชนะนั้นๆ มิใช่ภาชนะที่ได้มาโดยการลักขโมยหรือมิใช่ภาชนะที่ทำมาจากโลหะทองหรือโลหะเงิน เพราะภาชนะเหล่านี้เป็นสิ่งที่หะรอม ไม่อนุญาตให้ใช้ แต่ถ้าใช้ทำวุฎูอ์แล้ว วุฎูอ์นั้นถูกต้องและใช้ได้ แต่ถือว่าเป็นบาป
- อนุญาตให้ใช้ภาชนะของคนกาฟิรและเสื้อผ้าของพวกเขาได้หากไม่รู้ว่าสะอาดหรือไม่ เพราะเดิมนั้นเป็นสิ่งที่สะอาด แต่ถ้ารู้ว่าไม่สะอาดก็ให้ล้างด้วยน้ำก่อนที่จะใช้

บทบัญญัติว่าด้วยสิ่งสกปรก โสโครก “นะญาสาต”

สิ่งสกปรก โสโครกหรือสิ่งอื่นๆ ที่น่ารังเกียจ ซึ่งศาสนาได้บัญญัติไว้ว่าต้องชำระสิ่งโสโครกต่างๆ เหล่านี้ให้สะอาดหมดจดเสียก่อน ซึ่งอาจจะล้างครั้งเดียวหรือหลายครั้งก็ได้จนกว่าจะสะอาด สิ่งโสโครกเหล่านี้ได้แก่

- ปัสสาวะหรืออุจจาระมนุษย์

- เลือดที่ไหลออกมามาก ๆ
- เลือดระดูและน้ำขาวปลาหลังจากคลอดบุตร
- วะคิยฺ (คือน้ำพุ่ง ขึ้น ที่ออกจากอวัยวะเพศชายและหญิงหลังปัสสาวะ)
- มะซียฺ (คือน้ำใสๆ เหนียวๆ ที่ออกจากอวัยวะเพศชาย และหญิงขณะมี

ความกำหนัด)

- สัตว์ที่ตายโดยมิได้ถูกเชือดตามศาสนบัญญัติ ยกเว้นปลา และตักแตน
- เนื้อสุกร
- ปัสสาวะและมูลสัตว์ที่กินเนื้อไม่ได้ เช่น ล่อ ลา เป็นต้น
- น้ำลายสุนัข ซึ่งต้องล้างถึงเจ็ดครั้ง โดยครั้งแรกต้องล้างด้วยน้ำปนดิน

1. รายงานจากท่านอิบนุอับบาสเราะฎีลลอฮุอันฮุล่าว่ามีรายงานจากท่านนบี ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม ว่า

أَنَّ مَرَّ بِقَبْرَيْنِ يُعَذَّبَانِ فَقَالَ إِنَّهُمَا لَيُعَذَّبَانِ وَمَا يُعَذَّبَانِ فِي كَبِيرٍ أَمَّا أَحَدُهُمَا فَكَانَ لَا يَسْتَتِرُ مِنَ الْبَوْلِ وَأَمَّا الْآخَرُ فَكَانَ يَمْشِي بِالنَّمِيمَةِ ثُمَّ أَخَذَ حَرِيدَهُ رَطْبَةً فَشَقَّهَا بِنِصْفَيْنِ ثُمَّ غَرَّرَ فِي كُلِّ قَبْرٍ وَاحِدَةً فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ لِمَ صَنَعْتَ هَذَا فَقَالَ لَعَلَّهُ أَنْ يُخَفَّفَ عَنْهُمَا مَا لَمْ يَنْبَسَا.

ความว่า “ท่านเราะซูลุลลอฮ์ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัมได้เดินผ่านหลุมฝังศพสองหลุมแล้วท่านกล่าวว่าแท้จริงเขาทั้งสองกำลังถูกลงโทษและเขามีได้ถูกลงโทษในความผิดที่ใหญ่หลวงร้ายแรง คนหนึ่งถูกลงโทษในความผิดที่มีได้ทำความสะอิดให้เรียบร้อยหลังถ่ายปัสสาวะ ส่วนอีกคนถูกลงโทษในความผิดที่ได้กระเวณยุแหย่ใส่ร้ายผู้อื่น หลังจากนั้นท่านก็ได้เอาก้อนอิฐพลัมสดมาท่อนหนึ่ง หักออกเป็นสองส่วนแล้วนำมาปักไว้บนหลุมๆ ละอัน บรรดาสะหาบะฮ์จึงถามท่านศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัมว่าเพราะเหตุใดท่านจึงทำเช่นนั้น ท่านนบีศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัมจึงตอบว่าเพื่อว่าโทษของพวกเขาจะเบาบางลงตราบใดที่ก้านทั้งสองยังสดอยู่”

(รายงานโดยอัลบุคอรี เลขที่ : 1361 มุสลิม เลขที่ : 292)

2. มีรายงานจากท่านอะบิสุร็อยเราะฮ์เราะฎีลลอฮุอันฮุล่าว่ามีรายงานจากท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

طُهُورُ إِنَاءٍ أَحَدِكُمْ إِذَا وَلَعَ فِيهِ الْكَلْبُ أَنْ يَغْسِلَهُ سَبْعَ مَرَّاتٍ أَوْ لَاهَنَ بِالتَّرَابِ.

ความว่า “การทำทำความสะอาดภาชนะของคนหนึ่งคนใดในหมู่พวกท่านเมื่อสุนัขได้เลียในภาชนะนั้น คือเขาต้องล้างมันเจ็ดครั้ง ครั้งที่หนึ่งจากเจ็ดครั้งนั้นเป็นน้ำปนดิน”

(รายงานโดยอัลบุคอรีย์ หะดีษที่ : 172 และมุสลิม หะดีษที่ : 279)

- การทำความสะอาดรองเท้าแตะและรองเท้าคู่นั้นโดยการเช็ดบนดินจนกว่าร่องรอยของสิ่งสกปรกจะหายไป
- ควรปิดภาชนะและขวดบรรจุน้ำให้ดี และควรดับไฟในก่อนเข้านอน

การแปร่งฟัน

อบูสุรอยเราะฮ์ ร่อฎิยัลลอฮุอันฮุกกล่าวว่า ท่านนบี ﷺ กล่าวว่าไว้ว่า

لَوْلَا أَنْ أَشَقَّ عَلَى أُمَّتِي لَأَمَرْتُهُمْ بِالسَّوَاكِ مَعَ كُلِّ وُضُوءٍ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ ۖ

ความว่า “หากฉันไม่กลัวว่า จะเกิดความยากลำบากยากแก่ประชาชาติของฉันแล้วฉันจะใช้พวกเขาให้แปร่งฟัน พร้อมกับทุกการอาบน้ำละหมาด ณ ทุกละหมาด”

(รายงานโดยอัลบุคอรีย์ หะดีษที่ : 3028)

อธิบาย

ในความสมบูรณ์ของการเตือนของท่านนบี ﷺ และการรักของท่าน ให้ประชาชาติของท่าน ได้รับความดี ประารถนา ให้พวกเขาได้เข้าสู่ประตู ที่จะนำเอาสิ่งเป็นประโยชน์กับมาให้พวกเขา เพื่อพวกเขาจะได้รับความสุข ที่สมบูรณ์ ท่านได้สั่งเสียพวกเขาให้ทำการแปร่งฟัน

ท่านนบี ﷺ เมื่อรู้ถึงการมีประโยชน์มากของการแปร่งฟัน ผลของการมีคุณค่าของมันในปัจจุบัน และอนาคต ท่านเกือบจะบังคับประชาชาติของท่านให้แปร่งฟัน ทุกครั้งที่เขาต้องการจะอาบน้ำละหมาด

แต่ทว่า เนื่องจากความสมบูรณ์ของการสงสาร และความเมตตาของท่าน ท่านกลัวว่า อัลลอฮ์จะทรงกำหนดแก่พวกเขา แล้วพวกเขาก็ไม่สามารถที่จะปฏิบัติได้ และบาปก็จะเกิดขึ้นกับ

พวกเขา ท่านจึงไม่กำหนดแก่พวกเขา ทั้งนี้เนื่องจากมีความกลัว และความสงสารต่อพวกเขา ในเวลาเดียวกันท่านก็ส่งเสริม กระตุ้นพวกเขา ให้ทำการดังกล่าว

สิ่งที่ได้จากหะดีษ

1. ชอบให้มีการแปร่งฟัน และความประเสริฐของการแปร่งฟัน ที่จะนำไปสู่ขั้นของสิ่งที่จำเป็นต่างๆ ในผลตอบแทน
2. การเน้นในการกำหนดการแปร่งฟัน ณ ทุกการอาบน้ำละหมาด และละหมาด และการเพิ่มผลตอบแทนของมันทั้งสอง ด้วยการใช้น้ำ
3. ท่านมิได้ห้ามการกำหนดการแปร่งฟัน นอกจากกลัวว่า มันจะเกิดความยากลำบาก ในการนำมาปฏิบัติ
4. ความสมบูรณ์ของการสงสารของท่านนบี ﷺ ที่มีต่อประชาชาติของท่าน และกลัวว่า จะเกิดความลำบากยากแก่พวกเขา
5. แท้จริง บัญญัตินั้น เป็นสิ่งที่ยาก ไม่มีความลำบากแต่ประการใด
6. แท้จริง การป้องกันสิ่งที่นำมาซึ่งสิ่งเสียหายต่างๆ เป็นสิ่งที่ต้องนำมาก่อนการนำมา ซึ่งสิ่งที่ให้ผลดีต่างๆ

อันนี้ คือ กฎทั่วไปที่ให้ประโยชน์มาก เพราะผู้วางบัญญัติ ผู้รอบคอบ ได้ละการกำหนดการแปร่งฟันแก่ประชาชาติ ทั้งๆ ที่ในนั้น มีประโยชน์ต่างๆ มากมาย เนื่องจากการกลัวว่า อัลลอฮ์ จะทรงกำหนดแก่พวกเขา แล้วพวกเขาไม่สามารถที่จะปฏิบัติได้ แล้วบาปใหญ่ก็จะเกิดขึ้นกับพวกเขา ด้วยการทิ้งสิ่งที่จำเป็นทางบัญญัติ ท่านหญิงอาอิชะรอฎียัลลอฮุอันฮา กล่าวว่า

كُنَّا نَعُدُّ لَهُ سِوَاكُهُ وَطُهُورُهُ، فَيَبْعَثُهُ اللَّهُ مَا شَاءَ أَنْ يَبْعَثَهُ مِنَ اللَّيْلِ، فَيَسْسُرُكُ وَيَتَوَضَّأُ

ความว่า “ท่านหญิงอาอิชะรอฎียัลลอฮุอันฮา กล่าวว่า เราได้เตรียมซิวกและน้ำสำหรับท่านรอซูลุลลอฮ์ ﷺ เมื่อลุกขึ้นมา ในเวลาค่ำคืน ท่านจะถูฟัน ล้างปากของท่าน ด้วย ซิวกและอาบน้ำละหมาด”

รายงานโดยมุสลิม หะดีษที่ : 746)

อธิบาย

เนื่องด้วยความรักของท่านนบีในความสะดวก และการเกลียดของท่านในกลิ่นเหม็น เมื่อท่านลุกขึ้นจากการนอน ในเวลากลางคืน ซึ่งเป็นที่สงสัยในการเปลี่ยนแปลงของกลิ่นปาก ท่านก็จะถูฟันของท่าน ﷺ ด้วยแปรง เพื่อขจัดความเหม็น และเพื่อที่จะได้มีความกระปรี้กระเปร่าหลังจาก

การต่อสู้กับการนอน ในการละหมาดในยามค่ำคืน โดยที่การเตือน และการทำให้มีความกระปรี้กระเปร่านั้น จัดอยู่ในข้อพิเศษต่างๆ ของการแปร่งฟันประการหนึ่งด้วย

สิ่งที่ได้จากหะดีษ

1. การย้ำเน้นการชอบให้มีการแปร่งฟันหลังการนอนในเวลาค่ำคืน
2. การย้ำเน้นการชอบให้มีการแปร่งฟัน ขณะทุกการเปลี่ยนแปลงที่เหม็นของปาก ซึ่งได้จากความหมายที่ผ่านมา
3. การชอบให้มีการทำความสะอาด และว่า มันเป็นส่วนหนึ่งของท่านนบียุ่อย่างหนึ่ง

“ท่านอาอิชะร่อฎิยัลลอฮุอันฮา กล่าวว่า อับดุลเราะหฺมาน อิบน์ อับบักกร่อฎิยัลลอฮุอันฮา ได้เข้าไปหาท่านนบี ﷺ ในขณะที่ฉันอิงอยู่ที่อกของท่านนบี ในขณะที่มีไม้แปร่งฟันที่ยังสดอยู่กับอับดุลเราะหฺมาน สำหรับมันแปร่งฟัน แล้วท่านร่อซูลุลลอฮุ ﷺ ได้มองอย่างไม่ลืมนึก ฉันก็ได้ขอเอาไม้แปร่งฟันนั้นมา แล้วกัดมัน และแต่งมันให้ดี แล้วยื่นมันให้ท่านนบี ﷺ ท่านก็เอามันไปแปร่งฟัน แล้วฉันไม่เห็นท่านร่อซูลุลลอฮุ ﷺ แปร่งฟันอีกกว่าครั้งนี้เลย แล้วท่านร่อซูลุลลอฮุ ﷺ ยังไม่ทันแปร่งฟันเสร็จดี ท่านก็ยกมือของท่าน หรือนิ้วชี้ของท่านขึ้น หลังจากนั้น ท่านได้กล่าวว่า ฉันต้องกลับไปอยู่กับผู้ที่ต้องกลับไปอยู่ด้วยที่สูงส่งที่สุด (อัลลอฮุ) สามครั้งด้วย หลังจากนั้น ท่านก็ได้จากไป” และนางได้กล่าวว่า “ท่านได้จากไปในขณะที่ศีรษะของท่านอยู่ระหว่างอกของฉัน”

(รายงานโดยอัลบุคอรียฺ หะดีษที่ : 4449)

อธิบาย

อาอิชะร่อฎิยัลลอฮุอันฮา ได้เล่าเรื่องหนึ่ง ที่แจ่มแจ้งแก่เราถึงขนาดของความรักของท่านนบี ﷺ ในการแปร่งฟัน และผูกพันอยู่กับการแปร่งฟัน

ซึ่งอันนั้น ก็เนื่องจากว่า อับดุลเราะหฺมาน อิบน์ อับบักกรได้เข้าไปหาท่านนบี ﷺ ในขณะที่ท่านใกล้จะลาจากโลกนี้ไป ในขณะที่ไม้แปร่งฟันที่ยังสดอยู่อยู่กับอับดุลเราะหฺมาน ที่เขาใช้มันแปร่งฟัน

เมื่อท่าน ﷺ เห็นไม้แปร่งฟันอยู่กับอับดุลเราะหฺมาน สิ่งที่ท่านกำลังเผชิญอยู่ จากการเจ็บป่วย และการที่จะต้องจากไป ก็มีได้มาทำให้ท่านลืมนึกจากการรักในไม้แปร่งฟัน และ

มองอย่างไม่วางสายตา ในฐานะผู้มีความปรารถนาในไม้แปรงฟันดังกล่าว อาอิชะสุเข้าใจความต้องการของท่านรอซูล ~~ﷺ~~ นางจึงได้นำเอาไม้แปรงฟันนั้นมาจากน้องของนางอัศดุเราะหฺมาน และใช้ปากกัดส่วนปลายของมัน ตัดแต่ง และทำความสะอาด และยื่นให้ท่าน ~~ﷺ~~ แล้วท่านก็ใช้มันแปรงฟันของท่าน ซึ่งอาอิชะสุไม่เคยเห็น การแปรงฟันที่ดีไปกว่าการแปรงฟันของท่าน

คุณค่าของการแปรงฟันมีหลายประการ คือ

1. รักษาความสะอาดปาก ทำให้อัลลอฮฺพอพระทัย ทำให้กลิ่นปากหอม ทำให้สายตาดี (รายงานโดยอิมามอะหมัด หะดีษที่ : 7)
2. การแปรงฟันคือยา
3. การแปรงฟันทำให้สนทนาค่องแคล่ว
4. ชุมนนะฮฺให้แปรงฟันในกรณีดังนี้ อาบน้ำละหมาด, ตื่นจากนอน, ก่อนนอน, หลังรับประทานอาหาร, ก่อนออกจากบ้านและก่อนอ่านอัลกุรอาน
5. ให้เริ่มแปรงฟันด้วยการกล่าวบิสมิลลาฮฺ ให้แปรงฟันด้วยมีเจตนาว่า “โอ้อัลลอฮฺ ฉันแปรงฟันเพื่อทำความสะอาดปากของฉัน เพื่อฉันจักได้รำลึกถึงพระองค์ อ่านอัลกุรอาน และสรรเสริญความยิ่งใหญ่ของพระองค์”
6. ก่อนและหลังการแปรงฟัน แปรงลิ้น (ชีวาก) ต้องทำความสะอาดอย่างดี
7. หากไม่ชีวากหรือแปรงฟันแห้งให้รดน้ำให้ชุ่มก่อน และกรณีใช้ไม้ชีวากถูฟัน ก็อย่าใช้มันทั้งสองด้านในคราวเดียวกัน
8. ชีวากแตกต่างกับแปรงลิ้น เพราะชีวากเป็นไม้ที่นำมาใช้ในการแปรงฟัน
9. ขนาดไม้ชีวากที่ดีที่สุดควรประมาณหนึ่งศอกและที่สั้นควรประมาณ 12 ซม. ไม่แข็งหรืออ่อนเกินไป
10. ถ้าหากไม่มีไม้ชีวากก็ให้ใช้นิ้วถูฟันได้

การตัดเล็บตามซุนนะห์

ซุนนะฮฺให้ตัดเล็บเพราะการไว้เล็บยาวนั้น เป็นฟิตรีอะหฺวีลฺฮัยในเรื่องความสะอาด 5 ประการ ดังรายงานจากท่านอะบิสุร็อยเราะฮฺเราะฎิยัลลอฮุอันฮุกล่าว่าท่านนบี ﷺ คืออัลลอฮฺจะลบล้างคุณงามความดีที่ได้กล่าวไว้

خَمْسٌ مِنَ الْفِطْرِ الْخِثَانُ وَالْإِسْتِحْدَادُ وَتَغْلِيمُ الْأَطْفَارِ وَنَتْفُ الْإِبْطِ
وَقَصُّ الشَّارِبِ.

ความว่า 5 ประการซึ่งเป็นธรรมเนียมวิสัย (ฟิตรีเยฮ์) คือ โกนหนวด ไว้
เครา ถอนขนรักแร้ ตัดเล็บ โกนขนในที่ลับ และแปรงฟัน

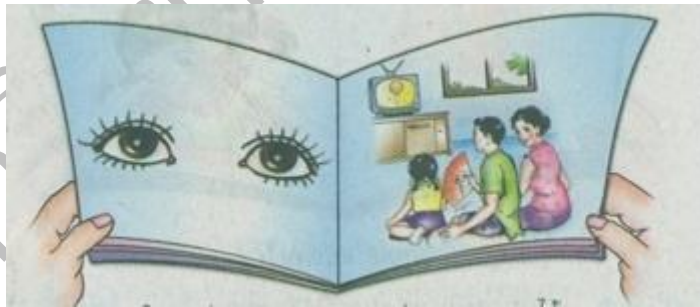
(รายงานโดยอัลบุคอรี หะดีษที่ : 5439)

1. ลำดับของการตัดเล็บมือ คือ เริ่มนิ้วไหนก่อนนั้น นักวิชาการบางท่านให้ทรรศนะที่ต่างกัน
2. ลำดับการตัดเล็บเท้า คือ เริ่มจากนิ้วก้อยข้างขวาจนถึงนิ้วก้อยข้างซ้าย
3. อย่าตัดเล็บด้วยฟัน

สรุป การดูแลรักษาอวัยวะของร่างกาย

การดูแลรักษาอวัยวะของร่างกาย

1. ตา เรามีตา 2 ตา ตาเป็นอวัยวะที่สำคัญ เราใช้ตามองดูสิ่งต่าง ๆ เช่น เราใช้ตาในการดูโทรทัศน์ เราใช้ตาในการอ่านหนังสือ เป็นต้น ดังนั้น เราจึงต้องดูแลรักษาดวงตาให้ดี โดยระวังไม่ให้ฝุ่นหรือผงเข้าตา เราไม่ควรขยี้ตา ควรอ่านหนังสือในที่ที่มีแสงสว่างเพียงพอ และหากมีความผิดปกติเกิดขึ้นกับตา ควรไปปรึกษาจักษุแพทย์

2. หู เรามีหู 2 หู หูเป็นอวัยวะสำคัญที่ทำให้เราได้ยินเสียงต่าง ๆ เราต้องดูแลหู โดยไม่แกะหู ไม่เล่นตะโกนใส่หูกัน ระวังระวังอย่าให้หูถูกกระทบกระเทือน เราอาจทำให้หูหนวกได้ และถ้ามีอาการปวดหูแล้วมีน้ำหนองไหลออกจากหู เราควรรีบไปหาหมอเพื่อรักษา

3. จมูก เรามีจมูก 1 จมูก จมูกเป็นอวัยวะที่ใช้หายใจและดมกลิ่นถ้าจมูกของเรามีปัญหา จะทำให้เราหายใจไม่สะดวก เราไม่ควรใช้มือหรือของแข็งแคะจมูก และไม่ควรสูดน้ำมูกแรง ๆ เพราะ อาจทำให้จมูกอักเสบได้ นอกจากนี้ ควรหลีกเลี่ยงการอยู่ในบริเวณที่มีฝุ่นละอองมาก หรือถ้า หลีกเลี่ยงไม่ได้ เราควรใช้ผ้าสะอาดปิดจมูกและปากไว้

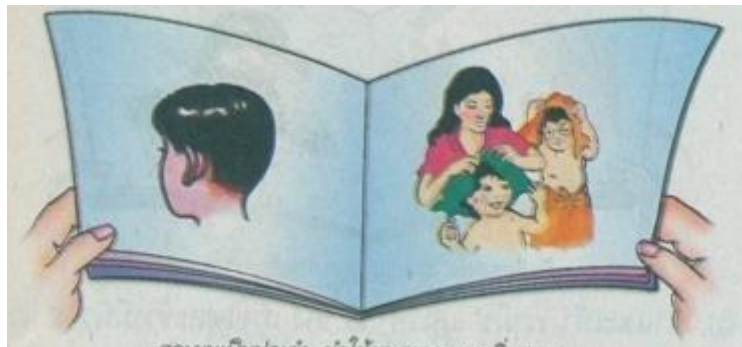

4. ปาก เราทุกคนมีปาก ปากมีไว้กินอาหารและพูดคุย ในปากของเรายังมีฟันและลิ้นอยู่ด้วย ลิ้นมีหน้าที่รับรสชาติของอาหาร ส่วนฟันมีหน้าที่กัดแทะและเคี้ยวอาหารให้ละเอียดก่อนกลืน เรา ควรรักษาความสะอาดของปากและฟัน ด้วยการแปรงฟันทุกวันบ้วนปากหลังกินอาหารทุกครั้ง และ ไม่ใช้ฟันกัดหรือแทะของแข็ง

รักษาปากและฟันให้สะอาด จะทำให้เราพูดได้อย่างมั่นใจ

5. ผม เป็นคนที่ขึ้นบนศีรษะซึ่งเป็นอวัยวะที่มีโอกาสรับฝุ่นละอองหรือเชื้อโรคได้มาก ดังนั้น เราจึงควรดูแลสุขภาพความสะอาดอยู่เสมอ เราควรสระผมอย่างน้อยสัปดาห์ละ 2 ครั้ง โดยใช้แชมพูสระผมและเมื่อสระผมแล้วควรเช็ดผมด้วยผ้าสะอาดจนผมแห้ง เราควรหวีผม และควรตัดผมให้สั้นเสมอ เพื่อให้ทำความสะอาดได้ง่าย

6. ผิวหนัง เป็นอวัยวะที่ห่อหุ้มร่างกายที่อยู่ภายนอก จึงมีโอกาสดูแลสัมผัสกับฝุ่นละอองและสิ่งสกปรกบ่อย ๆ ตัวได้มาก ดังนั้นเราควรอาบน้ำทุกวันอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง คือ ในต้องเช้าและตอนเย็น เพื่อชำระล้างสิ่งสกปรกต่างๆ โดยขณะอาบน้ำใช้สบู่ฟอกให้ทั่วร่างกาย หลังอาบน้ำเราต้องเช็ดตัวให้แห้ง แล้วทาแป้งเพื่อป้องกันความชื้น

7. มือและนิ้วมือ เรามีมือ 2 ข้าง มือแต่ละข้างมีนิ้ว 5 นิ้ว เราใช้มือและนิ้วมือหยิบจับสิ่งของและทำงาน เราจึงควรล้างมือให้สะอาด โดยเฉพาะก่อนและหลังกินอาหาร และหลังเข้าส้วมทุกครั้ง เราต้องตัดเล็บมือให้สั้น เพื่อป้องกันเชื้อโรคที่ติดตามซอกเล็บ

8. ขาและเท้า เรามีขาและเท้า 2 ข้าง เท้าแต่ละข้างมีนิ้ว 5 นิ้ว ขาและเท้าจะพาเราเดินไปทุก
หนทุกแห่ง เราควรล้างขาและเท้าให้สะอาดอยู่เสมอ และสวมรองเท้าทุกครั้งขณะออกไปข้างนอก
นอกจากนี้เราควรตัดเล็บเท้าให้สั้นอยู่เสมอ

ดูอันรู้

ดูาก่อนเขาห้องน้ำ-ห้องส้วม

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخُبْثِ وَالْخَبَائِثِ

ดูาออกจากห้องน้ำ-ห้องส้วม

غُفْرَانَكَ

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

กิจกรรม

คำชี้แจง ให้รวมกลุ่ม ๆ ละ 4 – 5 คน ร่วมกันอภิปราย สรุป และบันทึกผล

1. ด้านเนื้อหาสาระ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ด้านการนำไปใช้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ใบงานที่ 2

ให้นักเรียนฝึกท่องจำดูต่อไปนี้

ดูอา ก่อนเข้าห้องน้ำ

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخُبْثِ وَالْخُبَائِثِ

ดูอาออกจากห้องน้ำ-ห้องส้วม

عُفْرَانِكَ

การวัดผลและประเมินผล

เกณฑ์การประเมิน

คะแนน	ระดับ	เกณฑ์
6 ขึ้นไป	ดี	อ่านออกเสียงคล่องทุกคำ
5	ปานกลาง	อ่านออกเสียงคล่องบางคำ
ต่ำกว่า 5	ปรับปรุง	อ่านไม่ได้เลย

แบบทดสอบ

เรื่อง การดูแลรักษาความสะอาดของร่างกาย

ชื่อ – สกุล ชั้น เลขที่

จงขีด / หน้าข้อความที่ถูกต้อง และทำเครื่องหมาย X หน้าข้อความที่ไม่ถูกต้อง

- 1. การอาบน้ำที่ถูกต้องควรอาบน้ำวันละ 1 ครั้ง
- 2. การหลีกเลี่ยงการสะสมของแบคทีเรียที่จะก่อให้เกิดเชื้อโรคต่างๆ วิธีที่ดีที่สุด คือ การดูแลร่างกายให้สะอาดหมดจดด้วยการอาบน้ำอย่างถูกวิธี
- 3. ควรสระผมอย่างน้อยสัปดาห์ละ ๒ ครั้ง
- 4. การสระผมไม่สะอาด ทำให้เป็นชันนะตุ รังแค และเกิดอาการคัน เกิดโรคผิวหนัง และเชื้อราบนหนังศีรษะ
- 5. การแปรงฟันที่ดีควรแปรงฟันอย่างน้อยวันละ 1 ครั้ง ตอนเช้าหรือก่อนนอน
- 6. ควรแปรงฟันใช้เวลานาน 1 – 3 นาทีเป็นอย่างน้อย
- 7. ขณะแปรงฟันไม่ควรแปรงลิ้น เพราะจะทำให้เกิดบาดแผลในปาก
- 8. เชื้อโรคสามารถเข้าสู่ร่างกายทางปากได้ หากไม่ตัดเล็บมือเล็บเท้า
- 9. ควรล้างมือก่อนและหลังรับประทานอาหารทุกครั้ง
- 10. ควรล้างมือด้วยแอลกอฮอล์ หรือน้ำยาล้างมือเท่านั้น

การวัดผลและประเมินผล

เกณฑ์การประเมิน

คะแนน	ระดับ	เกณฑ์
7 ขึ้นไป	ดี	ตอบถูกได้ 7 ข้อขึ้นไป
4 – 6	ปานกลาง	ตอบถูกได้ 4 – 6 ข้อ
ต่ำกว่า 3	ปรับปรุง	ตอบถูกไม่เกิน 3 ข้อ

เฉลย

1 X	2 /	3 /	4 /	5 X
6 /	7 X	8 /	9 /	10 X

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ใบความรู้ที่ 4

บุคลิกของมุสลิมที่สมบูรณ์แบบ

บุคลิกดีคือหนึ่งจากตัววัดที่ชี้ถึงความเป็นมุสลิมที่สมบูรณ์แบบ

อิสลามคือศาสนาที่สามารถเข้าใจ และเข้าถึงสิ่งที่มนุษย์ต้องการได้ ครอบคลุมในทุกแง่มุมของชีวิต เป็นศาสนาที่ไม่อ่อนจนเกินไป และไม่แข็งเกินไป มงายจนไร้เหตุผล ไม่สุดโต่ง ไม่รักสันโดษ ไม่รู้จักโลก แต่อิสลามสอนเราให้ใช้ชีวิตโดยยึดทางสายกลาง บนวิถีชีวิตที่นำมาซึ่งความสันติสุขอย่างแท้จริงและยั่งยืนทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

ฉะนั้นนอกเหนือจากการที่อิสลามสอนให้เราเป็นบ่าวผู้จงรักภักดี เคารพบูชาต่อพระองค์อัลลอฮ์แล้ว อิสลามได้สอนให้เราเน้นมีการดูแลเอาใจใส่ต่อตัวเองหรือกล่าวอีกแง่หนึ่งคือ สอนให้เรา รู้ถึงการสร้างความสุขทางใจด้วยการภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ พระเจ้าองค์เดียวเท่านั้น ในการสร้างความสุขแก่ตัวเองด้วยการพัฒนาศักยภาพในการเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ปรับปรุงบุคลิกให้ดีขึ้น ทั้งนี้ก็เพื่อผลประโยชน์ที่ดีแก่ตัวของเขา อีกทั้งยังเป็นการสร้างสังคมแวดล้อมที่ดีด้วย อันเนื่องมาจากการเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่กันและกัน เช่นดังที่วีรบุรุษของเราได้รับชัยชนะมาแล้วในยุคพันปีก่อนทั้งที่ท่านได้ถูกส่งมาท่ามกลางสังคมอันเลวร้ายและป่าเถื่อนดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ความว่า

“และโดยแน่นอนในตัวของท่านร่อซูลลุลลอฮ์นั้นเป็นแบบอย่างที่ดีงามแก่ผู้ที่หวัง (จะพบ) อัลลอฮ์ ในวันปรโลกและรำลึกถึงอัลลอฮ์อย่างมาก”

(อัล-อัสซาบ โองการที่ : 21)

มุสลิมที่ดีนั้น คือ ผู้ที่ทำตนเองให้ดีกว่าก่อนที่จะเป็นแบบให้แก่ผู้อื่นหรือสอนผู้อื่น เขาต้องคอยสำรวจตัวเองในแง่ต่างๆของตนอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นในด้านสุขภาพ สรีระร่างกาย หรืออารมณ์เครื่องนุ่งห่ม ความสะอาด ความเรียบร้อยต่างๆของเขา และเขาจะไม่ปล่อยให้ตัวเองดูบกพร่องในแง่ใดแง่หนึ่งไป หากแต่เขาจะพยายามทำมันให้สมบูรณ์ที่สุดในทุกๆแง่ของชีวิต ทั้งนี้เพื่อว่าอัลลอฮ์ ﷻ จะทรงพอพระทัยในตัวเขากับสิ่งที่เขาได้ทำไป

ครั้งหนึ่งท่านนบี ﷺ ได้กล่าวเตือนบรรดาศอฮาบะฮ์ของท่านถึงเรื่องดังกล่าว และชี้แนะให้พวกเขานั้นใส่ใจในทุกๆด้านของชีวิต ท่านไม่ต้องการให้บรรดาศอฮาบะฮ์เป็นผู้สุดโต่งกับการทำอิบาดะฮ์อย่างเดียว มีรายงานจากอับดุลลอฮ์ บินอัมรฺ อิบน์ุลอาศว่า แท้จริงท่านนบี ﷺ รู้ถึงความสุดโต่งเคร่งครัดในการทำอิบาดะฮ์ของเขา ดังนั้นท่านนบี ﷺ จึงได้กล่าวกับเขาความว่า

“ฉันได้รับข่าวมาว่า เจ้าถือศีลอดในยามกลางวัน แล้วละหมาดตะฮัจญัตในยามกลางคืนโดยไม่หยุดพัก เขาตอบว่า ครีบ ท่านรอซูล แล้วท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า เจ้าอย่าทำอย่างนั้น แต่จงถือศีล แล้วเมื่อได้เวลาก็ละศีลอด จงนอนพักผ่อนหากต้องการละหมาดก็ตื่น เพราะแท้จริงร่างกายของเจ้า เจ้าจะต้องให้สิทธิกับมัน และตาของเจ้า เจ้าต้องให้สิทธิกับมัน และแม้แต่ภรรยาของเจ้า เจ้าก็ต้องแบ่งปันสิทธิที่นางควรจะได้รับเช่นกัน”

(รายงานโดยอัลบุคอรีย์ หะดีษที่ : 1848)

จะสร้างบุคลิกที่ดีได้อย่างไร ?

บุคลิกของเราจะดีและสมบูรณ์ได้นั้นต้องประกอบด้วย 3 ด้านด้วยกันคือ

1. บุคลิกภาพทางด้านร่างกาย
2. บุคลิกภาพทางด้านสติปัญญาและการพัฒนาความคิด
3. บุคลิกภาพทางด้านจิตใจ

1. บุคลิกภาพทางด้านร่างกาย

1.1 การดูแลเอาใจใส่สุขภาพร่างกายและเครื่องอุปโภค บริโภค

ดังนั้นควรรับประทานในสิ่งที่ฮาลาล ไม่ควรรับประทานในสิ่งที่ฮารอมหรือต้องห้ามอาหารที่คลุมเครือ เริ่มต้นในการรับประทานด้วยการกล่าวคุอาอูบด้วยคุอาอู รับประทานให้พอดี ท้องไม่อิ่มจนเกินไปและไม่หิวจนเกินไป ควรขอบคุณอัลลอฮ์ ﷻ ทุกครั้งในเนียะฮ์มัดที่ได้รับตลอดถึงมารยาทในการกินด้วย อีกทั้งเรื่องของอาหารการกินนั้นถือเป็นเหตุสำคัญที่อัลลอฮ์จะตอบรับคุอา หรือสาเหตุต่างๆที่จะนำมาซึ่งความสิริมงคลในการดำเนินชีวิต และพึงรู้เถิดว่าเหตุผลหนึ่งที่ว่าทำไมในสังคมปัจจุบันถึงมีเด็กที่เกเรตอบิดาและมารดาของเขา นั้นหมายความว่าไม่มีความบารอกะฮ์ในชีวิตเพราะ สาเหตุมาจากการกินอาหารที่ไม่ฮาลาล อีกทั้งได้มาในหนทางที่ไม่ฮาลาลนั่นเอง อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ความว่า

“โอ้ มนุษย์เอ๋ย พวกเจ้าจงรับประทานในสิ่งที่ฮาลาลสิ่งที่ดีที่มีอยู่ในพื้นแผ่นดินและ จงอย่าได้ปฏิบัติตามแนวทางของชัยฏอน แท้จริงแล้ว มันเป็นศัตรูที่ซัดแฉ่ง สำหรับพวกเจ้า”

(อัล-บากอเราะฮ์ โองการที่ : 168)

1.2 เล่นกีฬาออกกำลังกาย

ท่านนบี ﷺ เอง ท่านเป็นคนที่ชอบเล่นมวยปล้ำ และการวิ่ง เพราะหากว่า เรามีสุขภาพที่แข็งแรง การที่เราจะทำอะไรก็ย่อมสมบูรณ์กว่าคนที่มึนร่างกายอ่อนแอเสมอ ไม่ว่าในเรื่องของการทำอิบาดะฮ์ หรือเรื่องทั่วไป แล้วยังช่วยให้เรามีอายุที่ยืนยาว ทำให้ชีวิตแจ่มใสเบิกบาน และช่วยขจัดความขี้เกียจออกไป ดังนั้นบ่าวผู้ศรัทธาเองก็สมควรมองข้ามเรื่องนี้เช่นกัน ดังที่ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

الْمُؤْمِنُ الْقَوِيُّ خَيْرٌ وَأَحَبُّ إِلَى اللَّهِ مِنَ الْمُؤْمِنِ الضَّعِيفِ

ความว่า “บ่าวผู้มีร่างกายที่แข็งแรงนั้นเป็นที่รักใคร่ ฅ ที่อัลลอฮ์มากกว่าบ่าวผู้อ่อนแอ”

(รายงานโดยมุสลิม หะดีษที่ : 2664)

1.3 หมั่นดูแลเรือนร่างและเสื้อผ้าอาภรณ์ ให้สะอาดดูดีอยู่เสมอ

อิสลามไม่เคยสอนให้บ่าวผู้ศรัทธาเป็นบ่าวผู้สกปรก หากแต่อิสลามได้ส่งเสริมให้มุสลิมดูดีในทุกด้าน และทุกส่วนของเรือนร่างเริ่มตั้งแต่ศีรษะจรดถึงปลายเท้าที่ต้องหมั่นดูแลให้สะอาดอยู่เสมอ ไร้ก้นกายไม่ส่งกลิ่นเหม็นรบกวนผู้อื่น ใส่เสื้อผ้าอาภรณ์ที่สะอาดทั้งยามที่อยู่คนเดียวหรือในชนกลุ่มใหญ่ และโดยเฉพาะตอนที่เข้าเฝ้าพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ หรืออาจพูดได้ว่าอิสลามได้ให้ความสำคัญกับความสะอาด รองลงมาจากเรื่องของการเตาฮีดก็ว่าได้ ด้วยกับหลักฐานต่างดังต่อไปนี้

1.3.1 ชูเราะฮ์ที่สองจากอัลกุรอานที่ถูกประทานลงมาใช้ให้ทำความสะอาดเสื้อผ้าอาภรณ์ และอัลลอฮ์ ﷻ ใช้ให้ศาสนทูตของอัลลอฮ์ต้องดูดีและสะอาดความว่า

“และจงทำความสะอาดอาภรณ์ของเจ้า”

(อัลมุดัคศษिर โองการที่ : 4)

1.3.2 ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

حَقُّ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ أَنْ يَغْتَسِلَ فِي كُلِّ سَبْعَةِ أَيَّامٍ يَوْمًا يَغْسِلُ فِيهِ رَأْسَهُ وَجَسَدَهُ

ความว่า “สิทธิที่มุสลิมทุกคนต้องปฏิบัติกันนั้นคือ ในรอบสัปดาห์นั้นเขาต้องมีวันหนึ่งที่เขาดำน้ำชำระร่างกายทั้งหัวและทั้งตัวของเขา”

(รายงานโดยมุสลิม หะดีษที่ : 1408)

1.3.3 ห้ามคนที่มีกลิ่นปากเหม็นเข้าใกล้มัสยิดเพราะเกรงว่าจะทำลายสมาธิผู้อื่นที่ละหมาดท่านนบี ﷺ ได้เคยกล่าวแก่ผู้ที่กินของเหม็นความว่า

“ผู้ใดที่กินหัวหอมหัวกระเทียมและของเหม็นจงอย่าได้เข้าใกล้มัสยิดของเราเด็ดขาดเพราะแม้แต่มะลาอิกะฮ์เองยังต้องพลอยเดือดร้อน จากการกระทำของลูกหลานอาดัมที่พวกเขาก่อขึ้น”

(รายงานโดยมุสลิม หะดีษที่ : 564)

1.4 มีลักษณะที่ดี

ลักษณะดีตรงนี้คือการมีลักษณะที่ดีในทุกๆด้าน ทั้งในเรื่องของการแต่งกายดี เรียบร้อย ใส่เครื่องหอม ที่ใครเห็นแล้วสบายตาสบายใจ ไม่ดูเวอร์ และก็ไม่ได้สกปรก อีกทั้งการพูด การจากราวตัว รวมถึงการเข้าสังคมดี ไม่คุยโอ้อวดหรือเหยียดคนอื่น เป็นต้น

การมีลักษณะที่ดีนั้นถือได้ว่าเป็นสิ่งที่สำคัญมากในโลกปัจจุบันและโดยเฉพาะผู้รู้ ผู้แบกมรดกของบรรดานบี ﷺ ทั้งหลายต่อการจะสุขะฮ์ของเขาที่ต้องเหลียวมอง เพราะการมีลักษณะที่ดีนั้นคือคุณงามความดีในการไขความประทับใจของบุคคลที่เขาเชิญชวนได้ดี และเป็นช่องทางหนึ่งที่เขาจะรับฟังเรา คล้อยตามสิ่งที่เราบอกเราพูด อยากที่จะปฏิบัติตามในสิ่งที่เราใช้ เราห้ามดังที่ท่านนบี ﷺ ทำ ซึ่งศอฮาบะฮ์ส่วนใหญ่เข้ารับอิสลามเพราะเห็นถึงลักษณะนิสัยของท่านนบี ﷺ และประทับใจมารยาทที่ดีงามของท่าน ทั้งที่ท่านนบีเองยังไม่ได้บอกให้พวกเขารู้ถึงอิสลามมาก่อน ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้กล่าวความว่า

“โอ้ลูกหลานอาดัมเอ๋ยผู้เจ้าจงประดับตกแต่งอาภรณ์ของพวกเจ้าในทุกมัสยิดที่เข้าไปและจงรับประทานดื่มกินไปแต่อย่าได้ฟุ่มเฟือย แท้จริงพระองค์มีทรงรักผู้ที่ฟุ่มเฟือยทั้งหลาย”

(อัลอะหฺรอฟ โองการที่ : 31)

ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวความว่า

“แท้จริงพระองค์อัลลอฮ์รักที่จะเห็นร่องรอยของเนียมะมัดที่พระองค์ได้ทรงประทานให้แก่บ่าวของพระองค์”

(รายงานโดยดิรมิซีย์ หะดิสที่ : 804 และกล่าวว่าป็นหะดิสหะซัน)

และแม้แต่ท่านอิบนุอับบาสเองท่านยังเคยไล่เลื้อยราคาถึงหนึ่งพันดิรฮัม อีกทั้งท่านนบี ﷺ ยังกล่าวเตือนแก่พวกเราอีกว่า ห้าประการที่เราต้องหมั่นดูแลในร่างกายเราคือการขลิบปลายอวัยวะเพศ การโกนขนในร่มผ้า การถอนขนรักแร้ การตัดเล็บ และการขลิบหนวด

ดังนั้นหากดูให้ดีแล้วจะเห็นได้ว่าอิสลามส่งเสริมให้ทุกคนหมั่นอยู่บนความสวยงาม คุณดี สมณะในส่วนต่างๆตามร่างกายที่มันควรเป็น และตั้งอยู่บนความสมดุลในทุกอย่างแม้เรื่องราวที่อาจดูว่าเป็นเรื่องเล็กก็ตาม เพราะบางครั้งการละเลยสิ่งเล็กๆอาจกลายเป็นสาเหตุใหญ่ ที่ทำให้สังคมไม่ยอมรับในตัวเขาก็เป็นได้

2. บุคลิกทางด้านสติปัญญาและการพัฒนาศักยภาพสมอง

การพัฒนาสมองนั้นมีหลายวิธีแต่ที่ดีที่สุดนั้นคือการศึกษาเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา เพราะการศึกษานั้นคือกุญแจที่จะไขสิ่งต่างๆในโลกใบนี้และโดยเฉพาะโลกหน้า และดูเหมือนว่าสำหรับการที่เราจะเป็นบ่าวที่สมบูรณ์แบบได้นั้นคงหนีเรื่องการศึกษาไม่ได้อย่างแน่นอน ด้วยเหตุนี้เองเนียอะฮุมัดแรกที่มีค่าที่สุดแห่งการมีชีวิตในโลกใบนี้หลังจากการกำเนิดมนุษย์และเป็นวะฮีย์แรกของประชาชาตินี้คือ “จงอ่าน” การศึกษาเรียนรู้นั่นเอง

ดังนั้นใครก็ตามที่อยากเข้าสวรรค์และเป็นบ่าวที่พระองค์อัลลอฮ์รักเขาจงเรียนรู้เถิด และใครที่อยากได้ความสุข และมีเกียรติยศในโลกใบนี้ก็จงอย่าทิ้งการศึกษา

การศึกษาไม่ได้เป็นแค่จุดเริ่มต้นของทุกอย่างที่เราอยากได้ หากแต่มันเป็นภาระหน้าที่ที่จำเป็นและเกียรติยศที่เราต้องสรรหาอีกด้วย และมันเป็นหน้าที่ที่มุสลิมจะต้องเรียนรู้เรื่อยไปจนกระทั่งเท้าซ้ายของเขาจะก้าวเข้าสู่สวนสวรรค์ท่านนบี ﷺ กล่าวความว่า

“การศึกษาวิชาความรู้นี้เป็นหน้าที่ที่มุสลิมทุกคนต้องปฏิบัติ”

(รายงานโดยอิบนุมาฮะห์ หะดิสที่ : 224 อัลบานีย์กล่าวว่า ซอฮิฮ หะดิสที่ : 183)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสความว่า

“พระองค์อัลลอฮ์จะทรงยกเกียรติบรรดาผู้ที่ศรัทธาในหมู่พวกท่าน และบรรดาผู้รู้เป็นชั้นๆ (ตามระดับอิหม่านและความรู้ของเขา) และอัลลอฮ์นั้นทรงรู้ดียิ่งในสิ่งที่พวกท่านปฏิบัติ”

(อัลมูยาอะละห์ โองการที่ : 11)

บรรพชนของเราชาวสลัฟุศขอและฮัฟกเขาไม่เคยที่จะนอนแนบกายบนเตียงนอนอย่างสุขสม แต่เขาเลือกที่จะใช้ชีวิตที่มีค่าตามคำสั่งของท่านนบี ﷺ ด้วยการศึกษายู่ตลอดถึงแม้ว่าความตายกำลังคร่าชีวิตของเขาอยู่ ปากของเขาก็ยังไม่เคยที่จะหันทวนบทเรียน มือของเขาก็ไม่เคยที่จะวางปากกาแล้วหันไปหาสิ่งอื่น ตาของเขาก็ไม่เคยที่จะหันเลื้อมองสิ่งอื่น และด้วยเหตุนี้แหละที่ทำให้ผลงานของเขายังอยู่มาจวบจนปัจจุบัน ถึงแม้ว่าวันนี้เขาได้กลับไปสู่ร่มเงาของอัลลอฮ์ ﷻ แล้วก็ตาม แต่ความรู้ของเขายังมีชีวิตอยู่ไม่เคยตาย ตัวอย่าง เชคอุศัยมีน และเชคญิบรียล นักปราชญ์มุสลิมในยุคเราท่านทั้งสองได้เสียชีวิตในขณะที่สอนนักเรียน

คุณลักษณะของผู้เรียนรู้และวิธีการการศึกษา

1. บริสุทธิ์ใจเพื่ออัลลอฮ์ ﷻ องค์เดียวและไม่หวังผลประโยชน์แอบแฝงใดๆ ในโลกดุนยา

ผู้อ่านเคยลองตั้งคำถามกับตัวบั้งไหมว่าทำไมท่านอิหม่ามอัลบุกอรีย์ อิหม่ามมุสลิม และอิหม่ามฟิกต่างๆ เช่น อิหม่ามชาฟีอีย์ รวมถึงนักปราชญ์ร่วมสมัยในยุคปัจจุบันว่า ทำไมพวกเขาที่มีความรู้ที่เก่งกาจขนาดนั้น เขาสามารถท่องจำหนังสือจำนวนมาก หะดีษทั้งหมดจดจำอย่างขึ้นใจและเก่งกว่าคอมพิวเตอร์ ทั้งที่ทั้งหมดล้วนต่างมาจากศูนย์เหมือนเรา

คำตอบ คือเพราะว่าเขามีความบริสุทธิ์ใจต่ออัลลอฮ์ ﷻ อย่างจริงๆ เลยเป็นเหตุผลหลักที่พระองค์ทรงให้เขาเป็นนักปราชญ์แห่งประชาชาตินี้ และผู้ใดที่บริสุทธิ์ใจต่ออัลลอฮ์ ﷻ อัลลอฮ์ ﷻ จะให้เขาเป็นบ่าวที่พระองค์รักอย่างแน่นอน เช่นดังที่พระองค์ได้ให้กับบรรดาอุลามาเหล่านั้น

2. เรียนต่อเนื่อง อย่างสม่ำเสมอ

3. เริ่มเรียนจากหนังสือเล่มง่ายไปหาเล่มใหญ่ยาก ไม่ควรเริ่มจากเล่มใหญ่ไปหาเล่มเล็ก เพราะจะทำให้เกิดการผิดพลาดและสับสนได้ง่าย

4. อย่าเปลี่ยนเล่มใหม่หากยังไม่เข้าใจเล่มที่กำลังเรียนอยู่ เพราะจะทำให้สับสนได้และยากต่อการสรุปเมื่อเราเรียนเล่มใหม่หรือบางที่อาจจับต้นชนปลายไม่ได้ และถ้าหากเป็นไปได้ควรท่องบทสรุปของแต่ละวิชานั้นหรือที่เรียกว่า ตัวบท (มะดัน) ให้แม่นยำก่อนหันไปอ่านคำอธิบายของวิชานั้นๆ

5. ควรเริ่มท่องกุรอ่านเป็นสิ่งแรก ถ้าอยากจะเป็นนักปราชญ์ในวันหน้า เพราะหากลองมองย้อนกลับไปดูอุลามาอ์ส่วนใหญ่ก้าวแรกของเขานั้นคือการท่องจำอัลกุรอ่าน และสมัยนบี ﷺ ก็

เช่นกัน ช่วงแรกเริ่มของอิสลามนั้นท่านนบี ﷺ ห้ามจับบันทึกสิ่งใดนอกเหนือจากอัลกรุอ่านเพราะเกรงว่าจะเกิดความสับสนและขาดความแม่นยำ

6. รองลงมาให้ต่อด้วยการท่องจำชะฮีด และต่อด้วย วิชาะฮ์สูศอรร็อฟ และภาษาอาหรับ และเมื่อได้แล้วก็หันไปเรียนวิชาอื่นๆ

7. ควรเรียนให้เก่งและชำนาญไปเฉพาะทาง สาขาด้านใดสาขาหนึ่ง

8. เป็นคนชอบใฝ่รู้ ขยันถาม ขยันคิด และพยายามท่องและจดจำให้มาก แต่จงอย่าพูดหรือตอบหากไม่มั่นใจ เพราะการตอบโดยไม่รู้นั้น คือสาเหตุที่มากน้อยมาแล้วที่ทำให้ศาสนาต้องพังพินาศ มีคนได้ถามท่านอิบนุอับบาสว่า

“ทำยังไงท่านถึงเก่งเหลือเกินท่านมีวิธีอะไร? ท่านได้ตอบว่า ลืมนิให้ถาม
สมองมิให้จดจำและคิด”

(ตารีจฺรฺจําน : 722)

9. วายิบ จำเป็นต้องศึกษาภาษาใดภาษาหนึ่งเพื่อเป็นภาษาที่สองของตนเป็นบันไดสู่โลกใหม่ และเป็นประตูที่สำคัญในการเรียกร้องคนต่างสัญชาติ ซึ่งท่านนบี ﷺ ได้กำชับแก่เรตั้งแต่สิบห้าศตวรรษมาแล้ว ทั้งนี้เพื่อที่มุสลิมจะได้มีบทบาทต่างๆ ในการสัมพันธ์ไมตรีแก่ประเทศเพื่อนบ้านของเขาได้ดียิ่งขึ้น และเพื่อความสะดวกที่จะเกิดขึ้นในระหว่างหมู่ชนด้วยกัน ท่านเชคบินชาบิตได้กล่าวว่า แท้จริงท่านนบี ﷺ ได้กล่าวกับเขาความว่า

“โอ้ เชค เจ้าจงศึกษาคัมภีร์ภาษายิวให้ฉันทน้อย เพราะแท้จริง ฉันขอสาบานต่ออัลลอฮ์ ว่า ฉันเองไม่ไว้ใจพวกยิว (ว่าเขาจะทำอะไร) กับคัมภีร์ของฉัน บ้างเชคก็ได้เล่าต่อว่า ดังนั้นฉันก็ได้เรียนมัน แล้วเมื่อเวลาผ่านไปครึ่งเดือน เมื่อท่านรอซูลต้องการจะส่งสารไปยังพวกเขาฉันก็เป็นคนเขียนให้กับท่าน และฉันก็เป็นคนอ่านให้ท่านฟังเมื่อยามที่พวกเขาได้เขียนสาสน์มาหาท่าน”

(รายงานโดยอิมามอะหมัด หะดีษที่ : 21108 เชคอัลบานีย์กล่าวว่า เป็นหะดีษฮาซัน)

3. บุคลิกทางด้านจิตวิญญาณในการเป็นมุสลิม

สำหรับมุสลิมแล้วจิตวิญญาณในการเป็นมุสลิมนั้นคือสิ่งที่สำคัญที่สุดที่จะเป็นกลไกขับเคลื่อนตัวของเขาให้เป็นบ่าวผู้ศรัทธาที่พระองค์รัก และเป็นบ่าวผู้ยำเกรงต่อพระองค์ที่ดีได้ เขาจะรักหรือขี้เกียจในการทำอิบาดะฮ์หรือไม่ ตลอดจนการใช้ชีวิต การทำดีต่อเพื่อนมนุษย์

การเผยแพร่และผลงานต่างๆที่ได้ตอบแทนแก่สังคมมาน้อยเกินไป ต่างก็ขึ้นอยู่กับผลลัพธ์ที่ได้มาจากการมีวิญญูณแห่งการอิหม่านของเขานั้นเอง

มุสลิมไม่ว่าจะอยู่ในสถานะใดก็ยังคงเป็นบ่าวผู้ยึดมั่นในศาสนาของพระองค์อัลลอฮ์อยู่เสมอ บวกกับพลังแห่งอิหม่านที่ฝังลึกในก้นบึ้งของหัวใจ ซึ่งคอยเป็นแรงกระตุ้นให้ร่างกายและสมองให้เดินอยู่บนหนทางที่เที่ยงตรง ดังนั้นชีวิตมุสลิมคือชีวิตที่ต่างจากคนอื่นๆและหุ่นยนต์ เพราะชีวิตมุสลิม คือ ชีวิตที่จิตวิญญูณกับร่างกายต่างเดินไปด้วยกันซึ่งมีอาจแยกจากกันได้ และแตกต่างจากชีวิตอื่นที่จิตวิญญูณกับร่างกายนั้นเดินแยกกันคนละทาง จะสร้างจิตวิญญูณในการเป็นมุสลิมที่อัลลอฮ์ต้องการได้อย่างไร การสร้างนั้นพอที่จะทำให้หลายวิธีแต่สิ่งที่หลักๆนั้นได้แก่

1. สร้างจิตวิญญูณด้วยการทำอิบาดะฮ์และการศึกษาวิชาความรู้

ท่านร่อซูลﷺ เคยกล่าวแก่บรรดาศอฮาบะฮ์ของท่านว่า

“ท่านทั้งหลายจงฟื้นฟูอิหม่านของพวกท่าน มีศอฮาบะฮ์ท่านหนึ่งได้เอ่ยถามขึ้นมาว่า โอ้อท่านร่อซูล เราจะฟื้นฟูอิหม่านของเราได้อย่างไรกัน? ท่านก็ได้ตอบว่า พวกท่านจงกล่าวคำว่า ลาอิลาฮา อิลลัลลอฮ์ให้มากๆ”

(รายงานโดยอิมามอะหมัด หะดีษที่ : ด้วยสายรายงานฮาซัน)

ท่านอบูซุฟยานอัศเชรีบีได้กล่าวว่า “ฉันไม่เคยปรับปรุง เที่ยวยาตัวของฉัน สิ่งใดที่มีความลำบากมากไปกว่าเนียตของฉัน (เจตนารมณ์)”

(อัตตอริค อีลา อัศศออะห์ : 5)

2. การคบเพื่อน คบเพื่อนที่ดี นั่งร่วมวงคนดีมีอิหม่าน หรือวงความรู้

เช่นการกระทำของอับดุลลอฮ์บินรอวาฮะฮ์ ที่ว่า ท่านอับดุลลอฮ์ เมื่อท่านได้เจอศอฮาบะฮ์ของท่านร่อซูลคนใดท่านก็จะกล่าวเชิญคนนั้นว่า

“ขอให้ท่านมาที่นี่ มาศรัทธากับพระผู้อภิบาลของเราสักชั่วโม่ง แล้วเมื่อท่านนบิﷺ รู้ท่านก็ยินดี แล้วได้บอกกับศอฮาบะฮ์ท่านอื่นๆว่า อัลลอฮ์ได้เมตตาอับนุรอวาฮะฮ์แล้ว แท้จริงเขาเป็นคนรักวงนั่งที่มลาอิกะฮ์ชอบอยู่”

(รายงานโดยอิมามอะหมัด หะดีษที่ : หะดีษสายรายงานที่ดี)

3. หมั่นดูอาขอพรต่ออัลลอฮ์ ﷻ ขอความช่วยเหลือต่ออัลลอฮ์ ﷻ

มีรายงานจากท่านยาบีรบินอับดิลลาห์ ความว่า

ท่านรอซูลﷺ ได้กล่าวว่า เอาไหม ? ฉันจะแนะนำให้พวกท่านซักอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้พวกท่านรอดพ้นจากศัตรูของพวกท่านและจะช่วยให้ ปัจจัยยังชีพของพวกท่านให้เพิ่มพูนมากยิ่งขึ้น (นั่นก็คือ) เจ้าต้องดูอาต่ออัลลอฮ์ทั้งในยามกลางวันและกลางคืนของพวกท่าน เพราะแท้จริงดูอา คือ อาวุธของบ่าวผู้ศรัทธา

(มุสнадอะบียะสุลา หะดีษที่ : 1812)

จากข้างต้นที่กล่าวมาทั้งหมดดูเหมือนว่าใครเล่า? ในพื้นพิภพนี้จะโชคดีไปกว่าผู้ที่เป็มุสลิม ผู้ที่เป็นบ่าวของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ศาสนาได้สอนอธิบายทุกอย่างในการดำเนินชีวิต ครอบคลุมในทุกแง่มุม ดังนั้นจะมีศาสนาใดอื่นจากนี้อีกหรือ? ที่เราจะสรรหา หากคำตอบของเราคือไม่ ดังนั้นท่านจงเป็นบ่าวผู้ศรัทธาในอัลลอฮ์ ﷻ เกิด แล้วทุกอย่างในโลกนี้และโลกหน้าจะเป็นของคุณ

สุขภาพ ความสะอาดในมุมมองของอิสลาม

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization : WHO) ได้ให้ความหมายของคำว่า "สุขภาพ" ไว้ว่า "สุขภาพ (Health) หมายถึง สุขภาวะที่สมบูรณ์ ทั้ง 4 มิติ คือ มิติทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ มิใช่เพียงแค่ปราศจากโรคหรือความพิการเท่านั้น" แต่ความหมายของ “สุขภาพ ในทัศนะอิสลาม” จะเน้นในมิติด้าน “จิตวิญญาณ (spiritual well-being)” เป็นสำคัญ เพราะอิสลามมีหลักความศรัทธาที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับพระผู้เป็นเจ้าคือ มีความศรัทธาในอัลลอฮ์ ﷻ

อิสลามเชื่อว่าสุขภาวะที่สมบูรณ์ทางจิตวิญญาณ จะเป็นพลังที่จะนำไปสู่สุขภาพที่ดีโดยรวม เนื่องจากอิสลามเป็นวิถีการดำเนินชีวิต (Way of Life) ที่ตั้งอยู่ในกรอบแนวทางของศาสนาที่พระผู้เป็นเจ้าได้ทรงบัญญัติไว้ในคัมภีร์อัลกุรอาน และแบบอย่างคำสอนของท่านศาสดามุฮัมมัด ﷺ ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ทั้งในเรื่องการกิน การนอน กิจวัตรประจำวันทั่วไป สังคม วัฒนธรรม สุขภาพอนามัย การเจ็บป่วย ความตาย และอื่นๆ ซึ่งมีบัญญัติไว้ทั้งสิ้น

การมีสุขภาพที่สมบูรณ์แข็งแรงดี ย่อมเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิต และกระบวนการพัฒนาในทุกด้านทุกมิติ ดังที่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวถึงสุขภาพไว้อย่างกว้างขวางและครอบคลุมปัจจัยแห่งสุขภาวะ อีกทั้งสะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญของสุขภาพไว้อย่างเป็นองค์รวมความว่า

“ผู้ใดในหมู่พวกท่านที่ตื่นเช้าขึ้นมา มีจิตใจที่สงบ ไม่มีความวิตกกังวลทุกข์ร้อน มีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรงปราศจากโรคร้ายต่างๆ มีอาหารเพียงพอสำหรับบริโภคในวันนั้น ก็ประหนึ่งว่าเขาผู้นั้นได้ครองโลกไว้ทั้งโลก”

(รายงานโดยตริมีซีย์ หะดีษที่ : 2346 และกล่าวว่าเป็นหะดีษฮาซันฆอริบ)

ในมุมมองของอิสลาม ถือว่าการดูแลสุขภาพนั้นเป็นหน้าที่ (วาญิบ) สำหรับมนุษย์ เพราะสุขภาพที่แข็งแรงสมบูรณ์ดี เป็นความโปรดปราน (นิมัต) ที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงประทานให้แก่มนุษย์ ดังที่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ กล่าวว่า

نِعْمَتَانِ مَغْبُونٌ فِيهِمَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ الصِّحَّةُ وَالْفَرَاغُ

“นิมัต 2 ประการ ที่คนส่วนใหญ่มักจะหลงลืม คือ การมีสุขภาพที่ดี และการมีเวลาว่าง”

(รายงานโดยอัลบุคอรีย์ หะดีษที่ : 6412)

ดังนั้น มนุษย์จะต้องสำนึกในคุณค่าและต้องแสดงความกตัญญูต่ออัลลอฮ์ ﷻ ในการดำรงรักษาความโปรดปรานนี้ ด้วยการรักษาสุขภาพให้สมบูรณ์แข็งแรงแต่หากปล่อยปละละเลยไม่ใส่ใจหรือกระทำการใด ๆ อันเป็นมูลเหตุแห่งการบ่อนทำลายสุขภาพ นอกจากผู้นั้นจะต้องได้รับความเดือดร้อนในชีวิตบนโลกนี้แล้ว เขายังต้องรับผิดชอบและถูกสอบสวนในวันอาคีเราะฮ์ (โลกหน้า) อีกด้วย ดังที่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวความว่า

“และสำหรับร่างกายของเจ้านั้น เป็นหน้าที่ซึ่งเจ้าต้องดูแลมัน”

(รายงานโดยอัลบุคอรีย์ หะดีษที่ : 21108)

และดังปรากฏในโอองการกุรอานความว่า

“และหลังจากนั้น (ตาย) สู้เจ้าต้องถูกสอบถามถึงเรื่องความโปรดปรานต่างๆ ที่ได้รับจากอัลลอฮ์”

(อัลตะกาซุร โอองการที่ : 8)

ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ให้ความสำคัญกับสุขภาพจิตและจิตวิญญาณเป็นอย่างยิ่ง เพราะความเป็นมนุษย์ของเรานั้นอยู่ที่จิตใจและจิตวิญญาณ ไม่ได้อยู่ที่ร่างกาย แต่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างจิตกับกายนั้นมีความลึกซึ้งละเอียดอ่อน ไม่อาจแยกจากกันได้ และมีอิทธิพลต่อกันทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ ดังที่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวไว้ความว่า

“พึงรู้เถิดว่า ในร่างกายนั้น มีก้อนเนื้ออยู่ก้อนหนึ่ง ซึ่งถ้ามันดีแล้ว อวัยวะส่วนอื่นในร่างกายก็จะดีตามไปด้วยทั้งหมด แต่ถ้ามันเลวแล้ว อวัยวะอื่นทั้งหมดในร่างกายก็จะเลวตามไปด้วย พึงรู้เถิดว่ามัน คือ หัวใจ”

(รายงานโดยมุสลิม หะดีษที่ : 1599)

การปฏิบัติศาสนกิจต่างๆ ในอิสลาม ไม่ว่าจะเป็นการละหมาด การถือศีลอด การกล่าวรำลึกถึงอัลลอฮ์ ﷻ การอ่านอัลกุรอาน และอื่นๆ ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่เสริมสร้างสุขภาพจิตทั้งสิ้น อัลลอฮ์ ﷻ ทรงตรัสไว้ในคัมภีร์อัลกุรอานความว่า

“บรรดาผู้ศรัทธาและจิตใจของพวกเขาสงบด้วยการรำลึกถึงอัลลอฮ์ พึงทราบเถิด ด้วยการรำลึกถึงอัลลอฮ์ นั้น ทำให้จิตใจสงบ”

(อัลเราะอฺดู โองการที่ : 28)

การละหมาด เป็นการปล่อยวางทางจิตใจจากภารกิจทุกอย่างรอบๆ ตัว เพื่อรวบรวมสมาธิรำลึกถึง และวิงวอนขอต่ออัลลอฮ์ ﷻ พระผู้เป็นเจ้า ด้วยจิตอันมั่นคงมุ่งมั่นซึ่งจะก่อให้เกิดพลังและความเข้มแข็งของจิตใจ ซึ่งจะเป็นเกราะกำบังความเลวร้ายต่างๆ ที่จะเข้ามากัดเซาะบ่อนทำลายการดำรงอยู่และสุขภาพจิตอย่างมีประสิทธิภาพอิสลามให้ความสำคัญกับเรื่องของความสะอาด ดังที่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวไว้ความว่า

“ความสะอาดนั้น เป็นส่วนหนึ่งของการศรัทธา”

(รายงานโดยมุสลิม หะดีษที่ : 223)

อิสลามมิได้มองเรื่องความสะอาดเป็นเพียงเรื่องปกติวิสัยที่มนุษย์พึงปฏิบัติในชีวิตประจำวันเท่านั้น แต่อิสลามให้ความสำคัญและถือว่า ความสะอาดเป็นศาสนกิจ (อิบาดะฮ์) เพราะความสะอาดเกี่ยวข้องกับหลักปฏิบัติอันเป็นเสาหลักของอิสลาม คือ เรื่องของการละหมาด

ดังนั้น ความสะอาดจึงเปรียบเสมือนเป็นกุญแจเข้าสู่การละหมาด เพราะทุกครั้งที่จะเข้าสู่การละหมาด มุสลิมจะต้องชำระล้างอวัยวะส่วนสำคัญต่างๆ ของร่างกาย (อาบนํ้าละหมาด) ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ยังได้กล่าวถึงเรื่องการแปรงฟัน และการทำความสะอาดหรือขจัดสิ่งสกปรกที่เป็นต้นเหตุของเชื้อโรคไว้ความว่า

“หากฉันไม่กลัวว่า จะเกิดความยากลำบากแก่ประชาชาติของฉันแล้ว ฉันก็จะใช้พวกเขาให้แปรงฟัน พร้อมกับทุกการอาบนํ้าละหมาด ณ ทุกละหมาด”

(รายงานโดยอัลบุคอรียะหะดีษที่ : 3028)

อิสลามยังกำหนดและให้ความสำคัญกับความสะอาดของเสื้อผ้าอาภรณ์และที่อยู่อาศัย ตลอดจนสภาพสิ่งแวดล้อมอย่างครบถ้วนไว้ด้วย ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ความว่า

“และเสื้อผ้าของเจ้า จงทำให้สะอาด”

(ซูเราะฮ์อัลมุดัสซียร์ : 4)

และท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวไว้ว่า

“แท้จริง อัลลอฮ์นั้นดี ทรงชอบความดี ทรงสะอาด และชอบความสะอาด ทรงมีเกียรติ และทรงชอบการมีเกียรติ ทรงโอบอ้อม และทรงชอบการโอบอ้อมอารี ดังนั้น พวกท่านจงทำความสะอาดบริเวณบ้านและสนามของพวกท่าน พวกท่านจงอย่าทำเหมือนชาวยะฮูดี ซึ่งพวกเขาจะเก็บขยะไว้ในบ้านของพวกเขา”

(รายงานโดยตริมีซียะหะดีษที่ : 2799 และกล่าวว่าเป็นหะดีษฏออีฟ)

สิ่งต่างๆ เหล่านี้ย่อมบ่งชี้ถึงมุมมองของอิสลามต่อความสำคัญของความสะอาดในฐานะที่เป็นรากฐานขั้นต้นของสุขภาพมนุษย์

ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ดำหนิอย่างรุนแรงต่อพฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์ที่ทำลายสุขภาพ และสิ่งแวดล้อม เช่น ความมั่งง่าย การถ่ายทุกข์หรือทิ้งของเสียต่างๆ ลงในแหล่งน้ำ บนทางสัญจร เพราะพฤติกรรมเหล่านี้จะก่อให้เกิดผลกระทบตอสุขภาพตามมา เช่น เป็นแหล่งเพาะเชื้อโรคและแพร่กระจายเชื้อโรค ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ กล่าวถึงพฤติกรรมเหล่านี้ว่าเป็นพฤติกรรมที่ถูกสาปแช่ง

ท่านอนุสุรยเราะฮ์ รายงานว่า ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ กล่าวความว่า

“พวกท่านพึงระวัง 2 สาเหตุที่ทำให้ถูกสาปแช่งเถิด” บรรดาซอฮาบะฮ์ พากันถามว่า “โอ้ ท่านศาสนทูตของอัลลอฮ์ 2 สาเหตุนั้นมีอะไรบ้าง” ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ตอบว่า “คือ การถ่ายทอดทุกซ์ตามเส้นทาง ทางสัญจรของผู้คน และตามบริเวณที่ผู้คนใช้อาศัยร่มา”

(รายงานโดยมุสลิม หะดีษที่ : 269)

และท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ กล่าวความว่า

“คนหนึ่งคนใดในหมู่พวกท่าน จงอย่าปัสสาวะลงในแอ่งน้ำนิ่ง (ไม่ไหลเวียน) ภายหลังเขาต้องใช้น้ำนั้นอาบน้ำ”

(รายงานโดยมุสลิม หะดีษที่ : 282)

ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ยังได้ดำเนิความเกียจคร้าน ความเฉื่อยชา และความอ่อนแอ ท่านถือว่าลักษณะของมุสลิมที่เคร่งครัด ต้องมีความสดชื่นแจ่มใส มีความกระตือรือร้น ดังที่ท่านศาสดามุฮัมมัด ﷺ กล่าวไว้ความว่า

“ผู้ศรัทธาที่มีความแข็งแรง ย่อมประเสริฐและเป็นที่ยรักของอัลลอฮ์ ﷻ มากกว่าผู้ศรัทธาที่อ่อนแอ”

(รายงานโดยมุสลิม หะดีษที่ : 2664)

นอกจากนี้ ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ยังสนับสนุนและส่งเสริมการเคลื่อนไหวและการออกกำลังกาย เพราะการมีร่างกายที่แข็งแรงและสุขภาพที่ดีเป็นส่วนหนึ่งของความโปรดปรานจากอัลลอฮ์ ﷻ และการปฏิบัติศาสนกิจทางศาสนา (อิบาดะฮ์) หลายอย่าง ก็ต้องอาศัยร่างกายที่มีความแข็งแรงและมีสุขภาพที่ดี

ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เคยวิ่งแข่งกับท่านหญิงอาอีชะฮ์สุภรรยาของท่าน นอกจากจะเป็นการออกกำลังกายแล้ว ยังเป็นศิลปะสำคัญในการครองเรือนของท่านอีกด้วย เเล้วจากท่านหญิงอาอีชะฮ์ ความว่า

“ฉันได้วิ่งแข่งกับท่านนบีมุฮัมมัด ~~ﷺ~~ และชนะท่านในการแข่งขันครั้งนั้น
ต่อมาเมื่อฉันมีน้ำหนักเพิ่มมากขึ้น เราได้แข่งกันอีก และท่านเป็นผู้ชนะ ท่าน
ก็ได้กล่าวความว่า ครั้งนี้เป็นการลบล้างครั้งนั้น”

(รายงานโดยอิมามอะหมัด หะดีษที่ : 264)

สาระน่ารู้

การช่วยเหลือ บำรุงรักษา และช่วยงานบ้าน

อิสลามส่งเสริมให้สมาชิกทุกคนในบ้านมีความรับผิดชอบในการดูแลรักษา ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยในบ้าน การรักษาความปลอดภัย การรักษาความลับของสมาชิกในบ้าน การรักษาภูมิตกาศที่ได้ตกลงกันของสมาชิกในบ้าน เป็นต้น สำหรับงานบ้านก็ส่งเสริมให้สมาชิกทุกคนร่วมกันรับผิดชอบดูแล ไม่ควรมอบเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของบางคนเท่านั้น สมาชิกในบ้านต้องช่วยกันลดภาระงานบ้านที่พ่อแม่ต้องรับผิดชอบตามสมควรแก่วัย เช่น ช่วยกวาดบ้าน ช่วยล้างจาน ช่วยซักเสื้อผ้า ช่วยรีดเสื้อผ้า หรืออย่างน้อยรับผิดชอบเฉพาะของตัวเองไม่ต้องเป็นภาระของพ่อแม่

“บ้านจะเป็นสวรรค์ ถ้าสมาชิกคนในบ้านมีอีมาน ปฏิบัติตนตามหลักการของอิสลาม”

หน้าที่ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับตัวเอง

การที่มนุษย์ได้ชวนหาวิธีการและแนวทางต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตของตนเองนั้น ซึ่งแก่นแท้ของมิใช่เพื่ออื่นใดนอกไปจากความสำเร็จและความเจริญรุ่งเรืองของ ชีวิต และเนื่องจากว่าการได้รับความสำเร็จและรู้จักนั้น ถือเป็นกึ่งแขนงหนึ่งของการรู้จักตนเอง กล่าวคือ ทราบใดก็ตามที่มนุษย์ยังไม่รู้จักตัวเอง เมื่อนั้นเขาก็ไม่มีวันรู้จักความต้องการที่แท้จริงของคนที่มีความสำเร็จ เป็นจุดหมายปลายทางได้อย่างเด็ดขาด ดังนั้น หน้าที่ที่สำคัญที่สุดของมนุษย์ก่อนอื่นใด คือการรู้จักกับตัวเองเพื่อให้สิ่งนี้เป็นบันไดก้าวขึ้นไปสู่การเรียนรู้และ เข้าถึงความสำเร็จ โดยใช้สื่อช่วยเหลือต่างๆ ที่มีอยู่ในมือเป็นเครื่องมือช่วยจัดความต้องการขั้นพื้นฐานและความสงสัย ทั้งหมด อย่าปล่อยให้ชีวิตที่มีค่าซึ่งถือว่าเป็นต้นทุนเพียงประการเดียวของตนต้องหลุดมือไป

เมื่อมนุษย์ได้รู้จักตัวเองจะทำให้เกิดความเข้าใจทันทีว่า หน้าที่อันยิ่งใหญ่ของเขาก็คือการให้เกียรติต่อคุณค่าสูงสุดในการเป็นมนุษย์ของตนซึ่งเขาต้องรักษาคุณค่าอันสูงส่งนี้ให้เจิดจรัส

อยู่เสมอ หมั่นรักษาพลานามัยทั้งภายนอกและภายในให้สมบูรณ์แข็งแรง เพื่อจะได้มีชีวิตที่มีความสุขตลอดกาล

ดังกล่าวก่อนหน้านี้แล้วว่า การมีอยู่ของมนุษย์ประกอบขึ้นด้วยร่างกายและจิตวิญญาณ จึงเป็นหน้าที่ของมนุษย์ที่จะต้องปกป้องรักษาให้ทั้งสองสมบูรณ์แข็งแรงและ ปลอดภัยตลอดเวลา อิสลามจึงได้นำเสนอแนวทางในการรักษาสุขภาพอนามัยของร่างกายและจิตวิญญาณแก่ มนุษย์ เพื่อเป็นครรลองในการปฏิบัติ

พลานามัยของร่างกาย

จงออกห่างจากพิษภัยและอันตรายต่าง ๆ ดังที่ท่านศาสดามุฮัมมัด ﷺ กล่าวไว้ว่า

لَا ضَرَرَ وَلَا ضِرَارَ

“จงอย่าสร้างความเดือดร้อนต่อตนเองและจงอย่าสร้างความเดือดร้อนต่อผู้อื่น”

(รายงาน โดยอิบนุมายะหฺ หะดีษที่ : 2341)

อิสลามแนวทางอันบริสุทธิ์ ได้วางกฎเกณฑ์ไว้เพื่อเป็นการสนับสนุนสุขภาพและอนามัยของมนุษย์ เช่น อิสลามห้ามรับประทานเลือด ซากสัตว์ เนื้อสัตว์บางประเภทและอาหารที่เป็นพิษต่อร่างกาย ห้ามดื่มของมึนเมาทุกประเภท น้ำที่ไม่สะอาดหรือดื่มน้ำมากเกินไปจนเป็นอันตรายต่อร่างกาย และคำสั่งห้ามอื่นๆ อีกมากมาย

การรักษาความสะอาด

ความสะอาด ถือว่าเป็นหนึ่งในคำสอนที่มีความสำคัญยิ่งของอิสลามเกี่ยวกับเรื่องอนามัย อิสลามได้ให้ความสำคัญไว้อย่างมาก โดยสามารถกล่าวได้ว่า ไม่มีแนวทางใดให้ความสำคัญยิ่งไปกว่าอิสลาม

ท่านศาสดา ﷺ กล่าวว่า “ความสะอาดเป็นส่วนหนึ่งของความศรัทธา” ซึ่งคำกล่าวของท่านศาสดาย่อมเป็นสิ่งที่ยืนยันให้เห็นว่า อิสลามได้ให้ความสำคัญยิ่งใหญ่และให้ความสำคัญยิ่งต่อความสะอาดจริง

อิสลาม นอกจากจะเน้นหนักความสะอาดของส่วนรวมแล้ว ยังเน้นหนักในเรื่องของส่วนตัวอีกต่างหาก เช่น แนะนำว่าต้องหมั่นดูแลตัดเล็บมือและเท้าอยู่เสมอ ต้องตัดผมและขนในที่ต่าง ๆ ให้สะอาดหมดจด ต้องหวีผมให้เรียบร้อย ต้องแปรงฟันทุกวัน ต้องล้างมือก่อนและหลังจาก

รับประทานอาหารทุกครั้ง ต้องล้างมือวันละหลาย ๆ ครั้ง ต้องเก็บกวาดเช็ดถูบ้านเป็นประจำ หมั่นรักษาความสะอาดทางเดินเข้าบ้าน ประตูบ้านและใต้ต้นไม้ที่ปลูกในบริเวณบ้าน

นอกจากนี้ อิสลามยังได้นั้นความสะอาดเกี่ยวกับหลักการศาสนาโดยตรง เช่น ร่างกายและข้าวของเครื่องใช้ในการทำอิบาดะฮ การนมัสการต่อพระผู้เป็นเจ้า ต้องให้สะอาดอยู่เสมอ เช่น ต้องรักษาร่างกายและเสื้อผ้าให้สะอาดจากสิ่งสกปรกโสโครกอยู่ตลอดเวลา (นะญิสต่างๆ) ต้องทำวุฎูวันละหลายครั้งเพื่อทำนะมาซ ต้องทำมุสล (การอาบน้ำตามหลักศาสนาหลังจากหมดรอบเดือนหรือหลังจากการร่วมหลับนอน) เพื่อทำนะมาซและถือศีลอด ซึ่งการทำวุฎูและมุสสนั้นจะต้องให้น้ำถูกผิวหนังด้วย ถ้ามีคราบไขหรืออื่น ๆ ที่เป็นอุปสรรคกีดขวางน้ำมิให้ถูกผิวหนังจำต้องขจัดออกก่อนจะนั้น จึงเห็นว่าสิ่งที่อิสลามเน้นคือให้มุสลิมรักษาร่างกายให้สะอาดอยู่ตลอดเวลา

การรักษาความสะอาดเสื้อผ้า

เรื่องการรักษาความสะอาดเสื้อผ้าอาภรณ์ในอิสลามนั้น ได้ถูกกำหนดไว้ตั้งแต่เริ่มแรกของการประกาศอิสลาม ดังจะเห็นได้จากโองการของอัล-กุรอานที่ประทานลงมาในช่วงต้น ๆ ของการแต่งตั้งศาสดา ได้กำชับเรื่องการทำความสะอาดเสื้อผ้าไว้ดังนี้

"ส่วนเสื้อผ้าของเจ้านั้น เจ้าจงทำความสะอาด "

(อัล-มุดคัสซิริ์ โองการที่ : 4)

การรักษาเสื้อผ้าให้สะอาดช่วงทำนะมาซนั้น หมายถึง เป็นวาญิบ (ข้อบังคับ) การซักเสื้อผ้าให้สะอาดจะเป็นเหตุให้มาซถูกยอมรับในทางฟิฮส แต่อย่างไรก็ตาม อิสลามถือว่าการรักษาเสื้อผ้าอาภรณ์ให้สะอาดอยู่ตลอดเวลา นั้น เป็นมุสตะฮับ (สิ่งที่ดีควรปฏิบัติ) ซึ่งบรรดาผู้รู้ได้กล่าวแนะนำไว้เกี่ยวกับเรื่องนี้ โดยยึดจากโองการดังกล่าว และวจนะของท่านศาสดา ﷺ ที่ว่า "แท้จริง อัลลอฮ์นั้นดี ทรงชอบความดี ทรงสะอาด และชอบความสะอาด "

นอกเหนือจากเสื้อผ้าต้องสะอาดแล้ว ยังต้องมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยและดูดีเมื่อเวลาสวมใส่ โดยเฉพาะเวลาที่จะออกไปพบปะกับผู้คนหรือแจ้งผู้มาเยือนนั้น ต้องสวมใส่เสื้อผ้าที่ดีที่สุด และมีความสง่างาม

ท่านอะลี กล่าวว่า "จงสวมใส่เสื้อผ้าที่มีราคา และจงตกแต่งตัวเองให้สวยงาม เพราะอัลลอฮ์ทรงเป็นผู้สง่างามและทรงรักผู้ที่มีความสง่างาม แต่ต้องเป็นที่อนุมัติ" หลังจากนั้นท่านได้อ่านโองการนี้

"จงบอกชี้ว่า ใครกล้าที่จะวางกฎห้างเครื่องประดับของอัลลอฮ์ ซึ่งพระองค์
ได้ทรงนำออกมาให้แก่ข้าทาสขอพระองค์"

(อัล-อะออรอฟ โองการที่ : 32)

การบ้วนปากและแปรงฟัน

ปากเป็นเหมือนกับโรงงานย่อยอาหารเล็ก ๆ ที่ทำหน้าที่ย่อยอาหารในระดับหนึ่ง และ
เนื่องจากว่าอาหารต้องผ่านไปตามปากจึงทำให้ปากสกปรกมีเศษอาหารติดอยู่ตาม ซอกฟันและในที่
ต่างๆ ของปาก เป็นเหตุทำให้มีกลิ่นปาก และบางคนต้องหายใจทางปากประกอบกับปากมีกลิ่น
เท่ากับเป็นการทำลายบรรยากาศและ สร้างความรบกวนแก่ผู้อื่น ท่านศาสดา ﷺ กล่าวว่า

"ถ้าฉันไม่เกรงว่าจะเป็นความยากลำบากสำหรับบรรดามุสลิมแล้วละก็ ฉัน
จะกำหนดให้การแปรงฟันเป็นสิ่งจำเป็น (วาญิบ) สำหรับพวกเขา"

การล้างจมูก

การหายใจเป็นความจำเป็นสำหรับมนุษย์ทุกคน ซึ่งโดยทั่ว ๆ ไปแล้วอากาศที่หายใจเข้าไป
นั้นมีความแตกต่างกัน เพราะสถานที่อยู่อาศัยของแต่ละคนนั้นไม่เหมือนกัน บางคนอาศัยอยู่แถบที่
มีฝุ่นละอองมาก มีอากาศไม่บริสุทธิ์หรือมีมลภาวะที่หนาแน่น ซึ่งการหายใจเอาอากาศจำพวกนี้เข้า
ไปมาก ๆ มีผลกระทบต่อระบบทางเดินหายใจ แต่อัลลอฮ์ ﷻ พระผู้ทรงสร้างมนุษย์ย่อมปรีชาญาณ
กว่าเสมอ พระองค์จึงได้สร้างระบบป้องกันเบื้องต้นให้กับมนุษย์ โดยให้มีขนขึ้นในรูจมูกเพื่อ
กั้นกรองฝุ่นละอองมิให้เข้าไปถึงปอดได้ง่าย เมื่อเวลามนุษย์หายใจเข้าไป ในบางครั้งจึงพบว่า
ภายในรูจมูกจะมีฝุ่นละอองจับตัวกันอยู่เป็นก้อน ด้วยเหตุนี้เอง อิสลามจึงได้แนะนำบรรดามุสลิม
ทั้งหลายว่า ในวันหนึ่ง ๆ ก่อนทำวูฎอควรล้างจมูกเสียก่อน ซึ่งการล้างจมูกด้วยกับน้ำสะอาดนั้นเป็น
การช่วยรักษาระบบทางเดินหายใจ

กิจกรรม

คำชี้แจง ให้รวมกลุ่ม ๆ ละ 4 – 5 คน ร่วมกันอภิปราย สรุป และบันทึกผล

1. ด้านเนื้อหาสาระ

.....
.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ด้านการนำไปใช้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ให้นักเรียนฝึกท่องจำดูต่อไปนี้

ดุอาหลังอาบน้ําละหมาด

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ
التَّوَّابِينَ، وَاجْعَلْنِي مِنَ الْمُتَطَهِّرِينَ

ดุอา ก่อนเข้าห้องน้ํา

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخُبْثِ وَالْخَبَائِثِ

การวัดผลและประเมินผล

เกณฑ์การประเมิน

คะแนน	ระดับ	เกณฑ์
6 ขึ้นไป	ดี	อ่านออกเสียงคล่องทุกคำ
5	ปานกลาง	อ่านออกเสียงคล่องบางคำ
ต่ำกว่า 5	ปรับปรุง	อ่านไม่ได้เลย

แบบทดสอบหลังอบรม

คำสั่ง ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องมากที่สุด เพียงคำตอบเดียว

1. โรคหิด กลาก เกือบ เกิดจากสาเหตุใด
 - ก. ติดต่อมาจากเพื่อนที่เป็น
 - ข. ขาดสารอาหารจำพวกเกลือแร่ วิตามิน
 - ค. ผิวหนังสกปรกไม่รู้จักรักษาความสะอาด
2. คนที่มีกลิ่นปากเหม็นต้องรักษาป้องกันอย่างไร
 - ก. อมเกลือทุกเช้า
 - ข. อมน้ำยาบ้วนปากบ่อย ๆ
 - ค. รักษาฟันและโรคในช่องปากรวมทั้งแปรงฟันหลังอาหาร
3. ข้อใดกล่าวถูกต้องที่สุด
 - ก. การกัดเล็บทำให้เชื้อโรคเข้าสู่ร่างกาย
 - ข. ผู้หญิงควรไว้เล็บเพื่อทำให้นิ้วดูสวยขึ้น
 - ค. การทาเล็บช่วยป้องกันเล็บจากเชื้อโรค
4. การที่จะบำรุงรักษาเส้นผมให้มีสุขภาพดี เงางามควรปฏิบัติอย่างไร
 - ก. กินอาหารให้ถูกส่วน
 - ข. ใช้ครีมนวดผมทุกวัน
 - ค. ใช้แปรงหรือหวีผมบ่อย ๆ เป็นประจำ
5. ในกรณีที่มีกลิ่นตัวแรง บริเวณรักแร้ จะใช้สิ่งใดช่วยในการทำความสะอาด
 - ก. ใช้เกลือทา
 - ข. ใช้ผิวมะกรูดถู
 - ค. ใช้สารส้มทา

การวัดผลและประเมินผล

เกณฑ์การประเมิน

คะแนน	ระดับ	เกณฑ์
4-5	ดี	ตอบถูกได้ 4-5 ข้อ
2-3	ปานกลาง	ตอบถูกได้ 2-3 ข้อ

1	ปรับปรุง	ตอบถูกไม่เกิน 2 ข้อ
---	----------	---------------------

เฉลย

1. ก
2. ค
3. ก
4. ก
5. ค

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจ

คำสั่ง ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องมากที่สุด เพียงคำตอบเดียว

1. ถ้านักเรียนคิมนมหมดแล้ว นักเรียนควรทำอะไร
 - ก. นำไปทิ้งถังขยะในห้องเรียน
 - ข. นำมาโยนเตะเล่น
 - ค. คิมนมที่ไหนก็วางไว้ตรงนั้น
2. ถ้านักเรียนถอดรองเท้าเพื่อเข้าห้องนักเรียนควรทำอย่างไรกับรองเท้า
 - ก. ถอดเข้าไปไว้ใต้โต๊ะ
 - ข. วางไว้ที่หน้าประตูห้องเรียน
 - ค. จัดให้เป็นคู่แล้วนำไปวางที่ชั้นวางรองเท้า
3. คุณครูไม่อยู่ในห้องเรียน นักเรียนควรทำอะไร
 - ก. วิ่งเล่นในห้องเรียนอย่างสนุกสนาน
 - ข. นั่งโยกเก้าอี้เล่นแข่งกับเพื่อน
 - ค. นั่งอ่านหนังสือเงียบๆ
4. เมื่อถึงเวลาแปรงฟันหลังอาหารแล้ว นักเรียนควรทำอะไร
 - ก. ยืนรับประทานขนมต่อ
 - ข. นั่งแปรงฟันด้วยความเป็นระเบียบ
 - ค. วิ่งเล่นกับเพื่อนๆ โดยไม่สนใจคำสั่งครู
5. ครูให้นักเรียนมารับของแจก นักเรียนควรทำอะไร
 - ก. เข้าแถวรับของแจกอย่างเรียบร้อย
 - ข. รีบวิ่งออกมารับอย่างรวดเร็ว
 - ค. แข่งเพื่อนและผลักเพื่อนล้ม
6. เสื้อผ้าที่นักเรียนใช้แล้ว ควรทำอะไร
 - ก. นำไปหมกไว้ในตะกร้า
 - ข. นำไปแขวนไว้ในตู้
 - ค. นำไปผึ่งแดดไว้ก่อนหรือซัก

7. เมื่อนักเรียนเขียนหนังสือผิด นักเรียนจะอย่างไร
 - ก. ใช้น้ำลายลบ
 - ข. ใช้นิ้วลบ
 - ค. จัดปากที่ผิดทิ้ง
8. นักเรียนเห็นเพื่อกำลังวาดรูปที่ฝาผนังห้องเรียน นักเรียนจะอย่างไร
 - ก. เข้าไปตักเตือน
 - ข. ขอร้องให้วาดด้วย
 - ค. ขวนเพื่อนมาช่วยกันวาด
9. ทำอย่างไรห้องเรียนจะสะอาด
 - ก. นักเรียนทุกคนช่วยกันเก็บกวาด
 - ข. ไม่ให้ทิ้งขยะในห้องเรียน
 - ค. ให้คนที่ทำหน้าที่เวรเป็นคนทำความสะอาด
10. บ้านของนักเรียนจะสะอาดได้อย่างไร
 - ก. ปิดประตูหน้าต่างไม่ให้ฝุ่นละอองเข้าบ้าน
 - ข. ไม่ทิ้งขยะในบ้าน
 - ค. ทุกคนช่วยกันดูแลและทำความสะอาด
11. ข้อใดกระทำไม่ถูกต้อง
 - ก. แดงไปอ่านหนังสือที่ห้องสมุด
 - ข. ขาวเล่นเตะฟุตบอลกับเพื่อนในสนาม
 - ค. ดำเล่นต่อสู้กับเพื่อนในห้อง
12. นักเรียนคิดว่าการใส่เสื้อผ้าซ้ำ ๆ หลายครั้งจะเป็นอย่างไร
 - ก. ไม่ต้องเสียเวลาซักบ่อย
 - ข. ซักบ่อยเสื้อผ้าจะชืด
 - ค. เสื้อผ้าสกปรกจะทำให้เกิดโรคผื่นคัน
13. ก่อนรับประทานอาหารควรทำอย่างไร
 - ก. นั่งสมาธิ
 - ข. ล้างมือให้สะอาด
 - ค. รอเพื่อน

14. โรคหิด กลาก เกลื้อน เกิดจากสาเหตุใด
 - ก. ติดต่อมาจากเพื่อนที่เป็น
 - ข. ขาดสารอาหารจำพวกเกลือแร่ วิตามิน
 - ค. ผิวหนังสกปรกไม่รู้จักรักษาความสะอาด
15. คนที่มีกลิ่นปากเหม็นต้องรักษาป้องกันอย่างไร
 - ก. อมเกลือทุกเช้า
 - ข. ใช้น้ำยาบ้วนปากบ่อย ๆ
 - ค. รักษาฟันและโรคในช่องปากรวมทั้งแปรงฟันหลังอาหาร
16. ข้อใดกล่าวถูกต้องที่สุด
 - ก. การกัดเล็บทำให้เชื้อโรคเข้าสู่ร่างกาย
 - ข. ผู้หญิงควรไว้เล็บเพื่อทำให้นิ้วดูสวยขึ้น
 - ค. การทาสีเล็บช่วยป้องกันเล็บจากเชื้อโรค
17. การที่จะบำรุงรักษาเส้นผมให้มีสุขภาพดี เเงงามดกดำต้องปฏิบัติอย่างไร
 - ก. กินอาหารให้ถูกรับ 5 หมู่
 - ข. ใช้ครีมนวดผมทุกวัน
 - ค. ใช้แปรงหรือหวีผมบ่อย ๆ เป็นประจำ
18. ในกรณีที่มีกลิ่นตัวแรง บริเวณรักแร้ จะใช้สิ่งใดช่วยในการทำมาความสะอาด
 - ก. ใช้เกลือทา
 - ข. ใช้ผิวมะกรูดถู
 - ค. ใช้สารส้มทา
19. นักเรียนรับประทานขนมหมดแล้ว นักเรียนควรทำอย่างไร
 - ก. ทิ้งไว้ที่พื้น
 - ข. แอบเอาไปยัดใส่กระเป๋าเพื่อน
 - ค. ถือไว้จนกว่าจะพบถังขยะ แล้วทิ้งของขนมลงถังขยะ
20. คุณครูไม่อยู่ในห้องเรียน นักเรียนควรทำอย่างไร
 - ก. วิ่งเล่นในห้องเรียนอย่างสนุกสนาน
 - ข. นั่งโยกเก้าอี้เล่นแข่งกับเพื่อน
 - ค. นั่งอ่านหนังสือเงียบๆ

เฉลยแบบทดสอบท้ายหลักสูตร

1. ก
2. ค
3. ค
4. ข
5. ก
6. ค
7. ข
8. ก
9. ก
10. ก
11. ค
12. ค
13. ข
14. ค
15. ค
16. ก
17. ก
18. ค
19. ค
20. ค

แบบสอบถามความพึงพอใจต่อหลักสูตรอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาด
สำหรับนักเรียนตาดึกาประจำมัธยมสุหร่ายาปี

แบบสอบถาม

ความพึงพอใจต่อหลักสูตรอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำ
มัสยิดสุเหร่ายาบี

คำชี้แจง ให้เขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความพึงพอใจของท่านที่มีต่อหลักสูตร
อบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี ต่อไปนี้

รายการความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. หลักการและแนวคิดที่ใช้ในการจัดอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิด					
2. วัตถุประสงค์ของการจัดอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิด					
3. เป้าหมายของการจัดอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิด					
4. รูปแบบที่ใช้ในการจัดอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิด					
5. กิจกรรมต่างๆ ที่ใช้ในการจัดอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดแต่ละขั้นตอน					
6. ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิด					
7. สื่อที่ใช้ในการจัดอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิด					
8. การติดตามผลการจัดอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิด					
9. การประเมินผลการจัดอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิด					
10. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการนำเสนอผลการจัดอบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิด					

แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจ

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจ

คำสั่ง ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องมากที่สุด เพียงคำตอบเดียว

1. ถ้านักเรียนตื่นนอนหมดแล้ว นักเรียนควรทำอะไร
 - ก. นำไปทิ้งถังขยะในห้องเรียน
 - ข. นำมาโยนเตะเล่น
 - ค. คีบหมดที่โหนกวางไว้ตรงนั้น
2. ถ้านักเรียนถอดรองเท้าเพื่อเข้าห้องนักเรียนควรทำอย่างไรกับรองเท้า
 - ก. ถอดเข้าไปไว้ใต้โต๊ะ
 - ข. วางไว้ที่หน้าประตูห้องเรียน
 - ค. จัดให้เป็นคู่แล้วนำไปวางที่ชั้นวางรองเท้า
3. คุณครูไม่อยู่ในห้องเรียน นักเรียนควรทำอะไร
 - ก. วิ่งเล่นในห้องเรียนอย่างสนุกสนาน
 - ข. นั่งโยกเก้าอี้เล่นแข่งกับเพื่อน
 - ค. นั่งอ่านหนังสือเงียบๆ
4. เมื่อถึงเวลาแปรงฟันหลังอาหารแล้ว นักเรียนควรทำอะไร
 - ก. ยืนรับประทานขนมต่อ
 - ข. นั่งแปรงฟันด้วยความเป็นระเบียบ
 - ค. วิ่งเล่นกับเพื่อนๆ โดยไม่สนใจคำสั่งครู
5. ครูให้นักเรียนมารับของแจก นักเรียนควรทำอะไร
 - ก. เข้าแถวรับของแจกอย่างเรียบร้อย
 - ข. รีบวิ่งออกมารับอย่างรวดเร็ว
 - ค. แข่งเพื่อนและผลักเพื่อนล้ม
6. เสื้อผ้าที่นักเรียนใช้แล้ว ควรทำอะไร
 - ก. นำไปหมกไว้ในตะกร้า
 - ข. นำไปแขวนไว้ในตู้
 - ค. นำไปฝังแดดไว้ก่อนหรือซัก

7. เมื่อนักเรียนเขียนหนังสือผิด นักเรียนจะอย่างไร
- ก. ใช้น้ำลายลบ
 - ข. ใช้อย่างลบลบ
 - ค. จี๊ดฆ่าคำที่ผิดทิ้ง
8. นักเรียนเห็นเพื่อกำลังวาดรูปที่ฝาผนังห้องเรียน นักเรียนจะอย่างไร
- ก. เข้าไปดักเตือน
 - ข. ขอเพื่อนวาดด้วย
 - ค. ชวนเพื่อนมาช่วยกันวาด
9. ทำอย่างไรห้องเรียนจะสะอาด
- ก. นักเรียนทุกคนช่วยกันเก็บกวาด
 - ข. ไม่ให้ทิ้งขยะในห้องเรียน
 - ค. ให้คนที่ทำหน้าที่เวรเป็นคนทำความสะอาด
10. บ้านของนักเรียนจะสะอาดได้อย่างไร
- ก. ปิดประตูหน้าต่างไม่ให้ฝุ่นละอองเข้าบ้าน
 - ข. ไม่ทิ้งขยะในบ้าน
 - ค. ทุกคนช่วยกันดูแลและทำความสะอาด
11. ข้อใดกระทำไม่ถูกต้อง
- ก. แดงไปอ่านหนังสือที่ห้องสมุด
 - ข. ขาวเล่นเตะฟุตบอลกับเพื่อนในสนาม
 - ค. ดำเล่นต่อสู้กับเพื่อนในห้อง
12. นักเรียนคิดว่าการใส่เสื้อผ้าซ้ำ ๆ หลายครั้งจะเป็นอย่างไร
- ก. ไม่ต้องเสียเวลาซักบ่อย
 - ข. ซักบ่อยสีผ้าจะซีด
 - ค. เสื้อผ้าสกปรกจะทำให้เกิดโรคผื่นคัน
13. ก่อนรับประทานอาหารควรทำอย่างไร
- ก. นั่งสมาธิ
 - ข. ล้างมือให้สะอาด
 - ค. รอเพื่อน

14. โรคหิด กลาก เกื้อน เกิดจากสาเหตุใด
 - ก. ติดต่อกับเพื่อนที่เป็น
 - ข. ขาดสารอาหารจำพวกเกลือแร่ วิตามิน
 - ค. ผิวหนังสกปรกไม่รู้จักรักษาความสะอาด
15. คนที่มีกลิ่นปากเหม็นต้องรักษาป้องกันอย่างไร
 - ก. อมเกลือทุกเช้า
 - ข. อดน้ำยาบ้วนปากบ่อย ๆ
 - ค. รักษาฟันและโรคในช่องปากรวมทั้งแปรงฟันหลังอาหาร
16. ข้อใดกล่าวถูกต้องที่สุด
 - ก. การกัดเล็บทำให้เชื้อโรคเข้าสู่ร่างกาย
 - ข. ผู้หญิงควรไว้เล็บเพื่อให้นิ้วดูสวยงาม
 - ค. การทาสีเล็บช่วยป้องกันเล็บจากเชื้อโรค
17. การที่จะบำรุงรักษาเส้นผมให้มีสุขภาพดี เงางามควรปฏิบัติอย่างไร
 - ก. กินอาหารให้ถูกรับ 5 หมู่
 - ข. ใช้ครีมนวดผมทุกวัน
 - ค. ใช้แปรงหรือหวีผมบ่อย ๆ เป็นประจำ
18. ในกรณีที่มึนงงตัวแรง บริเวณรักแร้ จะใช้สิ่งใดช่วยในการทำมาความสะอาด
 - ก. ใช้เกลือทา
 - ข. ใช้ผิวมะกรูดถู
 - ค. ใช้สารส้มทา
19. นักเรียนรับประทานขนมหมดแล้ว นักเรียนควรทำอย่างไร
 - ก. ทิ้งไว้ที่พื้น
 - ข. แอบเอาไปขังใส่กระเป๋าคู่เพื่อน
 - ค. ถือไว้จนกว่าจะพบถึงขยะ แล้วทิ้งลงในถังขยะ
20. คุณครูไม่อยู่ในห้องเรียน นักเรียนควรทำอย่างไร
 - ก. วิ่งเล่นในห้องเรียนอย่างสนุกสนาน
 - ข. นั่งโยกเก้าอี้เล่นแข่งกับเพื่อน
 - ค. นั่งอ่านหนังสือเงียบๆ

เฉลยแบบทดสอบท้ายหลักสูตร

1. ก
2. ค
3. ค
4. ข
5. ก
6. ค
7. ข
8. ก
9. ก
10. ก
11. ค
12. ค
13. ข
14. ค
15. ค
16. ก
17. ก
18. ค
19. ค
20. ค

แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรม ความมีวินัยในตนเองเรื่องความสะอาด

[illegible]

คำอธิบายการให้ระดับ	
4 หมายถึง	ทั้งขยะถูกที่ ช่วยดูแลรักษาความสะอาดบริเวณโรงเรียน บ้าน ใช้สิ่งของเครื่องใช้อย่างถูกวิธี ไม่ทิ้งขว้าง ไม่ทำลาย ปิดน้ำไฟทุกครั้งที่ใช้ ใช้คู่มือตัดเล็บมือ เล็บเท้า/ผม เสื้อผ้าสะอาด เรียบร้อย ด้วยตนเอง และชักชวนผู้อื่นปฏิบัติด้วย
3 หมายถึง	ทั้งขยะถูกที่ ช่วยดูแลรักษาความสะอาดบริเวณโรงเรียน บ้าน ใช้สิ่งของเครื่องใช้อย่างถูกวิธี ไม่ทิ้งขว้าง ไม่ทำลาย ปิดน้ำไฟทุกครั้งที่ใช้ ใช้คู่มือตัดเล็บมือ เล็บเท้า/ผม เสื้อผ้าสะอาด เรียบร้อย ด้วยตนเอง
2 หมายถึง	ทั้งขยะถูกที่ ช่วยดูแลรักษาความสะอาดบริเวณโรงเรียน บ้าน ใช้สิ่งของเครื่องใช้อย่างถูกวิธี ไม่ทิ้งขว้าง ไม่ทำลาย ปิดน้ำไฟทุกครั้งที่ใช้ ใช้คู่มือตัดเล็บมือ เล็บเท้า/ผม เสื้อผ้าสะอาด เรียบร้อย ด้วยตนเองบางครั้ง
1 หมายถึง	ทั้งขยะถูกที่ ช่วยดูแลรักษาความสะอาดบริเวณโรงเรียน บ้าน ใช้สิ่งของเครื่องใช้อย่างถูกวิธี ไม่ทิ้งขว้าง ไม่ทำลาย ปิดน้ำไฟทุกครั้งที่ใช้ ใช้คู่มือตัดเล็บมือ เล็บเท้า/ผม เสื้อผ้าสะอาด เรียบร้อย โดยมีผู้ชี้แนะ

(ลงชื่อ).....ผู้สังเกต

()

แบบประเมินความสะอาดของร่างกายและเสื้อผ้า (รายบุคคล)

แบบประเมินความสะอาดของร่างกายและเสื้อผ้า (รายบุคคล)

คำสั่ง ให้นักเรียนจับคู่สำรวจร่างกายและเสื้อผ้าของเพื่อน แล้วเขียนเครื่องหมายถูกตรงช่องที่ประเมิน

ชื่อ – สกุลชั้นเลขที่

สิ่งที่ตรวจ	สะอาด	ไม่สะอาด
1. ผมและศีรษะ (สะอาด คือ ไม่มีตัวเหา ไข่เหา รังแค หรือผมเหนียว สกปรก)		
2. ใบนุและซอกหู (สะอาด คือ ไม่มีคราบสกปรกชี้ไคล หรือมีขี้หูเหลว ไหลเประเปื้อน)		
3. ฟัน (สะอาด คือ ไม่มีเศษอาหารหรือขี้ฟัน)		
4. ใบน้าและผิวหนังทั่วร่างกาย (สะอาด คือ ไม่มีคราบ สกปรก หรือขี้ไคล)		
5. มือและเล็บมือ (สะอาด คือ เล็บตัดสั้น ไม่มีขี้เล็บ ไม่มี คราบสกปรกหรือขี้ไคล)		
6. เท้าและเล็บเท้า (สะอาด คือ เล็บตัดสั้น ไม่มีขี้เล็บ ไม่มี คราบสกปรกและขี้ไคล)		
7. เสื้อผ้า (สะอาด คือ สวมเสื้อผ้าที่ซักสะอาดทุกวัน ไม่มี กลิ่นเหม็น)		
8. รองเท้าและถุงเท้า (สะอาด คือ สวมรองเท้าและถุงเท้า ที่ซักสะอาด ไม่มีกลิ่นเหม็น)		

สรุปสิ่งที่อยู่แล้ว.....

.....

สิ่งที่ต้องปรับปรุง.....

.....

ภาคผนวก ง
ค่าความเชื่อมั่น (Reliability)

ค่าความเชื่อมั่น (Reliability)

ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อหลักสูตร
อบรมจริยธรรมเรื่องความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดิกาประจำมัธยมศึกษาเหล่าาปี .769

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ภาคผนวก จ

หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการค้นคว้าอิสระ

ที่ ศธ ๐๕๕๙/ว ๕๐๐๑

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ๙๕๐๐๐

๑๒ มิถุนายน ๒๕๕๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการค้นคว้าอิสระ
เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. นวัตกรรม จำนวน ๑ ชุด

๒. หลักสูตรอบรมจริยธรรม เรื่อง ความสะอาด จำนวน ๑ ชุด

ด้วยนายนิหาซัน เจาะปอ รหัสนักศึกษา ๗๓๕๒๙๖๐๐๕ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตร
ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา กำลังดำเนินการทำการค้นคว้าอิสระ
เรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรอบรมจริยธรรม เรื่อง ความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี”
โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ ดังนี้

๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์อุไรรัตน์ ยามาเร้ง	อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระหลัก
๒. อาจารย์ ดร.ซัมซุ สาอู	อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระร่วม

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการในสาขาวิชาดังกล่าว จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน
ในการตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาขอความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ โยธาทิพย์)
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

สำนักงานบัณฑิตศึกษา

โทร. ๐๗๓ - ๒๙๙๖๔๔

โทรสาร ๐๗๓ - ๒๙๙๖๔๖

ที่ ศธ ๐๕๕๙/ว ๒๐๙๒

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ๙๕๐๐๐

๑๙ มิถุนายน ๒๕๕๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ทดลองใช้เครื่องมือในการค้นคว้าอิสระ

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย นวัตกรรม จำนวน ชุด

ด้วยนายนิหาซัน เจปะปอ รหัสนักศึกษา ๗๓๕๒๙๖๐๐๕ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตร
ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา กำลังดำเนินการทำการค้นคว้าอิสระ
เรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรอบรมจริยธรรม เรื่อง ความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี”
โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ ดังนี้

๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์อุไรรัตน์ ยามาเรียง	อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระหลัก
๒. อาจารย์ ดร.ซัมซุ สาอู	อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระร่วม

ในการทำการค้นคว้าอิสระครั้งนี้ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดกรอกข้อมูล
ในนวัตกรรมเพื่อทดลองใช้เครื่องมือในการค้นคว้าอิสระ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาขอความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ โยธาทิพย์)
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

สำนักงานบัณฑิตศึกษา

โทร. ๐๗๓ - ๒๙๙๖๔๔

โทรสาร ๐๗๓ - ๒๙๙๖๔๖

ที่ ศธ ๐๕๕๔/ว ๕๐๓๑

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ๙๕๐๐๐

๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตอบนวัตกรรม

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย นวัตกรรม จำนวน ชุด

ด้วยนายนิหาซัน เจปะอ รหัสนักศึกษา ๗๓๕๒๙๖๐๐๕ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตร
ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา กำลังดำเนินการทำการค้นคว้าอิสระ
เรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรอบรมจริยธรรม เรื่อง ความสะอาดสำหรับนักเรียนตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี”
โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ ดังนี้

๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์อุไรรัตน์ ยามาเรียง	อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระหลัก
๒. อาจารย์ ดร.ซัมซุ สาอุ	อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระร่วม

ในการทำการค้นคว้าอิสระครั้งนี้ นักศึกษาจะต้องเก็บข้อมูลจากหน่วยงานของท่าน จึงขอความอนุเคราะห์ได้โปรด
ให้นักศึกษาผู้ใช้นวัตกรรมและเก็บข้อมูลจากการใช้นวัตกรรมในหน่วยงานของท่าน ดังรายละเอียดที่ส่งมาด้วย
แล้วนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาขอความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ โยธาทิพย์)
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

สำนักงานบัณฑิตศึกษา

โทร. ๐๗๓ - ๒๙๙๖๔๔

โทรสาร ๐๗๓ - ๒๙๙๖๔๖

ภาคผนวก ฉ

รายชื่อหน่วยงานที่ทดสอบเครื่องมือ

รายชื่อหน่วยงานที่ให้ทดลองเครื่องมือ

ที่	ชื่อสถานศึกษา	อำเภอ	จังหวัด	จำนวนผู้ให้ข้อมูล
1	ศูนย์ดำดึกานูรุลยานนะห์	หนองจิก	ปัตตานี	30

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ภาคผนวก ข

รายชื่อหน่วยงานที่ให้ทำการค้นคว้าอิสระ

รายชื่อหน่วยงานที่ทำการค้นคว้าอิสระ

ที่	ชื่อสถานศึกษา	อำเภอ	จังหวัด	จำนวนผู้ให้ข้อมูล
1	ศูนย์ตาดีกาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี	หนองจิก	ปัตตานี	27

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. คร.มุฮัมมัดสักรี มั่นยูनु

วุฒิการศึกษา ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและการพัฒนา
หลักสูตร

สถาบัน Sultan Idris University of Education, Malaysia

ตำแหน่ง รองคณบดีฝ่ายวิชาการและการวิจัย

สถานที่ทำงาน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

2. นายมะยูดี คีอรัมะ

วุฒิการศึกษา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา

สถาบัน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์

สถานที่ทำงาน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

3. นายมาหามะรอสลี แมยู

วุฒิการศึกษา การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน

สถาบัน มหาวิทยาลัยทักษิณ

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์

สถานที่ทำงาน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

ประวัติผู้ทำการค้นคว้าอิสระ

ชื่อ-นามสกุล	นายนิหาซัน เจปะอ
วัน เดือน ปีเกิด	1 พฤษภาคม 2514
ที่อยู่ปัจจุบัน	16 หมู่ 1 ตำบลยาบี อำเภอนองจิก จังหวัดปัตตานี 94170
ประวัติการศึกษา	-B A กฎหมายอิสลาม มหาวิทยาลัยอิสลามแห่งมาเลเซีย ซาอู ดีอารเบีย ค.ศ. 2000 -ป.บัณฑิต (บริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา พ.ศ. 2556
ประสบการณ์การทำงานในอดีต	-ครูสอน Jamiyyah Al-Khadeem Kuala Lumpur Malaysia -ครูสอนศาสนาโรงเรียนบารุงอิสลามปัตตานี
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	-ประธานศูนย์ตาดิตาประจำมัสยิดสุเหร่ายาบี -อิหม่ามสุเหร่ายาบี หมู่ 1 ตำบลยาบี อำเภอนองจิก จังหวัด ปัตตานี
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	มัสยิดสุเหร่ายาบี หมู่ 1 ตำบลยาบี อำเภอนองจิก จังหวัด ปัตตานี